

Hajdan-Közep-'s ujabbkori hiresb kepirok, szobraszok, s
rezmetszők eletrajza (Biographien der berühmtesten Maler,
Bildhauer und Kupferstecher alter, mittlerer u. neuester Zeit)

Eqyet. bet.
Buda 1835

Signatur: 55536-B
Barcode: +Z168665501
Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ168665501>
Umfang: Bild 1 - 328

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

KAIS. KON. HOF

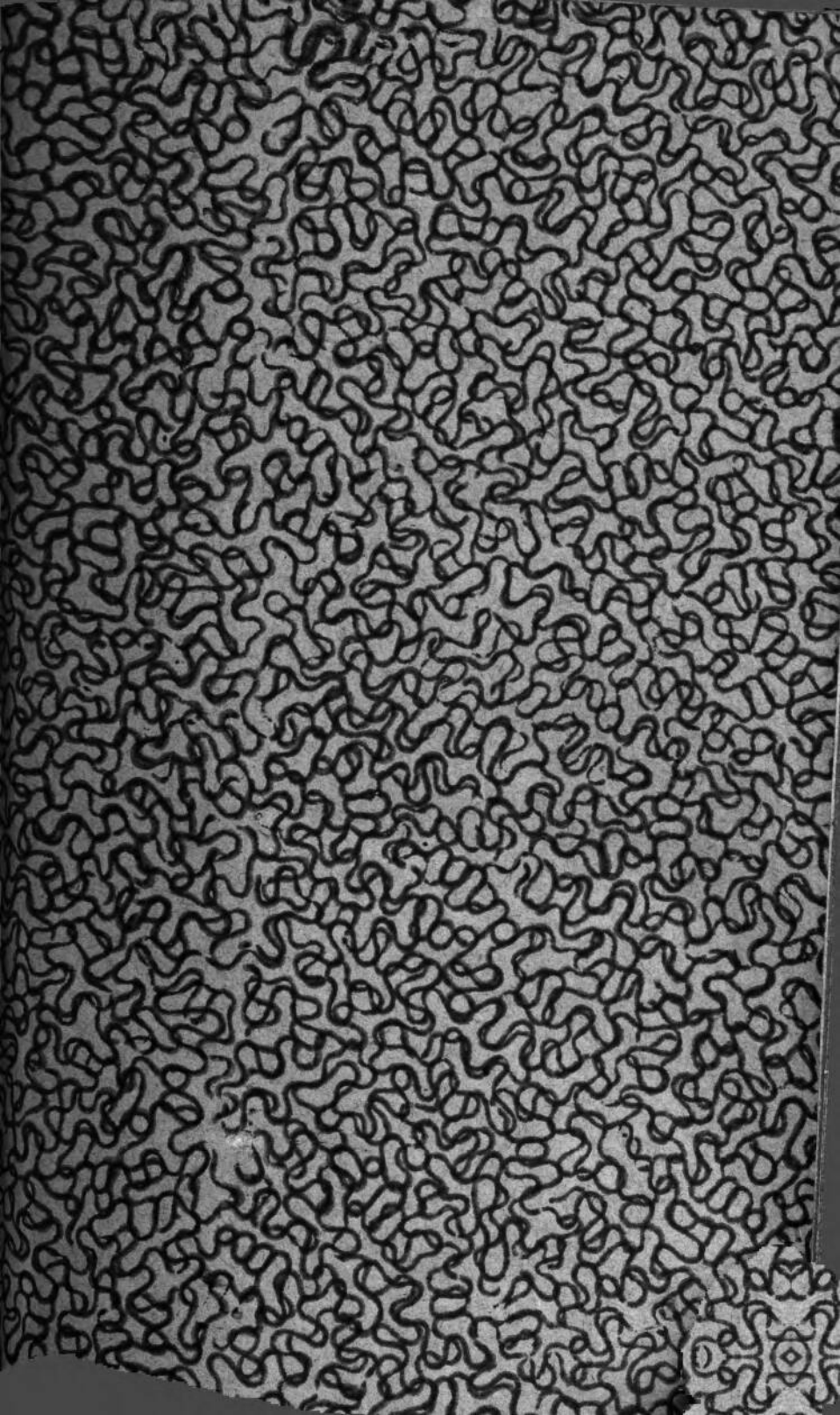

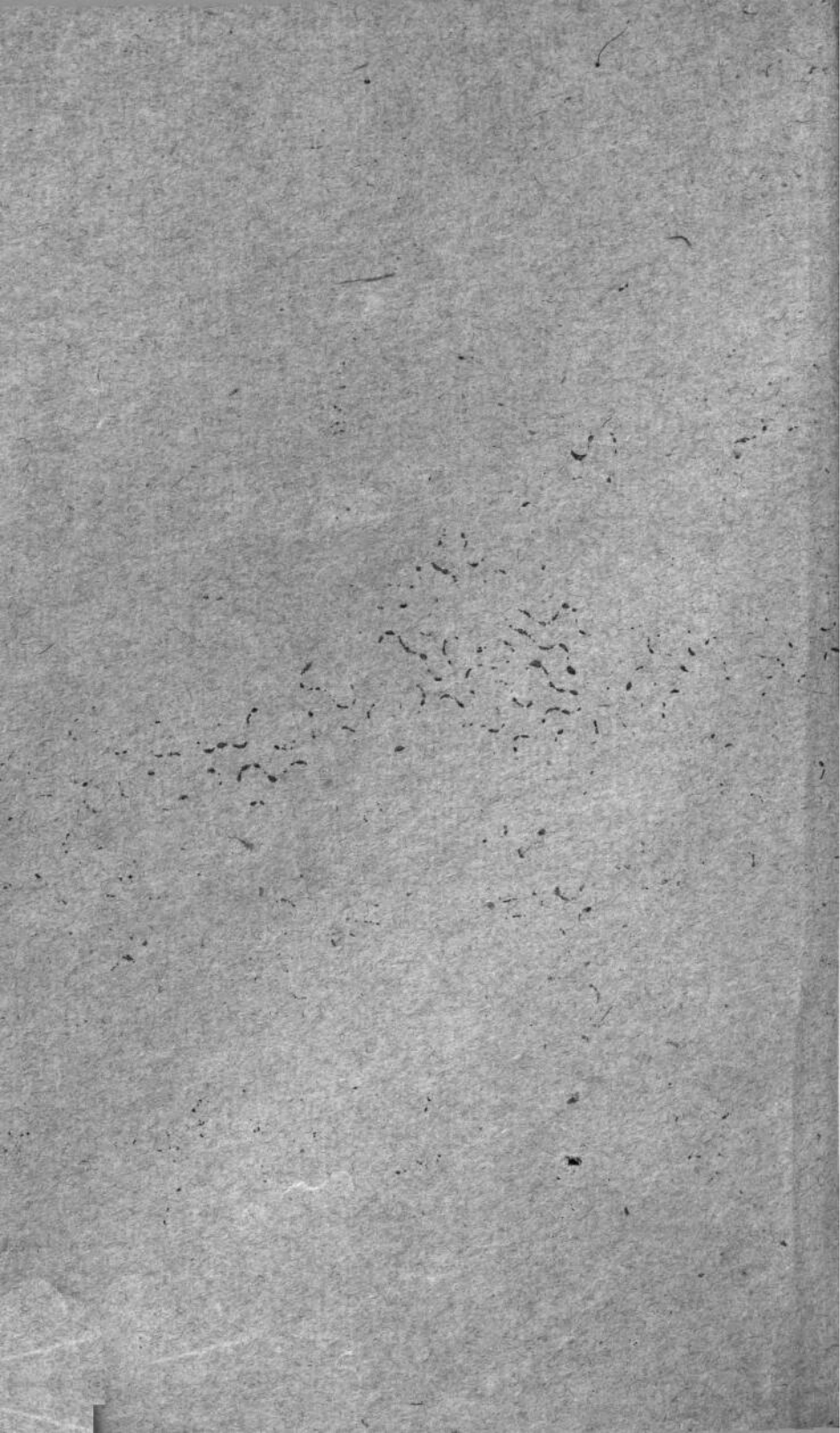
BIBLIOTHEK

55.536- B

Alt-

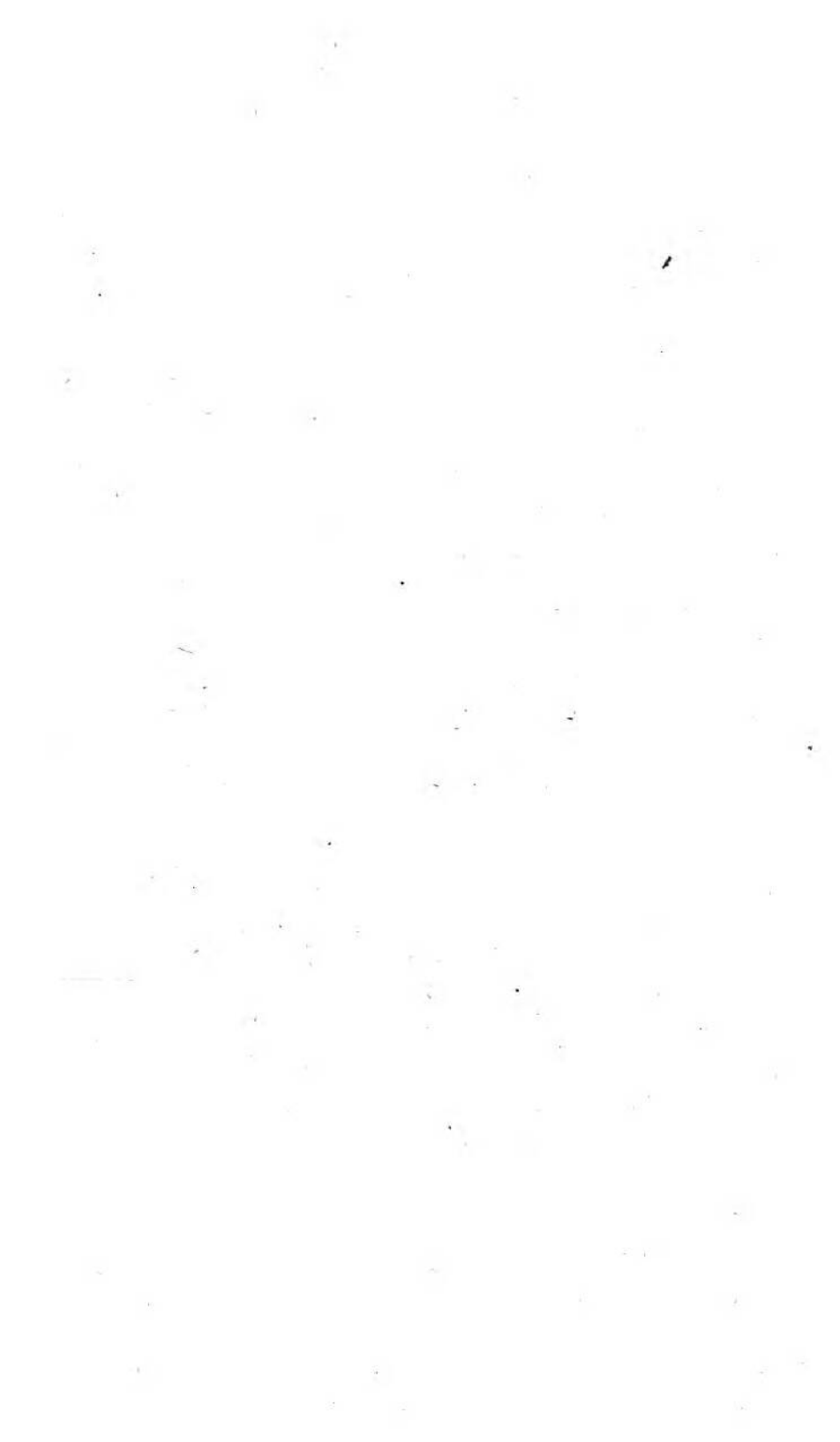
~~43.66.90.~~

55536-B.

1739.

HAJDAN-KÖZÉP- 'S ÚJABBKORI

HIRESB

KÉPIRÓK, SZOBRÁSZOK,

'S

RÉZMETSZŐK'

ÉLETRAJZA.

**MŰVÉSZEK, TECHNIKUSOK ÉS DILETTÁNSOK' SZÁMÁRA
'S AZ IZLÉS-TERJESZTÉSRE.**

SZERZŐ

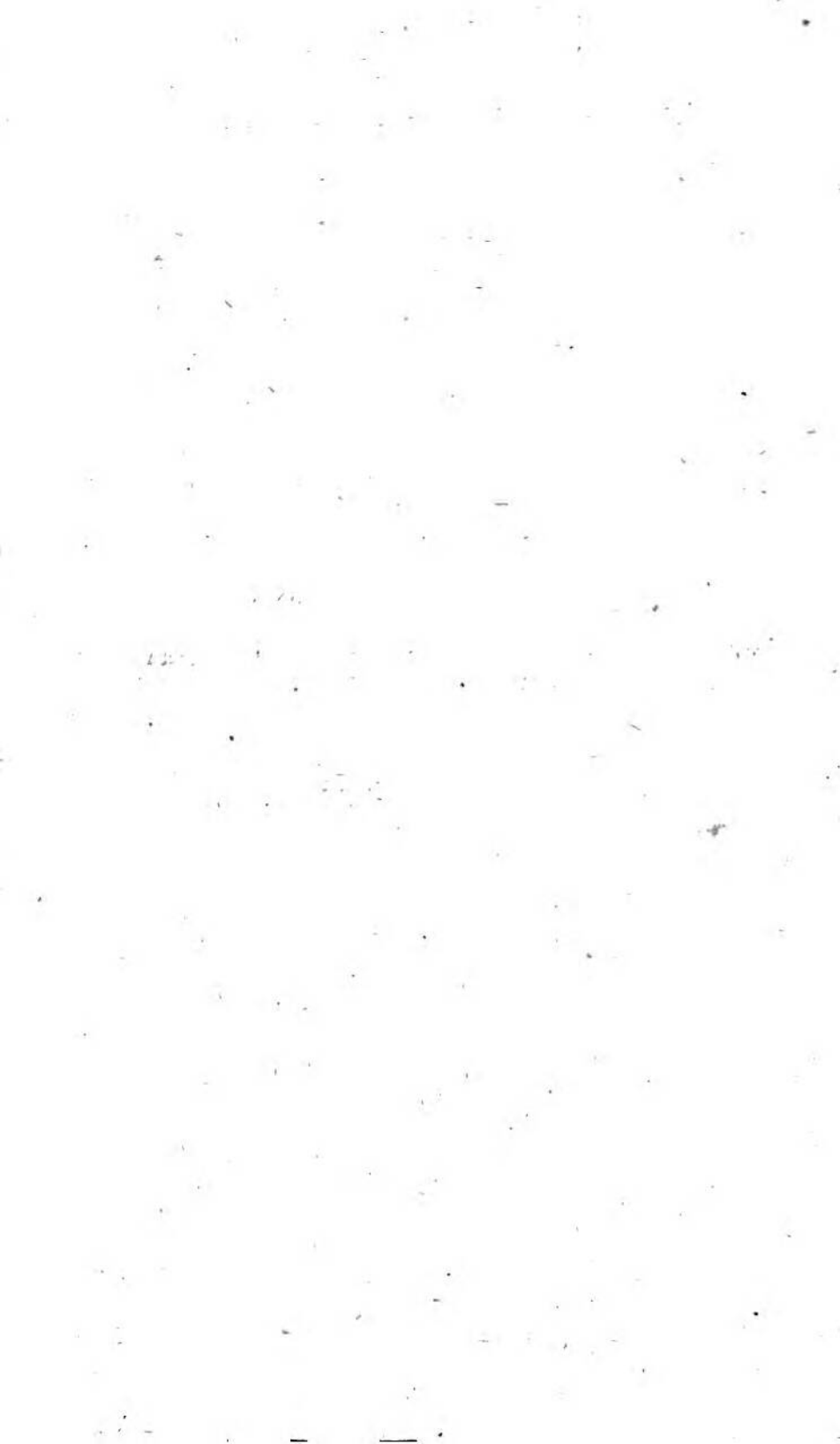
NOVÁK DANIEL

CS. KIR. AKADEMIAI MŰVÉSZ ÉS ARCHITEKTUS.

B U D Á N,

A' MAGYAR KIR. EGYETEM' BETŰIVEL.

1 8 3 5.

NAGYSÁGOS
NAGY-LONYAI LONYAI JÁNOS
ÚRNAK,

A' NAGYMÉLTÓSÁGÚ MAGYAR-KIR. HELYTARTÓ-
TANÁCS TANÁCSNOKÁNAK,

MÉLY TISZTELETE 'S HÁLÁDATOSSÁGA ZÁLOGAÚL AJÁNlja

A'

S Z E R Z Ő.

NOT FOR PUBLICATION

CONFIDENTIALITY OF THE A-1000

SECRET

Approved for publication by the A-1000

CONFIDENTIALITY OF THE A-1000

CONFIDENTIALITY OF THE A-1000

Nagyságos Ur!

Ha Nagyságodnak a' Haza 's tudományok iránt kitüntetett érdemei minden hazafit 's idegent, kiknek a' közjó' előmozdítása szivükön fekszik, mély tiszteletre gerjesztenek: nálam a' leg tisztább tisztelethez, mellyben sok ezerrel osztozok, még különösen csatlakozik a' hálaérzés azon irántam viseltetett nagy kegyért 's bizodalomért, mellyel Nagyságod engem megtisztelni méltóztatott.

Jelen irás legyen tehát Nagyságod iránti leg mélyebb tiszteletem, 's leg érzékenyebb hálaadásom' emléke, 's egyszersmind tanujele annak, hogy Nagyságod bennem helyezett bizodalmát nem egészen érdemtelennek osztogatá.

**Nagyságodnak
Budán Május 1jén 1835.**

**alázatos szolgája
NOVÁK DANIEL.**

E L Ő S Z Ó.

Ezen, a' tisztelt Közönségnek felterjesztett művészeti munkában, feltalálándja a' műbarát a' hajdan-közép 's újabbkori hiresebb képírók, szobrászok, és rézmetszők' életrajzát korszerint rendelve - el, 's így tehát a' művészetekben tett időszaki haladást is szeme elibe terjesztve látandja; melly rend kétségkívül hasznosabb 's kedvezőbb lesz reája nézve, mint néhány eléggé ki nem merített megjegyzés, mellyeket encyklopaediákban 's conversatói lexiconokban itt ott kitapogathat. Azon művészeknek, kik magokat oktattatni, 's náloknál előbb élt jeles műmészeket a' későbbiekkel összehasonlítani ohajtják, illy széllyelszórt adatok csak csekély hasznót szerezhetnek, 's őszintén megvalva, hányat hozhatnak-fel, kik csupán nevükről is ismernének a' földi pályáruul lelépett hiresb művészek közül többeket.

Ezen hiány' potlásaul, 's hogy hazám' fiainak
alkalom nyiljék közelebbről megismerkedni a'
képező művészetekkel, 's ez által buzdítva 's
lelkesítve, vagy egészen azoknak szentelni ma-
gokat, vagy legalább mint műbarátoknak sege-
delmet nyújtani azok' előmozdítására, — irtam
e' jelen kis munkát, melly megelőzve azon ira-
tokat, mellyeket az építészet' külön ágazatiról
rajzokkal ellátva rövid idő mulva egymás után
közre bocsátandok, eleve már mind azon tech-
nikai avagy műtudományi kifejezéseket 's fordú-
latokat meismértesse, mellyek tulajdonkép a'
művészet' nyelvét foglalják magokban.

Teljes bizonnyal állíthatni, hogy mind addig,
mig a' Hon képző művészeti akademiát kebelé-
be nem fogad, a' szép művészet még század' le-
folyása után is parlag mező maradand; melly ál-
lítást eléggé bizonyít minden nemzet' műveltsé-
gi története 's haladása a' művészet' mezején.

Meg kell őszintén vallanunk, hogy vannak
a' Honban felvilágosodott fejek, 's hogy sokan
közülök a' tudományok' külön ágazatiban bámu-
latos előrehaladást mutatnak. Így vannak jeles
költőink, történetiróink, tövénytudóink, ne-
hány jó mathematicus is, bárha az utóbbiak még
egy Newton, Delisle, Bernouilli, Lambert, Eu-
ler, Alembert, Pingrè, Lalande, Schröter, De-
lambre, Laplace, Olbers, Burckhart, Gauss,

Pons, és sok másokhoz, képest, mint negyedik, ötödik nagyságú csillagok az éggömbön elhomályosulva tűnnek is el; de már a' képző művészet mezején nem találhatni 's mutathatni-fel csak egyet is, kiről ezen írásban még most joggal említést tehetnök, 's kit a' felhozott jeles férfiakkal csak messziről is összehasonlíthatnók.

A' művészetek' előmozdítására a' cs. kir. gazdag műgyűjteményeken kívül van egy képező művészeti akadémia Bécsben, szép művek' akadémiaja Majlandban 's Velenczében, 's mi van a' Honban? Vajha legördülne már egykor a' kárpit, 's ne volna kéntelen minden jó érzésű, a' Haza' boldogságát őszintén kívánó Honfi akaratja ellen is elismerni 's kereken kimondani: hogy még mindenben sokkal hátrább vagyunk nyúgotti nagy szomszédinkhoz képest.

Feltételésen szükséges ugyan a' természetes hajlandóság 's reátermettség minden ágazatainál a' tudományoknak és szép művészeteknek; de fentebb művelődést kíván ezen természeti idom, ha egy országvándorló főstészt, Raphael, Rubens, David képirókkal egy fokra állítani nem akarunk. Ha tehát két különböző ügyességű művészt egymással összehasonlítunk, kiket a' természet egyenlő idomokkal látott-el, azt fogjuk tapasztalni: hogy egyik közülök a' tökélyesség' leg fensőbb fokáig miveli elmetehetségét

avagy lelki erejét, midőn a' másik megelégszik
azzal, mit a' természettől kölcsönözött. A' kö-
zépszerű művész csak az uralkodó izlésnek 's
modinak hódol, a' genie egyedül ideálja után
törekszik; ő nem a' jelen' lármáit, hanem az
utókor' figyelmét tartja szemei előtt.

a' Szerző.

BEVEZETÉS.

FÖSTÉSZET.

Mind az, mi a' Hajdaniak' föstéseiből az idő' vas veszeje által dugába nem döntve, még fenmaradt, nem elég a' művészet' azon kiterjedéséről igaz ideát szerezni, mellyel birt vala az a' Görögöknél. A' nagy mesterek' dolgozatit mi egyedül csak azok' leírása által ismerjük, mellyek közül azonban még csak egy sem jutott az utóvilágra. Minden mi eddigelé felfedeztetett csak falfestvények, száraz fris mészre festve, 's azok általán csak középszerű mestrek' művei, mellyek a' sírboltokban, fürdőkben, az eltemetett Herculanium, Pompeji és Stabiae városokban maradtanak-fen.

Raphael Sanzio' korában már, az az: a' 16dik században, Titus fürdőinek romjai közt fedeztek-fel néhány szobát fal-festvényekkel. Ezen érintett föstések jobbadán arabeskek voltak, a' honnan aztán Rafael is vevé magának vatican-loggie-ihez az anyagot (sujet). Ezen szobák idővel ismét feledékenységbe jutottak, behányattak 's elpusztultak. Vannak kik azt is állítani akarják, hogy maga Rafael töltette volna be azokat, csak hogy annak nyomdokira ne találhasson senki, honnan vette légyen loggie-ihez az ideát. — Ezen régiségek' lemásolásával nem bántak olly pontosan és szigorúan, mint azt a' dolog' fontossága megkívánta volna, 's ez oka annak, miért olly csekély hasznú ezen felfedezés a' hajdan föstészet' kitudakozására. A' színezetből csak igen keveset lehet kivenni, majd minden elhaloványult színű, avagy

elfeketülve van a' fáklagóztól. A' festvények' nagyobb száma csupa contourt mutat. — Nehány illy festvényt fedeztek-fel Cestius' piramisában, úgy hasonlólag Domitian és Augustus' fürdőiben, a' palatinusi hegyen fekvő palota' romjai közt, a' Flaminia via-ban, 's több más helyen, mellyek közül sokak, másolatok által tartattak-fen az utóvilág' számára.

A' Hajdaniak csupán vizszínekkel festének, 's az olajfestékek náluk egészen ismeretlenek voltak. A' hajdan Nemzetek' nevezetesb szín-anyagjai ezek lehettek: Sinopis pontica, finom érczmészöld; Paraetonion fejer szín, mellyet Egyiptusban találtak a' tengerpartnál; Purpurissum, sötét vörös, melly igen nagy becsű volt. Ezt ők biborcsigából és creta argentariából készíték; Indicus color, igen szép kék; Armenium, cinobrium, minium, auripigmentum, atramentum. Innen eléggé ki-világlik, hogy a' Régieknél is már használtattak azon színek, mellyeket jelen művészeink e' czélra választanak magoknak, csak hogy náluk a' nüance avagy a' színlépcsőzet olly számos nem volt mint nálunk.

A' Régieknél a' színek' felosztása következő volt: austeri és floridi (Couleur chargée et couleur vive). A' floridi színeket, mellyeknek az ára nagy volt, 's mellyeket a' képirók mind a' mellett is használtak műveiknél, következőkből állottak: minium, armenium, cinnabari, crysocolla, indicum, purpurissum. — A' leg régibb módja a' színek használásának monochromatikai volt, mellynél t. i. csak egy szín alkalmaztatott, például a' vörös, a' kék, vagy a' sárga; midőn ellenkezőleg polychromatikai, ha a' festvényen több színt lehet észre venni. A' Régiek ezen módnál csak az alakok' contourjait végeztek, az üres helyet pedig színnel töltötték-ki. Nehányat ezekhez hasonlólt láthatni még most is az egyiptusi festvények között, még pedig Herculaniumban is találtak különféle illy festéseket. Idővel találtak-fel azon mesterséget, több színt egymás mellé felhordani. A' régi mesterek kevésb színt használtak a' későbbi

koriaknál. Plinius azt mondja: Apelles, Echion, Melanthius, és Nicomachus, csak albo, ocrea, subflava, rubrica, atramento, színekkel húzák-be festvényeiket. Hasonlót állít Cigero is a' sztil' tintájiról, midőn ekép szól: „Similis est in pictura ratio, in qua Xeuclin, et Polygnotum, et Timantem et eorum, qui non sunt usi plus quam quattuor coloribus formas et lineamenta laudamus“. — Később aztán több színt kezdtek használni a' művészek festvényeiknél, de épen ez által veszté-el a' művészet azon valódi nagyságát, mellyért olly igen panaszkodtanak Plinius és Vitruv. — A' főtészet' eredete a' hajdanság' leg homályosb' korában vesz-el. Művészetté emelkedett az akkor, midőn már szabályokat kezdte feltalálni annak számára. A' Görögöknél a' szobrászatot előbb űzték, hogy sem a' főtészetet. — Homer' korában a' főtészet még egészen ismeretlen volt, — leg alább azt állítják a' hajdan Irók. Mikor 's hol nyerte eredetét a' görög főtészet, arról leg kevésb tudósítás sincsen. — A' főtészet csupán a' contourok' rajza volt az első állapotban: pictura linearis, mellynek feltalálója, a' hagyomás szerint a' korinthi Cleantes, avagy az egyiptusi Philokles volt. — Valamivel később vonalakat rajzoltak a' contourokba, mellyeket aztán festékekkel töltöttek-ki (monochroma); végre rendesen meghatározzák ők az egyes tagokat, az inazatot, az ereket 's végre a' redőzetet.

Azon első festvény, mellyről hiteles tudósítás jutott a' később korra, a' Magentek' ütközete volt Lydiában, Candaules király' időkorában. Bularchus készítette azt, 's akkor arannyal egy latra tévék a' művész' ezen dolgozatát. Hihető, hogy ezen most érintett festvény a' 18dik olympiádban készült-el, mikor épen Candaules e' világból kiköltözött. — Panaeus, ki Phidias' testvére volt, főtötte a' Pökileben, avagy az athenei tarka tornácban a' 86dik olympiad körül a' marathoni ütközetet. Ő főté az olympius Jupiter' templomában az ott alkalmazott ékesítvényeket. — E' most felhozott gö-

rög művészekre következtenek egymás után; a' thasusi Polygnotus, ki Panaeus' kortársa volt, az athenei Apollodor, Xeuxis, Parrhasius, a' samosi Timanthes, a' sicyoni Eupompus, a' macedoniai Pamphilus, Apelles, a' rhodusi Protogenes, kinek leg hiresb festvénye Jaly-sus volt, melyet Romában lehet látni a' béke-templomban, 's mellynek készítésével ő 7 évet töltött.

Egyébiránt iparkodtak a' Régiek probát tenni a' festvények' külön nemeiben is. Ők, gyakorolták a' historiai föstészetet, föstöttek arabeskeket, foglalatoskodtak a' díszítési-plafond — 's tájföstéssel, 's még allegorikai darabokat is végeztek. A' perspectiv-föstésben ők egészen járatanok voltak; mi azonban az illő helyheztetést 's kinyomást, a' contourokat 's idomzatokat illeti, abban csak nem felülhaladák az ujabbkori művészeket. A' világghomály; a' csoportozat 's a' coloritva nézve, a' Régiek jóval hátrább állanak az Ujabbiaknál; a' coloritban az okból, mivel ők csupán vízszínekkel festettek, mellyeket nem hasonlíthatni-össze az ujabbkori képirók' olajföstéseivel az erőre 's tűzre nézve a' kinyomásban, 's a' középtinták' gyengéd összeolvasztásában. — Azon lapok, mellyekre a' Hajdaniak föstének, fa volt, honnan aztán a' tabula nevezet eredt; mész, vagy alfresco (in udo pingere), vagy pedig száraz alljon (in cretula pingere); elefántcsont (tabulae parvae); vászon (Nero 120 láb magasnak fösteté képét vászonra); üveg, vagy pedig földedények (diszedény-föstészt). Milly módot használtak ők ezen utóbb felhozott föstésnél, arról nem áradt semmi hiteles tudósítás az utóvilágra.

Iskola nevezet alatt, melly kifejezést a' közép korban hoztak divatba, bizonyos számú művészeket értenek a' föstészetben, kik valamellyik mester után képezék magokat, 's kinek monorját azok majd nagyobb, majd kisebb mértékben felvevék; melly elkülönzések mind a' mellett is az egészt tekintve, bizonyos tulajdonságikra nézve egymáshoz hasonlóak 's rokonosak, bárha ezen tulajdonságok nem ritkán bizonyos tökéletlenségeket

zárnak is be, melyek más valamelly iskolánál ismét más charakteristikai jegyek által igazítottak-él. — A' képirói művészet a' Görögöknél csak kisdedségben volt, 's ennél fogva szó sem lehet a' görög főstészet' beosztásáról iskolákra. Különbséget tesznek ugyan a' helladi és asiaticai iskola közt, 's mely utóbbit ismét a' jóniai, sicyoniai, és attikaira felosztják; mivel azonban a' művészek' mindenike saját monort alkotta magának, felhagytak végre képirójiknak iskolák szerinti felosztásával.

A' görög főstészet mindenkor az architektura és szobrászat háta megett maradt; az alakok merevényesek 's hidegek voltak épen úgy, mint márványból faragott képek egymás mellé állítva, 's a' művészek oda czéloztak: szépséget 's külső alkatot, contourt, helyszínezetet, 's csinos nagy nemű találmányt kihozni inkább, mint sem a' főstészet' valóságos poetikai elemét megszerezni, mely a' görög képirók előtt idegennek látszék lenni. Oka ennek hihetőleg az, mivel a' Görögök' templomiban nem voltanak felállítva főstvények, hanem csak szobrok. A' festői művek csupán a' fallapokat díszíték a' templomokban, avagy pedig a' nyílt galleriákat. — A' hajdankori képirók közt különösen nevezetre méltók: Polygnotus, Parrhasius, és Apelles. — A' 13dik század, 's az architektura' kezdetével lépett Olaszországban életbe a' főstészet, 's aztán elágazott Német- Francia- 's Olaszországban és Belgiumban. Azon iskolák közt, melyekre utóbb a' főstészet felosztatott, főleg említést érdemelnek;

1) a' florentini iskola, mely kinyomás-erő, 's a' sztil' fellengősege által különbözteti meg magát a' reá következőktől, mely iskola azonban nem ritkán a' művészet' rovására a' természetlenbe, nagyítottba 's formátlanba fajzik-él. Alapítója Cimabue volt. Ezen iskola leg nevezeteseb mestereinek tekinthetni da Vinci Lenhardot és Angelo Mihályt.

2) a' romai iskola, melly igaz rajz 's kinyomás, nagy sztil és szép találmány által karakterizálja magát. Antikok voltak azok, mellyek után a' romai művészek miveltek magokat. Ezen híres iskola' alapítója Pérugino Péter volt, leg nagyobb mestere pedig Rafael. Az újabbakiközt Mengs képiro' volt a' leg jelesb művész.

3) a' velencei iskola, melly a' természethez kapcsolta hiven magát, felül nem mulhatván ezen iskola' művészei a' romai képiro'kkal együtt a' hajdanság' fölséges maradványit. Ezen iskola' tulajdonsága a' gazdag elrendezésben, az egésznek varázsló bánásában, 's a' szép coloritban létez. Mind e' mellett is nem ritkán észrevehetni az igazság' hiányát a' rajzban 's a' kinyomásban. Ezen iskola' leg jelesb művésze Titian.

4) a' lombardi iskola, melly kellem, szép és izletes, bárha olykor nem egészen tiszta rajz, puha 's lágy eszt, 's a' színek' kellemes egybeomlása által különbözteti meg magát a' többi iskolától. Ezen érintett iskolának leg nagyobb mestere Correggio Allegri volt, 's egyszersmind annak törzsök-atyja is. A' 3. Caracci testvért, az az; Lajost, Ágostont, és Annibalt tekinthetni a' második lombardi, 's az úgy nevezett bolognai iskola alapítójinak a' 16dik század' másod felében. Ők állítottak fel Bolognában egy főstészeti akademiát.

5) a' francia iskola, melly sok különbséget mutat. Résztint Romában, résztint pedig Velenczében mivelék mesterei magokat; mások ismét a' lombardi vagy florentini iskolát követték; minélfogva többen közülök különös monor által különböztetik meg magokat. Ezen iskola soha ki nem emelte magát feltünőleg: mind a' mellett is bizonyos fény a' compositióban, szerencsés 's könnyű elrendezés, tiszta rajz, 's mosolygó bárha gyenge colorit is, — leg igazabban látszanak karakterizálni ezen iskolát. Leg nevezetesb művészek a' francia iskolában: Rosso (Roux) egy florentini, Poussin, Vouet, Le-Brun, Le-Sueur. Az újabbak közt: David, Gerard.

6) a' német iskola, melly feltűnő erővel követé a' természetet, 's találmányi létesítésben sok szorgalmat árult-el; azonban közelgvén a' goth sztilhez, 's az antikokkal csak keveset lévén ismeretes, az előterjesztésben mindenkor valami merevényest mutata. Nürnberg és Augsburg volt ama' két város, melly a' leg nevezeteseb német művészeket szülte. Az eredetét hazánkból nyert Dürer Albrecht írta az első könyvet a' perspectiv-tanról, ki is nagy tiszteletben áll a' 15. Max és 5. Károly császároknál. Ezen iskola' nevezetes mesterei ezentül: Cranach, Holbein Hans, Tischbein Henrik, Függer, Graff, Schenau, Hackert, Klengel, Zingg, Veith.

7) a' belga iskola, melly talán igen is híven terjeszti-fel a' természetet másolatiban, 's magát, a' colorit, de nem igaz rajz, találmányosság 's ideál compositió által különbözteti-meg. Ezen iskola' alapítói voltak: Eyck János, ennek testvére Hubert, 's de Leyden Lukács; azon mester pedig, ki főleg fénylett, Rubens volt, 's tanítványa van-Dyk. Ide számlálhatók még: Rembrandt, van Xyn, 's a' híres virág-főstész Huysum.

8) az angol iskola, mellynek ühelye Londonban van az 1766ban alapított akademiában, 's melly rézmetszetei által ismeretes a' külföld előtt. Barker angolt tartják egyszersmind a' panorama feltalálójának is.

SZOBRASZAT.

Képfaragás avagy szobrászat nevezet alatt azon képző művészetet értjük, melly által tárgyképek, jelesül emberalakok kemény vagy puha anyagban, az az: kőben, fában, agyagban, terjesztetnek-élő vésővel dolgozva. Ezen szép művészet' productumai következő felosztásra terjednek: a) gömbölyű testek, mellyeket t. i. mindenik oldalról megvizsgálni lehet; b) félig gömbölyű testek, mellyek csupán lapos allyból nyulnak-ki, 's reliefs nevezet alatt ismeretesek. — A' szobrászat általán következő egyes ágazatokra oszlik: 1) a' plastikára,

avagy azon művészetre, mely agyagból képez alakokat; 2) a' statuáriusi művészetre, avagy azon mesterségre, mellynél fogva keményebb anyagból avagy tömegből lehet képezni képszobrokat; 's végre 3) a' sculpturára, avagy azon művészetre, mely szerint fára lehet metszeni.

Az agyagföld' használása szobrászi művekhez fölötté régi. Vannak agyagban dolgozott képművek még a' leg hajdanibb korból is. A' Régiek úgy dolgoztak agyagban, valamint mostani művészeink a' vésőtollal (Griffel); a' finomabb részeket ők ujjaikkal, névszerint körmeikkel dolgozák-ki. A' Régiek' képfaragási között találhatni néhányakat égett földből, sőt egész szobrokat is. Pompejiban 4 darabot fedeztek-fel 's ástak-ki, ezen túl félmagaslatú alakokat agyagból, etruski urnákat 's reliefeket. A' szobrászat ezen szüleményeinek egy különös galériája volt Atheneben, mely okból is az, keramikus nevezetet nyert. Gipsből is képeztek ők alakzatokat és stucca-munkákat. Azon művészetet, mely szerint alakokat gipsbe lehet önteni, csak későn kezdék ismereni a' Görögök. Az, ki ezen művészetet első találta-fel, avagy nevezetesen megjobbitá, Lysistratus volt Nagy Sándor' kortársa. Ujabb időben Vesochio da Udine készíté hagyomás szerint, az első öntéseket gipsből. Az imént nevezett Lysistratus volt egyszersmind azon művészet' feltalálója, mely szerint képek öntettek viaszból gipsformába.

Nem csupán a' leg hajdanibb korban, hanem azon időszakban is, mely közel határos a' szép művészetekével, fa volt a' leg nevezeteseb műszer a' szobrászatnál. A' diadalmas hőseknek fából állíttattak szobrok az olympi játékoknál, 's pedig megkülönböztetőleg ébenfából (indiai fekete fa), cziprusból, czedrusból, tölgyfából, ternyőfából, puszpányból, juharfából, hárs- 's bikfából, és szőlőtőből. Az Egyiptusiak főleg használák a' sycomorusfát (vad fügefa, eperjfügefa), mellyből a' mumiák' koporsoji valának, 's kis szobrokat még jelen-

leg is láthatni itt ott a' műcabinetokban. — Az elefántcsont' használása illy művekhez igen régtől fogva van már szokásban. A' trojai háborukor a' fegyverek már elefántcsonttal voltak díszítve, 's az asztalok' lábai, a' székek 's csinosb butorok abból állottak. Romában a' Sella curulis elefántcsontból dolgozott kis szék volt. Általán; a' Görögök sokat dolgoztak ezen anyagból; kis képszobrok, de colossok is készültek belőle. Az olympi Jupiter' szobránál, melly 60 láb magas, 's Atheneben a' parthenoni Minervánál, a' mesztelen részek elefántcsontból állottak. Ezen képszobor Phidias híres művész' dolgozata. — A' kő volt azon műszer, mellyet a' szobrászok megkülönböztetőleg használtak remekjeik előterjesztére. A' Görögök a' pentheli márványt használák főleg szobraikhoz, mellyet Attika' határiban találtak-fel, 's a' pariai márványt Paros szigetről, melly Lychnites nevezetet is kapott. Mind ezen most előhozott két neme a' márványnak fejr volt; ők azonban színes márványt is használtak. A' romai Capitoliumban, az Isis fekete márványból van, — ez görög dolgozat, mellyet Hadrian majorjának (villa) romjaiban találtak-fel Tivoliban. — Emberi alakokhoz a' színes márványt nem használák szívesen, de annál többet avagy gyakrabban az állatok' előterjesztésénél. A' pio-clementinum museumban láthatni egy oroszánt ritka színű márványból (Breccia antica), melly igen hasonlít ezei állat-király' színéhez. Öltözetű szobroknál közönségesen színes márványból dolgozák a' ruhát, a' meztelen testet pedig fejből. Láthatni az imént felhozott pio-clementinum museumban egy igen szép Cerest ekép dolgozva. A' szőtt anyag' márványában vannak sárga sujtások avagy nyiredékek is.

Hihető, hogy a' Romaiak Travertinoban dolgoztak előszer azon kőből, mellyet számosan találhatni Roma' vidékében. Ők utóbb a' görög márványt választák műveikhez. Vespasian' korában a' lunensi márványbányákat találtak-fel Olaszországban Genua' tájékában. Az itt felfedezett márvány, fejjégre nézve felülhaladá

a' pariai és a' pentheli márványt. E' most felhozott márvány jelenleg carrariai márvány nevezet alatt ismert. Mikor kezdének a' hajdan nemzetek márványból készíteni szobrászműveket, az nem áradt az utóvilágra, Úgy látszik, hogy a' márványt még Homer' korában illy műszüleményekhez nem használák. Az első időkben nem dolgoztak márványból egész szobrokat Görögországban, hanem csupán a' fejet, kezeket és lábakat. Ez még Phidias' korában is divatos volt. Illyes vala például Pallas' szobra Plateaban, melyet ezen művész végzett. — Az Etruskiak gyakran használák az alabastromot, 's ezek között legkedveltebb volt az indiai. Az albani villaban, van fejér alabastromból egy nagy szobor egyiptusi sztilben. A' színes 's virágos alabastromok (alabastro fiorito), mellyek közt az álla leg nagyobb becsben, melly a' mézszínhez hasonlíta, — öltözetekhez 's oszlopokhoz használtattak. A' basalt' alkalmazása szobrászati művekhez a' Görögök és Egyiptusiak által, sok ügyességet árul-el; de ezen műdarabok fölötte ritkák. — Granit volt azon műszer, mellyet az Egyiptusiak kizárólag használtak statuariusi műalkotványikhoz. Azon szobrok és obeliskok, mellyek ezen földet díszíték, általán granitból állottak. E' most érintett kőnemet sok helyen találhatni fel Egyiptusban, 's ennél kétfélet különböztetnek-meg: azt, melly a' vörösbe esik, 's egy másikat, melly a' kékbe játszik. A' Romaiak a' granit-köveket Elbában törették. Porphyrt 's mészkövet is használtak a' szobrászat' műveihez. Tudva van, hogy a' porphyr olly kemény, hogy belőle a' leg keményebb aczéllal is nehéz valamit lenyerni; a' kőnek mind ezen mostohasága mellett is találhatni sok mesterművet, úgy hasonlólag szobrokat 's diszedényeket is porphyrból. A' mészkőből könnyebb vala efféle szobrászati műveket dolgozni, 's az Egyiptusiaknál lehete látni fejér és sötétzöld mészkövet, mellyből ezen nemzet' művészei fél magaslatú alakokat (basreliefs) készítenék.

Üveg és ércz voltak ezentúl azon anyagok, melyeket a' Régiek használtak műalkotásikhoz. Az üveg' megtalálása igen régi, 's a' Hajdaniak nem csupán házi bu-torokat készítenek belőle, hanem diszedényeket (Vases) is, halotti urnákat, 's nagy ivó poharakat. Ezek magas-latú művekkel avagy gravürrel voltak felkészítve. A' la-pis obsidiani olly egy kő volt, 's pedig egy neme a' he-gyi kristálnak, melyet Ethiopiában találtak-fel, 's mely-ből alakzatok 's más többféle műdarabok jutottak létre. Ők az üvegből kovászt (Paste Pâte) készítenek, melly igen hasonlita a' lapis obsidiani nevezetű kőhez. Mir-rhinium egy bizonyos neme volt a' szalonnakőnek (speck-stein), mások szerint pedig finom anyag, melly disz-edényekhez használtatott, és nagyra becsültetett. — Az érczek között az arany volt hihetőleg az első ércz, mel-lyet a' Régiek szobrász- műveikhez használtak, tisztáb-ban nyervén ezt a' bányákból, mint a' többi érczet, 's könnyebb lévén annak dolgozása. Egész szobrok is ké-szültek aranyból, 's ezeknek ruházatai is aranyból, de egyébiránt elefántcsontból voltak dolgozva, például Ju-piter Olympban, Minerva Atheneben. Vegyérczből, avagy bronzból igen sokat hoztak létre mind azon nemzetek, melyek a' képfaragással foglalatoskodtak. Azon ércze-ket, melyeket a' Görögök érczelegyhez használtak, De-los szigetből és Arginából nyerék; a' leg kedveltebb mind e' mellett is a' korintheta volt. A' vegyércz' közön-séges temperaturája a' Régieknél $12\frac{1}{2}$ font czin volt száz font rézre; az Ujabbaknál pedig 12 font czint yesznek.

A' leg régibb mód érczben dolgozni, kalapáccsal történt. Vulkan kalapácsolta élő alakjait 's Achilles' paizsát. Számos probatétel után találák-fel végre az ércz-öntés' mesterségét. A' Görögök Rhöcusnak a' a' samosi Theodornak tulajdonítják az első öntést érczben; Pau-sanias ezt Crösus és Cyrus' korába helyezteti. Ők ele-intén csupán a' képek' egyes részeit önték, 's fecskefark alkatú kapsokkal egyezteték-össze azokat. Így vannak például a' velençzei érczlovak két darabból összeilleszt-

ve. Végre megtanultak ők egész alakokat is önteni. Mint bántak a' Régiek az öntéssel, ismeretlen marada az utóvilág előtt; elenyészvén lassanként a' művészet, 's csak a' 16dik században kezdvén ismét az Olaszok vegyérczből nagy öntéseket tenni. Azon első nevezetes nagyságú szobor, mellyet Olaszországban öntöttek, 3dik Pál pápáé volt, Guglielmo della Porta' dolgozata. Párisban öntetett 14dik Lajos' 21 láb magasságú ércz-lovagszobra 1699ben. Ezen öntvényt úgy tekinték a' Francziák, mint fölötte nagy csudát, 's azt mérték állítani, hogy a' Régiek nem voltak képesek ollyas valamit létre hozni.— Azon dolgozatok, mellyek Francziaországon kívül vegyérczből készültek, következők: a) Fridrik Vilmos' szobra Berlinben. b) 5dik Fridrik' szobra Kopenhágában nyugodt állásban; Sally nevezetű művész készíté ehhez 1767ben a' mintát, 's Gor vitte véghez az öntést. c) Falconet' híres öntvénye, az az: nagy Péter orosz czár' szobra Pétervárárt felállítva. Az első öntés 1775ben történt, melly azonban szerencsétlenül sült-el, hibáztván a' császárnál 's a' lónál is a' fő. Ujra történnén tehát 1777ben az öntés, most már szerencsésb volt a' művész, 's ezen emlék 1782ben fel is állíttatott. d) 2dik József császár' ércz-lovagszobra Bécsben, mellyhez 1800ban öntetett a' szobor, a' ló pedig 1803ban, 's pedig leg nagyobb tökélyességgel. A' ló magassága az első lábának állásától egész a' fejserényig $2^{\circ}-1'-3''$, annak hossza pedig $2^{\circ}-2'-3''$; függélyes helyheztetésben, avagy lábra állítva, a' császár' szobra $13\frac{1}{2}$ láb magas volna. Az egész mű, Zauner híres bécsi szobrász' szüleménye.

A' mintázásnál 's öntésnél, a' bánásmódot illetőleg, következőt jegyezhetni meg. A' bélt (Kern) a' leg szárazb anyagból készíti a' művész, 's pedig földből, szorból, ganéjból 's téglalisztból. Ez megtörténnén viasszal huzza azt által, 's ezen viaszos alakot formával avagy mintával (Moule, Model) keni-be, melly finom agyagból 's hamuból állván most már azon testet képezi, mellyet a' művészek mintának neveznek. Ezen kevermény

eleintén csak finomon hordatik-fel, aztán pedig vastagabban. E' most érintett formában nyílások vannak hagyva. Ha az már elég vastagon van felhordva, arra erős területek avagy rétegek rakatnak agyagföldből, téglákból stb, 's végre az egész vas rudakkal körül fogatik, hogy az által mindent erősen összetartson, 's az semmi mód által ne pattan hasson szélyyel. Mind ezen előkészületek után az anyag téglákkal rakatik-meg kívülről 's tűzre állíttatik. A' viasz most már elolvad, 's kifoly a' nyílásokon, mihez azonban hosszas idő szükséges. Feltételesen megkivántatik, hogy a' viasz tisztán leeresztessék, azon ércz töltvén-ki helyét, melly az öntéshez használtatik. Ha minden már tökéletesen megtörtént, az öntésre jó a' sor.

Az öntőhely mellett van az olvasztó kemence építve, melly ennél magasb helyeztetésű, 's onnan csatornák vezetnek a' minta felé az olvasztott ércz' oda vezérlésül. Miután már az ércz elolvadt, 's megtörtént az öntés, feltaszíttatik a' kemence' ajtaja, 's a' folyó ércz csatornákon foly a' formába. Az öntésnél minden attól függ, hogy az igaz időpont választassék, az az: midőn már az ércz a' folyósság' leg fentebb fokára jutott. Megtörténvén az öntés, még néhány nap szükséges a' meghülésre. Ha végre az ércz meghült, az abrincsok és téglák levétnek, 's készen áll az alkat, de eddig csak még durva alakjában. Azon helyeken, hol a' csatornák voltak, csapok függnek, itt ott buborékok 's mélyezetek vannak. Ennekutána az öntött tömeg pálinkával, tajték-kővel, vésővel, 's reszelővel simíttatik-meg. — Azon találmány, mellynél fogva vasból lehet önteni képeket, már újabb, nem találván sehol tisztán a' vasat, és sok munkát szerezvén annak kidolgozása. A' Régiek bizonyos compositióból, melly t. i. aranyból és érczből álla, öntének szobrokat, olykor csupán vasból is; azonban újabb időben a' vasöntés a' tökélyesség' magas fokára hágott.

A' szobrászművek közti különbséget, általán a' nagyság, rituale, és írás által tehetni. Mi a' nagyságot illeti, ez fölötte különféle. Azon képeket avagy alakokat, mellyek a' természeti nagyságot felülhaladják, collossnak nevezik. A' Régieknél sok colloss volt, 's azok közt nehányak fölötte nagyok. Így volt például az olympi Jupiter 60 láb magas; a' delphosi Apollo 35 rőf (egy rőf=2láb); Lysippus' Jupiterje Tarentban 60, mások szerint 80 láb magas. A' rhodusi colloss, melly az ismert szobrok között a' leg magasb vala, 105 lábat tett, 's ez Garesnak, Lysippus tanítványának dolgozata volt. A' Hajdaniak állatokat is képeztek oriási nagyságban, például az egyiptusi sphinxet; az oroszánok, mellyeket a' velencei fegyvergyár' bemenetelénél láthatni, az eddig ismeretesek közt a' leg nagyobbak. — A' rituale által különböztetnek-meg a' szobrok' külön nevei, például: gyalog szobrok (pedestres), lövag szobrok (equestres), kocsikon állók (hygae, quadrigae), arczképszobrok (imagines), végre öltözetes 's meztelen szobrok, szakálasok és szakálatlanok. A' Romaiaknál a' mellkép-szobrok a' leg régibb időtől fogva majd mindenkor öltözetet kaptak, a' Görögöknél ellenben soha. Az isten szobrok közt a' képmivékben Jupiter, Aesculap, Pluto, Juno, Pallas, Ceres és Vesta mindenkor öltözötten állottak, Apollo, Merkur, Eros pedig soha; Venus csak ritkán. A' romai mellszobrok részint szakálosan előterjesztvék, részint a' nélkül, mint azt t. i. a' divat megkívánta. A' Görögök nem adtak isteneiknek szakált, Jupiter' testvéreit Aesculapot és Ocean kivéve. Az Etruskiak 's a' régibb Görögök, mint szakálos férfiakat ábrázolák Merkurt és Apollot.

Azon szobrok, mellyek írásokat kaptak, statuae litteratae nevezetet nyertek. Ezen írásokat jobbadán a' bason (alapon) vehetni-észre, olykor a' ruházaton 's a' czombokon is. Az írás néha a' subjectumot nyomta-ki, olykor pedig magát a' művészt jelelé-ki. Azon szokás, hogy magokra a' szobrokra alkalmaztassék az írás, a'

művészek között nem csupán a' leg hajdanibb korban volt divatos, hanem még akkor is, mikor már a' művészetek virágzatra 's diszelleltre jutottak. Phidias saját nevét Jupiter' egyik hüvelykujjába metszette. Ez igen divatban volt az Etruskiaknál is. Efféle irások nem ritkán csalárdság' jelképei voltak, miről a' medicei Venus példa gyanánt szolgálhat.

Angelo Mihályon kívül, ki 1474ben született, 's 1564ben szeliden szenderült által egy jobb világba, következő szobrászok szerezenek magoknak a' 17dik és 18dik században hirt nevet: Bernini 's ennek tanítványai Guido, Raggi, Ferrata, Brunelli, 's ezentúl Pilon, Jean de Boulogne, Sarassin, Anguier, Theodan, Puget, le Gros, Adam, Slodz, Pigalle stb. — Németországban bizonyítják a' számos goth egyházakon alkalmazott szobrászati művek, hogy ott a' képfaragás virágzatban volt. Első nevezetes szobrásznak azonban csak Dürer Albrechtet tekinthetni. Utánzoji voltak; Kern, Leygebe, Rauchmüller, Schüter, Permoser 's több mások. — Belgiumban feltünteté magát Duquesnoy; Angliában Cibber, Gibbons, Wilton, és Rysbrack, úgy hasonlólag mások is külön országokban. — A' 18dik század' felétől kezdve, egész új alkatot vett-fel a' szobrászat az antikok' visszatérítése, az egyszerűség 's igaz szépség által. Rugtató erőt ehhez Winkelmann ada, segéd kezét nyújtván neki Mengs híres művész 's Albani kardinál; Caracci mint jeles művész képezte ezen új sztilhez az átmenetelt, mellyben aztán Canova mint nagy mester fénylett. Tiszteletes helyet foglalnak-el ezen jeles művész mellet: Trippel, Thorwaldsen, 's Marchesi szobrászok Olaszországban; Chaudet, Houdon és Lemot Franciaországban; Flaxman és Chantrey Britanniában. — Ezen elhírt szobrászok' művei közelgnek sokban az antikokhoz, habár azokat mind eddig tökéletesen el nem érhatték is.

RÉZMETSZÉSZET.

Rézmetezői művészet avagy chalcographia azon szép mesterséget jelentí, melly szerint tisztán leköszörült 's aczéllal simított rézlapon rajzok készülnek, vonalak, pontok stb, bevésése által hegyes 's aczéltott szerel-
segédével, mellyek aztán olajos nyomtató föstékek-
kel dörgöltetnek-be, hogy a' megnedvesített papirosan
a' rézmetzésnek hasonló képe a' sajtó' sulya által ter-
jesztessék-elő. Hogy illy bánásmód által egy 's ugyan
azon tábláról számos nyomtatványt kaphatni, átlátni
nem nehéz.

A' szerint, mint azt gyakorolják, a' chalcographia
következő felosztást nyert: tulajdoni rézmetzészet a'
vésőtollal avagy a' vonalzóval (Grabstichel), 's a' tű-
vel; a' radir- vagy etetés mesterség viasszal bevont táb-
lára; a' fekete mesterség, vakaró manier (mezzotinto,
manière noire); aquatinta- avagy tusmanier, hová azon
mesterség: színes rezet lenyomni, is tartozik; a' crayon-
manier, avagy azon művészet: rajzokat crayonnal (raj-
zóló perczek krétával stb), rézben utánozni, vagy a'
réztáblán előterjeszteni.

A' rézmetzészet' ezen ágai közt a' vésőtollí munka
fényesen simított rézlapon nem csupán a' leg régibb, de
egyszersmind az is, melly a' művész' talentumát 's
ügyességét különösen tekintetbe veszi. A' rézmetző,
mélyebb 's laposabb, keskenyebb és szélesb, erősb vagy
gyengébb bevágások által a' réztáblába, vésőtollával
formákat 's contourokat képez. A' bevágások (barázdák,
taillek, sohráffirok) adják a' bánásmód által az érdemet
a' rézmetzésnek. Ezen leg egyszerűbb 's leg tisztább
nemében a' chalcographiának, mellynek feltalálása a'
15dik századba esik, különösen kitünteték magokat:
Dürer, Golzius, Marc-Antonio, Bloemart, Penz, Ede-
link, Scharp, és Wille, nevezetesen pedig Lunego,
Morghen, Volpato, Longhi, a' 2 Müller, Bause, stb.

A' rézmetszészet' második neme a' radirozást, avagy az etetést tárgyazza viasz aljazattal bevont réztáblán. A' mértéklesen megmelegített réztábla t. i. firnásszal huza-tik-által, melly viasz, mastix, gyanta 's asphaltból van összeolvasztva; mellynél a' nehézséget tekintve, az idomzat 4. 1. 1. 2, 's mellynél aztán a' tafótán általiz-zasztja a' fénymáznak leg finomabb részecskéjít. A' te-riték lehetőleg egyformán kiterjesztve a' táblán egy toll-zászlóval vagy laptáival (melly tafótába bekötött pamut-ból áll), 's annakutánna míg meleg 's puha a' firnász, viaszfáklján keresztül feketítettik. Miután az már meg-hült, 's kemény lett a' teríték, calquirozás által horda-tik-fel a' rajz, 's most veszi kezdetét a' rézmetszői mun-ka finomabb 's erősb tűkkel, hegyesekkel 's tompákkal, az etetett aljba irván a' rajznak minden vonásit árnyé-kival és schraffirjaival, 's így a' vonások által tűnik-elő a' fényes réz. Végezve lévén már a' munka, egy lapos 's beszurkolt edénybé (etető teknőbe) tétetik a' tábla, ellátva a' hátulsó oldal is a' marató-víz' behatása ellen, avagy még ennél is egyszerűbben, az viaszpárkányt nyer, 's ennekutána az etető-vizzel öntetik-által. A' fi-nomabb tónokat, a' gyenge árnyékokat, a' levegőt stb, csak kevés ideig szabad kitenni az etető- vagy választó-víz behatásának, 's azokat előbb szükséges, mint sem az erősb részeket fedő-firnással (szurok vagy gyanta terpentinolajban felolvasztva 's fenyőkorommal feketítve) áthuzni. A' legsötétebb árnyékokat 's a' leg erősb vona-lakat például a' szinelőben, mellyek vastagabb túvel eleve kidolgoztattak, szükség mélyebben kiánsni, 's raj-tok a' választó-víznek etető vagy marató erejét kemé-nyebben éreztetni. Ez megtörténvén, az etető aljtól meg-szabadíttatik a' tábla, 's megmelegítettvén széntűz fő-lött, a' munka annyira készen áll már, hogy lenyomta-tást tehetni. Most már utána segít a' művész ott, hol a' részek több erőt kívánnak vagy vésőtollával, vagy pe-dig kétszeres alagyozással a' táblán, vagy pedig élestű-vel (hidegtűvel) dolgozik az alagyozatlan táblán, melly

által képes a rézmetsző tiszta levegőt, 's általán a legfinomabb tintákat 's a nüancirozatokat valódi helyességgel előterjesztteni. — A' radirozott rézmetszészeti manierban, mellynek feltalálását Dürer Albrechtnek tulajdonítják, Caracci, Hogarth, Merian, Rembrandt, Callot, mesterművekkel léptek-fel; az újabbak közt Chodowiecki tűnik-fel kis historiai lapokban, Geiser és Darnstadt művészek pedig tájfestvényi előterjesztésekben.

A' chalcografia' harmadik nemét a' vakaró manier (geschabte manier), avagy a' fekete művészet teszi, mellynek feltalálását sokak pfalzi Robert herczegnek tulajdonítják, mások pedig Siegen-nek. Ez, fekete monoton árnyékai által különbözteti magát az előbbitől, azonban igen ritkán használtatik. Ennél darabosnak készítetik a' tábla henger által, mintán az csak fekete nyomtatványt adna; ennekutánna a' világosságok, úgy hasonlag a' világosságból az árnyékba általmenetelek, egy vakaró műszerrel dolgoztatnak-ki, laposabbakká képeztetvén a' mélyezetek, hogy azok kevesebb fekete festéket vegyenek-fel, avagy valamint a' leg magasb világosságoknál, végkép levakartatnak.

Aquatintaban avagy tusmanierben, melly a' rézmetszészet' különös ága, a' munka választó vízzel történik ismét, 's pedig vagy egy mordant-tal ásatván-be az árnyékok, vagy pedig a' választóvíz használtatik, hogy több vagy kevesb pontok pácztassanak-be a' táblába, 's ennél fogva gyantaporral szitáltatnak-be azok. A' Németek közt mesternek tekinthetni Haldenwangot a' művészet' ezen ágazatában. Ezen monor főleg alkalmas nagy tömegeket előterjesztteni architektoniai 's tájfestvényi képekhez; ennél a' bánás sebesen folyik a' kézből, azonban sok ismeretet tesz-fel a' választóvíz' hatásiról.

A' crayonmanier avagy a' roulettal bánás, közel rokona az aquatinta maniernek, finom pontok által utánoztatván a' crayonnal készült vonás, mellyet az általalag yozott táblába ütnek, 's kalapálnak, avagy pedig finom homokkal, vagy porrá tört borkővel szorják-meg a' meg-

melegített 's alagyzott táblát, 's a' rajz' vonásit tompa percczel (Stift) nyomják a' behomokozott táblára. A' homokszemeket annakutána a' választóvíz felolvasztja, 's így hozzá tér a' rézhez, kis pontokat ásván a' táblába, hol a' homokszemek feküdtek, mellyeket laposabban 's mélyebben etethetni - ki. Azonban a' crayon' lyukait a' hideg réztáblába kalapáccsal is szokás ütni, 's utána segítni vésőtollal. De ezen munka sokkal lassabban halad előre, 's csak kisebb tárgyaknál méltó javaslatra. — A' tulajdonképpi crayon-maniemban remekdarabokat készíte Demarteaux. Bartolozzi a' kalapácsolt műben, avagy a' pontozott manierban tünteté-fel magát.

Mind ezt előre bocsátva, nem lesz fölösleg a' geographiai rézmetszészetről is mint külön ágazatról említést tenni, hol azonban minden vonásnak 's pontnak bizonyos jelentése legyen tudományos tekintetben. A' művészeknek ebben elővilágita Jäck Károly, kinek iskolájából aztán néhány nevezetes mester jutott-ki, például: Bach, Hampe, Piquet, Tardieu, Edler, Pellicier, Mare, Schmidt, Jaetnig, Ausfeld stb. — Lehmann' theoriája szerint a' víz-rendszerről, igaz kijelelése a' föld emelkedésének 's esésének, az erdők 's utak kellemes felrajzolása, tiszta világos, leg kevesbet sem terítő irás, — azon feltételek mostankorban, mellyeket ezen dolgozatokban ki nem hagyhatni, habár erről csak 50 év előtt is alig álmodozott valaki.

Hogy tehát a' chalcographiának technikai része az arany- 's ezüstművesek' műhelyeiben vette legyen eredetét, alig kételkedhetni már, la' vésőtoll levén azon közönséges műszer avagy eszköz, mellyet ők, jelesül nyúló munkáiknál használtak. A' középkorban nyert ügyesség a' niello-munkákban (különös munka aranyban 's ezüstben), mellyben metszett, avagy pedig beásott ékesítvények az okból, csak hogy jobban kiemeljék magokat, sötét, fekete anyaggal töltötték-ki, — nyujta hihetőleg alkalmat illy készítvényeket lenyomtatás által fejr papirosra hiven előterjeszteni. — Bizonyos Maso

Finiguerra-ról tesz a' történet említést, ki aranymives volt Florenczben 's ügyes niello munkás 1460 körül, 's ki kénkő-öntvényeket készíté dolgozatiból Florenczben a' st. Giovanni egyházban. Zani apát találá-fel a' hagyomás szerint Parisban egy original-táblát ezen művéstől. Ennélfogva a' chalcographia' feltalálását méltán Finiguerra' időkorába helyezhetni. — Így már a' rézmetszői művészet a' fennevezett mesterek' fáradozásik 's iparjaik által a' tökélyesség' azon fokára jutott, melly ohajtatra alig hagy többé hátra valamit.

POLYGNOTUS.

Polygnotus jeles hajdankori művész, Thasusból származott 's Panaeus' kortársa volt. Ezen jeles férfiú a' művészetre nézve sok érdemet szerze magának. Ő volt az első, ki a' fejekbe karakter-kinyomást 's idealis kiképezést hozta. A' Poekile' egy részét, avagy a' tarka tornácot ő festé Atheneben, mellyben nagy férfiak' képei voltak felfüggesztve; a' Dioscorusok' templomában lehete látni tőle Leucippus leányának menyegzőjét, Orestest és Pyladest, kik a' propyleumokban meggyilkolák Neuplius' fiait. A' fal-lapra általa festett festvényeket egy templomban lehete látni Delphiben 's annak körülette. Jobb oldalon szemléltetett; mint szállottak hajókra a' Görögök Troja' elpusztítása után, bal oldalon pedig, mint vette irányát Ulysses Hades felé. Azonban mind ezen festvényekben nincs rend 's öszhangzat a' részek 's ez egész közt. Minden alak-mozdulat (Handlung) magányos tettet képez, 's azok csak a' közös pontban találkoznak-össze, 's így együtt mutatnak esupán a' főjelenetre. Ezen művészt tartják az Enkaustika' feltalálójának is.

PHIDIAS.

Phidias a' hajdannak jeles művésze volt, egyszerűs mind kortársa Periklesnek. — Ő Athenet fölséges, deli építvényekkel, mellyek a' szebb 's főntebb ízlést hirdetik, gazdagította. Olly jeles talentumú és ügyes művésznek mint Phidias, valóban szüksége volt egy Pe-

riklesre, hogy művészi tehetségei fejlődhessenek. Perikles építteté a' Parthenont, ő a' propylaeumokat (csarnokokat) Athenében az Akropolison, az érintett templomot Phidias Minerva' szobrával ékesíté-fől 's ő készítette az olympusi Jupiter' képét. — Phidias volt a' művészeti magas, fellengő sztil' alkotója. Kidolgozott szobrászati arczképeiben karakter 's a' jelentések' rejtvényes ereje fekütt; rajzai hibátlanok, redőzetei nemesek 's egyszerűk. Őt nevezik a' külön istenségek' ideálja' feltalálójának. Az általa készült Jupiter mintául vagy példaképül szolgált az után képző művészeknek, jelesen az arczjelentésben. Phidias utól-érhetlen maradt a' hajképelésben; ő a' komoly ideálban is felettébb szerencsés volt.

Phidiasnak legjelesb szobrász-művei közé számlálhatni: Minerva' szobrát ugyanezen istenség' templomában vagy is a' Parthenonban 's a' Jupiter' szobrát Olympiában. Minervának alakja egy 36 lábnyi magas, oriai szobor volt 's 44 talentomba került. Öltözte vert-aranyból; feje, keze 's lábai pedig elefántcsontból készültek. Ezen szobor' fején sisakot leheté látni, mellynek közepén egy sphinx, két oldalan pedig grif-madár volt. Ezen alakzatok az értelem 's tudósság' jelképei (symbolum) valának. Mellén viselé az aegist a' Medusa-fővel elefántcsontból; egyik kezében láncsát tartta, lábainál paizs fekütt 's e' mellett ismét egy kigyó. A' paizson látszék magaslatú műben az Amazonok' villongása, mellynél Phidias az ő saját arczképét, valamint Periklesét is alkalmazá. Sarúin a' Centaurok 's Lapithák' harcza volt leképezve 's a' talapon Pandorának eredete 20. istenséggel. Phidias' legjelesb műve kétségkívül az olympi Jupiter. A' meztelen testi részek itt is, valamint Minervánál, elefántcsontból voltak, az öltözet pedig aranyból.

Ezen nagy művész' életéről semmi bizonyos nem jutott az utókorra. Annyi még is ismeretes, hogy őt ellenségei azzal vádlák, hogy azon aranyból idegenített vol-

na-el egy részt, melyből Minerva' palástját dolgozta; melly hamis vád azonban, megczáfoltatott az által, hogy a' palást levéetett az istenasszony' szobráról 's megméretett. Az ármány (Cabale) mint e' mellett is pályáján haladt. Most már hitvétkesnek hirtelék Phidiást azt hozván-fel, hogy ő Minerva' paizsára, mellyen az Amazonok' villongásit terjeszté-fel basreliefben, Perikles és saját arcz-képét nyomta volna-ki a' bajviasok közt. A' művész ennek követ kezesében börtönbe vettetett, 's az állítás szerint betegségben halt-meg, mások után pedig mérget kapván, ez által mult-ki.

POLYKLET.

Polyklet jeles görög képfaragó, Argosból származott. Phidiasnak kortársa lévén, vele a' szobrászatban egyenlő hirt nevet szerzett. Ő mint első kezdé tanulni irányosságát az emberi testnek, 's azt nem csupán könyveiben hozá-fel, hanem tette is mutatá az általa készült szobroknál, mellyeket aztán a' művészek Kanonnak neveztek. Ő kellemesb állást ada a' szobroknak Eldődeinél. Ő előtte a' képszobrokat általánosan két lábra állíták, ő azonban csak egy lábon nyugtatá azokat 's a' másíknak csak rest állást adott. A' Régieknél fölötté nagy becsben állottak, Polyklet' művei; mindazáltal az isteneket képező ideálban Phidiást elnem érhetette; az emberi alakokat szebbeknek készíté Polyklet, mint sem valóban voltak azok, 's itt' már az ideálban ő elérhetlen marada. Ezen művész a' 90-dik Olympiad körül fénylett (421 évvel Kr. előtt). Polyklet ezen kívül architektus is volt, színházat 's templomot építvén az Epidaurusok' számára, melly Pausanias szerint a' Romaiak legpompásb templomát is felül haladta.

SCOPAS.

Scopas a' leg jelesb 's leg hiresb görög szobrászok' egyike, a' 104-dik Olympiad után élt, 's mű-remekjeit jobbadán márványból dolgozta-ki. Ő volt egyszersmind

azon művészek' egyike, kik a' mausoleum 's az új ephe-susi Diana - templom' felkészítésénél foglalatossak voltak. Azon ő általa dolgozott remekék, mellyek még az utó-világ előtt is fenntarták dicső nevét, következők: egy haldokló Niobe gyermekeivel, egy tengeri istenekből álló csoportozat, 's egy meztelen Venus.

LYSIPPUS.

Lysippus jeles hajdankori szobrász Sicyonból, született mint egy 330-évvel Kr. előtt 's Nagy Sándor' kortársa volt. Ezen fejedelem úgy annyira kedvelte 's becsülte Lysippus' művészi talentomát, hogy senki mástól mint tőle egyedül hagyá magát érczben önteni, 's csupán Apelles által festeni. Ezen jeles művész megkülönböztetőleg csak mellszobrok' kifaragásával foglalatoskodott. Lysippus eleintén rézmives volt, 's csak később lépe-által a' művészet' ezen ágazatához. Tanácsot kérvén Eupompus képirótól, mellyikét válassza ő magának mustrául a' jelesb mesterek közül, azon választ nyerte: hogy a' természet a' legjobb tanítóné.

Lysippus' mellszobrai több csinval voltak dolgozva, mint sem a' korábbi mestereké; a' hajak könnyebbek, természetesebbek 's finomabbak; elkerülvén ezentúl mindent, mi szögletes 's éles, — a' részeknek több gömbölyűséget 's puhaságot törekedett adni. Ezen görög művész azt szokta mondani magáról: ő az embereket akép képezi-le, mint azok neki lenni látszanak, Eldődei ellenben úgy ábrázolták-le, mint azok valóban voltak. Még a' legkisebb részeket is nagy szorgalommal dolgozá-ki. Valljon készítő-e Lysippus szobrokat márványból, ez iránt tudosítás nem jutott az utó-világra, bizonyos azonban, hogy számos érczművet hozta létre. Dolgozatai közt főleg nevezeteseek: egy férfi-alak, melly magát a' fürdőben dörzsöli (apoxyomenos), Nagy Sándor' számos szobrai, mellyek által ő ezen herceget ifjúságától kezdve külön állásban terjeszté-elő; Sándor 's barátjai; képszobrok nagy számban, mellyeknek mint

állítják, az originállal igen sok hasonlatosságuk van; 's a' collossalis Jupiter Tarentben.

PRAXITELES.

Ha a' görög művészetben 3-időszakat különböztetünk-meg, az az: annak kezdetét, kifejlődését 's magasb kimivelését; úgy már Phidias, Polyklet, és Myron a' második, ellenben Praxiteles a' 3-dik időszakhoz tartozik, melly a' macedoniai uralkodással egy korba esik. Praxiteles és lelkes kortársa Scopas a' márványnak életet tudtanak adni vésőjük által, mellyhez méltóság 's kellem járult. Ezen művész legjelesb szobrainak egyike Venus volt, melly alakot ő meztelen előterjeszteni elég merész volt. Mintául szolgáltak nekie a' bájló szobor' faragásánál Görögország' ritka szépségű 's mivelt lelkű asszonyai Cratina, Phryne, Aspasia, és Lais, 's ennél-fogva Praxiteles' művész-keze halhatatlan Venus szobrát a' görög hölgyek' egyes tökélyei után alkotta. Az istenné nyájas, mosolygó arcza vala leábrázolva, bal kezével eltakarván szemérem testét, abban a' helyezett ben, mikor épen a' fürdőből avagy a' tengerből fellép. A' híres medicei Venus csak a' szemérmet eltakaró kéz által hasonlított hozzá.

XEUXIS.

Xeuxis képi-író Görögországban, élt mintegy 400évvel Krisztus szül. előtt. Róla's kortársául Parrhasiusról azt beszélék, hogy egyik sem akarván a' másikkal engedni az elsőséget, abban egyeztek-meg, hogy mindegyik egy főtészi remeket készít 's ez ítélje-el, kié a' koszorú. Xeuxis festett egy kosarat, teli szőlővel 's műveiben olly hiven utánozá a' természetet, hogy a' madarak a' szőlőgerézdeket megpillantván, feléjük szállottak. Xeuxis erre csak hamar meglátogató Parrhasiust 's kérdi tőle: ha kész-e már az ígért remek? „Kész, amott van“ felele Parrhasius. „Lássuk tehát“ szöla

Xeuxis; 's itt' a' függönyt (Vorhang) félre akarja húzni, hogy lássa az eltakart remeket, 's im keze falba ütökzik, mert a' függöny fali - festvény volt. Miután imígy Xeuxis csupán a' mardarakat, de Parrhasius magát művészi versenytársát ámitá - el, az utolsóé lón a' diadal.

A P E L L E S.

Apelles a' hajdankori' legjelesb festőművészek' egyike volt, született Chios szigetben 's Nagy Sándor' korában élt. Ő emelé a' képirói művészetet Görögországban kellémes alkak (formák), színbáj 's világítás által a' tökély' leg fensőbb fokára. Őt nevezhetni a' kellem' képirójának, ki egyszersmind a' világosságot 's árnyéket olly izletesen 's valólag érté elosztani. Apelles némelly főtészeti theoriát 's technikát tárgyzó irományokat is hagyott - hátra. Megjegyzésre méltó, hogy ő csupán 4 - színnel festett. — A' történet említi e' jeles művészről, hogy egyebek közt egy anyalovat is festett természeti nagyságban 's piacra kitéteté, hogy a' nép e' művészeti példányt lássa. Eljött Nagy Sándor is azt megnézni 's a' főtésben itt' ott' némelly kifogásokat tőn; 's íme midőn a' király még a' főtvény előtt áll, a' lovászszolga elővezeti ennek ménlovát Bucephalust, melly a' festett anyalovat megpillantván, nyeríteni 's ágaskodni kezd. Ekkor az ingerlékeny Apelles így szólt a' Maczedonok hatalmas fejéhez: „nézd király, a' te lovad érti, mi a' mesterség.“

Apelles' leghelyesb festvény - remekje az, melly Nagy Sándort ábrázoló, ki villámot tartá kezében, honnan azután a' fővilágosság eredt 's melly az Ephesus templomban volt felállítva. Szerencsés megrövidítés 's világ - homály által látsza a' kép a' villámmal kinyúlni a' táblából. Apelles 325-körül Kr. előtt fénylett leginkább, ki azonban Nagy Sándor' kimulta után is néhányszor festé - le az Antiochus királyt, melly tehát 300-évre mutat Kr. előtt. Hihető, hogy ezen híres és szellem - dús művészt a' halál Kosban érte - el, hol azon

általa elkezdett Venust mutogaták, melyet ő utánna bevégezni senki nem merészelt.

Ezen híres hajdan képiró' életéből, egyes vonások különfélekép 's ismételt anekdotákhoz használtattak, ámbátor néhányak közülök más főtészekről is felhozatnak, például Xeuxisról. Egyike ezeknek a' monda szerint ez: hogy t. i. Apelles a' festvény' háta megett lett volna elrejtve, 's így halgatodza ejtett ítéletére azoknak, kik a' képet szemügyre vették, 's ez iránti nézeteiket kinyilatkoztaták; többek közt egy varga is megjelent, ki az alak' czipőit hibásan rajzolva lenni találta, melyet midőn már Apelles kijobbított, visszatérténél ő nem csupán a' czipőt már, de az egész alakot is becsmérteni kezdé, 's ekkor a' művész felboszulva kilépett rejtekhelyéből, megpirongatá a' vargát 's következőt monda neki: ne sutor ultra crepidam (varga maradj kaptafádnál) 's Apelles post tabulam (Apelles a' festvény' háta megett), mely olyanoktól használtatik, kik elrejtve halgatodznak, hogy észrevehetlen mások' ítéletét kitanulhassák, 's annakutánna hibáikat kiigazíthassák.

Azon lap, melyre versenyezve egymással Apelles és Protegenes vonalakat (contourokat) rajzoltanak, mind addiglan csodálatott Romában a' cs. palotában az úgy nevezett palatinus dombon, míg az végre sok más drága kincsel együtt az emésztő lángoknak áldozatává lőn. Okát annak, hogy ezen versenygésben Apelles nyertemeg a' babér-koszorút, hihetőleg a' vonások' kellemességében 's könnyűségében találhatni-fel, minden alkat legigazabban 's megfontolással előterjesztve lévén, midőn ellenben Protegenes a' fáradságos ipar' nyomdokit sehol sem volt képes egészen eltakarni.

CIMABUE.

Cimabue (Giovanni) a' középkor azon művészeinek egyike, kik a' festő-művészetet régi jogaiba ismét vissza állíták, született Florenczben 1240-ben. Ezen jeles

férfi felhagyott a' politikai tudományokkal az okból, hogy vonzalminak a' művészetekhez annál tágasb mezőt nyisson. A' hagyomás szerint, azon 2 főstész volt Cimabue' tanítója, kik Florenczbe hivatattak-meg a' Senátus által, hogy ott' a' Santa-Mária Novella egyházban egy kápolnát fessenek-ki. Ő volt az, ki azon szép ideal' elemeit adá mint első, mellynek emlékezetét néhány századai a' nyughatatlanságnak és szerencsétlenségnek kitörlének.

Cimabue' dolgozatiban nem találhatni ugyan igazságot 's öszhangzatú elosztást; szinei szárazak, laposak 's hidegek, az alakok' contourjai egyszerűek, olykor merevültek 's élet nélkül; a' vonal-'s légperspectivéről nem volt ideaja 's mi még különös az, hogy arany-alagyozatra festett. Azonban mind ezen érintett hibák, mellyeket a' művészet' kisdedségének adhatni okul, fellegő szépségek által kipotoltatnak. Nagy sztil, természetes kinyomás, nemes csoportozatok és szép redőzet; tesszik általán ezen jeles művész' érdemeit. Leg fölségesb műveit a' Santa-Maria Novella egyházban Florenczben, 's in sacra Convento Assissiben láthatni. Cimabue 1300-ban lépett-le a' földi pályáru, 's műhelyét Giotto tanítványára hagyta. Ezen művész' talentomát úgy tekinthetni, mint köteléket az ő 's új festő művészet közt. Ő általa nyitvatott-meg azon út, mellyen aztán Masaccio, Pietro Perugino, Giovanni Bellino, Leonardo da Vinci, Titian, Angelo Mihály 's Raphael tovább haladtanak, 's így festvény-remekjeikkel Olaszországot eláraszták, gazdagíták.

ANDREA PISANO

Andrea Pisano a' középkor legnevezetesb szobrászainak 's architektusainak egyike, született Pisában 1270-ben. Nehány probatétel által, mellyekkel ügyességét bebizoyítá, architektus és ingénieur lón Florenczben 's mint az, alkotá a' Santa-Mária del Fiore' főegyház' pompás homlokzatát; ő készíté az érczelegy-munkákat

's végre a' florenczi vár-erősítések' igazgatója volt. Ezen művész' találmányai művészileg dolgozván, a' ki-nyomás helyes 's jól van elrendezve, alakjai ellenben merevültek. Kimult Florenczben 1345-ben.

GIOTTO.

Giotto avagy Ambrogiotto Burdone nezetes főtész, szobrász 's építő - művész, született Vespignanoban a' florenczi tájékban 1276-ban. Ezen művész, ifjúságában juhokat őrzött 's azokat kezdé lefesteni kőre, melly foglalatoságnál őt egykor Cimabue meglepven, ezen gyermek' művészi tűzzellemét észre - vette, 's ez okból Florenczbe vitte magával, hol őt a' festésben oktató. Giotto fölötte sokat festett a' bibliai-történetből 's ő vala az első, ki kép-alakjait rövidíté 's azoknak mozgékony-ságot ada. — Ezen művész Avignonba utazott 5-dik Clemens pápával, honnan visszahivatván Florenczbe, városi architektus lőn. Szokásban volt nála mindenhol festvé-nyei alá arany betűkkel írni nevét. Elhunyt Florenczben 1336-ban.

Ezen művész' legnevezeteseb 's leghelyeseb dolgozatai közé tartoznak: az elhírlt Navicella Romában, sz. Pé-ter apostol, mint lépdél a' víz fölött, mosaikban; ne-hány fresco-festvény Florenczben, millyes sz. Mária' megkoronázása a' santa Croce nevű egyházban, Szűz Mária 'sírbatétele, végre sz. Ferencz' története Assisiban in Sacro convento, 's több más miniatur-darab.

GUARIENI.

Guarieni paduai képi-ró, egyike volt azon művé-szeknek, ki a' byzantini monortól megszabadítván ma-gát, festvényeinek mozgékony-ságot kölcsönze. Ezen képi-ró festette 1365-ben a' velencei nagy gyülesterem' számára a' paradicsomot, melly Róbusi Jakab által újít-tatott-meg 1508-ban. Guarieni' festvényei jelenleg igen ritkák, miután azok az idő' vas vesszeje által részint dugába döntettek, részint újabbakkal ált - festettek.

SPINELLO SPINELLI.

Ezen toskanai születésű jeles képi-író a' 14-dik században élt, 's azon dolgozat, mellyel az ifjú művész legelőször világ elibe lépett, 1334-ben készült-el elég fiatal korában, 's ámha ő szünetlen foglalatoskodott is, életet még is 92,, esztendőre vitte. Arezzóban anyavárosában, Florenczben és Pisaban néhány egyházat festé al-fresco, mellyek bámulásra ingerlék a' vizsga szemlélőt. Spinello igen ügyes rajzoló volt, de szint olly jártas a' színvegyítésben is, 's ez annál inkább nevezetre méltó, mivel akkor még sok mesterfogás nem vala ismeretes, mellyel a' képi-írók éltenek. Vasari, ki Spinelli' számtalan festvényeit látta, azok' teljesen sikerült szépségükről gyönyörrel 's elragattatással szól. „Leginkább — úgymond amaz — ért-hozzá Spineli alakjainak bizonyos egyszerű bájt adni, melly egyszersmind szerénnyt és magast is visel magában, úgy hogy mint egy isteni sugárt lövelnek magokról, mi az embert tiszteletre 's ahitatra gerjeszti.“ Azonban ereje se hibázott ezen főstésnek a' szenvendélyek' festésiben; a' mit egy nagy csatadarabban behizonyíta, hol a' rettenthetlen vitézség, harczolók' dühe, csata zaja és sebesek állása, vagy a' megvadult lovak, élénk kinyomással vannak visszaadva. Ollykor ugyan elhagyá magát ragadtatni az úgy nevezett művészi capricétól az alakok csodás összeillesztésiben; de azért az egészben mindig bámulatosan egyesült az élénk képzelődés ésszel, 's megfontolással.

Illy indulatú volt Spinello, midőn végső nagy dolgozatához sz. Mihály arkangyal történetehez fogott. Lefestette Lucifert, a' gonosz lelkeket, kik mint a' zápor eső hullnak-alá; Mihály' viaskodását a' levegőben a' 7-fejű 's 10-szarvú kigyóval 's alatt a' közép ponton a' már egészen szörnyeteggé vált Lucifert. Gyönyörrel iparkodott a' művész egy ugyan csak rettentő szörnyeteket festeni; de ez most phantasiáját annyira feltüzeltte, hogy egykor álmában neki Luzifer éppen azon alakban mellyben festette, megjelent, dörgő hangon kérdé: vall-

jon hol látta őt illy iszonyú alakban, hogy olly utálatossá festé? A' jó öreg felriadt álmából, de ijedség miatt nem tudott kiáltani, hanem olly nagy reszketésbe esék, hogy nője felébrede, és segítségére sietett. Szíve olly elfogult volt, hogy maga is érzé, hogy ezen eset halálát vonandja okvetetlen maga után. Mintegy gonosz lélektől rémítve, háborgó kedvélyel és meredt szemekkel igen rövid idő múlva kimult, noha agg-vétségben, még is barátjainak 's tisztelőinek fájdalmas bánatára.

VAN-EYCK.

Van-Eyck János egy valamelly képiro' fia volt, ki nek nemzetségi neve azonban nem ismeretes. Ő sokak' állítása szerint 1370-körül, másik szerint pedig a' 14-dik század' vége felé született. Ezen most érintett művészeknek Hubert nevű bátyja 1366-körül pillantá-meg a' napvilágot 's akkorban nevezetes képiro' volt, ki tehát János öccsét is a' művészet' elemeivel megismerteté, ki azután a' művészeti pályán olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy rövid idő alatt nemcsak a' jelességek egyenlő fokán állott mesterével, de még sokkal felül is halladta őt, 's mint csodakép szolgált az akkori kornak, de még a' mostaninak is. Ezen művész' életének körülállásiról, úgy hasonlólag Hubert bátyjának életrajzából következő ismeretes: Ezen két főstész-testvér Brüggét választá magának lakhelyül, hol éppen akkor a' virágzó kereskedés miatt számos Nagy, 's gazdag férfi találkozik-össze. Mind ketten 1420 körül, avagy röviddel azután Gentbe mentek lakni, hogy ott' azon nagy munkát készítsék, mellyel megtisztelék őket a' jó Fülöp, avagy az éppen akkorban a' kormányzáshoz jutott burgundiai herczeg. Ezen fejedelem' fényes udvaránál a' 2 testvérnek helyes alkalom nyílt, a' legpompásb szövetek, fegyverek, bútorok, ünnepek stb. által tökéletesen mivelní izlésüket. János mind ezeket használta dolgozatínál 's ennél fogva különös természeti igazsággal

vannak előadva a' tárgyak. Azonban Hubert az érintett nagy festvény' bevezését el nem érhetette, előbb lelépven a' földi pályáru Margitta hugával együtt. Ennek elhunytával Jánosnak kelle egyedül a' nagy nemű munkát elvégezni, melly után nőjével Brüggebe ment, hol meghalálózásaig maradt 's addiglan számos szép darabot végzett.

Mi ezen jeles művészt még életében a' többiekem kiemelte, az általa behozott olajfestés volt, mellynek feltalálását is némellyek nekie tulajdonítják, ámbátor nem igazságosan 's alaptalanul. Sok érdemet szerze magának ezen művész a' vonal-'s légperspectiv, és az üvegfestés által. Szükség megjegyezni az elsőre nézve, hogy előtte szokásban volt a' színenek (Hintergrund) helyett lapos arany-alyazatot adni a' festvényeknek, mellyen azután perspectiv nélkül is előre léptek az alakok, mint azt számos más képben láthatni, mellyek korábbi korban létre jutottak. Eyck is ekép dolgozott bizonyos ideig, mig tovább haladván a' művészetben azon ideát vette-fel: a' természettel öszhangzatos lég-színeneket, természetes csoportulatot 's illő perspectivet szerezni a' festvényeknek. A' művésznek ebben úgy annyira szolgált a' szerencse, hogy az új képirói művészet atyjának joggal nevezhetni őt, általa nyervén a' fősztészet egész új fordulatot 's az első talpkövet vetvén magasb lépcsőjéhez a' mívelésnek Hollandiában 's Olaszországban, mint azt ezen művész' számos dolgozati bizonyítják. Azczképek, öltözetek csoportozatok, a' világ 's árnyék' rendes elosztása, nálánál úgy mint tanítványnál, akárhol is helyes, 's a' szinadás fénye valamint vakító úgy pompás is. Tanálhatni ezen művésztől munkákat külön egyházakban, privát műgyűjteményekben 's museumokban. Legnevezetesb taniványai voltak: Messina, Brügge, Hemling, ezentúl Dürer, Lucas de Leyden, Holbein, Cranach. —

Már régtől fogva megkészült a' terv Brüggeben (Flandriában), hogy emléket állítsanak a' derék képiró-

nak, Van-Eyk Jánosnak, ki a' világot ott' pillantá-meg. Ezen idea végre több előkelő személy és műbarát hozzájárultával végre valósított, 's az emlék nem régiben ahhoz illő ünnepiséggel fel is állított. — Vajha minden város olly háládatossággal viseltetnék azon nagy férfiak iránt, kik helyes tehetségük által nekik diszökre válnak.

DONATELLO.

Donatello volt azon jeles művészek egyike, kik Olaszországban a' szobrászatot ismét helyre állíták 's régi jogaiba helyhezteték, született Florenczben 1383ban. Ezen művész a' híres Donato családhoz tartozott, melly számos tudóst mutathat-fel tagjai közül, 's a' 16dik század' közepe felé néhány Doge fénylett köztük a' velencei köz-társaságban. Ő donatello nevezetét mint gyermek nyerte Martelli' házában, hol neveltetett. Nagy szorgalmában elfeledkezett az evésről 's ivásról, 's midőn dolgozott nem csupán keze, de egész teste is mozgásban volt. Első rendű márvány-dolgozatai sz. Péter és sz. Markus voltanak anyavárosában a' sz. Mihály' templomában; azonban kedvencz alakja egy aggostyán — szobor volt senátori öltözetben az érintett egyház harangtornyának számára készítve, melly Zuccone vagy kopaszfő nevezet alatt ismeretes, 's melly az álláspont' helyes kiszámítása miatt hirt nevet szerze nekie. Szent János egyház' számára készítette Donatello fából a' búbanatos Magdolnát. Mind ezen ügyessége mellett is felülhaladá őt tanítványa 's barátja Brunelleschi. A' művész, vele utóbb Romába utazott, hogy az ottani remek' megsejmlélése 's tanulása által mivelhesse magát. Visszatértekor anyavárosába, Medici Cosmus és Lorenzo, nagy pártfogóinak feladásiban dolgozott egy maradvány — emléket, Medici János atyjuk 's annak hitvesének számára; melly mű kellemes elrendezés, eszes találmány, 's az alakok' szépsége miatt mindenkit bámulásra indított. — Sz. Mihály egyház' fődiszét, az általa dolgozott sz. György' márvány-képe teszi, melly az

ottan felállítottaknak egyikétől sem haladtatik-felül. Donatello' műhelye a' leg nagyobb volt Florenczben. Tanítványai, kik közt néhányak nem sokkal voltak fiatalabbak nállánál, mint atyjukat tisztelék őt.

Szigorúan vizsgált-meg ő mindent 's becsmélte a' leg csekélyebb hibát is; mit azonban dicséretre méltónak talált, azt soha nem hagyá érintetlen. Alatta különösen kitüntetéek magokat: Desiderio Stettignanoból, Benedetto de Mejano, Naemi di Banco 's öccse Donatello. Ezen művész fölötté sokat foglalatoskodott a' régi márvány-szobrok' helyreállításával 's kipotlásával, melly nekie, ki a' hajdaniségbe mélyen be ereszkedett, igen jól sült-ki. Dolgozati drágán fizettettek-meg, 's őt semmi által nem leheté jobban tűzbe hozni 's bosszontani, mint ha a' megrendelők alkunni akartak. Illy felhevültségében néhányát összetört, már tökéletesen bevégzett deli művei közül, 's illy alkalomnál törte-le a' keresztelő sz. János kezét is, melly mű a' sienai fő egyház' számára készült, sokalván annak szabott árát. Donatello 1466ban lépett-le Florenczben a' földi pályáról.

Donatello Simone, az előbbinek öccse, ki ennek műhelyében tanult, 4dik Eugen pápától hivatott Romába 1431ben, hogy sz. Péter fő egyháznál dolgozzék a' fő bemenetelnél; ki azonban azon hirt nevet mint bátyja, minden iparja mellett sem volt képes magának megszerezni.

FIESÖLE.

Fiesöle (Fra Giovanni da), tulajdonkép Santi Tosini, ki utóbb angelico, avagy il beato mellék-nevet is kapott, dominikánus volt, 's azon jeles képirók' egyike, kik a' festő művészetet Olaszországban ismét helyreállíták, született Mugelloban a' florentini tartományban 1387ben. Ezen jeles tulajdonságú férfiút 5dik Miklos pápa florenczi érseknek akarta kinevezni, mellyet ő azonban el nem fogadott. Elhunyt végre Romában 1454ben, életpályája 67dik évében, hol ő még a' vaticanban a'

sz. Sacramentum' kápolnáját festette 's a' Minerva egyházban eltemettetett. Ájtatossága 's erkölcs-tisztasága végett canonisáltatott. Leg helyesb festvényeit 5dik Miklos' kápolnájában találhatni. Van a' florenczi képtárban néhány staffelei-kép tőle, mellyek' színfénye egész maiglan megváltoztatlan maradt, 's mellyek közt keresztelő sz. János' születése a' naiv' grácia által különösen megkülönbözteti magát a' többtől.

HEMMEILING.

Hemmeling (Hans) született Darmenben Brüggehez közel a' 15dik század' elején. Ezen művész előbb katoná volt 's mint az betegen jutott a' János ispotályba Brüggeben, hol különös talentomot mutata a' főtészet-hez. Fellábalván, a' művészet ezen ágazatának szentelte magát kirekesztőleg 's ő lőn a' leg jelesb' képirók' egyike a' belga iskolában. Hemmeling számos festvényeket készíte a' régi, mint sem az új testamentomból, mellyek a' szép környezet által kellemesek. Legyen bár, hogy ő előtte sokat festettek már olajban, ő mindazáltal egyedül csak vízszínekkel készíte festvényeit. Ezen művész' leg helyesb műveit avagy dolgozatit a' Boisserée festvény-gyűjteményben szemlélhetni, mellyek közt elsőséget érdemel a' 3. sz. Király' imádása, sz. Ursula' tetem-szekrénye Gentben, melyről, annak mű érdeme miatt Kovenberg egy leírást bocsáta közre Gentben 1818ban.

UCCELLA.

Uccella (Paolo Mazzoechi) olasz képiró, született Florenczben 1389ben. Ezen művész Veneziano Antalnál tanult, 's jobbadán madarakat festett, honnan is meléknevét nyerte. Uccella új találmányt tőn a' perspectivben 's ő volt az első, ki a' tájfestvényekbe fákat értett festeni. Ezen művészt említik egyszersmind az elsőnek, ki szállongó avagy repülő ruhákat festett. Ki mult anyavárosában 1472ben, életpályája 83dik évében. Leánya,

ki hasonlólag a' föstészettel foglalatzkodott, helyes dolgozatai által hirt nevet szerze magának.

RAIBOLINI.

Raibolini Ferencz, ki „Francia” mellék nevet is nyert, Bolognában tartozkodott 1450től—1550ig, 's őt tekintik a' bolognai föstészeti-iskola fejének. A' karakterek' különbségét Raibolini nem volt képes kinyomni, azonban buzgó indulat 's finomság bélyegzik dolgozatit, melly asszonyi alakjainak különösen életet kölcsönöz, mint például, a' megimádandó Madonna (a' müncheni kir. galleriában), Mária a' hirdetésnél (Majlandban). Ezen művész olly tiszta színezetet volt képes ki hozni, hogy festvényei bizonyos távolságból megtekintve, fényleni látszanak. Olly szellem teljes kinyomást szerezni képeinek mint Raibolini, a' képirok' egyike sem volt képes, 's ennél fogva azt írá neki Raphael Sanzió, hogy akármellyik képirok sem képes olly szép Modonnát festeni mint ő. Ezen művész szigorú volt a' rajzban, valamint a' meztelen alakoknál úgy az öltözefnél is, 's a' helybeli (localis) tónokra fölötte ügyelt. Raibolini ollykor fresco-festvényeket is készíté, millyeneket Bolognában láthatni sz. Caeciliánál az összedült kápolnában.

BELLINI.

Bellini, velencei nevezetes föstész-család volt. Giacomotól már nem mutathatni-fel semmit; annak legkorosb fiától Gentiletől csak keveset, például: a' sz. Markust. Gentile Konstantinápolyba küldetett 2dik Mahomedhez 1479ben, ki egy ügyes képirot kívánt magához; ott' rajzolta-le ezen művész, Theodosius' emlékoszlopán jelenkező félmagaslatú alakokat, 's visszatérte után Velenczében mult-ki 1501ben. — Magasb fokon áll nállánál Gian avagy Giovanni nevezetű öccse, kit Sanbellinek is neveznek, 's ki Velenczében pillantá-meg a' napvilágot 1426ban, 's annakelőtte hogy még a' földi

pályáru l lelépet t volna, Dürer Albrecht kezdé ő t megismér ni. Ezen művész szorgalommal tanulta a' természetet a' nélkül, hogy azon felül emelkedett volna. Ő írtá ki 's üz te-el a' hajdaniság' keménységet 's mint, első nyitott út at a' jó 's igaz színadá snak. Ő tanította széllyelhaj tani az olajszíneket, és számos helyes képet ké szít e; egyikét a' nagyobbak köz ül Velenczében szemlé lhet ni a' sz. Zacharia-egyházban; a' tronozó Magdolna 4 szenttel oldalánál, 's egy angyallal a' trón' lábainál elő terjeszt ve. Egy más becses képet, melly az áldást osztogató Üdvezít őt jelenti, láthat ni a' dresdai képtárban. Hirnevét mindenek fölött alapít ák 2 tanít ványa Titian és Giorgione, minél fogva ő t némel lyek a' velencei iskola alapítójának' is tekintik.

LEONARDO DA VINCI.

Leonardo da Vinci jeles olasz művész, született Vinciben 1441ben. Főstés, szobrászat, geometria, anatómia, architektura, mechanika, versköltés és hangászat, — valának azon művészetek, mellyek által ismeretes lő n 's magának hirt nevet szerzett. Majlandba útazván, ott' egy rajz iskolát alapított, hol a' Maria della grazie' leg nagyobb képét 's az ú r vacsoráját főstöt te. 1499ben ismét visszatért Florenczbe 's Angeloval versen ykedvén, rajzoló ama híres cartont (lovas megtámadást), melly művészi talentomát olly tiszta fényben tünteti-elő. Leonardo 1515ben Franciaországba útazott 's ugyan ott' 4 év múlva (1519ben) a' földi pályáru l lelépet t. „Trattato della pittura“ czim alatt közre jött munkája még ma is nevezetes 's a' főstészet' theoriáját foglalja magában. Kéz- és fejrajzokat több gyűjtvényben 's kiadásban láthat ni töle.

ANGELO.

Angelo (Bounarotti) szobrász, képi ró 's architektus, a' művészi világban a' legnagyobb daliák (Heroen) egyike volt; ő azon kort, mellyben élt 's a' reá követ-

kezőt is szellemi ereje által, melly néha még a' lehetőség' hatarin is túl iparkodott törni, hatalmasul ragadá-el magával 's ennélfogvást mint valamelly orias áll vala saját körében. Angelo az elszegényült gróf Canossa házból származott és Settignanoban született Canossa mellett 1474ben. Tűzzszellemének a' nagy Medici' partfogása 's bőkezűsége ada szárnyakat 's a' mi mások előtt mint nehéz és kivihetlen jelenék-meg, azt ő csak könnyű játéknak nézheté. Kevés idő folyt-le, 's már Angelo a' leg komolyabb munkákkal foglalatostkodott Romában és Florenczben. A' szobrászat kedvencz tárgyai közé tartozék 's valóban azon időkorhoz képest valami nagyot, sőt rendkívülit vitt véghez. Mindazáltal a' kö-tömeg, melly vigyázatot 's kényes bánást kíván, majd soha sem akart a' művész zordon merészletének engedelmeskedni. Mint architektus, nagyobb 's állandóbb tisztelet-emléket emelt magának e' lelkes művész azon építvények által, mellyeket a' sz. Péter nevű főegyháztól kezdve a' florenczi vár erősegekig létre hozott; nem különben mint képiró azon fresco-főstvények által, mellyeket ő a' Vatikánban, az úgy nevezett Sistina kápolnában bevégzett; e' művészeti remek mindenkit, ki e' nagy mester' szellem-erejét voltakép felfogni képes, bámulással tölt-el. Hozzá hasonló művészi genievel a' világ még eddig nem dicsekszik. Angelo meghalt Romában 1564ben; holt tetemei illő gyászpompával Florenczbe vitettek, 's itt a' Santa Croce nevű egyház' alboltjában nyertek örök nyugalmat.

Következő 2. eset, mellyet Angeloról felhoznak, hogy t. i. egy általa dolgozott, 's nagyobb ámitás miatt kéz nélkül egy szőlőhegybe elásott, végre mások által feltalált Cupidot antiknak tartván, mint azt nagy áron szerzék-meg; 's hogy rabszolgáját keresztre kötözte volna, csak hogy annál természetesebben előterjeszthesse Krisztus' kinjait, kardot döfvén oldalába, 's hogy pénzel csendesítette volna-le annak családat; — illy tett homlok-egyenes ellenkezésben állván ezen művész' cha-

rakterével és erényével, sokaktól csak regének tartatik; 's tiszta világnál megtekintve, hitelt alig érdemel.

PERUGINO.

Perugino (Pietro) olasz képiro a' romai föstészeti iskolából 's azon intézet' valóságos alapítója, mellyből aztán ama világ szerte elkiült képiro, Raphael jutott-ki. Kellemes colorit, színbáj, jelesül az asszonyi fejeknél, nemes mozdulatok, az elrendezésnél örömben merülő nyugalom, — teszik ezen iskola' érdemeit. Ezen művész' monorjában merevültséget és szárazságot véhetni-észre a' formákban, hidegséget a' találmányban és szegénységet általán a' compositióban. A' festett fejek öszvesen hasonlítanak egymáshoz 's egy 's ugyan azon tárgy egyenlő kinyomású. Mint fresco-föstész több nevezetességet szerze magának. Perugino, Pieve nevű városban született 1476ban 's 1524ben lépett-le a' földi pályárol.

WEYDE.

Weyde (Rogier) belga képiro, született Brüsselben, 's 1500 körül fénylett. Monorjában a' természet' pontos 's hű követése remek árnyékozattal 's élő színadással egyesül, minden változásnál igazság 's minden előadásban erő mutatkozik. Weyde, arczképek' festésivel is foglalatoskodott 's járvány-nyavalyában halt-meg 1529-ben. A' brüsseli tanácsteremben láthatni ezen művész-től 4 festvényt, mellyek egyike fölötté meglepő 's különös benyomást szül a' vizsgáló szívében. A' dolgozat egy haldokló aggostyánt ábrázol, ki elfajult vétkes fiát utolszor áltöleli, 's egyszersmind áltadja az ítélőszéknek. Lehet, hogy a' bécsi képtárban látható kép, a' királyok' imádása is ezen Rogier' dolgozata.

BACCIO DELLA PORTA.

Baccio della Porta hires képiro, ki Fra-Bartolomeo di S.-Marco nevezet alatt még inkább isméretes,

született Savignanoban Toscanában, nem messze Prato-tól. Ezen művész a' főtészet' első elveit Florenczben tanulta Cosimo Rosselino művésznél 's bámulatos előhaladást tőn; Leonardo da Vinci festvényeinek szorgalmas tanulása által pedig azon szép maniert szerzé-meg magának, melly későbbi dolgozatit olly tiszta fényben tünteti-elő. Azon nevezetes fresco-festvényt, mellyet ő a' Santa Maria nuova gyámház' sírkertjében feste, 's melly az utolsó ítéletet jelenté, Albertinelli nemű barátja végezte-el. Elragattatván Savanarola' ékes szollása által, ki szabad gondolkozású férfiú volt, félre tett mindent 's követte őt; ez végre üldöztetvén, vele együtt a' sz. Marco klastromba bezárta magát Florenczben több pártolóival. Azonban ostrom alá vétetvén a' klastrom, 's közelgvén a' vészes jövődő, Baccio fogadalmat tőn, hogy ha az isten őt jelen esetben megmenti, szerzetesnek áll-be. Ez teljesedvén, monostorba lépett, 's a' sz. Domonkos' öltözetét vette-fel. Illy körülményeknél néhány évig nem nyújt ő többé ecsetjéhez, 's csak később kezdé ismét ajtatosság' tárgyait festeni. Azon dolgozatok, mellyeket Baccio ezen idő korban készíte, helyesen 's jól végezvék. Raphael képirónak Florenczbe érkeztekor 1504ben, Baccio őt a' perspectivben oktató, kitől ő viszont a' szinadásra nézve sokat tanult. Néhány év lefolyása után Baccio Romába utazott, 's ott' látogató-meg Raphaelt és Angelo Mihályt, hol azon ritka szerénységet tapasztaltatá, hogy ezeket nállánál nagyobb mestereknek lenni elismére. Florenczbe visszatértekor néhány képet festett, mellyek közt a' sz. Marcus és sz. Sebestyén' képei minden műértő' figyelmét magokra vonták. A' gyermek-alakok' előterjesztésiben sztilje szigorú 's fellengő volt, mind a' mellett még is kellemes; színezete erőt 's fényt árult-el, mellyben ő Titian- és Giorgione főtészekhez közelve, a' színek' felosztásában 's elomlásában pedig egyik lombardiai színező sem vala képes felülmulni őt. Mi a' redőzetet illeti, ő abban mester volt, mellyet bár ki sem érte job-

ban kidolgozni több igazsággal, bájjal 's könnyűséggel. Elhunyt végre 1517ben. — Tanítványai Cechino del Frate, Benedetto Cianfanini, Gabriello Rusticci voltak; ezentúl Fra-Paolo de Pistoja, kinek ezen művész' rajzolatai is birtokába jutottak. Leg helyeb festvényeit a' nagy hercegi képtárban láthatni Florenzben, az úgy nevezett Pitti palotában.

DÜRER.

Dürer Albrecht, a' német főtészeti 's rézmetszési iskola' jeles mestere, született 1471ben Nürnbergben. Akkor virágznak a' nevezett városban 's egész Olaszországban a' képző művészetek, 's több jeles férfi deli művei által szerzett magának hirt nevet. Ott' képezé magát Dürer is, kinek nevével olly dicsően párul a' művészi érdem. Dürer Olaszországba 's Hollandiába tett utazási által mint főtész a' tökélynek igen magas fokára lépett. Hírneve mindenhová elterjedt, 's Max császár őt udvari képirojának nevezé-ki, 's e' megkülönböztetésre méltatá őt 5dik Károly is. E' művésznak különös érdeme abban áll, hogy a' rajztudományt igaz, matematikai elvekre vezette-vissza, 's neki tulajdonítják a' radirozás avagy etetés' mesteriségét (Radir oder Aetzkunst) is. Dürer' valódi érdemét még az is teszi, hogy előadásiban az igazság' hőse 's leghűségeseb utánzója maradt, már akár szép, akár rút volt is a' példánykép. Bizonyítja ezt az ő számos Madonnaképe a' valóságos életből. Egyébiránt a' példányképek' választásában hijános izlést, 's ideáliban nehéz-testűséget 's bizonyos hidegséget árul-el.

TORRIGGIANI.

Torriggiani Péter; florenczi képfaragó volt 's Bertoldónál tanulta a' szobrászatot. Angelo Mihállyal szóvitába keveredvén, ketté ütötte annak órracsontját, minél fogva Romába futott, hol a' Borgio palotában foglaltoskodott más művészek mellett. Egy ideig hadi szol-

gálatott tett, azután pedig Angliába ment, hol 8dik Henrik' síremlékét készítette, 's végre Spanyolországba költözött. Mind e' most felhozott országokban fából, márványból és érczből hagyott szobrokat maga után. Egykor egy nemes embernek készített ő egy Mária-képet bizonyos díjért, ki azonhan csak két zsacsót telve maravedis-sel fizetett nekie érte, melly somma összesen alig tőn 30 aranyat; haragjában tehát összetörte a' képet, mellyért az Inquisitio halálra ítélte őt. Torrigiani azonban 1552ben önkényes éhelhalásban mult-ki Sevilleában.

C R A N A C H.

Cranach (Lucas de) született Kranachban 1472ben honnan is nevezetét nyerte. Ezen művész' atyja kártyafestő volt, formametsző és színező, 's tőle tanulta a' nevendék a' műveletlen főtészet' műlegiségét; azonban rövid idő múlva mustrául a' természet' képeit választá magának 's azokat szorgalmasan utánzá. Serdülő ifjúságában Koburgba jutván, ott' eleintén mint állatfestő kezdé művészi pályáját. Itt' ismérte-meg őt a' tudós választó fejedelem Fridrik, 's ennek bátyja János Fridrik, kik ezen művészt udvarukhoz vevék. Fridrik herczeg Bécsbe utazván, onnan pedig Palestinába, Cranach a' fővárosba követte őt, 's ott' nyert hajlandóságot a' historiai főtészethez; ennélfogva 1500ben arczképeket festte, 's 1502től kezdve láthatni tőle saját műalkotásokat, habár eleintén a' régi német iskola' minden kibával is. Általa készült néhány fametszés is áradt reánk azon korból, mellyek jobbadán vadászati darabok. 1504ben a' 2. herczeg testvértől udvari képirónak kinevezve, Wittenbergben telepedett-le. A' választó-herczeg ezen művészt 1508ban nemesi rangra emelte. — Ezen korban tőn Cranach utazást Belgiumba, melly alkalomnál nevezetes képirókkal ismeretességbe jutván, a' német iskola' hibáit magáról lassanként lerázta, 's az által a' historiai főtészetben jelesb darabokkal lépett-fel. Wit-

tenbergben szoros barátságot kötven Luther-rel, számos rajzolatot láthatni tőle, melyek Luthert, családját, 's tanítványit tárgyazzák. Cranach 1537ben polgármester volt Wittenbergben, azonban nem sokára néhány bal eset szomorítá-meg őt, az az: nőjének meghalálózása, Luther-'s a' választó - herczeg' elfogatása Mühlbergnél. Az érintett herczeg Insbrukba hívá-meg a' művészt fogházába, 's Cranach, ki a' nélkül is már 1547ben letette polgármesteri hivatalát, azonnal oda sietetett, honnan vele együtt 1552ben Szászországba visszatért. Cranach végre Weimárban lépett-le a' földi' pályáru 1553ban.

Ám ha ezen művész' festvényei nem költeményesek is a' compositiora nézve, 's legyen bár, hogy azoknál nem egészen hibátlan azon korbéli costüme, 's az anachronisma; mindazáltal bámulni kell annak könnyűségét, a' kinyomás' igazságát, a' rajz' hibátlanságát, az ecset' erejét, 's végre a' colorit' elevenességét 's kellemét, melly századok' lefolyása után is magát egész épségében fentartani képes volt. Historiai festvényei közt nevezetre méltók: a' weimári városi templom' oltárképe, 's hasonló dolgozatok a' wittenbergi 's naumburgi egyházakban. Fametszései, melyek' száma mintegy 300, festvényeivel, művészi tekintetben távol sem mérkőzhetnek. A' művészek' nagy seregében, talán egyike sem hagyott maga után olly számos festvényt, mint Cranach.

TITIAN.

Titian a' legjelesb olasz képirok' egyike, született Friaulban Capo Cadore nevű helységben 1477-ben mások szerint 1480-ban. Mivel mint serdülő ifjú különös vonzalmát jelenté a' rajzművészethez, tehát Velenczébe küldetett, hol Bellini őt tanítványának fogadá. Titian csak hamar bámulatos előhaladást tőn 's tanítója' sztiljét olly hiven követte, hogy már alig lehetett egyiknek dolgozatit a' másikéitól megkülönböz-

tetni. Mesterének monorja azonban merevült és száraz volt. Miután az ifjú művész Giorgione' műveit látta, melyekben több szabadság és csín (Eleganz) uralkodék, azokat magának példányképül választá. Titian a' művészi pályán olly gyors és dicséretes előlépéseket tón, hogy nem sokára a' jelességnek egyenlő fokán állott mesterével, ki is most becsfélétsből minden további barátságról lemondott. Titian nem mulasztá-el az emberi értelmesség' más ágazatiban is képezni magát. Ifjúságában igen kedvelé a' költészetet és szelleme kivítta, hogy kórtársai őt a' leg jobb költők egyikének tartsák. Később azután a' főstészetnek szentelé magát kirekesztőleg, 's az ő arczképrajzai, táj-'s historiai főstései ritka művészi tökélyt bizonyitnak. Monorjában (manier) a' természet' pontos és hű követése, remek árnyékozzattal 's élő színadással egyesült, minden változásnál igazság 's minden előadásban erő mutatkozott. Első olajfestvénye, mellyel ő még mind nevendék lépett-fel, Mária' mennybemenetét tárgyazza 's ez maiglan Velenczében a' Minoriták' templomában tartatik. Titiant legnagyobb művésznek tekinthetni a' coloritban, 's utól érhetlennek a' táj-'s arczképfestésben.

Sokak az akkorbéli hercegek 's nagyok közül becsületnek tarták 's büszkék voltak Titiantól festetni magokat, 's valóban ezen nagy mester' arczképei nem csupán mint remek művek méltók tekintetre, hanem már azért is, mivel az akkorbéli leg nevezetesb személyek' képvonásait velünk megismértetik. Tudományos útazásánál Spanyol-'s Németországon keresztül, emit 5-évet töltött, mind a' mellett is Velence maradt lakhelye, hol urilag élt. Ezen nagy mester' szerencsés' állapotjához még az is csalakozott, hogy ő ifjúsági szellem-'s testi erejét megtartá aggvénségében is. Elhunyt 1576ban, munkás élet-pályája 96dik évében. — E' hosszás időközben számos remeket dolgozott Titian, mellyel Europa' minden részeiben, egyházak, paloták, 's képtárak diszülvék. Historiai festvényei közt főleg

nevezetes egy vacsora az Escürial' refectoriumában 's egy Krisztus tövis koszorúval a' majlandi egyházak' egyikében. Az utóbbi festvényben valami fölséges a' Megváltó' alakzata 's méltosággal teljes magatartása; 's valóban e' művészeti remek mindenkit, ki e' nagy mester' szellemét volt akép felfogni képes, bámulással tölt-el. Száma azon részmetszéseknek, mellyek Titian' festvényei után készültenek, 600ra megyen. Ezen híres mester után metszé nem régiben Anderloni, Krisztust 's a' parázna - asszonyt.

Láthatni ezen jeles olasz képirótól a' bécsi cs. képtárban a' többek közt egy festvényt, melly 10-láb magas, 's 16-széles, egy „Ecce homo.“ Az elővezetett Krisztus az eldülésig bágyadt, még is a' bágyadság nem törülheti - ki a' „nemest“ vonásaiból; a' bíró háza; ennek előlépcsőén néhány személy áll kinyújtott meztelen karokkal; az egyik háttal kifelé fordul, a' másik buta néger physiognomia. Megettök egy csinos szőkécске áll kis gyermekkel; mind a' ketten leg kevesb részvét nélkül csak kiszaladtak, hogy valamit láthassanak. Ezek megett egy zsidó pap vörös talarisba burkolva, annyi kár - öröm' kinyomásával, mennyi csak arczán keresztül hathat. Minden egyes rész mesterkezet 's pompás színezetet árul-el. Fölséges ezentúl ugyan ott az alvó Danae fekve, kire arany eső hull, mellynél a' carnatio utánozhatlan szép; egy öreg asszony az arany esőt talban fogja - fel.

GIORGIONE.

Giorgione di Castelfranco, tulajdonkép Giorgio Barbarelli, a' velencei iskola legnevezetesb képiróinak egyike, Castelfrancoban pillantá-meg a' napvilágot 1477ben. Mestere Giovanni Bellini volt, ki becsféléstől magától eltávoztatá a' nevendéket. Giorgione sok nagy épületet díszíte Velenczében festéseivel az akkori divat szerint, például a' Németek raktárának homlokzatát; melly festések azonban fájdalom! az idő vessze-

je által végkép elenyésztek. Ezen festési branchében Titian volt versenyző társa. Giorgione a' buja életnek adván magát, már 1511ben mint 34 esztendőös férfiú a' földi pályáról lelépett. Arczképei méltán a' leg jobbak közé tartoznak az olasz iskolából, mellyek különösen az igaz színadás által különböztetik meg magokat. A' képző művészetek elsősege iránti kérdés tettelegesen megfektetve mint állítják, Giorgione egy meztelen alakot festett, mellyett hátulról lehet látni, 's melly előrészével tiszta vízforrásban tükrözé-le magát. A' levetett 's tisztán simított kúraszon képzé bal profilja magát, a' midőn ellenben egy másik részen helyezett tükör a' jobbfelet visszatükrözé, mellyel azt akará bebizonyítani a' művész, hogy ez által elsőséggel bír a' festőművészet, egy álláspontban a' testről többet mutatván avagy terjesztvén-elő, hogy sem a' sculptura. Ezen művész' dolgozatai fölötté ritkák; láthatni mind e' mellett néhányat belőlök Majlandban, úgy hasonlag a' bécsi és drésdai galleriákban.

SARTO.

Sarto (Andrea del), avagy igazabban Vanuchi Andrá, híres olasz képművész, született Florenczben 1478ban. Ezen művész Cosimo Roselli Péter' tanítványa volt, egy ideig 1-ső Ferencz' udvaránál tartózkodott Franciaországban, 's végre Florenczben kimult 1530ban. Különös megkülönböztetést nyert egyike festvényeinek a' Madonna, az annunziata nevű klastromban Florenczben.

DOSSI.

Dossi (Dosso) híres olasz képművész, született Ferrara' tájékában 1479ben, 's Ferraraban hunyt-el 1560ban, munkás életpályája 81dik évében. Ezen művész' pártolója Alfons herczeg volt, Ariosto által pedig, kit ő művészileg lefesté, „Orlando furioso“ közre jött munkájában örökíttetett. Dossi' monorja közelge Titian' manierjához, kivél ő az alfonsini kastélyban közösen 's egyértelmű-

leg néhány szobát díszíte festvényekkel. Az érintett dolgozatok bacchanálékat terjesztenek - elő, Faunok, Satyrok, 's Nymphák' külön játékkal. Egyébb képeiben leg hűségesb utánzója volt Raphael híres képirónak. Azon 8-darab festvényben, mellyeket Dresdában láthatni, 's mellyek a' 4-egyházi személy szóbeli vetekedését ábrázolják, pontos rajz, színbáj 's világítás által Tittian' sztiljében dolgozva, mint valóságos mestermű különböztetik-meg magokat.

Dossi Giovanni baptista, az előbbinek öccse, hasonlólag hírt nevet szerze magának, ki azontúl még jeles táj-'s historiai főstész is volt.

G A R O F A L O.

Garofalo Benvenuto nevezetes olasz történetfőstész, született Ferraraban 1481ben. Ezen jeles művész anyavárosában mívelte 's képezte magát Panetti Domonkos' igazgatása alatt, aztán pedig 1498tól kezdve Boccacci alatt dolgozott Cremonában, hol a' leg jelesb mesterek dolgozatit választá magának mustraképül: Mantuában mulatván egy ideig, onnan ismét Romába visszatért, hol Raphaelhez, a' képirói művészet' első ragyogású csillagához szorosan csatolván magát, legnagyobb festvényeinek kidolgozásinál segedelmet nyujta neki. Ezen ügyes művészt más több képiróval együtt Ferrarából, számos munkával láttatá-el Isó Alfons, saját várkastélyában készítendőkkal, ki azonban később ismét anyavárosában festett, 's ugyan ott' lépett-le a' földi pályáról 1559ben, elvesztvén néhány évvel az előtt már szeme' fényét. Dolgozatai mindenik iskolára, főleg a' lombardira, de még inkább Raphaelére befolyással bírnak. Ez utóbbinál veve ő fel bizonyos varázsló világosságot, kellemérzelmet, és szépség typust; melly tulajdonok, azzal együtt mi már a' nélkül is annak sajátja volt, igen kedvezővé tevék. Madonnáji 's az angyal alakok életet ihlelnek 's igen kellemesek. Ezen művész dolgozatának nagyobb számát Romában találhat-

ni-fel, mind e' mellett is van néhány a' dresdai és bécsi képtárakban.

R A P H A E L.

Raphael Sanzió. (de Santi) a' képiírói művészet' első ragyogású csillaga, született Urbinoban martzius 8kán 1483ban. Ezen világszerte erhirült főstész Perugino nevű jeles képiíró tanítványa volt Perugiában. Tanítója' vezérlete alatt csak-hamar kifejedett Raphael' szelleme. Azon dolgozatok, mellyekkel az ifjú művész legelőszér világ' elibe lépett, következők: sz. Niccolo di Tolentino' koronáztatása; a' keresztre feszített Megváltó két angyal közt, mellyet ő in Citta di castello egyház' számára festett; továbbá a' szent család (familia), Mária eljegyeztetése, különösen nevezetes pedig Mária' koronáztatása, mellyet a' perugiai sz. Ferencz klastrom' számára készített. E' munkák összeleg az ifjú művész' ecsetje alatt 15—18 esztendő's koráig jövének létre. — Florencz ezen korszakban a' művészetek' bölcsője 's a' remekművek' tárháza volt, és Raphaelnek igen nagy jávára szolgált e, városban tartozkodta. Itt tanulta ő figyelemmel Cimabue, Mosaccio, Giotto 's más több jeles főstész' remekeit 's itt kezde hirneve mindenbova terjedni. Szülei meghalván, visszatért Perugiába, hol a' lakosok őt örömmel 's kitünő tisztelettel fogadták, megelőzvé'n jövetét művész-hirének dicsősége. Két évig itt néhány képet is főstött, egy Madonnát t. i. Fràti de Santi egyház' számára, „Mater dolofosa“t 's az első fresco - festvényt a' camaldulita kis monostor' részére (Krisztus 's az atya isten, szentektől közrűlvétetve). E' munkák tanítója' sztiljének bélyegit viselik ugyan, mindazáltal találmányi nemesség által különböztetik magokat, mi is a' florenczi iskolának sajátja volt. — Miután Raphael elkészíté a' sirbatételt Signora Baglioni' számára (e' főstvény Romába a' Borghese nevű palotába jutott), mellyet compositio, rajz - 's kinyomásra nézve csudaképnek mondhatni, örökre elhagyta anyavárosát 's

Florenzbe tért-vissza. De ekkor is, mint már előbbi ott mulattakor többnyire tanulmányokkal foglalatoskodott 's csupán néhány nevezetesb műdarabot készített 's ezek közt első helyet foglal a' fölséges Madonna' képe.

Épen ekkor készíté Bramante architektus a' „sz. Péter“ főegyház' műterveit Romában 's Raphael meg volt híva, őt e' nagyszerű építési vállalatban segíteni. Ott végzé e' jeles művész nevezetes fresco-főstéseit 's a' Vaticanban in stanza della signatura a' vacsora-villongást. Raphael kiemelé magát Perugino' keskeny határok közé szorított iskoláján 's az érintett főstvény, kiváltkép csoportozat, szellem 's festői karakter által mulja-felül az előbbieket. E' csudás művészetben (stanzen) különösen észrevehetni, mint megy-által Raphael' szelleme a' férfiéhoz 's az önérzetes erőhez. Leginkább kitűnik ebben az athenei iskola. E' jeles festvény miatt a' pápa őt olly igen megkedvelé, hogy a' Vaticanban mindazon festvényeket elpusztítatá, mellyeket korábbi mesterek készítenek 's Raphael' alkotó ecsetére bízta a' szobák' ujdón diszítését. A' galleriának azon boltozati is, mellyek a' palota' termeit összekötik, Raphael' nagy talentomának köszönik diszesítvényiket 's az őigazgatása alatt készültek a' magasdad alakokkal ékesített munkák is (Stuccarbeiten). A' Vatican e' mesterműi cyclus által a' művek' valóságos szent-helyévé változott, melly örök időkig példány-képül marad e' művészeti nemben. Mig Raphael e' munkákkal foglalatoskodott, egyszersmind fáradhatlan műszorgalmának több gyümölcsöt mutatá-fel 's ezek közül itt csupán azon Madonnát említjük, melly a' piacenczai st. Sixt-egyház' számára készült (most Dresdában van)'s melly ecsetének utánoszthatlan remeke. Ezen időszakban készült munkái közé tartozik sz. Mihály' festett képe (Parisban). — Raphaelnek feladásul szolgált a' pápa' számára a' 4dik stanzát is elkészíteni (melly szerint Constantin' terme olajban lett volna festve), de ő azt már el nem végezheté; ő csak a' rajzokat készíté-meg Constantin 's Maxentius' csatá-

jihoz 's ezeket aztán Julius Romanus 's több más tanítványa használá, kikre utóbb maga a' műnek kivitele is bízott. Raphael' utolsó festvénye Krisztus' megdicsőülte (Verklärung) volt, mellyet hasonlóan be nem végezhetett. E' kép most a' párisi múzeumot díszíti.

Raphael néhány Madonnát festett, mellyek között azonban a' „Madonna della sedia“ nevezet alatt ismeretes festvény az első helyet foglalja-el, 's mi annyit jelent mint Madonna a' széken, a' Szűz itt' nem állva mint közönségesen, hanem ülve lévén előterjesztve. Az eredeti festvényt előbb a' Medici képtárban lehet látni Florenczben, mellyet később Ferdinánd Nagyherczeg szereztete-meg, 's Pitti nevű palotában állíttata-fel. Napoleon' uralkodásakor ezen festvény-remek a' párisi múzeumot díszíté, honnan azonban a' párisi békekötés után ismét vissza-szállíttatott Florenczbe. Ezen dicső képben fölségesen festi-le magát azon érzelmek' fénylő képe, mellyek a' sz. Szűz' belsejét eltelik; a' kis János arczatán, ki kedvesen tolong a' sz. Anya' térdjéhez, ki Máriát le nem festhető ajtatos képpel 's a' legmélyebb tisztelettel vizsgálja, mint ha ő, még mint gyermek gyanítná már annak szent voltát 's jövőendő sorsának fanyarságát; melly helyzetben az fölséges kontrasztot szül a' Jésum-gyermekekhez képest, ki sajdítlan ártatlanságban nyugszik anyja' kebelében. — Láthatni e' most leírt fölséges Madonna' másolatát, mint olajfestvényt Füger professortól képgyűjtvényemben más mesterek' dolgozati között.

Raphael 1520ban Aprilis 7dikén nagypénteken életpályája 37dik évében hunyt-el; veszedelmes lázbetegség ragadá-ki őt az élők közül. A' művészetek e' csillág' letűnében, nagy veszteséget szenvedtek. Tetemei a' Mária rotunda nevű (Pantheon) egyház' boltjait nyerek nyugalom-helyül. Raphael számos dolgozati által bebizonyítá lángelméjét 's gazdag teremtmő szellemét. Ő rajzban, compositioban 's kinyomásban egyaránt jeles volt. Mi azonban a' színadást (Colorit) illeti, abban Titian

és Corregio őt feldíhaladák. Raphael' színezése minde-
nütt nehéz 's átsugárzatlan. Ellenben compositió 's ki-
nyomás kizárólag tulajdona, 's ezekben a' művész egész
mostanig utólérhetlen maradt. — Raphael' csontvázat
(Skelet) sok siker nélküli keresés után végre septemb.
14kén 1833. feltalálák a' Pantheonban. Mértéke 7. ro-
mai palma, 6. hüvelyk (5 párisi láb $1''-10\frac{1}{2}''$). A' csont-
váz eredeti helyzetében 's meglehetősen jó állapotban le-
lék-meg. Hogy az legyen ama régóta nyomozott kincs,
arról legkevésbé sem kételkedhetni, mivel az oltár' jobb
oldalán, hol a' skelet vala egy sírboltban, Bibiena'
sir-versére, Bibiena kardinal' hugának leányára, 's
Raphael' menyasszonyára is ráakadtak, ki hagyomás
szerint vőlegénye mellé tétetek-le. A' sírvers olly gazda-
don volt beterítve az „ex voto“ ajándékokkal, bogy azt
látni sem lehetett. E' halhatatlan képiro' feltalált marad-
ványi, a' leg élénkebb részvételre indíták. Romát. Nehány
napig úgy valának a' sírban köz szemléletül hagyva,
mint azokat megtalálák, 's a' népnek e' helyhez tolon-
gása rendkívüli volt. Tüstént aláírás nyitattott emlék-
állításra 's csak hamar nevezetes somma gyűlt-össze.

GIMIGNANO.

Gimignano (Vincenzio de San), Raphael' világszer-
te elhírt képiro' legügyesb tanítványinak egyike, ki is
a' vatican' loggien ezen nagy művész' igazgatása alatt
dolgozott, 's önmaga is néhány fresco-festvényt végzett,
mellyeket Vasari rendkívül magasztal, mellyek azon-
ban az idő vas vesszeje által dugába döntettek. Ezen
művész nagy szorgalommal végezte festvényeit, 's tani-
tója' sztiljét olly hívén követte, hogy már alig lehe-
te egyiknek dolgozatit a' másikeitől megkülönböztetni. —
Gimignano olly fölötte sokat szenvedett Romának ostrom-
mal bevételekor, hogy melancholiájában, Gimignano
anyavárosába Toskánában vonta-vissza magát, 's azon
dolgozatok, mellyek ennekutánna ecsetje alatt létre ju-
tottak, az előbbiekkal messziről sem mérkőzhetnek.

Valljon mellyik esztendőben halálozott-meg Gimignan, arról nem jutott hiteles tudósítás az utóvilágra.

PIOMBO.

Piombo Sebestyén, híres olasz művész született Velenczében 1485ben. Ezen nevezetes képiro' a' velenczei iskolához tartozik, 's dolgozati közül többek egy fokán állanak Raphael' festvényeivel, minél fogva azok nagy becsben állanak és ritkák. Historiai festvényei közül sokak nincsenek tökéletesen bevégezve, ellenben számos arczképei általán fölségesek 's ritka művészi tökélyt bizonyítanak. Piombo egy keverményt is talál-fel mészből, mástikszból 's facsipából (Harz), mellyel ő behúzza a' falakat 's ezen alagyozon aztán olajszínekkel festi. Elhunyt 1547ben, munkás életpályája 62dik évében.

RAIMONDI.

Raimondi (Marco Antonio) híres olasz rézmetsző, született Bolognában 1487ben. A' művészethez Dürer Albrecht német képiro' dolgozati szerzenek neki kedvet, kinek fametszéseit, Jesus szenvedéseinek történetéből olly hiven utánozta 's metszette rézre, hogy alig lehet-e egyikének dolgozatit a' másikéitől megkülönböztetni 's még magok a' műértők is ollykor ámittattak általok. Ennekutánna Raphael' festvényei után metsze nagyobbbrésint 's valamivel később Giulio Romano művei után. Ezen művész talán az első rézmetsző, ki az originál' szellemének igaz felfogása által érdemet kívánt szerezni magának, ki azonban keveset ügyelt a' technikai bánásmódra a' vonások 's pontok egyeztető kombinációjánál. Beárnyékolásai (sraffirozásai) ennél fogva simák 's finomak, épen úgy mind Dürer Albrecht' iskolájában. Ezen művész' tudománya terjedelműbb volt, hogy sem vonalakkal nyomta volna ki a' színezetet 's a' rézmetszőművészetet, 's hogy független pályát tűzött volna ki saját poetikai eleme' kikerültével, avagy végre, hogy világ-harczba keverkedett volna a' főstészettel, meg lé-

vén elegendőleg győződve arról, hogy az által csak veszteni lehet.

Ezen ügyes rézmetsző nagyjobb részint Raphael' mustaképei után dolgozott, melyet véső-tolla avagy vonalzója (Grabstichel) elérhetlen tökélyességgel ada ismét vissza. Marc-Anton még 1527ben rézmetszéseit szorgalmasan folytatta, 's Bolognaban 1539ben jobb életre szenderült.

ALTDORFER

Altdorfer Albrecht kedvelt képiro 's Dürer' tanítványa, született Altdorfbán 1488, 's Regensburgban hunyt el 1538ban. Ezen művész, a' szerzetesi rendből választott alakokkal ruházta-fel tájfestvényeit. Compositiója szép, rajza igaz 's helyes, szinadása tetszetes, a' bevégzés finom 's pontos. Ezen művéstől találhatni Regensburgban, Bécsben 's Münchenben festvénydarabokat. A' Francziák őt kis Albertnek (le petit Albert) nevezik.

BREUGHEL.

Breughel hollandi' hires főstészi familia volt, 's ezen nevezetet egy falutól kölcsönzé, melly Breda' tájkában fekszik. Előterjesztéseiben, a' mindenhol mutatkozó karakter 's foglalat miatt, a' vidám 's paraszt-breughelnek nevezék őt. Ezen jeles művész Koeck van Aelst Péter képiro tanítványa volt 1510ben, mások szerint 1530ban, aztán Olasz- 's Franciaországba rándult, melly alkalommal a' természet-tárgyakból mindent lerajzolt, mi neki tetsze, 's így előadásiban az igazság' hőse 's leg hűségesb utánzója lőn. Visszatértekor, Antwerpet választá magának lakhelyül 's Koeck tanítójának leányát vette feleségül, honnan Brüsszelbe költözött, 's hol végre 1570ben, mások szerint pedig 1590ben az élet' pályáru lelépett. Paraszt-menyegzőknél, falusi ünnepeknél 's táncmultságoknál festette-le az izmos falusi emberek örömet, kiket ő észrevehetlenül vizsgálá 's fris kinézésüket élő szinekkal hordá-fel. Ezen művész'

dolgozatai után sokak metszének rézre, de még ön maga is radirozott. Breughel két gyermeket hagyta maga után: Pétert az ifjabbikat és Jánost. Az első azon tárgyakat kedvellé, hol villongó kontrasztot leheté kihozni; minélfogva ő csak ördög-boszorkány- 's útonállókból szerkesztetett scenákat festett, melyért őt pokol-breughelnek is nevezék. Igen helyes darabja az Orpheus ki az alvilág' isteneit lantjával tántorítja-el, mellyen ő játszott, — egy festvény, melly a' florenczi képtárban tartatik, ezentúl sz. Antal kísértetése.

János, az előbbinek öccse született 1568ban, Olaszországba rándult bizonyos időre, 's a' hagyomás szerint 1640ben lépett-le a' földi pályáru. Ezen művész jeles volt a' tájfestésben 's a' kis alakok' kidolgozásiban. Viselete miatt őt bársony-breughelnek is nevezik. Ezen érintett festő-művész másoknak is feste táj-alagyozatokat 's kis alakokat, 's általán igen teremő szellemmel birt. Rubens híres képiróval dolgozta ő együtt Ádámot és Évát a' paradicsomban, melly festvénynél Rubens nem rajzola beléje más egyebet, a' 2 alaknál. Ezen érintett kép 's a' 4 elem, úgy hasonlólag Vertumnus és Bello-na, mellyeket Rubens képiróval készíté, elsőrendű művei közé tartoznak.

PRIMATICCIO.

Primaticcio Ferencz olaszországi ügyes képiró született Bolognában 1490ben. Ezen művész' első tanítója Francucci volt, későbbi pedig Giulio Romano. Primaticcio' dolgozatai Franciaország 3. Fejedelmétől, 1ső Ferencz, 2dik Henrik, 's 2dik Ferencztől nagyra becsültettek. — Monorjában a' természet' pontos 's hű követése remek árnyékozattal 's élő színadással egyesült, minden változásnál igazság 's minden előadásban erő mutatkozott. Ezen olasz művész 1570ben, életpályája 80dik évében jobb életre szenderült.

CORREGGIO.

Correggio (Antonio Allegri) született Correggióban 1494ben 's egyike akármeltyik kor' legjelesb képiróinak, úgy hasonlólag feje a' lombárdi iskolának. Ezen világ szerte elhírvült művész' életéről kevés ismeretes. Ám ha ő a' magasb tudományok tanulására volt is nevelve 's elrendeltetve szülei által, mind a' mellett is belső ösztön vezeté őt vissza a' művészetekhez. Alaptalan lesz azon állítás, melly szerint Raphael festvényeinek egyikét megtekintvén, azonnal elevenen érezte hajlandóságát a' művészet' ezen neméhez 's hogy fel kiálta: Anch' io sono pittore (én is képiro vagyok)!, nem láthatván az érin. tett időszakban, anyavárosához valahol közel Raphael' dolgozatai közül csak egyet sem, Romában pedig akkorban Correggio még nem volt. — Ezen híres képiro' tanítója hihetőleg Allegri volt atyja' testvére, 's tőle jött ő Bianchi Mihály' iskolájába Modenában. Ismeretes festvényeinek egyike sz. Antal' képe volt, mellyet most a' dresdai galleriában láthatni, mellyet a' művész Carpiban feste 1512. Mende monda az, hogy Correggio szükségét szenvedvén, az lett volna oka halálának. A' monda szerint t. i. ismetelve kérte ő fizetését Parmában az általa dolgozott festvényért, 's végre 50 francot nyervén érette, ezen sommát gyalog hordá haza, melly teherrel megerőltetvén magát, hideglelésbe esett, 's ki-mult. Correggio már martzius 5kén 1534ben lépett-le a' földi pályáru, munkás élete 4odik évében.

Ezen jeles főstész' festvényeiben különösen bámulják a' gráciát, harmoniát, 's az ecset' vitélet; világ-homálya (Helldunkel) helyes, a' rövidítések jól talál-vák, mellyeket a' parmai főegyház kuppolájának padlá-sozatai eléggé bizonyítnak. Dolgozatai, ezek által igaz-ságot 's kellemet nyernek, például a' dresdai képtárban szemlélhető Krisztus' születése, melly „Correggio éj-zakája“ alatt ismeretes. Az érintett festvénynél a' világosság egyedül az isteni gyermektől jó-ki, 's nap tisz-

ta fénybe helyzi az egész deli csoportozatot, melly hat-
hatósága 's igaz beosztása miatt legjelesb műszülemé-
nyeinek egyike. Redőzete is igen fölséges. Ezen elhírült
képíró remekjei az érintetteken kívül még következők:
sz. Magdolna a' sivatagban, sz. Hieronymus, sz. Kata-
lin, sz. Ferencz, az aluvó Antiope, az Jo, Danaë, és
sz. György. Correggio költői elme is volt; bizonyítják
ezt több érzékes czélzások festvényeiben.

Nőjenek 1529ben e' földi pályáru! lelépte, örökre
megzavarta ezen nevezetes művész' szerencséjét 's nyu-
galmát. Az okbu! , hogy erről megfeledjék 's gondjait
némileg lerázhassa, Modenába költözött 1530ban, 's ott'
festé a' sz. Pietro-Martire szerzetesek' számára sz. György
képét, melly most a' dresdai képtárban tartatik. Ennek
utánna Federico Gonzaga mantuai Herczegnek festé Jo-t
és Ledat, ki aztán ezen festvényeket 5dik Károly csá-
szárnak küldé ajándéku!. A' művész' ezen fölséges dol-
gozatai később Prágába jutottak, mellyeket a' Svédok
magokkal vévén honjukba, azok Krisztina Királyné ál-
tal ismét Romába jutottak, 's ezen Fejedelem-asszony'
meghalálozása után, miután azok már több kézben fo-
rogtanak, végre Párisba vitettek. Orleans herceg 15-
dik Lajos' gondviselője, egyikét ezen festvényeknek,
az Jo-t akép bájolónak 's erkölcs- megvesztegetőnek te-
tekinté, hogy kivágata az alakból a' főt, 's meghagyá,
a' többi részt az emésztő lángoknak martaléku! adni.
Azonban a' képíró, ki ezen parancsot vette, nem telje-
síté az utóbbit 's a' fölséges alakot 2dik Fridrik burkus
Királynak adta-el 1752ben. Feje az érintett alaknak,
utóbb a' másik képpel együtt, melly Ledát ábrázolá,
Burkusországba jutott 's a' csonkitott alakkal ismét
eggyé olvasztatott. Ezen 2 deli festvény, mellyek Na-
poleon alatt Parisba szállítottak, most a' berlini mu-
seum' földiszét teszik. Utolsó festvénye, mellyet Correg-
gio' 1533ban végze, a' búbanatos Magdolna volt, mel-
lyet most a' dresdai képtárban szemlélhetni. — Mengs
hires képíró felhozza, következő czinű munkájában.

„Észrevételek a' föstészet' szépségéről 's az izlésről,“ mit tón Correggio a' rajzra, a' világ 's árnyékra, a' coloritra, a' compositióra, a' redőzetre 's a' harmoniára nézve. Ezen jeles művész' dolgozatiban következő 3 tulajdonságot kell bámulni: a' gráciát, harmoniát 's az ecset' vitelét. Az alakok' mozdulatiban kellem 's azok' kinyomásiban nyájasság uralkodik, melly leirhatlan érzelem' bája által elragad mindenkit. Költészi geniusát világosan bizonyítják a' feje' nyúl a' Zingaránál, a' a' tenglicze sz. Katalin' férjhezmenetelénél Nápolyban. Ezen félnék állatok' közelgése által emelkedik az ártatlanság 's tisztaság íránti fogalom az ott' megjelenő személyeknél, 's kijeleltetik általok a' scena' nyugalma 's a' csend.

A' Párisban tartózkodó békehercegné, az ismeretes Godoy' nője, nagy képgyűjteményében a' többi közt egy Raphaelt és egy Correggiót is bir, melly utósoért „a' szerelem' neveltetése“ minap 80,000 frankot ígértek neki, de nem adta. Mind a' két kép, mellyek mindegyike még igen élénk színezetű, nincs felakasztva, hanem szekrényben tartatik zár alatt. — Correggio' két képe, mellyek eddigelé lord Londonderry gyűjteményében találkoztak, mint mondják, 12,000 font sterlingen adatott el. Vevőjök a' britt nemzeti kép-tár volt Londonban. Ezen festvények elejénte 1ső Károly angol király gyűjteményében voltak 's a' köztársaságban a' spanyol király egyik agensének adattak-el. Az utóbbi francia háború alkalmával Murat napolyi király' kezibe kerültek 's így Nápolyba hozattak. Murat' halála után özvegye azokat, mint privát-birtokát magához vette, 's a' bécsi congressus abban megegyezett. Lord Londonderry, ki akkor követ volt, madame Murat-tól megvette, 's így ismét vissza kerültek Angliába.

L U C A S.

Lucas de Leyden hires képiro' 's rézmetző, született Leydenben 1494ben. Ezen művész már igen korán

mutata talentomot a' művészethez. Eleintén atyjától nyert oktatást, ki középszerű művész volt, később pedig Engelbrecht 'Kornéliustól, egy nevezetes akkori művésztől 's van-Eyk' tanítványától. — Már akkor is, midőn alig 12 esztendő t számolt, viz színekkel festett sz. Hubertus' képe által, bámulásra ingerlé a' műértőket, 15 esztendő s korában néhány találmánya 's rézmetszése által lépett a' világ' elibe, mellyek közt sz. Ágoston' megkísértetése, és sz. Pál' megtérése, valamint a' találmányra, úgy a' karakteristikai kinyomásra, redőzetre 's a' vesőtoll bánására nézve is remek. E' csudás műszüleményekben különösen észre vehetni, mint meg- által Lucas' szelleme a' férfiéhoz 's az önértetes erőhez. Ezen művész ezután számos festvényt végzett olajban vizszínekkel, úgy hasonló számos darabot metsze üvegre 's rézre, mellyek öszvesen köz helyben hagyást nyertenek 's hírnevének rendithetlen talpkövét alapíták. Dürer meglátogatván őt Leydenben, annak utánna Mebuse Jánossal szoros barátságra lépett.

Ezen tüzzellemtű művész 1533ban lépett-le a' földi pályáru' 's mint állítják méregnyujtás által, mellyet irigykedő versenytársaitól kapott az alkalommal, midőn épen Hollandiát 's Flandriát utazta-be műszeretéből 's a' saját mívelése miatt.

CALDARA.

Caldara (Polidore) híres olasz képiro', kit anyavárosától Caravaggionak is neveznek, 1495ben pillantámeg a' napfényt. Serdülő ifjuságában Romába jutván, ott' eleintén a' Vaticanban munkálkodó kőmiveseknek napszámoskép szolgált, hol látván Giovanni da Udine 's több más jeles mester' festvényeit, kik épen akkor foglalatoskodtanak a' vaticani logékban, azon kívánságot szülték benne, hogy képiro' legyen. Felette szorgalmas lévén, a' florenczi Maturin-nal tön ismeretvéget, ki őt munkálkodásiban némileg segíté, 's ekép előre haladván,

rövid idő alatt felülmulta tanítóját, szemei előtt tartván szünetlen az antikokat. Ezen művész Raphael' kortársa lévén, annak segédje volt a' vaticani galleria kifestésében, 's ezen híres művész' felügyelése alatt végze ő néhány nevezetes arczzatot (Fries). Messinában készült általa egy olajfestés, Krisztus a' kereszttel. Ezen erintett festvényben sok szép alakot láthatni 's mellyek tanubizonságul szolgálnak, hogy ő a' leg nagyobb tárgyakat is helyesen elrendelni képes volt. Nagyobb mértékben mint mások, közelge Caldara a' Régiek' sztiljéhez 's monorjához, jelesül a' félmagaslatú alakok' utánzásiban. Alakjai hibátlanok, azok szépen elosztvák 's rendezvék, az alak-állások természetesek 's a' fejek teljes kinyomással 's karakterrel bírnak. Mind ez bizonyítja, hogy ezen jeles férfiú, ha több 's nagyobb munkákat végzett volna, csak annál több dicsőséget 's hírnevet szerzett volna magának. A' világhomály' alkalmazásánál nagy figyelemmel 's körülátással bánt, jelesül annak azon neménél, mellyet az Olaszok sgraffitónak neveznek. Caldara mint tájfestő is feltüntetete magát. Roma' kirablásánál Nápolyba költözött 1527ben 's miután onnan ismét vissza akara térni Romába 1543ban, utazásközben saját szolgájától meggyilkoltatott, ki őt meglopni szándékozott, életpályája 48dik évében.

COXIS.

Coxis Mihály, avagy Cocxin nevezetes képiro' 's rézmetsző, született Mechelnben 1497ben. Ezen művész Orley Bernát' tanítványa volt 's Romába utazott, hol Raphael' dolgozatitól elragattatván (kit ő hihetőleg személyesen ismért), számos fresco-'s más több képet festett. Coxis rajzoló Raphael' szellemében az Amor és Psyche történetit, melly aztán 32 réztáblára metzve jeleneg-e ezen művész' rajzolatjai után. Coxis 1592ben lépett-le a' földi pályáru. — Ezen jeles művész' dolgozatai még magában Belgiumban is felette ritkák.

A' bécsi cs. képtárban láthatni tőle egy Madonnát a' Krisztus - gyermekkel.

HEEMSKERK.

Heemskerk Márton híres hollandi képiró, Heemskerk nevű faluban pillantá-meg a' napvilágot 1498ban, hol atyja kőmives lévén, fiát van Veen nevezetű harlemi képiróhoz adta tanulásul, annakutánna pedig azon okoknál fogva, hogy fia is a' kőmives mesterséget tanulja, vissza hívta magához. Heemskerk igen kedvetlenül tért-vissza az atyai házba, 's használta az első kedvező alkalmat, hogy onnan eltávozhassék. Ő tehát Delftbe utazott egy Lucas János nevű főtészhez, ki akkorban hir-névben állá; mivel azonban csak hamar belátta, hogy őt mestere semmiben sem oktatja, elhagyá azt, 's J. Schoorel képiróhoz szegődött, egy akkorban híres művészhez, ki szép tudományt szereztvén magának Romában 's Velenczében; sok munkával ellátva volt. Eppen ez időben készített ezen ifjú művész egydeli festvényt: sz. Lukás ki a' sz. Szüzet 's a' Jésus gyermeket ábrázolja, melly mindenkinek tetszett, 's mellyet ő a' harlemi képirói czéhnek ajándékol adá. Heemskerk ennek utánna Olaszországba ment, hol mintegy 3-évet töltött, izlését az antikok után mivelte, 's részt vón Angelo Mihály oktatásában, ki akkorban ecsetjével díszíté Romát. Mután ismét vissza-tért volna Hollandba, számos tanítványa volt, 's rövid idő alatt szép vagyont szerze magának. Elhunyt 1574ben, életpályája 76dik évében.

Ezen jeles művész' dolgozatai között nehány örökre elveszett azon időben, mikor a' Spanyolok bevéék Harlemét; van mindazáltal tőle egy-más helyes műdarab, t. i. egy oltárkép, melly most Stockholmban tartatik. Heemskerk' rajzaiban erő 's igazság mutatkozik, ellenben a' contouroknál hibázik a' csin és kecsé; a' fejeknél magasság-és méltósághiányt vehetni-észre. Hírnevét különösen az anatómiában szerzett tudományának

köszönheti, melyben ő később Angelo Mihály' hű utánzója lön.

HOLBEIN.

Holbein (Hans) híres német képiro' s formametsző, született Augsburgban 1498ban. Atyánál tanulván a' művészetet, vele azután Baselbe költözött, hol a' híres Erasmussal megismerkedvén, annak azon könyvéhez, mely a' tébolyságot tárgyazá, készítette az ismeretes fametszéseket. Ezen férfiútól ajánló-levelekkel ellátva Holbein Londonba ment, hol 8dik Henriknek az Angolok királyának olly igen megtetszettek dolgozatai, hogy örömben merültében egykor félkiálta: „Hét parasztot hét lorddá tehetek, de Holbein képirot belőlök nem teremthetek“; s ennélfogva szolgálatába vette őt.

Holbein a' természet hű utánzója volt; vallásbeli lelkesítés avagy ihletés, az ecset' tisztasága, a' mellék részek' illendősége, virágzó képzelmeny' s feletti szorgalom különböztetik festvényeit. Mi ő előtte Leonardo da Vinci volt az Olaszoknak, az vala Holbein a' Németeknek. Dürer, Lucas de Leyden, és Holbein tették azon 3 személyből álló társaságot, mellynek musttraképei által diszelleltre s tökélyre jutta a' német művészet. Elhunyt ezen jeles férfiú 1554ben a' dög-mirigyben. Dolgozatai után metsze Hollár Venczel 61. táblát.

Leghelyesb dolgozatai közé számláltatnak: Krisztus szenvedéseinek története mint festvény; 87 arczképpel ellátott kézrajzok, mellyek 8dik Henrik' udvaránál tartozkodó személyeket ábrázolnak; egy gyűjtemény a' baseli köyvtárban, mely historiai s más egyéb előadásokból áll, úgy hasonlag szélrajzok (Randzeichnung) Erasmus irományihoz „Laus stultitae“ Baselben; végre egy Madonna s néhány fő.

AMBERGER.

Amberger Kristof, egyike a' 16dik században élt német képirok közül, született Nürnbergben, s Augsburg-

ban választá lakását. Ott festette ezen művész 1530ban 5dik Károly császárt, ki is fejedelmileg megajándékozta, 's tiszteletben tartá őt. Az érintett kép jelenleg a' a' berlini kir. gyűjtvények' termében van. Sandrart, leg jelesb dolgozatának tartja Jozsef' történetét enyvszinben vászonra festve, melly 12 darabból áll. Amberger a' korosb Holbein' teljes erejű monorjában dolgozott, ki vele egykorban élt, 's kinek arczképeiből ő nehányat metszett fára. Elhunyt ezen művész 1550 's 1560 közt.

M A B U S E.

Mabuse János jeles képiro a' flandriai iskolából 's Lucas de Leyden' meghitt barátja, 1500ban pillantá-meg a' napfényt Maubengében. Monorjában a' természet' pontos és hű követése remek árnyékozattal és élő színadással egyesült, 's mindenhol igazság és erő az előadásban bélyegzék dogozatit. Mellyik esztendőben lépett-le ezen művész a' földi pályarul, ismeretlen.

C E L L I N I.

Cellini (Benvenuto) született Florenczben 1500ban, 's ugyan ott' mult-ki 1570ben. Ő nevezetes szobrász 's aranymives volt, merész, egyenes szívű, de czivakodó, melly által gyákran kellemetlen viszátkodásba dült, mellyből ravaszság, jártasság 's hatalmas pártolók' közbenjárása által menekedhete-meg. Miután a' Connetable de Bourbon ostrom alá vette volna Romát, a' művész is részt vőn a' város' oltalmazásában 's azzal dicsekedett, hogy ő lőtte volna agyon a' connetablet, ezután 5 ágyut igazgata az angyalvárban 's ismét azt hirtel, hogy ő küldé ki az oraniai herceget az élők' sorából. 3dik Pál pápa alatt ártatlanul, vádolták azzal, hogy ő sikasztott volna-el bizonyos drágaságokat (Juvelen), melly okból őt börtönbe vezetteté a' pápa, azonban 1ső Ferencz' közbejárása által ismét megnyerte szabadságát. Cellini ennek utánna Franciaországba költözött, hol

öt eleintén kitüntetéssel fogadák, később azonban keveset ügyeltek reá 's az által megilletődve érezvén magát, anyavárosába tért-vissza, hol számos alakot feste, 's hol végre életpályáját is végzé. Cellini' sztilje klaszikus, 's gyakran előfordul a' della crusca akademia szótárában. Műszüleményei, jelesül aranyművei a' jelesség' magas fokán állanak 's igen becsültetnek, minélfogva is nagy áron elkelnek.

Ezen művész 58 esztendőskorában eltökéllé magában: kalandorságokkal 's csodálatos történetekkel gazdag élete' leírását adni. Ezen érdekes, részint maga által irt, részint pedig tollba diktált originalis munkája, mellyben ő szabadon felterjeszti erkölceit 's hibáit, 's bárha mint művész, itt 's ott' saját érzéssel szol is, 's személyeket hord-fel illető vonásokkal, kikkel összeköttetésben áll; a' cavalcantiak birták valaha, melly után hosszas időre eltűnt, míg végre ezen eredeti munka történetből Luigi de Poirot' kezei közé jutott Florenzben 1810ben, ki azt 1825ben annakelőtte hogy még az élők' sorából kilépett volna, a' lorenzoi könyvtárnak legálta, avagy örökségül hagyta.

VERMEYEN.

Vermeyen János nevezetes historiai főtész 's Vermeyen Kornelius' fia, született Beverwikben Harlemhez közel 1500ban. Ezen művész nagy tekintetben áll a 5dik Károly császárnál 's kísézője volt tett utazásainál Tunisba 1536ban. Ő festette a' császár' hadi tetteit 's diadalját, melly festvények után ama drága szőnyegek szövettek, mellyeket még most is szemlélhetni Bécsben. Vermeyen szép nyulánk ember lévén, szakála olly hosszú volt, hogy ha ő egyenesen áll, szakálára hághatott. Kimult Brüsszelben 1559ben. — Illy alakban képezte-le magát festvényében a' 2 házi asszonnyal, a' színfénkébe (Hintergrund) pedig Tunis várost festette. Hires lón azon 10 carton, mellyek 5dik Károly' bemenetét Tunisba tárgyazzák (20' hosszú 's 12' magas), 's mellyek

viz-szinekkal festvék, 's mind azt foglalják magokban, mellyek Barcellonában a' hajóba szállástól, egész elköltözéseig a' seregnek Tunisból vala szemlélhető. Ezen mestermű-cyclus avagy cartonok, Bécsben tartatnak 's nevezetesek a' rajz' historiai igazsága miatt-

BLONDEEL.

Blondeel (Lancelot) a' 16dik század jelesb képiróinak egyike, született 1500 körül. Ezen művész eleintén a' kőműves-mesterséget űzte, 's így tehát, főstészet jeleül a' mészfövény-kalánt választá. Blondeel' kedvencz tárgyai voltak: romok, építvények 's tűzgyuladások. Meghalálozásának esztendeje bizonytalan.

CALKAR.

Calkar (Jean de) híres hollandi képiró van-Eyk' iskolájából, született Calkarban 1500 körül a' klevi tartományban. Legyen bár, hogy ő festvényeit Eyk' monorjában dolgozá, mind a' mellett is Titian' remekjei után mívelte magát, és soha el nem tévedt a' természetgenialis alkotásiban. Alig képes a' leg ügyesb szem is Titian' festvényeit ezen művész' dolgozatitól megkülönböztetni. A' boisserée gyűjtvényben láthatni tőle egy dicső művet „mater. dolorosa-t“ melly képmásnál természetesen csak „Ecce homo“ hibázik. Rubens olly nagy tisztelője volt ezen művésznak, hogy annak festvényeiből mindig egy kis képet hordozott magával utazásinál. Ezen érintett kép parasztokat képzelt, mint fogadja t. i. Jozsef azokat Jésus' jászolánál. A' nap' fénye úgy, mint Correggio' ejtszakájában a' gyermektől jó. Ezen nevezett festvény Rubens' hagyományából jutott Sandrart' birtokába, ettől pedig 3dik Ferdinand' császárába, mellyet most Belvedereben a' cs. képtárban láthatni. Calkar' toll- 's krétarajzai, nem állanak olly nagy becsben 's tekintetben mint olajfestvényei. Tőle kölcsönzé Vasari mind azon alakzatokat, mellyeket ő a' nevezeteseb képirók' életleírásában használt, valamint is azon réz-

metszések, mellyeket az „*Institutiones anatomicae*“ orvos munkában szemlélhetni, festvényeiből vétettek. Elhagyván Velenczét hol eddig élt, onnan Nápolyba költözött, hol is végre 1546ban kimult.

ROMANO.

Romano Giulio, nevezetes olasz művész Raphael Sanzio' tanítványa és segédje számos festvény' dolgozásiban. Romano olly ügyesen tudta híres mesterének monorját utánozni, hogy igen nehéz lón ecsetjét Raphaelétől megkülönböztetni; azt mindazáltal nagyobb gömbölyűség és sötétebb színezet (tinte) által ismérhetni-meg. — Elhunyt ezen művész 1546ban 's mindjárt utánna észrevehetőleg kezdének hanyatlani az összes művészetek, mellyek Raphael' korában olly oriási lépésekkel haladtanak előre 's pedig úgy annyira, hogy azon egyes tökélyeségek' egyeztetéséhez ne emelkedhessék többé, mellyek ezen szelleműs 's nagy művész karakterének sztiljét bélyegzik.

CARAVAGGIO.

Caravaggio (Caldara de) elhírlt olasz képiro', 's Raffaello Sanzio' tanítványa. Hajlandóságot az által nyert a' főtészethez, hogy ő azon képiroknak- kik a' vaticanban dolgoztanak, mint kőmives hozzájuk rendelve, szolgáltat. Caravaggio a' főtészettel foglalatostkodott kizárólag, főleg pedig a' művészet azon nemével, mellyet sgraffito, avagy szürkéből-szürkébe festésnek neveznek, mellyet ő különösen az épületek' homlokzatánál használt. Ezen művész Messinában hunyt-el 1548ban.

Caravaggio (Angelo Mihály) egyike azon képiroknak, kik a' 16dik század' vége felé tünteték-fel magokat. Ezen művész szolgarabi utánozása által a' természetnek, különbözteté-meg magát másoktól, mellyet ő minden választás, különbség 's tanulmány nélkül lemá-solt. A' rajzolat és színezet nyertek ugyan ezen igazság által, mellyeknél azonban poetikai eleme a' feltalálás

nak 's a' compositionnak végkép elenyészett. Ezen művész' kedvencz tárgyai scénák voltak a' pór-életből, a' részegeskedésből, ezentúl útonálló- 's cigány- csoportozatok, kártyajátékosok 'stb, melly felhozott személyeket ő tiszta igazsággal terjeszté-elő festvényeiben. Elhunyt 1609ben.

SABBATINI.

Sabbatini Lörincz, jeles olasz képiro, kit Lorenzo da Bologna, avagy pedig Lorenzo di Titianonak is neveznek, e' most érintett híres mester leg nevezetesb tanítványinak egyike volt. Sabbatini Rómában lakott 's meglegedéssel dolgozott Vatican' egyik termében, hol is mint agg-vén 1577ben az élők' sorából kilépett. Tanítójának sztiljét olly hiven tudta utánozni, hogy alig lehet egyiknek dolgozatit a' másikéitól megkülönböztetni. Tanítványainak szüntelen ajánlá, hogy Titian' festvény remekjeit szolgálmasan másolják, 's példányképül válasszák.

ALDEGRĒVER.

Aldegrēver Henrik, avagy Aldegraf, hajdan német képiro 's rézmetsző, született Padernbornban 1502ben 's Soestben hunyt-el 1556ban, mi okból őt westfaliai Albrechtnek is nevezik. Ezen művész, honja' számos egyházait díszíté ecsetjével. Mivel ő Dürer' iskolájába ment Nürnbergbe, kit azután példányképül választá magának, dolgozati is telvék ezen érintett német mester' érdemeivel 's hiányosságival, például: az élesmetszetű 's szögletes contourban, a' bámulatös szorgalomban 'stb. Ezen művész' leg nevezetesb dolgozatit a' bécsi 's müncheni képtárakban találhatni-fel. Azt lehet vélni, hogy Aldegrēver művészi pályája' vége felé egyedül csak a' rézre-metszéssel foglalatoskodott, melly véleményt ritka táblái támogatni látszanak. Ezen művészt az ugy nevezett kis mesterek közé számlálják, az az: azon hajdankori művészek' sorába, kik réztáblái-

kat leg nagyobb szorgalommal 's finomsággal végzik. — Aldegrēver életpályája 54dik évében szenderült jobb életre, 's holt tetemei illő gyász tisztelettel a' soesti egyháznak sírboltjába tétettek nyugalomra.

A B A T I.

Abati(Niccolo) avagy deli' Abbate nevezetes képi-
ró született Modenában 1509 vagy pedig 1512ben. Ő
egy ügyes 's tapasztalt szobrász' fia volt, 's a' leg jár-
tasb fresco-főstészek' egyike, valamint is Raphael és
Correggio' szerencsés utánzója, melly aztán okozá,
hogy neki Caracci Ágoston a' leg nagyobb mesterek'
érdemeit egyesülve tulajdonítja. Krisztus' születése 's
hangászati társalkodások, melly képeket ő Bolognában
festett, arra birták Primaticciót, hogy ő ezen művészt
1552ben magával vitte Franczia Országba 's így a' fon-
tainebleau palotában számos fresco-festvényt készíté,
mellyek most jobbadán, gyászos alakban mutatkoznak.
Elhunyt ezen művész Párisban 1571ben. Sem fia, sem
rokonjai nem voltak képesek, a' főstésben elérni őt.

V A S A R I.

Vasari (Giorgio) nevezetes főstész 's architektus
a' 16dik századból 's Angelo Mihály' biographja, Ezen
jeles férfiú Andrea del Sarto' tanítványa lévén, e' nagy
mester értelmes utánzóji közé tartozott. Hirtelenkedés
volt azonban főhibája; ő tanulmányok nélkül festett,
mind a' mellett is nagyság (de kinyomás nélkül csu-
pán erőltetéssel) karakterizálják képeit. Arno' rajzis-
kolája neki köszöni létét. Elhunyt 1574ben. — Vasari
nehány irományt 's értékezést hagyta maga után a'
képirok, architektusok 's rézmetszők dolgozatiról,
mellyek jelenleg is becsben állanak, a' művészetekről
bennök foglalt észrevételek 's azok' előhaladásinak reá
igazítása miatt. Különösen érdekes 's fontos, következ-
ő czimű munkája: „Vite de più eccellenti Pittori, Sculto-
ri ed Architetti,” melly 1550ben jelene-meg előszer. Ő

ezentul egy különös értekezést is bocsáta közre a' főtészetről.

BRUGLE.

Brugle Péter, elhírlt belga képlró, születt 1510 körül. Ezen tisztelt művész Antwerpben tagja volt a' főtészeti akademiának 1551ben, -s fölséges tájfestvényei, jelesül tánczok, menyegzők, 's vidám parasztársaságok által tünteté-fel magát. Becses festvényeiből sokat látbatni a' bécsi cs. képtárban.

SCHUEFFELIN.

Scheuffelein (Hans) nevezetes hajdan német képlró 's 'Dürer Albrecht' tanítványa, ki őt a' művészetben oktatta. Ezen művésztől sok szép dolgozatot találbatni Nördlingenben, hol 1515ben a' polgárjogot megnyerte. A' müncheni képtárban láthatni ezen képlrótól sz. János' sirba-tételét. Azt állítják némellyek, hogy ő Nördlingenben mult volna -ki 1539 és 1540 közt. Scheuffelein fametszézei által is nevezetessé tette magát.

ROSSI.

Rossi (Francesco Cechino del Salviati) híres képlró, születt Florenczben 1510ben. Ezen ügyes férfiú atyjánál Fülöpnél, del Sarto Andrásnál, Baccio Bandinellinél stb. tanulta a' művészetet, ki is Olaszország' néhány városiban tanújeleket hagyta talentomáról; azonban álhatatlansága miatt nem maradhatta huzamos ideig egy helyen. Mind e' mellett is voltak tanítványai, kiket ő jól és szívesen oktatott a' művészetekben. Elhunyt 1563ban.

Rossi Propertia de, híres szobrászné, születt Modenában és sokáig tartozkodott Bolognában, hol dolgozatiból sokat találbatni -fel, többek közt a' Grassi palotában 11 barack-magot, mellyekre az egyik oldalon egy apostolt, a' másikon pedig egy sz. Szütleányt állított. Legjelesb munkája egy basrelief volt, melly a'

Jozsefet és Potiphar' nőjét ábrázolja. Kimult Bolognában 1533ban.

BORDONE.

Bordone (Paris) jeles képiró 's Titian' tanítványa, született Trevisóban. Ezen művész Franciaországba utazott 1538ban, 's Párisban halálozott-meg 1570ben. Festvényei közt említést érdemelnek: egy szent család, 's Marsyas' ítélete, mind kettő Dresdában. E' két művészeti remek mindenkit, ki ezen mester' szellemerejét voltaképp felfogni képes, bámulással tölt-el.

TINTORETTO.

Tintoretto (Giacomo Robusti) festő' fia volt, honnan is ezen nevezetét nyerte, született Velenczében 1512ben. Ezen művész Titian' tanítványa volt, 's a' leg jelesb képirók' egyike a' velencei iskolából. Némelyek' állítása szerint ő a' művészeti pályán olly bámulatos előhaladást tőn, hogy nem sokára a' jelességnek felső fokára lépett 's becsfélétsébből tanítója őt iskolájából elűzte; melly cselekedet azonban az ifjú művészt csak még annál nagyobb szorgalomra ingerlé 's ösztönzé. A' bemenetelnél festőtermébe, következő szavakat lehete olvasni: Angelo Mihály' rajza 's Titian' coloritja. — Rövid idő alatt tekintetet' tudott szerezni magának merész 's erős ecsetje, úgy hasonlólag azon gyors munkálata által is, mellyel a' leg nagyobb téreket kifősté. Mind a' mellett is készült alakfestései első helyet foglalnak - el, hibázzván historiai találmányiban általan minden egyszerű megtekintés, 's ő inkább tetszik az újabb 's merészletes állásokban 's az alakzatok' gazdagságiban, hogy sem a' tárgy' kimerítésében. Robusti; önkényes 's erőltetett karaktere miatt „Furioso Tintoretto“ nevezetét nyert.

Láthatni ezen művésztől a' bécsi cs. képtárban egy fölséges festvényt, a' keresztthordozást, melly 2' magas 's 2'—4' széles, mellynél Krisztus a' kereszt' terhe

alatt elesik, az anya utánna siető helyzetben halavá-
nyon és bágyadva épen a' földre derül az anyai kétség-
be-esés' kinyomásával; egy megette álló asszonyi alak
iparkodik őt feltartani, míg az alatt ő is János által se-
gíttetik, kit két zsidó gunyló, és kárörömes tekintettel
tőle elvonni ügyekszik. Maga Krisztus a' türedelem
leg nemesb kinyomásával földre szegezi szemét. Ezen
mély keservű csoport megett egészen ellentileg egy hi-
degvérű potrohos botjára támaszkodva, oldalaslág a'
szinfenéken a' kormányzó lóháton kíséretével együtt;
ezen utóbbiak dárdákkal fegyverkezve. Az üdvezítő
előtt egy hohér a' megkötözött latrokat vezeti, kiknek
keresztjeik előre vitetnek; a' lovag kormányzó vissza
int, mintha „előre“ kiáltana, hogy egy csatlós miért
iparkodik a' keresztet emelni segíni, 's egy másik
ütlegeket osztani. Ezen fölséges festvényen életet és
cselekvést ihlel minden, 's a' fő cselekvés leg természe-
tíbb oda illő motivumok által egy pontra szoríttatik.

Tintoretto avagy Robusti Domonkos az előbbinek
fia, hasonlólag képiro volt. — Mária nevű leánya is a'
művészetnek szentelte magát, 's huzamos ideig férfiúi
öltözetben járt, csak hogy annál kevesebbé feltűnőleg
és szabadabban dolgozhassék atyjával.

ROTA.

Rota Márton jeles részmetsző a' velencei iskolá-
ból, született Sebenigoban Dalmátziában 1516 körül 's
az élők' sorából kilépett 1590ben. Leg jobb részmetszé-
sei közé számláltatnak: az utolsó ítélet Angelo Mihály
után, a' bűbánatos Magdolna Titian' festvénye szerint,
's Promotheus, ki a' keselyűtől széllyelszakasztatik Ra-
phael után.

AERTSENS.

Artsens Péter a' hollandi iskola' egyik művésze,
ki hoszú Péter nevet is viselt, született Amsterdamban
1519ben 's ugyan ott' mult-ki 1573ban. Ezen művész

jobbadán történeteket 's életnélküli tárgyakat festett. Az utóbbiak igen jelesek. Műértők 's dilettánsok igen nagyra becsülik könyha-darabjait, vadait, szárnyas állatjait 's a' halakat.

Aertens Péter az előbbinek fia 1603ban pillantamag a' napfényt 's valamint atyja, úgy ő is életfogyott tárgyakkal foglalatoskodott, mellyek örök időkig példányképül maradnak e' művészeti nemben.

COLLAERT.

Collaert (Adrian) nevezetes képiro' 's rézmetsző született Antwerpben 1520ban. Ezen jeles férfiú Belgiumban tanulta a' művészet' első elemeit, honnan miután már tanulmányait alaposan végezte, Olaszországba utazott. Metszései nagyszerű monorban készülvék 's nagyra becsültetnek az értők által. Collaert elhunyt anyavárosában 1567ben.

Collaert Jean az előbbinek fia hasonlólag rézmetsző lévén, ennek néhány, Rubens' festvényei után készült dolgozatai többre becsültetnek azoknál, mellyek atyja által jöttek létre.

FLORIS.

Floris Ferencz híres képiro' a' belga iskolából, kit is kortársai a' belga Raphaelnek neveznek, Antwerpben pillantá-meg a' napvilágot 1520ban. Ezen művésznek valóságos neve Vriendt volt, 's Lombardnál tanuló a' főstészetet Lüttichben, ki is csak hamar bámulatos előhaladást tőn 's mesterét is felülhalladta; ennekutánna Antwerpbe tért-vissza 's ott' egy iskolát alapított. Ezen jeles képiro' később Olaszországba kirándult, hol Angelo Mihály remek dolgozatit választá magának példányképül; azonban még sem volt képes elérni a' florentini és romai iskola' kellemeit 's azon tisztaságot, melly a' rajzban 's az alkatokban mindenhol észrevehető. Monorját nagy-nak nevezhetni, azonban a' colorit szürke, az alakoknál a' contourok idomtalanok. Miután ismét honjába vissza

tért vala, számos festvény-megrendeléssel tiszteltetett meg, 's valóban szép vagyonyt is szerze magának, melyet azonban mértékletlensége által csak hamar ismét elpazérolt. Így például, azzal dicsekedett Floris, hogy ő volna azon kor' leg erősebb borivója, 's ennek bebizonyításaul esztelen fogadásokba is ereszkedett.

Ezen festőművész rendkívüli könnyűséggel vezeté ecsetjét, 's olykor a' bortól felhevülve olly merészletesen dolgozott, hogy mánörja után ön maga is bámulta véghez-vitt munkáját. Kimult 1570ben. Számossabb dolgozatait teszik: diadalkapuk 4dik Károly pompás bemenetéhez, 's 2dik Fülöpéhez Antwerpbe, Hercules' 12 sullyos vállalata, mellyek ügyes művésztől rézre metszve jelentek-meg. Festvényeiből találhatni Flandriában, Hollandban, Spanyolországban, Parisban, Bécsben és Dresdában. Tanítványainak száma nevezetes volt, kik közé fia Floris Ferencz is tartozott, ki-helyes dolgozatai által hirt nevet szerze magának.

SCHIAVONE.

Schiavone (Andrea Meldola) nevezetes képiró a' velencei iskolából, született Sebenicoban Dalmatziában 1522ben. Az első oktatást a' művészetben Parmeggiano Mazzuoli' rézmetszései után nyerte, azután pedig Giorgione és Titian' festvény-remekjeit tanulta. Ezen művész lehetőleg iparkodott amannak gráciáját emennek coloritjával egyesíteni; ellenben Schiavone tulajdonát világ-homály' nagy tömegei 's puha nedves ecset teszik. Nem ok nélkül becsmérlik ezen művész' dolgozatait a' pontos rajz' hiánya végett. Velenczében, hol ő akkorban a' Markus-könyvtárat festette, lépett-ki az élők sorából 1582ben.

PELEGRINO.

Pelegrino (Pelegrinus), ki Tibaldi mellék nevezet is visel, született Bolognában 1522ben. Ezen nagy

képiro 's építőművész Romába utazott 1547ben, hol nekie minden talentoma 's iparja mellett is tengődni kellett, míg végve 13dik Gergely pápa pártfogása alá vette őt. Most már Lorettoban, Bolognában, Anconában 's Majlandban nevezetes építvények' felkészítésével foglalatzkodott, 's ennekutánna a' főegyház' architektusának 's az ország' ingenieurjének nevezett-ki. Később aztán egy kiályi meghívásra Spanyolországba ment, hol ő az Escuriált szép festvényeivel diszíté, mellyért a' király őt 100,000 tallérral 's Vasoldo marquissággal megajándékozá. Ki mult 1592ben. Ezen művésznek 2 leánya lévén, mindegyik ügyes rajzolóné volt.

FARINATO.

Farinato Pál, ügyes képiro a' velenczei iskolából, született Veronában 1522ben. Ezen művész valamint az olaj, úgy a' frescofőstésben is igen ügyes volt, 's ő jobbadán ünnepies meneteket, haramia-megtámadásokat 's rablásokat festett. Kimult anyavárosában 1605ban, életpályája 84dik évében.

BAROCCI.

Barocci (Federico) jeles képiro a' romai iskolából, született Urbinoban 1528ban, 's ugyan ott' mult-ki 1612ben. Ezen művész Vellenczében mívelte magát, hol is Titian' festvényeit másolta. Reája eleintén Titian' dolgozati, utóbb pedig Raphael' remekjei tettek benyomást, végre Correggio' művészi tulajdonit ügyekezett megszerezni magának, de nem hasonló szerencsével. Színezete egyhangú maradt. Mengs. hires képiro azon észrevételt teszi ezen művész dolgozatinak megvizsgálásánál, hogy ő akép terjeszté-elő a' tárgyakat festvényeiben, mint ha azokat a' levegőben látta volna átvilágító felhők közt, 's hogy ő azon színeket, mellyek egymás mellé vannak állítva, egyedül csak a' fény által iparkodott öszhangba hozni egymással. Correggio' szép világ-homálya a' manierozottba fajzott-el. A' húa-

szin Barocci festvényeiben kéket játszik 's természetlen, mind a' mellett is harmoniát vehetni-észre. Leg jelesb műszüleményei közé tartoznak: Aeneas' futása Caracci Ágoston által metszve, mellyet a' hajdan Borghese-képtárban láthatni; a' keresztről levétel Perugiában 's a' sirbatétel, mellyet Sildeler metsze rézre.

VERONESE.

Veronese (Paolo Cagliari) híres képiró a' velencei iskolából, született Veronában 1532ben, Zanetti állítása szerint pedig 1528ban. Ezen művész első oktatását a' főstészethen Badile képirótól nyerte, kinél ő rövid idő alatt bámulatos előhaladást tőn; mivel azonban a' veronai iskola akkorban néhány jeles művészt mutathatafel, például: Forbicinit, Giolfinot, Ligozzit, Brusasorcit és Farinatot, — műgyakorlása' első éveiben hirnevet alig szerezhete magának. Utobb utazást tőn Velenczébe, Mantuába 's Vicenczába. Velenczében létékor iparkodott ő Titian 's Tintoretto' nyomdokiba lépni, kiket Veronese, keresett ékesség 's a' diszletek' különfelesége által még felülmulni is törekedett. Nem nehéz kiismérni dolgozatiból, hogy ő az antikokat 's Parmesano' radirozott táblait választá példányképül. Elkészült első nagyobb festvényeiben szemlélhetni ecsetje' félenkségét avagy bizontalanságát; ugyan azon egyházban általa végzett fresco-festvény „Esther' története“ már mesterkezet árul-el 's általányos csodálkozást ébreszte, 's mindenki meg lehele győződve arról, hogy nevezetes munkákat megrendelhetni nálla, 's azok köze tartozik néhány kép, mellyekkel a' markus könyvtár diszül. Romába utazván Grimani velencei követtel, nagy-benyomást tettenek reája Raphael és Angelo Mihály festvényremekjei, 's visszatértekor azonnal munkába vette szép Apotheosejét. Még jelesb dolgozatok töle a' külön vendégségek, mellyek közül 6 diszíti a' velencei klastromok' refectoriumit. Azonban leg híresb festvénye a' kanai menyegző 120 alakkal, mellyek közt sok arczké-

pet láthatni 's ezentúl Krisztus' vendégsége Simonnal. Ezen festvényben nem ok-nélkül becsméri az ázsiai pompát, a' leg ellenesb személyek 's viseletek' egyformaságát 's egyesítését, azon kényesség vonásait, melyek Krisztus' ábrázatában méltóság helyett kinyomvák, valamint is a' festvény' egy szögletbe helyheztetését a' főszemélynek, 's végre az ábrasz' egybefutását 's az architekturát. Veronese nagyot botlott vándorjaiban Emaustól az idő' minden egysége, a' hely 's tett ellen; azonban ezen hiányt elhomályosítják az ideák' gazdagsága, hol ő annál szabadabban halad előre, szellem által a' physiognomiákban, nemesség által az arczképekben 's a' colorit' fényessége által. Ezen híres művész elhunyt 1588ban. Tanítványai saját fiai voltak Carlo és Gabriele, 's öccse Benedetto, ezentúl Parrasio, Naudi, Maffei, Verona, Francesco Montemezzano.

V O S S.

Voss (Martin de) belga képiro, Antwerpben született 1534ben. Ezen jeles férfiú már igen korán a' főstészetet választá magának, aztán pedig Romába ment, hol a' leg jobb mes erek után képzé magát, névszerint Tintoretot utánzá. Voss sok arczképet főstett valamint is historiai festvényeket, 's miután már több évig Olaszországban tartózkodott, Antwerpbe ismét vissza-tért, hol 1559ben a' képiroi társaság' tagja lón, 's hol szép vagyont is szerze magának. Kimult 1604ben, életpályája 70dik évében. — Ezen művész' rajza igaz, coloritja helyes, 's a' valosítás avagy kivitel könnyű. Voss, kortársai között leg többet dolgozott.

H E E R E.

Heere (Lucas de) született Gentben 1534ben. Ezen híres historiai képiro 's jeles arczkép-'s tájfőstész 1584ben mult-ki, életpályája 50dik évében. — Festvényeiben nem csodálhatni eléggé az öltözetet, mellyet ő igen ügyesen 's természetesen tudott előterjesztetni.

ALLORI.

Allori, kit ollykor Bronzinsonak is neveznek, született Florenczben 1537ben, 's ugyan ott lépett-le az élet' pályáru 1607ben. Allori mindenben utánzá Angelo Mihályt, 's mindent megvetett, mi az anatómiai tanulmányokkal nem álla egyenes összeköttetésben. Ezen művész egy értekezést irt a' festői boncztudományról 's beszélgetéseket mellékszett hozzá a' rajzmesterség' szabályiról 1590ben.

Allori Cristoforo az előbbinek fia, született Florenczben 1577ben, 's ott' is hunyt-el 1621ben; atyja' monorjától eltávozván, Pagani Gergelyt követte. Ezen művész jobbadán tájfestvényeket 's arczképeket dolgozott 's az utolsóból sokat a' florentini képtár számára. Juditja, mellyet Pitti palcában láthatni, 's mellyet Gandolfi metsze, 's más egyéb festvények, valamint is egy Magdolna Correggio után, valóban helyes darabok 's méltók megjegyzésre, megtekintésre.

PALMA.

Palma Jakab a' korosabbik, nevezetes képiró az olasz iskolából 's Titian' tanítványa, kinek kellemes coloritját ő szerencsésen tudta utánozni, született Serinaltoban közel Bergamohoz, 's kimult 1588ban.

Palma Jakab az ifjabbik, Velenczében pillantámeg a' világ' fényét 1544ben. Ezen művész nagy szorgalommal 's jó sikerrel tanulta Romában Raphael 's Angelo világszerte elhírvült képirók' remekjeit. Jakab' dolgozati nagybecsben állanak a' találmány' nemessége 's a' deli öltözetek miatt. Életének végső éveiben hirtelenkedni kezdvén, monorja nem olly kellemes már. Kimult Velenczében.

ANDREANI.

Andreani (Andrea) egyike a' leg nevezetesb formametszők (Graveur) közül 's Hugo da Carpi' tanítványa, született Mantuában 1540ben. Ezen művész volt az, ki

a' fametszőművészetet a' leg magasb polczra emelte azon ügyességgel bírván, hiven visszadni az eredeti rajzokat 's a' réztáblák' használása által pontosan kinyomni a' tinták' lépcsőzetét. Ezen művész' leg jelesb műszüleménye Julius Caesar' diadala volt 10 rajzlapon előterjesztve. Leghelyesb műdarabjait Huber és Rost' közleményeiben találhatni, mellyeket azok a' művészek' számára adtanak - ki.

PROCACCINI.

Procaccini (Camillo) olasz képi-
ró, született Bolognában 1546ban. Ezen művész egy nevezetes műiskolát alapított Majlandban, melly azután jeles képi-
rókat volt képes felmutatni. Kimult Majlandban 1626ban. Ám ha Procaccini felette gyorsan dolgozott, festvényei mind a' mellett is találmányi nemesség 's jó végzés által különböztetik - meg magokat; különösen szépek pedig az öltözetek 's a' redőzet.

Procaccini Julius Caesar, Bolognában pillantá - meg a' napfényt 1548ban. Ezen művész eleinten szobrász volt, később pedig képi-
ró 's e' mellett ügyes rajzoló krétával 's tollal. Elhunyt 1626ban, munkás életpályája 78dik évében. Coloritja hathatós 's találmányai ritka művészi tökélyt bizonyítanak.

BERNHARD.

Bernhard belga képi-
ró, nevezetes lőn azon vadászati festvénydarabok' előterjesztése által, mellyekben 5dik Károly császár jobbadán természeti nagyságában van lefestve. Antwerpben lehet tőle látni az utolsó ítéletet, mellynél ő a' fenékalyt megaranyzá' annak előtt, hogy még a' színeket felhordotta volna, melly által a' nap' fényét természetesen előterjeszteni iparkodott. Ezen érintett művész a' 16dik században virágzott, 's valamint születésének, úgy meghalálózásának eszten -
deje is ismeretlen.

HEINZ.

Heinz József nevezetes képiíró, született Bernben 's ott foglalatoskodott a' 16dik században. Ezen ügyes férfiú Correggio' monorját vette mnstraképül 's dolgozatai öszhang, hibátlanság 's szép colorit által különböztetik-meg magokat, Meghalálozásának esztendeje ismeretlen.

DELFT.

Delft (Jakab Willemsen) híres hollandi arczképfőstész, született Delftben honnan nevét kölcsönzé, 's ott' is hunyt-el 1601ben. Ezen művésznek 3 fia volt 's néhány unokája, kik hasonlag mint képiírók hirt nevet szereztenek magoknak. Anyavárosában festette Delft a' lövész-társaságot 1592ben, — fölséges festvény, melly egész maiglan a' delfti lövészházban tartatik. Felszálván 1654ben a' puskapor torony, ezen szép festvény is sokat szenvedett, mellyet azonban Delft Jakab Willemssen egyik' unokája ismét helyrehozott. Egyébb dolgozatai közt első helyet foglalnak-el, nőjének 's 3 fiának arczképei.

Delft Cornelius Jakobsen a' leg korosb fia, atyja' iskolájában tanult, azután pedig Harlemben az elhirült Cornelis Kornéliusnál, számos festvényt végzett, 's üveg főstész is nevezetes volt.

Delft Rochus Jakobsen, második fia, ez is mint arczkép főstész hir nevet szerze magának.

Delft Willem Jakobsen, harmadik fia, Delftben pillantá-meg a' napfényt Novemb. 19kén 1580ban, ki nem csupán mint képiíró, de mint rézmetsző is nevezetes volt 's mindenkitől tiszteltetett. Vője lévén a' híres Mirevelt képiírónak, annak legtöbb festvényeit rézre metszette, 's végre Delftben aprilis 11kén 1638ban, az élet' pályáru l elépett. — Ez utóbb felbozottnak fia Jakab Willemsen, született Delftben jan. 24kén 1619ben, 's mint arczkép-főstész atyját még felül is multa.

Szegény nem lévén, nyereségért nem dolgozott, hanem csupán hajlandóságból. Ő festette többek közt a' lövész-társaság' al- 's főtisztjeit, melly szép festvény a' lövész-házban füg nagyatyjának azon képe mellett, mellyet ő ismét helyrehozott. Kimult Delftben Junius 12kén 1661ben.

BRONZINO.

Bronzino (Angelo) olasz képművész, ki mint arcképfestész 1550 körül fénylett, és számos iskola' alapítója volt, Florenczben lépett-le a' földi pályára 1580ban. Ezen művész' historiai festvényei, fölséges fejek által különböztetik-meg magokat. A' legjelesebbek' egyike az, melly Krisztust a' Limbusban ábrázolja azon fők miatt, mellyek közt számos barátinak 's kortársinak arcképeit találhatni; ezen festvény a' florenczi képtárban van, 's annál a' csoportozat 's colorit fölséges. Bronzino mind e' mellett sem vala ment a' monortól 's általányosan véve, alakjai köz-helybenhagyást nem nyernek. Allora nevű unokája 's tanítványa, nagybátyjának nevét 's irányát vette-fel mindenben.

SOENS.

Soens (Hans) nevezetes hollandi tájfestész, született Herzogenbuschban 1553ban. Ezen művész Boon Jakab és Mostart Aegidius' tanítványa volt, melly után Romában foglalatoskodván néhány fresco-festvényt készített 's végre a' parmai herczeg' szolgálatába lépven, ott' jobb életre szenderült. Meghalálozásának esztendeje nem lön ismeretes az utókornak.

CALVAERT.

Calvaert Diènes képművész született Antwerpben 1555ben. Mint tájfestész igen korán jutott Olaszországba, hol ő az alakok' rajzával foglalatoskodván, Fontana és Sabbatini iskoláját látogatta-meg Bolognában 's az utóbbival Romába utazott. Raphael remek festvényeinek

utánzásával foglalatосkodván huzamos ideig, annak után-na egy iskolát nyitott-meg Bolognában, melyből ne-hány nevezetes művész került-ki, például; Albano, Guido Reni és Domenichino. A' Bolognaiak úgy tekin-tik ezen művészt, mint iskolájuk' helyreállítóját, jele-sül a' coloritra nézve. Calvaert jól értette a' perspecti-vet, anatómiát 's architektúrát; alakjai azonban olly-kor nemtelenek 's merészletesek. Elhunyt végre Bolog-nában 1619ben., hol is leg szebb festvényeit találhat-ni. Műveinek egy része Carracci Ágoston és Sadeler ál-tal metszettek rézre.

CARACCI.

Több illy nevezetű művészt, jelesül rézmetszőket tarta-fen a' történet, kik közt különösen feltünteté ma-gát Caracci Ágoston, ki 1557ben született 's 1601ben lépett-le földi pályárul. Ezen művész, vésőtollal szabá-lyozott beárnyékolása által ügyekezett munkáit kiemel-ni 's azokat a' czikornyázott, félénk 's monorzottól meg-szabadítani, melyet az előbbi mesterek kerestének. Így lón Caracci alkotója egy új iskolának 's feltalálója a' világítás 's széles árnyéktömeg sztiljének. — Caracci nevezet alatt a' festő-művészet 3 nevezetes mestert je-lél-ki, kik a' 16dik század' közepén éltek Olaszország-ban 's ott' készíték deli festvényeiket. Ezek alapíták a' művészet' reformját, 's kiírták azon naturalismust, melyet Caravaggio' tanita Romában, melly az alacson-ságig süllyed 's végre olly művészeti epochát is vezet-tek életbe, melly valóban nevezetre méltó,

Caracci Lajos 1555ben pillantá-meg a' napfényt 's 1619ben lépett-le az élet' pályárul. Miután már Fontana elhírvűt művész' iskolájában 's ezentűl Andrea del Sar-to, Tintoretto, Veronese Pál, Giulio Romano, Tibal-di és Bagnocavallo' deli dolgozatit figyelemmel ta-nulta, művészi tudományának tágasb természetét nyitott, 's egy képirói iskolát alapított Bolognaban egész új el-vek szerint, Utánzása a' nemes természetnek, mérték a'

dologban, rajzolás 's compositio lettek alatta a' főstészet' alapjai. Két rokona Agostino és Annibale, voltak gyámolai ezen iskola' létre jutásánál. E' 3 művész egyesülve, czéljukká vevék a' művészet' reformját, melyet ők ki is vívtak több oldalú mivelés, theoretikai oktatás, 's tettelegesen remek művek által, melyek Olaszország' bámulatát vonták magokra. Ludovico volt Elődője 's tanítója a' 2 fiatalabb Caracci testvérnek, 's valóságos alkotója a' művészeti új sztilnek. Ezen művész' sztiljét kemény hatás, nagy árnyék-csoportulatok, grácia a' formákban 's az alakzatokban, megfontolt elrendezés, mély tanulmánya a' meztelennek 's tanult rajzolás, - főtik. Rokonyját felülmulja, a' fejek' nagyobb szépsége, az alakzatok' bája 's nagyobb szabadság által, ellenben a' világhomály' tanulmányát, az alkotás 's redőzet' nagyságát, valamint is a' jól végzett rajzot velük osztja, Őt elektrikusnak tekinthetni a' művészet' körében. Ludovico csak nem hasonló Tintoretto 's Titian képirokhoz a' színek' bájára, 's Correggiohoz a' kellemre nézve; itt Veronese Pált, ott Bassano főstészeket éri-el a' fölséges colorit' erejében, 's Tibaldit merészletes rajzában a' mezteleheknél.

Agostino, ki 1557ben született 's 1602ben meghalozott, igen jeles levén mint rézmetsző, ecsetjét kevesb szabadsággal vezette, 's a' rajzban több pontosságot 's fényt árul-el; ő megkülönböztetőleg költészeti 's allegorikai tárgyakat (az ismeretes omnia vincit amor), érzéki 's magas-komoly előterjesztéseket szeretett 's az alakzatok' oriási nagyságát.

Annibale, ki 1560ban született 's 1609ben jobb életre szenderült, teremő szelemmel birt, 's a' 3 közt a' legjelesb volt, mint rajzoló a' leghatalmasb, a' színek' tonjában Ludovico 's annak öccsénél valamivel fénylőbb, 's végre a' művészet' műlegiségében a' legügyesb. A' 2 utóbbinál világosan észre-vehetni a' művészet' mivelésében tett előhaladást a' tökélyeshez. Ludovico mindenhol consequens marad. Mérték, taka-

rékosság 's minden pazarlás' elmellőzése a' compositióban, azon bélyegző vonásai a' kinyomásnak, mellyeknél olykor észrevehetni a' tanulmányt, bizonyos korlátozatot 's a' szellemitő íhletés hiányát, mellyek épen a' Caracciak' művészi tehetségüknek határit 's azon valódi különbséget jelelik-ki köztük 's a' leg nagyobb mesterek közt, kiket elérni törekedtek, — bélyegzik iskolájuk' karakterét. Ők egyiknél sem állanak hátrább abban, mi a' tudomásságot, mély tanulmányt, 's a' művészet műlegiségének isméretét tárgyazza; mi náluk hibázhat, azt ajtatos együgyűség teszi, célzatlanság 's ártatlanság a' művészetben. Ezen jeles művészek' festvényeiben ügyes kiszámítás, terv 's rendszer uralkodik; mindennek van célja 's arányzott helye 's nem történik semmi véletlen. Ha a' művészet' ezen célzata igen érezhető, a' hatás' egész erejét semmisíti, 's illy mesterek műveinek bizonyos hidegséget kölcsönöz, melly a' hajdan főstészek mély belső indulatival, az izzó tűzzel 's az ajtatos érzékkel ellenkezésben áll. Ezen tulajdonságok, milly visszahatást szültek korunkra a' német iskolákban, mindenkinek ismeretes; azonban Caracci' korában már fellépett Caravaggio Angelo Mihály' iskolája Rómában 's Nápolyban annak tanítmányai ellen, és sokáig küzde a' győzedelemért.

Caracci Ágoston, ki Passerotti' tanítványa volt, felcserélvén ecsetjét a' vésőtollal avagy a' vonalzóval (Grabstichel), igen nevezetes rézmetsző lőn 's annakutánna felsegété, a' Ludovico által alapított akademiát, mellyben a' meztelen alakok' rajza, az anatomia és perspectiv taníttatott. Ezen művésznek mint képirónak leg helyesb festvénye a' sz. Hieronymus Parisban, mellynél a' colorit a' velencei iskolára mutat. Azon fresco, melly Magnani' palotájában készült, elterjeszté a' Caracciak' hirnevét egész Olaszországban; a' Farnese palota végre, mellyet Annibale és Agostino festének, a' leg fensőbb fokra emelte őket.

Számtalan iskola köszöni létét ezen 3 Reformátor-nak; a' leg nevezetesb tanítványok azonban, úgy mondván talentomukra oszlottak-fel, mellyeket bennök egye-sítve feltalálhatni; mindenik azon volt, maga részére a' lehető tökélyességig mivelní magát. Így vette p. o. Guido Reni mustrául Ludovico' erős világhatását 's annak utánna Annibale' elevenségét, Domenichino pedig annak mélyen gondolt rendezését; Albano példányképül választá Ludovico' kellemességét 's Agostino' ravasz érzékeit; Lafranco' és Guercino utánozák Ludovico' világfelosztását; Schidone e' 3 mester' tudományosságát Correggio' coloritjával egyesülve, mellynél ez, valamint Guercino, a' természet nem tilos követéseig tétovázott.

GUIDOTTI.

Guidotti Pál (il Borghese) olasz képi-ró és szobrász, született Luccaban 1559ben. Ezen művészt az akkori leg jelesb hangászok, költészek, matematikusok, astrologok, juristák 's anatomok közé számlálják, 's ő maga is azzal dicsekedett, hogy 14 művészetet érte, bárha azok közül az élet szükségeinek megszerzésére egy is elég lett volna. Hiúsága annyira birta őt, hogy Londonban felszállással a' levegőbe akará mulattatni a' közönséget, melly proba azonban rosszul sült-ki. Inségben halt-még 1629ben.

BALEN.

Balen Henrik. belga képi-ró, született Antwerpben 1560ban; Olaszországban mivelte magát, 's mint gazdag ember elhunyt anyavárosában 1632ben, életpályája 72dik évében. Ezen művész' festvényei a' leg jobbak közé tartoznak a' belga iskolából — János, az előbb nevezettnek fia, született 1611ben, utánzá hiven atyja' monorját a' nélkül, hogy azt elérhette volna, 's kimúlt anyavárosában 1666ban.

CORNELIS.

Cornelis Kornélius nevezetes képiíró, született Harlemben 1562ben. Ezen művész első oktatását Aerstens Pétertől nyerte, annakutánna pedig Porbus es Aegidius Coignet művészek alatt dolgozott. Cornelis ismét visszatérván Harlemben 1583ban, hol azon nagy festvénye, melly a' lövészek' társaságát ábrázoló, 's mellyet Descamps „a' történet geniusától kigondolt képeknek nevez“, szerze neki hirt nevet, 's végre Mander Károly művésszel alapított egy képiírói akademiát. Cornelis 1638ban lépett-le a' földi pályáról. — Ezen jeles művész, valamint nagyban, úgy kicsinyben is feste történeteket, arczképeket, virágokat, jelesül pedig mythologiai műdarabokat. Nevezetes rajzó 's hű utánzója lévén a' természetnek, coloritja élő 's kellemes volt. Légyen bár hogy Cornelis számos festvényt készíte, azok mind a' mellett is igen ritkák, mivel azokat a' Flamendusok igen nagyra becsülik; láthatni tőle még is néhány darabot a' bécsi 's dresdai képtárban.

ROTTENHAMMER.

Rottenhammer János, született Münchenben 1564ben, 's a' művészetet Donnauer Jánosnál, a' választófejedelem' udvari képiírójánál tanulta. Mint cs. kir. udvari főstész, Prágában sokat festett Rudolf császár' számára. Az okból, hogy a' főstészethen annál jobban mivelhesse magát Velenczébe utazott, hol is Tintoretto' monorjában kezde festeni. Rottenhammer, még Olaszországban létekor festette a' mantuai Ferdinand herceget, 's miután ő Prágába jutott, kis historiai darabokat dolgozott rézlapokra Rudolf császár' számára. Azon festvények közt, mellyeket a' művész ezen Fejedelem' számára készíte, főleg tetszett az istenek' vacsorája számos alakkal ellátva (most a' dresdai képtárban). Ezen festvény' szerkezete, a' szép fris colorit és szorgalmas végzés, — becsületet 's hirnevet szerzének neki. Leg ne-

nevezetesebb dolgozatai közé tartozik a 'Nymphák' tánca is, melyet a' mantuai Ferdinand herczegnek festett, 's a' Mindenszentek' festvénye, melyet jelenleg Augsburgban szemlélhetni. Legyen bár, hogy ezen művész elegendő munkával volt ellátva, ő mind a' mellett is inségben hagyá-el a' földi életet, 's Augsburgban mult-ki 1608ban, hol élte' utolsó napjait töltötte. Ismerősei 's barátjai kéntelenek voltak saját költségükön tiszteletesen eltemettetni őt. Pernetti azt hozza-fel szótárában, melly a' képező művészeteket tárgyazza, hogy ezen művész' rajzai Tintoretto' izlésében készülvék, 's hogy a' fejek általán egyenlők, szépek 's kellemesek, azonban nem hiven utánozván, bárha ő volt is az első német mester, ki műveit finoman, tetszetesen 's pompásan elkészíté. Még a' leg kisebb alakok is mellyeket festvényeiben használt, ügyesen 's jól alkalmazván. Bécsben a' cs. kir. képtárban láthatni ezen művésztől 6 darabot, mellyekben a' hollandi iskolát igen ügyesen tudta egye-síteni a' velençeivel. Ama tájfestvényeket, mellyek ollykor képeit díszítik, Breughel és Brill művészek készí-ték nekie.

BLOEMART.

Bloemart hollandi képiró, született Gorkumban 1565-ben 's Utrechtben lépett-le az élet' pályáru 1647ben. A' rajzolás' első elemeit atyjától nyerte, ki földmérő, építőművész és szobrász volt; később Floris és Frank voltak tanítóji, azonban eltávozván azok' manierjától, saját monort alkota magának. Bloemart Parisban végzé tanulmányait, melly után városi építőmester lön Amsterdamban, 's mint képiró végre Utrechtben letelepedett. Ő nehány historiai festvényt dolgozott, például: Nio-be fiának halálát, állatokat, kagylozatokat, különösen pedig tájfestvényeket, melly utóbbiak leg nagyobb becsben állanak. Az arczkép-festésben nem volt igen jártas, valamint is általán azt gördítkedni méltán ellene, hogy nem utánzá hiven a' természetet 's hogy végre meztelen

alakjai 's a' redőzet nem természetesek. Festvényei általában a' nyughatatlanság' bélyegit viselik; azonban mind ezen hibákat beleplezi a' colorit' szépsége 's a' találmány' gazdagsága. Különösen szép 's nagy az ő világ-homálya. Bloemart ezentúl réz- 's formametsző is volt. Művei igen számosak. — Cornelius volt gyermekei közt a' leg ügyesb, ki is Utrechtben pillantá-meg a' napfényét 1603ban. Ez képiro' 's rézmetsző volt, huzamos ideig tartozkodott Parisban 's azután Romába ment, hol 1680ban jobb életre szenderült. Ezen művész' metszései a' tisztaság és szépség, a' világosság és árnyék' gyenge áltmenetele miatt, a' tónok' változása 's puhasága által olly művészileg mutatkoznak a' vizsgaszemnek, hogy ő az által alkotója lőn egész uj iskolának, honnan azután Baudot, Poilly, Chasteau, Speier, Rouillet 's több mások kerültek-ki. — Adrian Romába költözött 's mint képiro' 's rézmetsző hirt nevet szerze magának 's végre Salzburgban párviadalban találta halálát. — Henrik csupán csak képeket festett, 's Fridrik sokat metsze atyja után, mellyek közt egy rajzkönyv is találkozik 119 rézmetszéssel, melly számos efféle dolgozatai közt leg érdekeseb, 's a' művészre nézve különösen hasznos.

JANSSENS.

Janssens Ábrahám elhirült belga képiro', Antwerpben pillantá-meg a' napvilágot 1569ben, 's Rubens' kortársa volt. Ezen művész úgy annyira elbizta magát, hogy ő Rubens híres képirot, ki épen akkor dicsőségének legfensőbb polczán állott, merészle kihívni, hogy mindegyik egy főtészi remeket készítsen, 's ez ítéljemeg, kié a' koszorú; melly kihívást azonban nem fogadá-el Rubens. Részrehajlatlan el kell ismérni, hogy Janssens derek rajzoló 's jó színező volt; azonban Rubens mellett ő csak alárendelt helyet foglalhat-el. Találhatni Belgiumban számos egyházat, mellyek ezen képiro' festvényivel díszítvek, 's mellyek között a' sírhatétel és a' sz. család a' Karmeliták' templomában Antwerpben, a' leg helyeseb dolgozatok.

R E N I.

Reni (Guido) híres olasz képiíró, született Bolognában 1575ben. Atyja ismeretes hangász volt; ő azonban Calvaert Diénes belga képiírónál tanulta a' művészetet, 20 esztendő's korában pedig Caracci Lajos tanítványa volt. Reni már akkorban is tanulóársai' irigységét vonta magára, utóbb pedig tanítójáját is; elhagyván végre ezen iskolát, Romába sietett, hogy ott' mivelhesse magát, hol is aztán dolgozatai által hirt nevet szerze magának. Ezen képiírot kétség kívül a' leg tudományosb, 's legügyesb művészek egyikének tekinthetni. Mester volt ő a' szinadásban, a' fresco- 's olajfőstésben, gazdag a' találmányban, különösen szerencsés pedig a' kinyomásban 's a' kellemes előadásban, mi ollykor feletti gráciához vezette őt. Nevezetre méltó az is, hogy ő azon ügyességet megszerzé magának: két különféle monort egyesíteni a' szinadásban, t. i. Caracci és Caravaggio' képiírókét, 's egy más világos maniért, tulajdonst 's igen erőst, melly által kétséges marad, valljon az egyik, avagy pedig a' másik képet kell-e neki tulajdonfntnia, vagy nem. A' 3dik monorban, mellyet ő maga felvett akkor, midőn már nem dicsőségért, hanem aranyért dolgozott zöldes, szürke 's általán természetlen színezést árul-el. Legjelesb festvényének tekinthetni az Aurorát, egy fresco-festvényt Romában a' Rospigliosi palotában. Reni nagy pénzszorultságban lépett-ki az élők' sorából, mellyet szenvedélyes jétekvágya okozott, 's pedig Bolognában 1642ben— Ugyan ott' állitot-fel Reni egy rajziskolát, mellyet még Romában alapított, 's tanítványinak száma 200at felül haladott. Illy körülmények közt nem teremthete ő ugyan mesterműveket, dolgozati mind a' mellett is eminens talentomra mutatnak. Azon remekje, mellyet Anglia' számára vásároltak meg: a' 4 szent Magyarázó, - tengeri szél vészben vészelt-el örökre, elnyeetve a' hallámoktól. Ezen művész,

mint rézmetsző is fellépe néhány dolgozatival, melyek azonban olajfestvényeivel távolról sem mérközhetnek.

SPADA.

Spada (Lionello) olasz képiro. született Bolognában 1576ban. Ezen művész Baglioni Caesar 's Caracci' tanítványa volt, 's az okból, hogy tökélyesen kimivelhesse magát, Romába utazott, onnan pedig Angelo Merigi Mihállyal Maltába vitorlázott, honnan telt erszenyel tért vala vissza. Ezek után változtatva Modenában, Ferraraban, Reggioban 's Parmaban dolgozott, 's az utóbb nevezett városban házasságra is lépett. Mivel ő gazdag volt, fényes asztalt is tartott 's nem tudván tartozkodni a' boldogító közép úton, vagyona úgy annyira összeolvadt, hogy 1622ben midőn a' földi pályárul lelépett, mindenben fogyatkozást szenvedett.

SAVERY.

Savery Roland hires tájfőstész, Courtrayban pillantá-meg a' napvilágot 1576ban 's Utrechtben lépett-le a' földi pályáról 1639ben. Ezen ügyes művész megkülönböztetőleg prospecteket főstett, hóval beborított kősziklákat 's több effélét. Savery parancsot kapván 2dik Rudolf császártól, Tyrolis' leg regényesb tájékit festőileg felvette. Meghalálozásának esztendeje ismeretlen.

HERRERA.

Herrera Ferencz, el Viejo, az első rendű spanyol képirok' egyike a' sevillai iskolából, ki 1576ban pillantá-meg a' napvilágot. Ő volt az első, ki azon félelmeséget kiirtá az ecsetvitelben, mely a' régibb andalusiai főstészek' dolgozatit mindenhol bélyegzi; monorjában a' természet' pontos és hűkövetése remek árnyékozattal 's élő színadással egyesült, minden változásnál igazság 's minden előadásban erő mutatkozott, 's ez okból méltán megérdemli, hogy őt egy új iskola alapítójának

nevezzük. A' sz. Bernhárd egyház' számára Sevillában ő általa dolgozott utolsó ítélet, valóságos remekmű valamin a' rajzra- úgy a' szinadásra nézve is; éppen olly nevezetes a' keresztről-levétel is, 's a' sz. lélek' kiöntése sz. Ines-nél ugyan azon a' helyen. Ezen művész' ügyességéről a' fresco-festésben tanúbizonyságul szolgálhat a' St. Bonaventura egyház' kápolnája. Herrera érczelegyben (bronce) is dolgozott, 's azt állítják némelyek, hogy ő részt vett volna a' pénz meghamisításban, mellyért azonban bocsánatot nyert. Ezen művész gyűlöletes karakterrel bírt, melly okból őt nem csupán tanítványai elhagyák, de még saját fia is. Elvégezvén a' képeket Sevillában az érseki palotában 1647-ben, onnan Madridba utazott 1650ben, hol aztán még ugyan azon évben a' földi pályáról lelépett. Staffeelfestései, mellyek közt a' köz életből találhatni előterjesztéseket, úgy hasonlólag eső vagy nádfestései drága pénzen szereztetnek-meg.

Ezen művész' leg ifjabb fia Herrera Ferencz, el Mezo, az az: fiatal, genrefestész volt frescoban, 's architektus, ki Sevillában született 1622ben, 's atyja tanítványa volt; azonban nem állhatván-ki atyja' gyűlöleteséget, Romába utazott, hol haldarabjai által úgy annyira hírnévbe jött, hogy „Spagnolo delli pesci“ mellék nevezetet nyert. Miután már atyja az élők sorából kilépett, Sevillába tért-vissza, 's az ottani egyház' számára készíté néhány festvényt. Felállván egy akademia Sevillában 1660ban, másod igazgatónak választák őt, melly hivatallal a' művész azonban csak hamar felhagyott 's Madridba ment, hol számos képet feste olajban 's frescoban, az utóbbi manierban sz. Fülöp chorusának kuppoláját, melly olly igen tetsze 4dik Fülöp Királynak, hogy reája bizta ezután a' Notre Dame d'Atocha kápolna' kifestését is; 's miután ezen dolgozata, az az: Mária' égbemenetele jól sikerült, a' király udvari képi-író czimzettel ruházta-fel őt. Mindig jobban 's jobban megelégedvén vele a' Fejedelem, őt végre a' kir. épít-

vények intendansának nevezte-ki; de ezen tiszti hivatalában nagyravágyás által úgy annyira gyűlöletessé tette mindenki előtt magát, hogy részint bosszújában, részint pedig azért is, mivel a' király mást nevezte-ki kamarafőstésznek, 1685ben kimult. Találhatni ezen elhírlült képirótól minden nevezetes városában Spanyolországnak festvényeket, 's az állítás szerint, 1671ben néhány darabot önmaga is radirozott — Idősb testvére Herrera a' vörös, genre-főstész volt 's igen korán már jobb életre szenderült.

RUBENS.

Rubens (Péter Pál) a' művészi világban a' leg nagyobb daliák' egyike, előkelő familiából származván, született Cölben Junius 28kán 1577ben, hová atyja költözött, ki törvény-doctor 's syndikus volt Antwerpenben, a' kitört belgiumi nyughatatlanságok miatt. Ezen hires képiró, már gyermekségében sok hajlandóságot mutatva a' rajzolásához 's mindent mit látott kezdé azonnal másolni. Ezen vonzalom' kielégítéseül, szüléi van-Oort Ádám képiróhoz adták őt, annak utánna pedig van-Veen-Octav nevű akkori hires főstészhez, kinek felügyelete alatt csak hamar kifejedett Rubens' szelleme. Ezen ifjú művész 23 esztendő korában Olaszországba jutott, hol nem sokára a' mantuai herczeg' szolgálatába lépven, neki helyes alkalom nyílt, nagy mesterek' műveit tanulhatni. Az alatt, míg ezen tiszttét viselte, utazást tőn Olasz- és Spanyolországba, névszerint Velenczébe, hol nevezetes mesterek, jelesül Titian' festvényeit csodálta. Megjárta ezentúl Romát, Genuát 's több várost az okból, hogy ott' magát mivelhesse. Miután már 7 évet tölte ekép, elhagyá végre Olaszországot beteg anyjának meglátogatásaul Flandriában; mivel azonban oda megérkeztek az már jobb életre szenderült, Rubens a' sz. Mihály apátságba huzta-vissza magát, hol azután a' költészek' történetit tanulta, mellyekben jól segíték őt Olaszországban szerzett tanulmányai. Miután

Albert hercege ezen művészt udvarához meghívta, Rubens Antwerpét választá magának lakul, melly városban szerelem 's házasság csak még annál inkább letartoztaták őt. Hirneve most már mindenfelé terjedezett 's ez okból 1620ban utazást tett Franciaországba, hogy festvényei által diszitse Medicis Mária Királyné palotájának galleriáját, — dolgozat, melly 24 deli festvényből áll annak életét tárgyazólag (21 historiai 's 3 arczkép), mellyeket a' művész Antwerpben készíté, 's annak utánna 1625ben Párisba szállíta.

Ezen jeles férfiúnak nem csupán a' művészet' mezején, de máshol is kelle bebizonyítani ügyességét, az az, mint kormánytisztnek. Isabella Infansné' parancsára neki mint követnek avagy diplomatának kelle Angliába utazni, hogy e' két udvar közti egyetlenségeket megszüntetvén, a' békét helyre állítsa, mellyet ő 1630ban szerencsésen kivítt. Mind a' 2 udvartól fejedelmileg megajándékozva, őt 4dik Fülöp spanyol király, lovagnak 's Belgiumban a' státus-tanácsnál titoknoknak nevezte ki. Kimult Antwerpben Május 30kán 1640ben, munkás életpálya 63dik évében, kétszer házasságra lépven Brant Isabella 's Forman Ilonával.

Bármilly szempontból tekintjük is meg ezen jeles képirót, őszintén meg kell vallanunk; hogy ő a' legügyesb 's leg tudományosb művészek' sorába tartozik. Tűzzelleme, a' gondolat' fellengősege, összeszerkesztési gazdagság, hasonlithatlan szép 's élő colorit, az alakok - állásinak egyszerűsége, élet a' vonásokban, könnyűség a' bánásban, a' fölséges öltözetek, a' szép 's friss carnatió, a' deli csoportozatok, — mind össze egyesülnek, hogy hirnevének rendithetlen talpkövét alapítsák, 's hogy nekie flandriai Raphael nevet szerezzenek. Rubens még hűvebben követte a' természetet hogy sem az antikokat, meg lévén győződve arról, hogy változandósága a' természetnek egész a' véghetlenig terjed. Az igaz rajzban 's az izlésben, csak itt' ott' vehet a' műértő hiányt észre. Bécs, München, Dresda

's Kassel dicső festvény-remekeket mutathatnak-fel tőle; tájfestvényeiben a' természet' mind azon szépségeit, mikkel külön vidékek diszelkedtenek egybe, gyűjté 's azokat egy fölséges nagy egésszé olvasztá. Rubens egyébiránt gazdag lévén, a' leg szebb műgyűjtvénnnyel birt, mellyet bárha nem szívesen is, Buckingham herczegnek kelle áltengednie 10,000 font sterlingért. Belgiumban csak kevés egyházat mutathatni-fel, 's előkelő privát házat, hol dolgozatai közül leg alább egy darab ne találkoznék, 's ám ha Rubens kormány-hivatalt viselt is, gyaníthatni számos dolgozatiból, milly szorgalmasnak kelle neki lennie.

Belvedereben, a' cs. kir. bécsi képtárban következő deli festvényeket találhatni ezen elhírvült képirótól: 1) Sz. Ignátz de Loyola, ki az ördögösöket meggyógyítja. 2) sz. Xaver Indiában, ki a' holtakat felébreszti. 3) Szűz Mária' égbemenetele. 4) egy agy-ősz' avagy éltes ember' képe. 5) sz. András apostol a' kereszten. 6) Meleager és Atalante. 7) Ambrus püspök, ki Theodosius császárnak az egyházba bemenetelt tilalmazza. 8) a' két Ferdinand' összetalálkozása. 9) aluvó Nymphák egy barlangban. 10) egy asszonyi személy' másolata Titian után. 11) a' brabanti herczeg Pipin, 's Bega nevű leánya. 12. 13) vázlatok a' 2. nagy festvényhez 1. és 2. alatt, 14) Rubens' arczképe, ő általa festve. 15) az austriai herczegné Anna' arczképe. 16) a' francia Erzsébet herczegné' képe. 17) a' meghalálózott Megváltó támogatva anyjától és Jánostól. 18) a' világ' 4. része előterjesztve 4. fő folyam által. 19) sz. Ildelphons. 20) Angol köszöntés. 21) a' jó Fülöp' arczképe. 22. 23.) két férfinak' arczképe. 24) Forman Ilona, a' művész' második nője; egész alak. 25) Vízkiöntés Phrygiában. 26) egy öreg szerzetes 27) egy tiszteletes agg-vén. 28) sz. Hieronymus cardinális, főpapi öltözetben. 29) a' sz. család Erzsébettel 's Zachariással 's még ezentúl 2- szárny, mellyek előbb a' sz. Ildelphons' festvényéhez tartoztanak. 30) Ferdinand magyar király' colossalis képe, egész álló alak. 31) há-

rom gyermek egy barlangban. 32. 33) két férfi-alak bajusszal. 34) egy alvó meztelen fejér személy. 35) allegoria egy hősré. 36) Krisztus holt teste a sírboltban, egész kis alak 37) Venus' ünnepe, nagy compositio. 38) 1-ső Max császár' képe.

Antwerpben kelle Rnbensnek festeni a' Jezsuiták egyházának számára sz. Ignázt' csudáit 's annak mellékdarabját (sz. Xaver Ferenczet), 's mivel a' festvénynek sz. Ignázt napon kelle felállíttatnia, tehát egy hónap lefolyása alatt tökéletesen elvégezni. Azon szerződésnél fogva, melly még most is meg van, Rubensnek minden napra 100 forint fizettetett. Mária Térézia császárné 's királyné Antwerpbe küldé 1774ben az akkori cs. képtár' igazgatóját Rosa Józsefet egy carta-biancával, hogy ezen 2., festvényt a' 3dik oltár-képpel együtt (Mária' égbe-menetele) megvegye. Rosa ünnepiesen fogadtatott a' tanácsházban 's Rubens' székét adák-neki ülésül, ki azonban meg elégedett ezen nagy művész' drága neyét, melly arany betűkből áll a' szék' hátán, megcsokolni, melly látásnál aztán, azonnal az egész gyülekezet örömszajra fakadt. Ez metörténvén alkudozni kezdtek, 's az érintett 3., festvényt 18,000 forintért ezüstben engedték-által.

Egy műkedvellő, párisi hírlapok szerint olly találmányra bukott, melly ha bevalosul, a' művészet' évkönyveiben epochát szerezend. Hirlelés szerint ama műkedvellő Rubensnek egyik elveszett festvényét találá fel, melly Andromédának Perseus által történt megszabadítását ábrázolja. A' „szalma kalap“ név-alatt ismert festvény' felfedezése a' szerencsés feltalálónak 60,000 frankot szerze, 's ha már illy egyszerű asszonyi arczképért olly nagy jutalom adaték, könnyen elgondolhatni, milly nagyra fog ama' jeles történeti festvény becsültetni.

ALBANI.

Albani (Francesco) nevezetes olasz-képiro, születt Bolognában martzius 17kén 1578ban. Ezen művész a' belga képiro Calvaert 's aztán Caracci Lajos' iskolájának nevendéke lón Bolognában, hol ő Domenichinoval lépett barátságra, ki hasonló vonzalmat érze a' művészetekhez, ki azonban a' compositióban még jóval is túlmuta őt. Az asszonyi alakok tanulmányinak tekintetében, Mengs híres képiro és szerző más föstészeken felülemeli őt; melly itélettel azonban sokak meg nem egyeznek. Festvényei közt gyakran láthatni az aluvó Venust, Dianát a' fürdőben, Danaët nyugvásban, Galatheát a' tengeren, 's Európát a' bikán. Mesterileg készíté Albani képeiben a' lombokat 's fákat színeikkel, fényesen tükröznek a' források 's folyók, a' levegő tisztasága gyönyörködteti a' szemet, 's az angyalfejek a' bibliai tárgyaknál diszteljesek. Albani' képei közt mindenkor jobbak azok, mellyek nem nagy terjedelműek, 's az okból inkább festeolajban, hogy sem frescoban. Gyengeséget 's erőtlenséget nem ok nélkül vetnek szemére, 's ennél fogva őt a' képirok' anakreonjának nevezék. Ezen hijányt ő maga is érezte, 's ezeknél fogva elkerült olly előterjesztéseket, mellyek tüzet 's lelkesítést kívántanak. Albani még életében szerze magának hírt nevet 's végre 1660ban jobb életre szenderült. Nehány hátra hagyott írásbeli értekezéseit Malvasia tartá-fcn.

SCHNYDERS.

Schnydere Ferencz belga képiro, Antwerpben született 1579ben, 's Balem Henrik' tanítványa volt. Ezen művész Olaszországban mivelte 's állat-és virágdarabok által tünteté-fel különösen magát. Elhunyt 1657ben, életpályája 78dik évében. — Schnydere volt Albert kir. Herczegnek, 's akkorban Belgium' helytartójának első képiroja, 's ennél fogva találhatni ezen ügyes művész' dolgozatiból többeket Belgiumban, 's más képtárakban is.

T U R C H I.

Turchi Sándor, hires képiró, Veronában született 1582ben. Szüléi szegények lévén, a' kis gyermeknek egy vakot kelle vezetnie, honnan is l' Orbetto nevezetet nyert. Ezen főstész Ricci Felixnél tanulta a' művészetet, kinek kimulta után ő végzé-el a' hátra maradt munkákat, melly foglalatosságában őt Ottoni Paskal tanuló társa segéllé. Elhunyt 1648ban, életpályája 66dik évében. — Turchi híven utánzá Correggio' coloritját 's Reni Guido' képvonását, 's még ezentúl sok cabinet darabot is festett; mind ezen dolgozatoknál alagyozatul használta ő a' márványt és agathot. Ezen jeles művész' leg szebb festvényeit anyavárosában találhatni, azonban különös említést érdemelnek: a' keresztről levétel de la Misericordia nevű egyházban 's a' tudósok' imádása a' Gherardi palotában. — Láthatni ezen művésztől egy helyes festvényt a' bécsi cs. képtárban, melly 18'' hüvelyk magos, 's 14'' széles, melly Krisztust ábrázolja, ki kezében egy nagy kereszttel, a' pokol' tornáczába (limbus) lép; egy másik alak, a' kereszt-botról ítélve alkalmasint keresztelő sz. János, elébe lép a' lerontott kapukon keresztül; balra a' stygiai homályból bontakozva Ádám és Éva tűnnek-elő; a' festvény violaszinben 's olly' sötéten van festve, mint csak lehetett.

H A L S.

E' nevezet alatt, a' történet néhány képirót tartaffen, mellyek közt különösen nevezetes lön Hals Ferencz. Ezen művész Mechelnben született 1584ben, 's rendkívüli talentommal birt; azonban hibáztatván nála az álhatatosság, terv nélkül dolgozott, 's így tehát rendetlenül, 's egész életén-ált a' vendégfogadokban, korcsmákban mulatozott, hol ő a' természetet az étellel vegyülve találta, 's ez által vezettetett ő az arczkép-festéshez, előadásiban pedig az igazság' hőse 's leg hűségesb utánzója maradván, már akár szép, akár rút volt is a' pél-

dánykép, — ebben csupán Vandyk haladá - felül őt, midőn ellenben mások által elérhetlen maradt. Arczképei, mellyek igen számosak, leg tisztább szellemmel vannak felfogva általa, a' bánás módban genialis szabadságot vehetni- észre, 's általán a' szollásig hasonlítanak képei. A' costumekre avagy öltözetekre fölőtte nagy szorgalmat fordíta, 's az általa végzett kezek valószínű remekek. Elhunyt 1666ban munkás életpályája 82dik évében, 's néhány fiúgyermekét hagyta maga után, kik hasonlólag művész-nevezetet szereztenek magoknak helyes dolgozataik által.

VOUET.

Vouet (Simon) francia képiró 's atyjának tanítványa, született 1582ben 's kimult 1641ben. Ezen művész iparkodásinak célja az volt: Veronese Pált a' coloritban, Raphaelt a' rajzban 's Caravaggiot a' világításban elérni. Vele lép életbe a' főstési érzés Franciaországban, 's vele kezd kicsirázni a' francia művészet. Tanítványai közt leg nevezetesebbek voltak: Lebrun és Lesueur. — Mindent elkövettek a' Francziák, hogy ezen nagy embert, a' természetnek nemes művét, megmentsék: de ezt eszközteni nem lehetett. Tetemeinek eltakaríttatása, méltósága és czimeihez illő szertartási gyászpompával volt.

TENIERS.

Teniers (Dávid) atya és fiú, mind kettő jeles képiró a' flamendi iskolából. Az első Amsterdamban született 1582ben 's kimult 1649ben; ez Rubens' tanítványa volt 's Romában 10évig tartozkodott 's időmtelen főstéseket (bambocciadékat) festett. Fia, ki őt a' művészetben követte, atyját a' jelességre nézve még felül is haladta. Ez Antwerpben született 1610ben, 's Brouwer képirót választá magának mustrául. Ritkán utánzá valamellyike a' képirók közül olly hiven a' természetet

mint ő; mi ezentúl az ecset' finomságát 's a' colorit' szépségét illeti, abban egyike sem haladá-felül őt. A leg közönségesb tárgyaknál is vidámságot láthatni, mellynek kihozását a' természet' utánzása által tanulta; ütközetei, a' tábori seregek' menetei, tengeri festvényei, hasonló szerencsével készülvék. Legyen bár, hogy dolgozatai igen számosak, azok mind a' mellett is felette nagy áron kelnek-el. Teniers szerencsés 's kedvező körülállásokban élt 's jobbadán Antwerpben avagy körülette, 's végre Brüsszelben lépett-le a' földi pályáról 1694ben, mint 84 esztendőös aggostyán.

CRA Y E R.

Crayer Gáspár híres főtész, született Antwerpben 1582ben, 's a' flandriai iskolához tartozik. Szép évi jövedelemmel hivatott-meg Brüsszelbe az udvarhoz, 's különösen kedves volt neki Rubens' meglátogatása. Később elhagyá Brüsselt 's Gentbe költözött-által. Ezen utóbb nevezett város' egyházaiban láthatni tőle számos ol-tárt, mellyek festvényeivel diszülvék. Ecsetje finomabb mint Rubens híres képiróé, 's Vandyk barátjáéhoz hasonlít úgy annyira, hogy alig lehet egyik művész' dolgozatit a' másikeitől megkülönböztetni. Ezen jeles művész 1669ben lépett-le a' földi pályáról. — Midőn Crayer Rubens barátjának képét festette, melly fölséges festvény az Affleghem apáturság' rectoriumát díszíti, annak megtekintésénél félkiálta Rubens: "Crayer! Crayer! téged senki sem fog elérni, annal kevesbbé felül-mulni!" Láthatni ezen művésztől Flandriában 's Brabantban sok helyes festvényt, néhányat a' bécsi 's müncheni képtárakban is.

DOMENICHINO.

Domenichino (Domenico Zampieri) képiró a' felső olasz-iskolából 's Caracci' tanítványa, született 1585ben 's kimúlt 1641ben. Ezen jeles művészt mint rajzoló-t

kintve, dolgozatai pontosak, alaposak 's teljes kinyomásúak voltak, minélfogva ő Raphael mellett foglal tiszteletes helyet. Coloritja merő igazság, compositiója mély belátást árul-el, 's elérhetlen művészséggel van minden elrendezve. A' művészet' ezen nevében ő az oeconomicai, jeleneti 's diszes elrendelésére nézve a' csoportzatoknak, örökös példányképül szolgál. Festvényei magok magyarázzák-magokat, 's azoknál a' fő-alak képményen lép-elő, melly által az azonnal szembe ötlík.

POELENBURG.

Poelenburg (Cornelius) hollandi képi-ró, született Utrechtben 1586ban, 's ugyan ott' hunyt-el 1660ban. Ezen jeles művész Bloemart és Elzheimer' tanítványa volt 's különböztetőleg tájfestvényeket választá magának tanulmányihoz, melly művészeti ágazatban ő mind a' mellett is különös ügyességet nem árult-el, 's magas polczra emelkedni nem volt képes. Poelenburg' világhomálya különösen szép. Rubens felette nagyra becsülven ezen művészt, 's ennélfogva szobáit festvényeivel díszesítette-ki. Poelenburg mint éltes férfiú, az az, élte 74dik évében lépett-le a' földi pályámul.

BRONKHORST.

Bronkhorst (Peter van) hollandi képi-ró, született Delftben 1588ban. Azon dolgozatok, mellyekkel ezen művész leg' előszer' világ' elibe lépett, kissebb 's nagyobb egyházak' perspectivje volt, mellyeket ő kicsiny, de még is csinosan dolgozott alakokkal elevenite-fel. Anyavárosában, Salamon' ítélete, — egy deli festvény', díszíti a' tanácsházat. Bronkhorst elhunyt 1661ben.

Bronkhorst János, Leydenben pillantá-meg a' napfényt 1648ban, ki pastétomsütő lévén, a' főtészetet mulatságkép üzte, mellyet ő azonban tűzzelleme által a' főkélyesség' magas fokára emelt. Ő főleg állatokat festett névszerint madarakat, mellyeknél ő igen ámitólag tudta előterjesztetni a' tollak' világít 's fényét. Kimult Havreben 1726ban.

Bronkhost János, egy egészen más nemzetségből származott férfi, de hasonló nevezetű, született Utrechtben 1603ban, 's üvegfestő volt, kitől fölséges dolgozatokat láthatni az amsterdami új egyházban. Ezen művész metszette Poelenburg Kornélius' néhány festvényeit rézre.

SPAGNOLETTEO.

Spagnoletto avagy Ribiera József született Fiorillo szerint Valencia közül 1588ban. Ezen művész Nápolyban nyerte mívelését 's hihetőleg ezen mellék-nevezet által jelelé-ki születését és származását, melyet ön maga ada magának. Spagnoletto eleintén Caravaggio' tanítványa lón, ki azonban Romában 's Parmában nagyobbhoz vezetettet Raphael és Correggio műveinek tanulása által. Ő mind ezek mellett is Caravaggio' monorjához tért ismét-vissza azon egy különbséggel, hogy kellesb szinadás által törekedett azt jobbítani. Visszatérvén Nápolyba, Piedro al-királytól 's ossunai herczegtől udvari képirónak 's a' kir. művállalkozások felügyelőjének nevezetett-ki, melly tisztében mint állítják, igen uriasan bánt vala a' művészekkel, különösen pedig Domenichino iránt becsföltő volt. Azt beszél, hogy Ribiera tébolyságba dült volna szomorúságból azon összeköttetés miatt, melyet szőtt vala Don Juan d' Austria, 4dik Fülöp természetes fia az ő leányával, ki gyermekét elcsábítván, Palermoba vitte egy klastromba. Bermudez ellenben azt állítja, hogy boldog állapotban mult-ki Nápolyben 1656ban. — Ezen művész egyedül csak staffelei-festvényeket készített, 's legszerencsésebben terjeszte-elő szörnyítő-borzalmas tárgyakat, például a' megnyuzott Bartholomeust. Igen helyesen tudta ő előterjeszteni a' komor 's borzasztó igazságot, melly rémülést okozhatott, úgy hasonlag mesterileg tudta az emberi test' egész részeit, például a' bőrt hajakat, ránczokat előadni. Jo darabokat láthatni ezen művésztől Parisban, Bécsben 's Dresdában.

SCHUT.

Schut (Cornelius) képiíró születt Antwerpben 1590-ben, 's Rubens elhííült festóművész' tanítványa volt, ki Antwerp' néhány egyházait dolgozattal felékesített. — Ennek unokája Kornelius, hasonlólag jeles arczképfőstész volt, 's mint igazgatója a' seillai képiírói akademiának 1576ban lépett-le a' földi pályáíul.

SEGER'S.

Segers Dániel képiíró, Antwerpben pillantá-meg a' napfényt 1590ben. Ezen művész Breughel János híres főstész' tanítványa lévén, a' Jesuiták közé állott 's azok' egyházát deli festvényeivel díszíté. Segers a' virág-darabokban különösen feltűntette magát. Elhunyt végre 1660ban, életpályája 70dik évében.

Segers Gellért az előbbinek öccse, hasonlólag képiíró, születt Antwerpben 1592ben. Tanítója Balen Henrik és Jansen Ábrahám voltanak, 's ennekutána Romában mívelte magát Manfredini után 's egy ideig Spanyolországban tartozkodván, végre anyavárosában 1651ben az élők' soráíul kilépett.

VAROTTARI.

Varottari Sándor, olasz képiíró, ki is Paduatól hol 1590ben születt, il Padovanino nevezetet nyert. Ezen művész tulajdon atyjánál tanult, kit ő azonban csak hamar felülhalladott, 's Titian' monerjában dolgozott. — Találhatni ezen művésztől néhány darabot a' bécsi 's dresdai képtárakban. Kimúlt 1650ben, életpályája 60dik évében. — Klára nevű huga is kitűnteté magát az arczképfőstésben, 's ezen dolgozatai által hírt nevet szerze magának.

SCORZA.

Scorza (Sinibaldo) olasz képiíró 's utóbb' rézmetsző is, születt Voltaggióban a' genuai tartományban 1590-

ben. Ezen művész huzamos ideig tartozkodott 's foglalatzkodott a' turini udvarnál, 's végre Genuában 1631-ben lépett-le a' földi pályárrul. Scorza' dolgozatai közt különös említést érdemel a' világ' alkotása 6 táblán előterjesztve, melyeket ő saját találmánya szerint festett.

QUESNAY.

Quesnay (François) híres szobrász született Flandriában 1592ben. Ezen jeles férfiú az első oktatást atyjától nyerte, ki hasonlólag szobrász volt, ki is a' művészeti pályán olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy nem sokára a' jelességnek egyenlő fokán állott atyjával 's mesterével, 's már nehéz lőn egyikének dolgozatit a' másikeitől megkülönböztetni; ez okból az austriai Albrecht kir. herczeg saját költségein utaztatá őt Olaszországba. Becsültetvén 's tiszteltetvén mindenkítől, 's herczegileg megajándékozattván dolgozatiért, Livornóban végre meghalálozott.

MERIAN.

Merian Máté német rézmetsző volt, 's született Baselben 1593ban. Ismeretes lőn ezen művész számos németországi 's egyéb város' kilátási (Prospect) által, melyeket ő rézre metszett. Ezen felette korlátlan (prosaicus) műalkotások nem lehetnek ugyan alkalmasak Meriant művészi polczra emelni; mind a' mellett is olly kórban mint az akkori, mellyett a' 30 esztendei háború szünetlen ingatott, 's mozgásban tartott, műszüleményeknek lehetne tekinteni azokat. Merian elhunyt Schwalbachban 1651ben életpályája 58dik évében. Tanítványai voltak: Sandrart, Joachim, de Bry Theodor, Hollar Venczel, kik már magasb fokra emelék a' művészetet.

Merian Mátyás az előbbinek fia 's nevezetes arczkép-főstész született Baselben 1621ben. Ezen művész az érintett festvény-nemeken kívül szép historiai tárgyakat 's ezentúl oltárképeket is festett.

Merian Gáspár az előbbinek öccse, atyjától tanulta a' rézmetsző-művészetet 's annak következtében a' könyvárússágot folytatta. Ezen jeles férfiú topographiai rézmetszések által szerze magának hirt nevet.

Merian Maria Sybilka, Máté' leánya, Frankfurtban pillantá-meg a' napfényt 1647ben. Ezen művészné igen korán mutata már hajlandóságot a' főtészethez, 's a' historiai tárgyak előterjesztésében olly ügyességet szerze magának, hogy Mária még most is mustrául szolgál e' művészeti nemben. Eleintén mind azon bogarakat (insectákat) rajzolta 's festett élet avagy természet után, mellyek a' maini 's frankfurti környékben feltalálhatók voltak, melly munkát Nürnbergben folytatta még akkor is, midőn férjével ott' letelepedett; mind ezen dolgozatokat maga metszette rézre is, saját monorja szerint. Kimult 1717ben, életpályája 70dik évében.

VELASQUEZ.

Velasquez (Don Diego) egyike a' legjelesb spanyol képirok közül, született Sevillában 1594ben. Előkelő szüléktől származván, Herrera és Pacheco voltak tanítói; ezután Madritba ment, ott' 4dik Fülöp udvari képiroja lön, ki aztán Olaszországba küldé őt. Másfél évi tartzkodása után Romában, ismét honjába tért-vissza, hol rövid idő mulva udvari marsál és sz. Jakab rend' lovagja lön. Kimult Madritban 1660ban, életpályája 66dik évében. Leghelyesb dolgozatit feltalálhatni a' Buenretiro nevű palotában, az Escuriálban 's Madrit' több egyházaiban.

POUSSIN.

Poussin Miklos hires francia képiro, született Andelyben Normandiában 1594ben. Ezen nagy mester Quintin Varin nevezetes francia művész' nevéndéke volt, 's már korán tiszta izlés által képezte magát, Romában folytatván tanulmányit, 's Quesnay (Fiamengo) igazgatása alatt tanulván az antikokat, az optikát,

perspectivet 's az anatómiát. Találmányai Domenichino sztiljének bélyegét viselik, kit ő példányképül választá magának; poetikai gondolatok, igaz rajz, a' külön öltözetek' (Costume) ügyes alkalmazása, — karakterizálják festvényeit; ellenben coloritja hervadt 's nem kellems, jobbadán sötét is. Őt mint tájfestészt tekintve, tiszteletes rangot foglal Claude' virágzó coloritja, 's Rosa Salvator' lágy nagysága közt. Festvényeit joggal daliasnak (heroisch) nevezhetni, mellyek templomokkal 's pompás emlékekkel diszülvék. Poussin, ezen festvényeit a' leg kisebb részletekig nagy pontossággal és szorgalommal dolgozta-ki, mellyek valamint Titiánnál is egész az egyes levelekig terjednek. — Mint főtészeti szerző is igen sokat tőn Poussin. Leg jelesb dolgozati közé tartoznak: a' 7 sákramentom, a' vizözön, Jeruzsalem' bevétele, Moses mint gyermek, 's mint csap ő vizet a' kőszirtból vesszejével, az arany borjú imádása, mint keresztel János a' sivatagban stb; ezentúl több más festvény. Poussin Romában lépett-le a' földi pályá-
rul 1665ben, élte 71dik évében.

UDEN.

Uden (Lukas van) elhírvült belga képi-
ró, Antwerpben született 1595ben. Ezen jeles férfiú atyjánál tanulta a' művészetet, 's aztán a' természet után hiven dolgozott, melly által a' leg jelesb tájfestészek egyike lőn. Távolzatai, szinelőzetei, valamint is a' fák, a' lévegők 's alakok igen csodálatnak. Kimult 1662ben, életpályája 67dik évében. — Láthatni ezen művésztől számos raderozott lapot részint Titian, részint Raphael után.

BERNINI.

Bernini (Giovanni Lorenzo) született Nápolyban 1598ban. Ezen világszerte ismértés művész már mint gyermek különös talentomot mutata, 's megnyervén a' kardinálok 's a' pápa' pártfogását, rövid idő mulva rendkívüli előhaladást tőn, 's mint főtész, szobrász 's ar-

chitektus tünteté-fel magát. 15dik Gergely pápa, Krisztus rend lovagjának nevezé-ki őt; ő volt 8dik Urban 's 7dik Sándor alatt a' sz. Péter főegyház építésének főigazgatója, 's ő alkotá többek közt ama világszerte ismeretes 's nevezetes oszlopzatot (colonnádot), melly a' főtemplom' hozzá járulatait teszi. Bernini diszíté számos építvény-remekjeivel Romát és szobrászművei közt főleg nevezetre méltók: sz. Lőrincz, Aeneas, Anchises, az angol Király' szobra stb. Általányosan őt ismerik-el második Angelonak, 's azon kor' leg jelesb architektusának és szobrászának. Még 60 esztendő korában is, teljesíteni akarván 14dik Lajos Francziák Királyának kívánságát, Parisba utazott, kit is mindenhol herczegileg fogadtak. Legyen bár, hogy a' király nagy ajánlásokat tőn Bernininek, csak hogy Párist válassza magának lakhelyül; ő azt mint a' mellett sem fogadván-el Romába tért-vissza, hol is végra 1680ban kimulván, holt tetemei a' főegyház' alboltjaiban nyertek örök nyugalmat.

A LGARDI.

Algardi Sándor olasz szobrász, született Bolognában 1598ban, 's előkelő famiából származott. Ezen művész Mantuába utazott 1618ban, hol a' mintázásban gyakorlá magát. Azon proba, mellyet tőn utánozni Giulio Romano deli festvényeit, hamis irányt ada tanulmányinak. Rendkívüli hajlandósága a' művészethez, 1625-ben Romába vezeté őt. A' mantuai herczeg' ajánlására Algardi ismeretes lőn Ludovisi kardinállal 15dik Gergely pápa' unokájával, ki épen akkorban kezdé helyreállítani a' sallustiai diszkertek' előbbi pompáját deli építvények és szobrászművek által. Algardi elég foglalatosságot 's munkát talála ott, márványból faragott művek' elkészítése 's újak' alkotása által. Ez alkalommal lőn ezen művész Domenichinoval is ismeretes. Ő azonban csak akkor szerze magának hirnevet, midőn már szent Magdolna szobrát S.—Silvestro' számára a' Quirinálon

bevégzé, melly tanújelül szolgált, hogy ő nevezeteseb munkákat is képes készíteni. Mindig jobban 's jobban megismerkedvén a' kardinálokkal, 's hercegekkel dolga lévén, őt a' franczia udvar Párisba hívta-meg. Azonban Pamphili herceg maradandólag tudta őt Romához kötni.— Ezen művész' legjelesb dolgozatai közé tartozik: sz. Leo' története Attilával felmagaslatú műben, márványba dolgozva természet nagysági alakokkal, melly sz. Péter főegyházban sz. Leo' oltárán [felül nyert helyet, mellyért őt a' pápa 10,000 tallérral ajándékozámeg 's Krisztusrend lovagjának nevezé-ki. Ezen basrelief már nehányszor 's utolsószor Cicognana „Storia della scoltura“ munkájában rézre metszve jelent-meg. E' munka' minden elsősege mellett is nem nehéz megismérni, a' teljes erejű alakok' rajzában Caracci' iskoláját avagy azon ipart, festőleges hatást kihozni, 's valamint Bernini is, kinek hibájitól ő még is távul volt, úgy mondvá márványba festeni. Gyermekek-alakjai szigorúbb formák által kijelelve, az antikokhoz közlegnek 's csak nem hasonló becsben állanak Quesnay műveivel. A' nero-antico alvò isten a' Borghese palotában, már gyakran antiknak tartatott.

VANDYK.

Vandyk Antal hires belga képiró, született Antwerpben 1599ben, 's egyike volt azon kor' legjelesb arczkép-főtészeinek, mellyben ő élt. Ezen nevezetes férfit Rubens elhírlt festő-művész' tanítványa volt, kit ő az arczkép-fetésben elért ugyan, ellenben a' historiai sujetben sokkal hátrabb marada nállánál. Vandyk rendkivüli szép kezeket tudott festeni 's a' hús-tintában avagy a' carnatióban, egész maiglan elérhetlen maradt. Elhunyt Londonban 1641ben életpályája 42dik évében.

Sokak azt akarják állítani, hogy Rubens irigységből 's becsféltesből kívánta magától eltávoztatni vele versenyző tanítványát, 's az okból Olaszországba küldé

őt; azonban itt' inkább kimutatkozik a' tanító' hajlandósága 's jó indulatja iránta, hogy sem kajánsága, mellyre Rubensnek nem lehetne szüksége. Vandyk, annakelőtte hogy még útnak indult volna, következő 3 festvényt végzett: Ecce homo, Krisztust az olaj-hegyen, 's Rubens' nőjét, mellyért neki tanítója egy szép fejr lovát ajándékozott 's ajánló levelekkel küldé Olaszországba. Azonban Savelthem nevű helységben közel Brüsszelhez lebilincselte őt egy paraszt leány' szerelme, melly okból ő ott huzamos ideig tartzkodott 's 2 oltárképet festett a' főegyház' számára, mellyek' egyikén szeretője volt mint Madonna leábrázolva, a' másikon pedig maga mint sz. Márton, Rubens' lován. Meghallván Rubens ezen ifjú művész ott' tartzkodását azon volt, hogy Nanni nevű olaszlovag 's tapasztalt férfiú' közbejárása által őt onnan elmozdíthassa 's új tüzet élesszen szívében. Szerencsésen végezvén ez dolgát, Vandyk bár fájdalmasan is, végre útnak eredt Nanni lovaggal 's Olaszországba sietvén, Velenczében megérkezett. Itt' mivelte ő magát Titian és Veronese híres képirok' dolgozati után, 's törekedett coloritjuk' tűzét 's fájdalmat magának megszerezni. Elfogyván végze útipénze, Genuába ment, hol sok arczképet festett 's elég pénzt szerze magának. Ezután Romába utazott, hol Guido Bentivoglio' cardinál' pártfogása 's bőkezűsége oda szárnyakat tűzszellemének; 's kinek arczképét ő fölségesen festette. Valamint már ez, úgy Scherley Robert angolnak 's nőjének arczképei is mindenki' figyelmét akép vonták magukra, hogy a' helybeli művészek- irigykedése kénrtét őt Romát elhagyni 's Genuába visszatérni, hol ő aztán számos arczképet 's tájfestvényt dolgozott, 's Titian' sztiljét olly hiven követte, hogy már alig leheté egyikének dolgozatit a' másikeitől megkülönböztetni. Ennek utánna Florenczbe, Turinba 's Sicziliába ment, hol igen sokat dolgozott; azonban elűzvén őt onnan' a' dögmirigy, Genuában végezte -el nevezetes oltárképét a' palermoi egyház' számára.

Elterjedvén hírneve egész Olaszországban, végrehonjába visszatért, hol számos nagy historiai festvényt 's oltárképet festett. Az utóbbiak közt főleg nevezetese: sz. Ágoston' oltárképe, 's a' keresztre feszítés Courtray'ban. — Többek közt azt hozzák-fel, hogy Rubens neki kínálta volna korosb leányát nőül, melyre azonban Vandyk nem hajlott az okból, mivel előbbi szerete anyjához (Rubens második nőjéhez) még egészen ki nem halt. Hogy irigyjeinek útjából távozhasson, elfogadá az oraniai herczeg' ajánlását 's udvarához ment Haagba. Ott festette Vandyk a' herczeget 's nőjét gyermekivel együtt, melly festvények úgy annyira tetszettek mindenkinek, hogy Herczegek 's Gazdagok csupán ő általa kívánták festetni magokat. Londonba 's Párisba utazván, csak hamar visszatért Antwerpbe. Egy feszület (Crucifix) 's Krisztus' születése, mellyet a' művész Dendermonde' számára festett, legfölségesb műszüleményei közé tartoznak. — Vandyk' hírneve akép nevelkedett, hogy Angliában, hol a' köztudomás szerint a' nyereség' szomszja többnyire mindent tulságig visz, 's a' szépet hanyatlani hagyja-, még is megbánták, hogy nagyobb tisztelttél nem fogadák őt. 1ső Károly angol Király ajánlást tőn tehát a' művésznek Angliába áltköltözni, hová ő mind a' mellett sem tért volna soha vissza, ha lovag Digby, nekie jó barátja, reá nem beszéllette volna őt. Ez mutatá-bé a' művészt a' királynak megérkeztekor Angliában, kire is a' király saját kezével gyémántokkal gazdagon befogott képét arany lánczal függeszté, 's Bathrend' szalagjával diszesíté, ezentúl még szép'évi jövedelmet, úgy hasonlólag nyári 's téli szabad lakást nyert. A' király' ezen nagy lelküségét, lankadhatlan szorgalma által ügyekezett viszonozni a' művész, melly által Angliát szép remekkel gazdagítá, számos arczképein kívül sok mythologiai 's historiai festvényt végezvén.

Pompa szeretetét fényes háztartása világosan bizonyítja. Vendégléseinél herczegek és dáma' jelentenek meg; a' hangművészek 's ékesszollók versenyeztek ta-

lentumik által csak még annál inkább emelni a' fényűzést. Vandyk szép leányokból és hölgyekből álló harem-et tartá, kiket ő historiai festvényeinél külön állásban használt. Ez által pazarolta-el szép vagyonát, feláldozta férfiú erejét 's egészségét; de mind e' mellett is gazdag keresete kipotolta volna ezen hiányt, ha az Alchymia' tanulmányiba olly mélyen nem avatkozott 's merült volna. Buckingham herczeg egész más útra ügyekezett őt vezetni, 's új életörömet beönteni, midőn őt Goree schottiai grof' leányával, Ruthven Máriával, bámulatos szép kisasszonnyal összepárosította. Meglátogatván anyavárosát nőjével, onnan Párisba rándult, hol kedve támadt a' Louvre galleria' festését felvállalni; de mivel azt már Poussin magára válalta, rögtön Angliába tért-vissza. Beteg 's elgyengült lévén, a' királynak mind a' mellett is azon tervét terjeszté-fel, hogy egy szőnyeg-festvényt készíttessen, mellyen a' leg nevezetesb angliai ünneplések 's pompás menetek volnának látszatok, 's mellyhez a' cartonokat készíteni, ő magát lekötelezé. Azonban, annak előtte, hogy az még létre juthatott volna, elérvén őt a' halál, életpályája 42dik évében jobb életre szenderült. Ünnepélyesen temettetett-el 's hideg tetemei a' sz. Pál egyház sirboltjaiban nyertek örök nyugalmat, Cowley híres angol költész pedig készíté sírverseit.

Europa' leg nevezetesb képtáraiban találhatni dolgozatokat tőle. A' művész' dicséretére legyen mondva, hogy arczképeiben igazság 's természetesség uralkodik, a' bánás könnyű 's helyes, a' colorit fölséges; minden széles ecsettel, csak nem oda írva látszik lenni, folyó nem félénk, mind a' mellett is a' tinták szépen 's puhán omlanak-egybe; féltónjai közelben szürkébe látszanak játszani, azonban illő távolságban megtekintve, a' leg melegebb élet-ihleltől vannak általfüva. Minden csendes, keresetlen; az állások a' természettől kölcsönözve, mindenik individualitásához leg illőbben alkalmazvák. Mesterileg tudott ő bánni a' hajakkal 's igen szerette a' fekete ruhát, valamint is az egyszerű, zöldszürke szín-

fenéket; a' szöveteiket 's öltözeteket ámitolag tudta előterjeszteni. — Sarre-Albe-ban (Mosel megye) igen szerencsés találmányra jutottak. Egyik templomnak csinosgatása alkalmával egy régi szinte már ismérhetlen 's eddig észre sem vett képet vettek - le egy homályos sugólyból, 's azon véletlen gondolatra jöttek, hogy azt megtisztítsák. Miután az azt egészen befedő mocsok és por letisztították, Vandyknek 8, lábnyi magas remek dolgozatát lelték rajta, melly keresztlevételt ábrázol. A' festvény bámulatos szépségű, 's a' művész' egészen ki-írt neve olvasható rajta.

SACHI.

Sachi (Andrea) olasz képiro, született Romához közel Nettuno nevű helységben 1599ben. Ezen művész Albano Ferencz tanítványa volt, kinek finom coloritját dolgozatiban alkalmazá, az izletes rajzban pedig tanítóját még felül is halladá. Roma főváros' néhány egyházai büszkék ezen művész' deli fetvényeivel. Kismult Romában.

CLAUDE LORRAIN.

Claude Lorrain (Gellée) született Tournál a' chammagne várban 1600ban. Szegény szülektől származván, eleintén semmihez sem mutata hajlandóságot 's idomot, 's ennelfogva őt inasnak adták szülei egy pékhez, ki aztán néhány legény társival Romába ment, hol Tassi képiro mint festék-törőt vette őt szolgálatába. Ezen művésznél foglalatostokodván, hajlandóságot nyert a' főtészethez, mit Tassi észre-véén, ezen művészeti ágazatban oktató őt 's így lón Claude idővel a' leg jelesb tájfestések egyike. Ezen szellemdús férfiú főkép a' világ-homályban 's légperspectivben tünteté-fel magát. Elhunyt Romában 1652ben, életpályája 52dik évében.

VALENTIN.

Valentin Moses ismeretes képiro, Colomirsben Franciaországban született 1600ban, 's Vouet, Simon' tanít-

ványa volt. Ezen művész azután Olaszországba utazott, Romában Merigi' monorját követé, és sz. Péter főegyház'számára készítette ő sz. Processus és Martianus' festvényeit. Kimult végre 1632ben. — Valentin' festvényeiben rendszerint musikus társaságokat láthatni előterjesztve, játékosokat, katonákat és cigányokat. Ezen képiro' dolgozata könnyű, coloritja szilárd, 's alakjai jól elrendezvék. Ő ollykor Poussin' monorját utánzá.

HÖCK.

Höck (Johan van) nevezetes képiro', születet Antwerpben 1600ban, 's ügyességére nézve csak nem Rubenshez hasonló. Ezen művész Romában tanulta az antikokat 's az újabb föstészek' műveit szorgalommal, melly után 2dik Ferdinand császár' udvarához jutott, honnan aztán ismét honjába tért - vissza. Höck' compositiója 's coloritja hathatós 's természetes volt, úgy hogy az általa készült arczképek egyenlő becsben állanak azokkal, mellyeket Vandyk' ügyes keze végzett. Kimult 1650ben.

Höck Robert van, Antwerpben született 1609ben, 's híres csatafestő volt. Alakjai, minden kicsinységük mellett is szépen, tisztán 's világosan dolgozván. E' nevezett képiro' egyszersmind hadi építőmester is volt, 's akkorban ő igazgató a' várak' építésit egész Flandriában.

EYKENS.

Eykens, nevezetes historiai föstész, született Antwerpben 1600ban. Ezen művész fölségesen tudta festeni a' mezteleneket; rajza bibátlán 's coloritja szép. Eykens gyakran híres mesterek' tájfestvényeibe festett alakokat. — Eykens Péter, Antwerpben született 1650 körül, hol végre mint akadémiai igazgató a' földi pályáról lelépett. Ezen művész' rajza helyes és jó, a' tárgyak megfontolással elrendeztetvék, a' colorit friss és kellemes. — Eykens Ferencz és János, az előbb felhozott képiro'nak két fia, virág- és gyümölcs föstészek

voltak. János eleintén szobrász volt, de csak hamar oda hagyá a' vésőt, 's ecsettel cserélte-fel azt.

CANO.

Cano (Alonzo Racionero) képi-ró, a' szanyól-iskolá tanitványa volt 's Granadában született 1601ben. Nemes familiából származván, magát a' festő-művészetben, szobrászatban 's architektúrában tünteté-fel. Találmányiban tűzszellemmel egyesíté ezen művész a' színek' szépségét a' rajz' hibátlanságával. Kimult Granadában 1667ben, mint akkori general-direktora a' királyi építkezéseknek.

Cano alig lévén 24 esztedős már elhí-riült művész volt, 's 1638ban a' király, udvari képi-rójának nevezte ki őt. Ezen jeles művész' hírneve mindig tovább 's tovább elterjedt, 's ő sokat dolgozott mint képi-ró és architektus, kit azonban egy szörnyitő eset egyszerre meg-szororíta és szerencséjét csak nem örökre félbeszakasztá. Egykor t. i. lakásába térvén-vissza, meggyilkolva találta nőjét 's kirabolva házát. Olasz szolgálja megszök-ven, az által gyanúba esett. Mivel azonban azt találák a' bírák ezen tett megvizsgálatánál, hogy Cano az olasz iránt szerelemfél-ő volt, 's hogy ő egy más asszonyi személyel is összekötésben álla; felmenték a' szökevényt 's elítélék a' férjt. Ezen végzés arra bírta őt, hogy elhagyá Madritot. A' művész eltűnte után azon hír szárnyallott a' fővárosban, hogy ő Portugalliába szökött; ő azonban csak Valencziába ment, 's miután művészete ott' is elárulta vala őt, a' Kartheuserek' klostromában találá menedékhelyet. Nem sokára visszatért Cano-Madritba, hol egy ideig elrejte-ze élt; meg-unván végre ezen terhes életet, személyesen jelent-meg a' bírós-zék előtt, mondván: „Excellens in arte non debet mori.“ Az ejtett ítélet' követke-zésében a' kinzópadra vezéttetett, talentoma' tekintetéből még is azon kedvezést nyerte-meg, hogy jobb kezét sérületlen hagyák a' hohérok. Álhata-tosan szenvedte-el Cano mind

ezen kinzásokat a' nélkül, hogy csak egyet is szóllott volna, melly elkárhoztatására csak bizonyágjelül szolgálhatott volna. Miután a' király erről tudósítva volt, a' művészt ismét kegyébe vissza-vette, és szerzetesi hivatalt választván magának, a' Fejedelem granadai residensnek nevezte-ki őt.

HOLLAR.

Hollar Venczel a' leg ügyesb' angol rézmetszők' egyike, Prágában pillantá-meg a' napvilágot 1607ben. Előkelő házból származván, szülei a' törvénytudományok' tanulására szánták őt; látván azonban az ifjú rendkívüli vonzalmát a' művészethez, 's elvesztvén családjá a' 30 esztendei háború alkalmakor minden vagyonát, megengedék végre nekie, hogy Frankfurtba menjen Merián Mátehoz, kinél is 1619ben bejelenté magát. E' most felhozott ügyes rézmetsző' igazgatása alatt rövid idő mulva a' művészeti pályán olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy nem sokára a' jelességnek egyenlő fokán állott mesterével, 's elég ügyesnek is érzé már magát, saját kezére dolgozni. Hollar 1625ben bocsátá-közre két első tábláját, a' sz. Szűzet a' gyermekkel, 's az Ecce-homo. Eztán végig útazta Németországot, 's lerajzoló a' leg regényesb városok' prospectjeit avagy kilátásit, millyenek: Strassburg, Frankfurt Köln, Mainz stb. mellyek általán bámulásra ra ingerlék, a' vizsga-szemlélt. Kölnben találkozott ezen jeles művésszel Arundel grof, ki akkorban követnek küldetett az angol udvartól 2dik Ferdinandhoz, 's kit a' gróf, előszer Bécsbe vitt magával, onnan pedig Angliába, névszerint Londonba. Maria Medici megérkeztekor Angliában a' művész néhány képet készíté a' kir. család' számára, 's Arundel grofot lóháton terjeszté-elő. Az erre következő évben jelentek-meg ama általán csodált képek 28 lapon „Ornatus muliebris anglicanus“ 's 1642 — 44ig a' külön europai nemzeteknél divatozó asszonyi viseletek. A' kitört polgárháború fél-

beszakasztá végre munkálkodását, 's ő is, mint roylista avagy a' királyi felekezethez tartozó befogatott 1645ben, 's miután szabadságát ismét megnyerte, Arundel grofhoz sietett Antwerpbe, ki gazdag gyűjteményével az alatt oda költözködött. Itt tartzkodott Hollar néhány évig, hol eleintén a' gróf' képtárához tartozó festvények után metsze néhány darabot; szükségesnek találván egészsége' helyre állítása végett Olaszországba utazni, ott' létekor csekély díjért volt kénytelen a' műárusoknak dolgozni.

Visszatérvén végre Angliába 1652ben, ott' sem kedveze nekie sokkal jobban a' szerencse, 's ámbátor 2dik Károly' restauratioja által néhányak baráti közül ismét magas hivatalokat nyertek, azonban döghalál, 's azon borzasztó tűz-támadás 1666ban, melly által London város' nagyobb része emésztő lángoknak áldozatává lőn, minden illyes műkereset egyszerre megszűnt, 's Hollar' szűkölködésbe jutott minden iparja mellett is. Mint kir. rajznok Afrikába küldetett ugyan, hogy ott' Tanger várost az erősségekkel, 's a' körülfektű vidékkel felvegye; azonban a' díj, mellyet ezen munkájáért vett, csak 100-font sterlingből állott. Ezen művész az északi Angliát utazta-be 1672ben, melly alkalommal néhány várost lerajzolt. Élte' végző éveit szegénységben töltötte. A' hagyomás szerint, röviddel kimulta előtt kölcsonzői azon egyetlen ágyát is mellyben feküdt, adóság fejében akarák elvitetni tőle. Ki mult matzius 28kán 1677ben. — Hollar' rézre metszett dolgozatai, részint a' a' hajdanibb 's az újabb mesterek után vannak készülve, millyenek Holbein és Vandyk képiroké, részint pedig saját rajzolatai után, mellyek igen finomak, 's mellyekben minden erőlködés nélkül van a' természet' igazsága kinyomva.

CERQUOZZI.

Cerquozzi (delle Batagli) hires föstész, született Romában 1602ben, 's ugyan ott mult-ki 1660ban élet-

pályája 58dik évében, végperczenteig józanon eszmélve néhány napiglani gyengélkedés után. Ezen művész eleinten gyümölcsöket festett, melly művészeti ágazatban különösen feltünteté magát; megismérkedvén végre van-Laar Péter képiróval, ki Bamboccio nevet is viselt; azon mester után kezdé mivelní magát. Cerquozzi' festvényei általán vidámságot ihlelnék, mellytől ön maga is elragattatva látsza lenni, 's mellyhez élénk képzelő ereje segéllé őt.

AELST.

Aelst, Evert (Eberhard) híres főtész, született Delftben 1602ben 's kimult 1658ban. Előadásiban ő az igazság' hőse 's leg hűségeseb utánzója maradt, 's fölőtte szorgalmas volt. Aelst, a' csendes házi életet utánóván, festvényeiben láthatni baromfiakat, tollas állatokat, növényeket, fegyvereket, hangászati szereket stb. mellyeknél a' colorit szép és természetes. — Rokona 's tanítványa Aelst Vilmos, Delftben pillantá-meg a' napfényt 1620ban 's Amsterdamban hunyt-el 1679ben. Ő megkülönböztetőleg virágokat 's gyümölcsöket festett, 's a' szöllő fejek' előterjesztésiben művészi talentomát 's ügyességét tiszta fényben tünteté-elő. Coloritja fölleges, a' virágok könnyűk 's természetesek. Ezen 2ügyes művész a' belga iskolához tartozik.

CHAMPAGNE.

Champagne Fülöp híres képiró, született Brüsszelben 1602ben, honnan 1631ben Párisba ment; 's Lallemand főtésznel dolgozott, ki nevezetességre épen nem igen tarthata számot. Ugyan akkor tért-vissza Pouissin is Olaszországból, de csak mint ifjú művész, kinél ő lakását vette 's új barátjának tanácsát használta. Eleintén az egyik lángelméjének 's a' másik talentomának némi kellemetlenségen kelle ált-esnie. Valamelly Duchesne nevű középszerű művész volt Maria de Medici királyné anyjának képirója, kit a' fejedelem-asszony a' lu-

xembugi palota' kifestésével tisztelt-meg. Alatta dolgozott Pouissin és Champagne két ifjú főtész. Azon tettesz és mellyet mutata a' Királyné Champagne festvényeinek megtekintésénél, Duchesne képiróban becsfélést szült, mellyet látván Champagne, ki a' nélkül is már a' természetből gyenge, ingerlékeny és lány volt; eltökélé magában Párist elhagyni. 's Brüsszelbe visszatérni. Azonban alig érkezett-meg az érintett városban, midőn már hallá Duchesne' kimúltát, 's mindjárt ezután meghívó-levelet is kapott, hogy Franciaországba térjen-vissza. Megérkezte után Párisban, a' luxemburgi munkálatok' igazgatásával ruházta-fel őt a' királyné, 's mindjárt el is kezdé festeni a' képtárat „des hommes illustres.“ Ezek után 6 festvényt készíté a' st. Jacques külvárosi Karmeliták' számára, 's azon híres feszületet az egyház' bolthajlatában, melly a' perspectivré nézve remekmű 's melly bárha vizirányos lapra van festve, az még is függélyesnek lenni látszik 's a' leg ügyeseb szemet is ámitgatja. Ezen kívül számos dolgozatot végzett, mellyek közt a' Sorbonne egyház' kúpja a' leg nevezeteseb. Utazásközben dolgozott Champagne Brüsszelben Leopold főherczeg' számára egy festvényt: Ádám és Éva, siratva Ábel halálát. Visszatértekor professor lön Párisban 's akadémiai igazgató.

Királyi képirói-rang elmaradhatlannak látsza neki lenni, midőn épen Lebrun Olaszországból visszatért, 's ki ezen fontos hivaltalt megnyerte. Champagne ismervén a' genialis Lebrun' többségét, leg kisebb irigykedés nélkül eltűrte azt. Agg-vénységében Porta-royalba huzta-vissza magát, hol leánya apácza volt, 's melly személy nekie az előtt már ama deli testvényhez nyújtott alkalmat, melly összes dolgozati közt a' leg fölségesb. A' leány ülte van le ábrázolva a' festvényben, mint közelge ő már a' halálhoz hosszas hideglelés után, 's felhagyván vele az orvosok, mint imádkozik egy apáczával, 's egészségét ismét visszanyeri. Kedves leányának állása, jelesül a' fő, - esodálatra méltó szépség. A' pa-

risi museumban láthatni tőle még 6 más helyes festvényt, például: egy vacsorát, 's a' mater dolorosa-t. Ezen érintett festvényeken kívül található tőle dolgozatokat Párisban 's több más városban. — Champagne igen finom 's tiszta gondolkozású művész volt, ennél fogva meztelen alakokat ő soha nem festett. Bárha nem felelnek is meg műszüleményei a' magasb művészi váratoknak, ő mind a' mellett is az első rangú belga képirok közt foglal tiszteletes helyet. Kimult Parisban 1674ben, életpályája 72-dik évében.

DANCKERTS.

Danckerts (Peter de Ry) szerencsés arczkép-főstész, született Amsterdamban 1605ben. 4dik Wladislaw lengyel király, ezen művészt udvari képirojának nevezte-ki.

Danckerst Henrik az előbbinek rokona 's az akkori század' jelesb tájfőstészeinek egyike, született Haagban. Az lokból, hogy ő tudományát bővithesse, Olaszországba utazott, hol is a' leg nevezetesb mesterek' dolgozatit másolta 's a' természetet szorgalmasan tanulta. Ennekutánna Angolországba rándult, hol a' kikötőket 's a' pompás királyi palotát festette 2dik Károly' számára. Meghalálozásának esztendeje ismeretlen.

REMBRANDT.

Rembrandt Pál (van Rhyn) egy malomban született Leydenben Junius 15kén 1606ban. Ezen művész Zwanenberg Jakab képirohoz jutott mint gyermek, 's miután már 3 évet töltött nálla, Lastmann Péternél foglalatoskodott Amsterdamban, honnan aztán honjába tért-vissza, 's az együgyű természet után dolgozott. 1628ban a' radirozásra adta magát, melly után 1630ban ismét Amsterdamba tért-vissza, 's ott' halálozott-meg 1674ben munkás életpályája 68dik évében. — Ám ha ezen művész csupán közönséges emberek közt tartozkodott is, 's ollyas helyeken találta leg több örömét; mind a' mellett is a' leg ügyesb 's leg csodálatosb belga kép-

írók közé számlálhatni őt. A' nélkül, hogy előadásai a' tárgy' igazságába, avagy a' poetikai felfogásba mélyen bele nyulnának, érdekesek azok még is teljes eredeti előterjesztésük miatt. A' főerő az arczképekben fekszik, 's a' tulajdonosság a' kivilágításban, mellyet ő elzárt szobákban felülről vett. Alakjai egész az ámitásig gömbölyülnek; szép rajzot alig ismert Rembrandt, szigorút avagy pontost épen nem. A' színek' felhordása mérész 's könnyű, de jobbadán barna tónban tartva. Ő épen olly ügyes 's termékeny volt a' rádirozásban, valamint a' festésben, 's monorjához olly kiven ragaszkodott, hogy már távolról meg lehete ismérni azokat. Ezek' száma 341ig terjed. — Londonban néhány év előtt a' híres Rembrandt Pálnak egy festvénye adaték-el árverés' útján 's a' többet igérő 16,000 font sterlinget fizetett. Nem sokára ugyan ezen művésznek egy újabb készítménye jött árverés alá, 's midőn most e' műdarab a' festvényállásra tétetnék, szóla fenhangon az auctionator: „tisztelet a' művészetnek“ 's levevé egyszersmind kalapját. Látván ezt a' vevők' gyülekezete, kiki követé a' példát 's az árverés födetlen fővel történt; a' mire különben a' büszke Angol nem igen hajlandó. A' festvényt egy sörfőző vevé-meg 7000-font sterlingen, vagy is 70,000 pengő' forinton.

EVERDINGEN.

Everdingen híres hollandi föstész-család' neve, kik közt Everdingen Caesar, ki Alkmaerben pillantá-meg a' napfényt 1506ban, 's az élők' sorából 1679ben lépett-ki, mint arczkép-föstész nevezetes lőn, 's architekturai és historiai előadások által tünteté-fel magát. — Ennek öccse van-Everdingen Alder született 1621ben 's igen nevezetes tájföstész volt. Tenger-darabjai főkép nevezetesekek, hol a' felbőszült elemeket tiszta igazsággal terjeszté-elő; fölséges erdő-csoportozatokat feste ő, melly festői nemben mester nevet szerze magának. Ügyességét a' rézmetszésben bizonyítja a' reinekeli róka. Kimult

1675ben. Ezen művész' leg fiatalabb testvére János', ki 1625ben született, ügyvéd lévén, csupán mint dilletans festett képeket.

SANDRART.

Sandrart (Joachim de) nevezetes német képiro' 's rézmetsző tífvel 's véső-tollal avagy vonalzóval, született Frankfurtban 1606ban. Mint szorgalmas művész-től láthatni Német- 's Franciaországban, Flandriában, Angliában 's Olaszországban számos festvényeket. Ezen művész' hirnevét alapítá különösen következő czimű munkája: „Nagy akademia az architekturáról, szobrászatról és főstészettről“: német 's latin nyelven 1675—79, melly később doctor Volkmahn által bővitve jutott ujon sajtó alá 1769—75ben. Kimult Nürnbergben 1688ban életpályája 82dik évében.

Sandrart Jakab az előbbinek fia, született a' maini Frankfurtban 1630ban, 's jobb életre szenderült 1708ban, Megtanulván Amsterdamban 's Danzigban a' művészetet, Nürnbergben ereszkedett-le, 's hires rézmetszési kereskedést nyitott. Ezen jeles férfiú ritka művészi ügyességgel metsze mintegy 400 arczképet.

Sandrart János ennek testvére született Regensburgban 1655ben, 's Nürnbergben lépett-le a' földi pályámul 1698ban; nevezetes főstész volt, rajzoló 's metsző a' radirtífvel és sok szép darabbal kedveskedett a' közönségnek.

BRAUWER.

Brauwer (Adrien) képiro' a' hollandi iskolából, született Harlemben 1608ban, mások szerint Oudenardeben, hol ezen művész' atyja szőnyegfestő volt. Mint gyermeket kénrteté a' szegénység virágokat 's madarakat festeni, mellyeket aztán sapkákra himvarván anyja, azokkal kereskedést űzött. Látván Hals Ferencz akkori ügyes képiro' Brauwer' talentomát, őt Harlemben vitte magával. Ezen főstésznél tölté ő leg több idejét nehéz munkával

's mellette rossz eledellel a' háztető' egyik kamarájában, kinél Brauwer egy festvényt sem dolgozott, mellynek pénz-értékét nem ismerte volna, 's melly munkákért Hals behúzta a' díjt a' nélkül, hogy őt valamiben részesítette volna. Ezen idő korból lehetne látni tőle 2 helyes képet, t. i. az 5. érzéket 's a' 12 hónapot. Brauwer végre Ostade-Adrian' tanácsára, ki tanuló-társa volt, Amsterdamba szökött, 's ott' nem kevés csodálkozással 's örömmel hallá, hogy azon festvényeknek mellyek általa készültek, nagy becsük van. Ezen művész nem csekély sommát gyűjtte magának, mellyet azonban a' helyett, hogy azt jóra fordította 's művészetéhez egész lélekkel ragaszkodott volna, inkább a' korcsmát választá magának műhelyül, 's hol mind addig nem nyult ecsetjéhez, míg tőle a' vendégfogadósne' komolyan nem kérte a' fizetést. Mind ezeknél is annyira terjedt makacsa, hogy azon bevégezett festvényeket, mellyekért a' kívánt díjt ő meg nem kapta, emésztő lángoknak adta martalékul, 's másokat készítve helyettük még nagyobb szorgalommal. A' hollandi háboruszkodáskor Antwerpbe jutván, ott' kémnek tarták őt, 's ez okból elfogattatván a' fellegrvárba záratott. Kihalgattatván végre, egyenesen kivallá, hogy ő képi, 's annak bebizonyításul az elfogott Aremberg herczegre hivatkozott, 's miután már a' herczeg mindennel elláttatá őt mire szükség volt, az őrkatonákat festé-le, mint foglalatostkodnak t. i. azok a' strázaházban a' kártyajátékkal, 's pedig annyi erővel 's igazsággal a' kinyomásban, hogy annak megtekintésénél Rubens felkiáltá; „Ez Brauwer' festvénye, ő egyedül képes efféle tárgyakat illy ügyesen készíteni.“ — Rubens közbejárása 's kezessége mellett, szabadságát ismét megnyerte, kit aztán felruházott és szabad asztalt ada neki; azonban a' helyett, hogy Rubens' ezen nagylelkűséget köszönöttel fogadta volna, alattomban megszökött, 's csupán azért, hogy féketlenséghez hajlandóságát annál szabadabban űzhesse. Kevéssel aztán valamelly Craesbeke nevű pékkel lépett közelebbi is-

meretségre, kinek vonzalma hasonló lévén az övéihez, őt házába fogadta 's tőle a' főstészetet tanulta; ez rövid idő alatt bámulatos előhaladást tőn a' művészet' ezen ágazatában, kinek aztán szép 's ifjú nőjével szoros barátságra lépett Brauwer a' nélkül, hogy azt a' hölgy' férje előtt csak valamennyire leplezte volna is; melly idővel botrányozásra nyujtván alkalmat, kéntelenek voltak mind hárman megszökni, közbe lépven az egyházi 's városi hatóság.

Brauwer ennekutánna Párisba ment, hol azonban nem találván foglalatosságot, ismét Antwerpbe tért-vissza, 's az ottani gyámházban végre 1640ben kimúlt élet-pályája 32dik évében. — Rubens lelkes képiró, ki egyedül ezen művész' talentomát becsülte, holt tetemeit a' karmeliták' sírkertjébe rakatta-le. — Brauwer' festvényeiből világosan kivehetni, milly helyeket látogatameg 's milly társaságokban élt 's volt; ő nem értette úgy mint Teniers a' nemtelen tárgyaknak különféleséget kölcsönzeni, mellyekre azok még is alkalmasak voltak; nem lenne azonban könnyű a' szín-erőben 's az őszhangban, a' félhomály' eszes 's ügyes használásában, 's a' kinyomás' igazságában felülmulni őt.

BOTH.

Both János, egy üvegfőstész' fia, született Utrechtben 1610ben. Atyjánál tanulván a' rajz' első elemeit, utóbb öccsével Olaszországban mívelte magát Bloemaerts Ábrahám alatt, ki is a' művészeti-pályán olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy nem sokára majd csak a' jelesség' egyenlő fokán állott mesterével. Elhunyt Utrechtben 1650ben, bánatjában öccse' halálán.

Both András az előbbinek testvére, Bamboccio' monorját követte 's művészi talentomát főleg az arczkép-rajzban tünteté-elő tiszta fényben. Vizbe fult Velenczében 1650ben.

RAGGI.

Raggi (Antonio Lombardo) híres olasz szobrász volt, 's lovag Bernini' tanítványa, ki 1611ben született 's ki végre 1668ban az élők' sorából kilépett. Nevezetes lón ezen művész azon colossalis avagy orjási szobor által, melly a' Navona tért díszíti Romában, 's melly a' Duna folyamot ábrázolja.

PRETTI.

Pretti Mattia (il Cavalier Calabrese) olasz képművész 's architektus, született Tavernaban, déli Calabria' egyik városában 1613ban. A' művészet' első elemeivel bátyja Grigorio tette őt ismeretessé, melly után Caracci Annibale, Guido Reni 's Domenichino' tanítványa lón. Guercino Petronella jeles képművész hathatós 's elő coloritja által elragattatván, czélul tűzte ki magának, annak monorját követni; utóbb Barbieri igazgatása alatt tanult Bolognában. Ennek utánna utazást tőn 's végig járta Olasz- 's Franciaországot, aztán pedig Hollandiát, 's mindenütt hol ő megjelent, a' legnagyobb mesterek műveit vette szemügyre. Pretti megnyervén 8dik Urban' kegyét készített deli festvényei által, a' pápa őt a' maltai vitézrend' nagymesterének ajánlá, ki is a' művészt sz. Jánosrend' lovagjának kinevezé. Izletesdeli festvényekkel díszíté ő Camillo Pamfilo herczeg' palotáját Valmontone-ben. Több tulajdonságai közt nevezetre méltó az is, hogy ő különös ügyességet szerze magának a' vivásban, mellyet miután tetteg hebizonyíta Romában 's Maltában, kéntelen volt megszökni. Azon rövid idő alatt, mig Spanyolországban tartzkodott, néhány szép munkát végzett Madritban. Miután ismét Romába visszatért, nem fogadák olly kegyesen őt, mint talán képzelé magának; minél fogva Modenába ment, hol a' karmelita barátok' számára egy képet festett, - egy festvényt, melly egyike a' leg fölségesb dolgozatai közül.

Megjelenvén viszont Romában, njonan vizsálkodásba jött, mellynek következtetésében kénytelen volt rögtön elillantani; de elfogatván Nápolyban, a' birói vizsgálat reája nézve talán gyászos lehetett volna, ha a' castrilloi grof Garcia d' Avellaneda al-király, nem fogta volna pártját. Bűnbánatul egy fresco-festvényt kelle neki a' nápolyi városkapu alatt végezni, melly köz-helyben hagyást nyert. Ezen dolgozata miatt néhány megrendeléssel tiszteltett-meg, többek közt a' sz. Domonkos egyház' kúpját festé Corianoban, 's a' Bari sz. Miklós' képét. Agg-vén lévén, mind a' mellett is a' vitézrend' Nagymestere Maltában hívta-meg őt, hol a' keresztelő sz. János egyház' számára néhány festvényt készítte. Ott' hunyt-el végre 1699ben munkás életpályája 86dik évében. — Ezen művész nagy erővel festett, olykor nehéz testűleg is; azonban a' színek' hatásit igen jól értette ő. Képeit általán megtekintve, homályos-sötét karakter bélyegzi azokat. A' dresdai képtárban láthatni leg jobb 3 darabját: Péter' megszabadulását a' börtönből, sz. Bartholomeus' kinját, 's sz. Tamás' hitetlenségét. Hátra hagyott irományainak száma nevezetes. Mint architektus bebizonyítá theoriáját 's praxisát azon építvények' elrendelése 's felkészítése által, mellyek Maltában egyedül neki köszönik létüket.

D O W.

Dow (Gerard) hollandi képiro, született Leydenben 1613ban. Ezen művész mester volt a' részletek' kidolgozásiban, úgy hogy kicsiny festvényei még a' nagyító üveg alatt is tökélyes végzetűeknek jelennek-meg. Ezen dolgozatok nagy áron keltek-el, 's Dow ki 1666ban lépett-le a' földi pályáról, szép vagyont hagyva maga után. Leg helyesb festvényei közé számláltatnak: egy öreg ember, ki tollat metsz, egy vén-asszony, ki macskájával játszik, 's egy viz-korságos asszonyi személy.

H E L S T.

Helst Bartolomeus, egy a' leg nevezetesh arczkép-főstészek közül a' hollandi iskolából, ki még Hals elhírlt képirót is felülhalladá a' historiai főstészetben, Harlemben pillantá-meg a' napvilágot 1613ban, 's szüntelen Amsterdamban lakott. Azon esztendő, mellyben ezen nevezetes festőművész a' földi pályáru lélépett, ismeretlen marada az utókornak. Leg helyesh festvényeinek egyike az, mellyben ő az amsterdami polgár katonaságból álló társaságot festé-le, melly a' westphaliai békekötés után örömnünpét tartja. Ezen művész' dolgozatiban általán nagy manier mutatkozik, nem vehetnieszre semmi fagyost, semmi ollyast, mit nyalósnak nevezhetnök. Öltözetei gazdagok, alakjai szép rajzolatúak 's a' melléktárgyakban bámulásig utánozta a' természetet.

L A A R.

Laar (Peter de) avagy pedig Laer, ki il-Bamboccio mellék nevezetet is nyert, született Laarban egy faluban 1613ban, Naardenhez közel Hollandban. Ezen művész Poussée, Claude Gelée, Sandrart, 's több más híres művész' társaságában 16 évet töltött, és sokat hatott az Olaszok' izlésire. Hihető, hogy hypochondriája vezette őt arra, hogy 1673ben meggyilkolá magát. Mellék nevezetét Remában nyerte nevetséges (burlesque) alakzata végett, mások után pedig előterjesztése miatt azon közönséges tárgyaknak, (Bambocciaden), mellyeket ezen művész kerengvésbe hozott. Már serdülő ifjúságában az volt foglalatossága: mindent mi szemébe ötlött lerajzolni. Rendkívüli jó emlékezete által képes volt olly tárgyakat, mellyeket már régenten, avagy csupán egyszer látott életében, a' legnagyobb hasonlatossággal előterjesztetni. Ezentúl a' leg jobb akkori hangászok egyikének említik őt. Laar csak kis tárgyakkal tőn próbát, például vásárokkal, gyermeki játékokkal, vadászattal, tájfestvényekkel 'stb. Altalán sok erő, szel-

lem 's hasonlatosság létezik ezen művész' festvényeiben. A' párisi museumban számos képet láthatni tőle.

ARTOIS.

Artois János, elhírlt belga tájfestész, született Brüsszelben 1613ban. Mind azon fák, mellyekkel ezen művész' festvényei ellátvák, ide 's oda hajlongani látszanak a' szél által, a' színfekében a' távolzatok tiszták 's kedveskedők, a' detailok gazdagok és sokfélék. Teniers, ezen művész barátja, néhány tájfestvényeibe főtett alakokat és állatokat.

RYCKAERT.

Ryckaert Dávid belga képiíró, született Antwerpben 1615ben. Ő atyjánál tanult, ki hasonló nevet viselt, 's ki eleintén a' tájfestésnek adta magát, utóbb pedig a' hollandi iskola' tárgyra irányzá figyelmét, például társaságokra, dohányzó szobákra, loistállókra stb. Ryckaert igazgatója lón 1651ben az antwerpi akademiának 's 1670ben lépett-ki az élők' sorából.

Ryckaert Márton tájfestész, született Antwerpben 1591ben, 's gyors előlépéseket tón a' művészeti pályán, legyen bár hogy ő csak egy kézzel született is a' világra. Elhunyt Párisban 1636ban, életpályája 45dik évében.

ROSA.

Rosa Salvator, máskép Salvatoriello, híres olasz képiíró 's rézradírozó, ezentúl satirikai költész 's hangművész, született Renellában közel Nápolyhoz Julius 21kén 1615ben. Mint állítják, ő egy ideig kéntelen volt a' haramiák közt élni, honnan is vadregényes 's borzasztó izlése származik, mellyet ő festvényeiben használt. Vannak azonban ezen művéstől tábori csaták is, tengerdarabok, 's 5 templom-festvény Romában. A' helyett hogy karaktere komor lett volna, inkább vidám

volt, szeszélyes 's elmés. Satirikai szeszélye, melly az idő' tévedéseit büntetni látszik, olykor ellenségeket is szerze neki, melly okozá', hogy végre kénytelen lőn Florenczbe költözni, honnan azonban ismét visszatért Romába, 's ott' 1673ban a' földi pályáról lelépett. Festvényei, főkép angol- 's francia művészek által metszettek részre.

Rosa Ferencz képiro, ki Pacheco nevezet alatt is ismeretes, utazása közben megkülönböztetőleg Raphael' műveit tanulta. Ezen művész Sevillában született 1588ban, 's egy dicső munkát bocsáta közre ugyan ott' 1649ben. Elhunyt végre 1654ben életpályája 66dik évében. Mesterileg készült rajzai bámulásra indíták a' vizsgaszemlélőt.

Rosa József tájfőstész 's rézradirozó, cs. kir. tanácsos, 's a' cs. kir. képtár' igazgatója Belvederében a' birodalmi fővárosban, született Bécsben 1732ben 's elhunyt munkás élete 73dik évében Augustus 25kén 1805ben. Ezen jeles férfi egy leírást ada-ki a' cs. kir. képtárról 3 kötetben 1796—1804. — E' jeles művészt küldé Főlséges császárné 's királyné Mária Theresia Antwerpbe 1774ben carta bianca-val 3 festvény' megszerzése végett, mellyeket ő 18000 forintért pengőben meg is vásárolt.

Rosa József historiai főstész 's első őr (custos) a' cs. kir. képtárnál Bécsben, elhunyt December 7kén 1822ben.

BOURDON.

Bourdon (Sebastien) nevezetes francia képiro, Montpellierben pillantá-meg a' napfényt 1616ban. Ezen művész, atyjától ki üvegfestő volt, nyerte első oktatását a' rajzban 's főstésben, melly után Bordeaux'ba ment, onnan pedig Toulouse-ba, hol szegénysége miatt kénytelen volt katona lenni. Megkapván utóbb szabadság levelét, Olaszországba vette útját, hol is Sacchi András és Claude Lorrain művészeknél dolgozott 's néhány nagy munkát lemásolt. Franciaországba vissza-

tértekor, Parisban a 'Notre-'dame egyház' számára festette sz. Péter' keresztre-feszítését. Elűzvén őt Franciaországból 1652ben a' vallási 's polgári egyetlenségek, Krisztina széd királyné, udvari képi-
rójának nevezte ki őt. Számos dolgozati közt, mellyek képesek művészi talentomát tiszta fényben előtűntetni, különösen nevezetre méltók: a' holt Krisztus, a' parázna-asszony, 's a' hajdan burgundi királyok; melly festvényeket az aixi tanácsházban láthatni. Egyébiránt ezen művésznak nem volt különös sztilje, hanem ő csak mások' monorjában dolgozott. Bourdon egyszersmind részmetű is volt, 's többek közt általa metszetett rézre az irgalmas-ság' 7-műve. Utolsó dolgozatit, a' tuillieria' padlásoszatát diszító festvények teszik. Kimult 1671ben, még annak előtte hogy ezen munkát bevégezhetette volna, munkás életpályája 55dik évében.

CASTIGLIONE.

Castiglione (Benedetto) híres olasz képi-
ró születet Genuában 1616ban. Ezen jeles férfiú eleintén egyedül a' tudományokkal foglalatzkodott, később pedig a' főstészet-tel. Tanítóji voltak: Paggi, Ferrari, és Vandyk. Illy nevezetes művészek' igazgatása alatt, 's lankadhatlan szorgalma által, miután ő a' leghíresb mesterek' munkáit Romában, Florenczben, Parmában 's Velenczében utánzá, a' művészet' minden ágazatiban a' tökélyesség' magas fokára lépett. Őt igen kedvezőleg 's nyájasan fogadá a' a' mantuai herczeg, hol is életpályáját végzé 1670ben. — Ezen lelkes művész, ki egyenlő ügyességgel történeteket 's tájfestvényeket terjeszte-fel, különös izlést találá a' pásztori élet, vásárok 's állatok' készítésiben, mellyben őt bárki sem volt képes felül-mulni. Ecsetjének finomsága, a' rajz' csinos-sága 's a' színezet' kelleme miatt remek világ-'s árnyékadással párolva, festvényei igen becsesek 's a' műértőt pontig kielégítik.

DOLCI.

Dolci (Carlo) olasz művész, született Florenczben 1616ben, 's egyike volt a' florentini iskola' első rangú képiroí közül. Ezen művész megkülönböztetőleg szerzetesi történeteket választá historiai festvényeihez, melyekben a' Madonnák igen kellemesek, de még ezentúl arczképeket is festett. Dolci különös szorgalommal végzé festvényeit 's azok' színezete valóban fölséges. Helyesb képei közé számláltatnak: sz. Caecilia mint orgonajátszóné, Krisztus midőn a' kenyeret 's poharat megáldja, Herodias a' keresztelő 'sz. Jáno' fejével, mind a' kettő Dresdában; Parisban pedig Krisztus az olajhegyen. Elhunyt Florenczben 1686ban, életpályája 70dik évében.

PYNAKER.

Pynaker Tamás francia híres főtész, 1616ban pilantá-meg a' napfényt 's már 1653ban élté' 37dik évében jobb életre szenderült.

Pynaker Ádám, született Pynakerben nem messze Delfttől 1621ben. Ezen művész is hirt nevet szerze magának helyes izléssel dolgozott tájfestvényei által, mellyek művészi talentomát tiszta fényben tüntetik-elő. Kimult 1673ban, munkás életpályája 52dik évében. Számos baráti 's tanítványi, könnyes sohajtási kísérek őt korán dicsőültet halhatatlan honjába.

DORIGNY.

Dorigny Mihály, nevezetes francia képiró 's rézmetsző, született sz. Quentinben 1617ben. Nouet Simon tanítványa lévén, ő mint akadémiai tanító mult-ki Parisban 1665ben. Monorjában a' természet pontos 's hű követése remek árnyékozattal 's élő színadással egyesül, dolgozati pedig merész végzés, színbáj 's nemes világítás által tűnnek-fel. Mesterének monorját követvén

kinek műveit radirozta, valamint amaz, úgy ő is néhány hibát követett - el.

Dorigny Lajos az előbbinek fia, 1654ben pillantámeg a' napfényt' 's Lebrun híres képirónál dolgozott. Olaszországba utaztakor a' leg híresb mesterek' műveit utánzá, 's végre Nápolyban lépett-le 1742ben a' földi pályáru.

Dorigny Miklos az előbbinek öccse, francia - rézmetsző, született Párisban 1658ban, 's kimult 1746ban. Miután már 28-évig tartozkodott volna Olaszországban, 's magát eléggé kimivelte; a' képek' választásiban, Audran versenytársánál több ügyességet szerze magának, bárha amaz a' művészet' műlegiségében felül - haladá is őt. Ezen gyengébb hatalom művészete' mivoltságában okozá, hogy ő a' szabad 's festőleges fontaineblau hajdan iskola' monorjához hajlott, jelesül nagy rézmetszéseknel; mellyhez alkalmasb volt Dorigny' sztilje, mint sem kicsiny 's teljes végzetű képekhez; — iskola, melyet ő például di Volterra Daniel után a' kereszttről - levételnél példányképül vőn. Guercin után elkészült sz. Petronillája bizonyítá mindazáltal, hogy a' nevezetesb olasz mesterek' nemesb sztilje nem vala idegen előtte. Később érte-el miveltségének fenső polczát Raphael cartonjában, mellyet ő Angliában metszett, 's mellyben erő 's könnyűség, szigorúság és szabadság, a' tű-'s véstoll szerencsésen egybe omlanak. Ezen rézmetszések tanubizonságul szolgálnak, hogy Dorigny képes volt mustra - képeinek szellemét mesterkézzel felfogni 's azt ismét visszaadni magánál a' korlátozott hatalomnál is, művészetének értekein.

LESUEUR.

Lesueur (Eustache) a' legjelesb francia képirók' egyike, Párisban pillantámeg a' napfényt 1617ben. Első oktatását a' rajzban atyjától nyerte, ki szobrász volt, 's őt tekintik a' francia iskola valóságos alapítójának. Ezen lelkes képiró csak hamar bámulatos előhaladásó-

kat tőn, 's mindjárt eleintén néhány, igaz olasz sztilben dolgozott festvény által tünteté-fel magát, hirnevét azonban csak a' Karthaeuserek' számára Párisban készített deli festvénye által alapította. Lesueur a' főscenákat sz. Bruno' életéből 22 képben terjeszté-elő, ki t. i. ezen rendet alapítá. Ezen nevezetes dolgozat Párisban 1823-ban jelent-meg kőre metszve. Ő készítette 1640ben a' sz. Pál apostol' egyházi tanítását Ephesusban az arany mives-czéhnek' számára, - egy fölséges festvény, mellyet a' Notre-Dame egyház nyerte ajándécul, 's melly annak utánna minden évben Május elsőjén köz szemlélésül felállítatott. Hasonló szép festvények a' Magdolna és sz. Lőrincz. — Lesueur két előterjesztést ada-képeiben sz. Márton' életéből 's több más képet is 1651ben. Későbbi leg helyesb dolgozati közé tartoznak: mythologiai előterjesztések Lambert hételben; scenák az Ámor' életéből, 's a' Muzsák az Apolloval. Ezen dolgozat' bevégezése után kimult Párisban, munkás életpályája 38dik évében.

Félbeszakadatlan tanulmány, feletti szorgalom 's erőltetés, valamint is versenytársainak irigysége epeszték-el korán ezen ifjú jeles művész' életerejét. Honosai őt nem ok nélkül franczia Raphaelnek nevezik, leg alább meg kell engedni, hogy mint képiró sok érdemet szerze magának, 's hogy a' művészi világban ő a' leg nagyobb daliák' egyike volt. Eszmei nemesek 's fellengők, talál-mánya egyszerű, meggondolva 's jól rendezve; rajzai igazak 's izletesek, mellyek bizonyítják az antikok szorgalmas tanulmányit, úgy a' leg nagyobb olasz mesterekét is, jelesül Raphaelét; öltözetei mesterségesek, nagy sztilben 's igazán készülvék. Alakjainak kinyomása, élettel 's karakterrel teljes; az állások különböztetvék 's nem vehetni-észre rajtok semmi manierozottat. Ezen művész rendkívüli ügyességgel és szabad ecsettel dolgozott; szinadása kellemes 's egyszerű, de mind e' mellett is hibázni látszik annál igazság 's erő; 's ennél fogva észre vehetni képeinél bizonyos egyformaságot, itt' ott' olykor feletti ékesítést. Az hogy Lesueur a' tökélyesség

olly magas fokára lépett, annál inkább csodálatra méltó, mivel ő hazáját soha el' nem hagyta, 's Párisnál alig jutott tovább, 's így tehát egyedül csak azon antik mus-traképek után mivelte magát, mellyek a' fővárosban feltalálhatók voltak. Ezen művész' megkülönböztetőleg csak Raphael' remekjeit tanulta Marc-Anton' rézmetszé-seiből. Mind ezeknél fogva őt a' franczia iskola' képviselőjének tekinthetni, miután Poussin, ki még is fen-tebb áll nállánál, előbb az Olaszokhoz hogy sem a' Francziákhoz tartozik. Ezen művész' bélyegző vonásai egyébiránt szelidség 's nyíltszívűség, mi okból őt min-denki kedvelt, habár Lebrun képirónak 's versenytársá-nak becsfélése avagy kajánsága, ki a' művészetben a' tónt adta 's az izlést tirannizálta, dicső nevének emel-kedését, életében mindenkép gátolni törekedett is.

FAES.

Faes (Peter van Lely) nevezetes képiró a' német-is-kolából, Soestben született Westphaliában 1618ban. Ő eleintén a' tájfestészetnek szentelte magát, aztán pedig a' historiai, 's végre az arczképfestésnek kirekesztőleg. Vandyk' meghalálózása után, Faes volt a' leg híresb táj-főstész, 's mint az, 1ső Károly angoly király szolgálá-tába állott, kinek kivégzése után Cronwell' arczképet főstette nehányszor. 2dik Károly is első képiró czimzet-tel ruházta-fel őt, lovagrend-szalagjával diszíté, 's ka-marásának nevezte-ki. Ki mult Londonban 1680ban, élet-pályája 62dik évében.— Valamint Vandyk, úgy ő is nagy lábon élt, de mind a' mellett is sokkal takaréko-sabban amannál. Faes' arczképei, mellyek a' lefestett személyeknek igen kedveskednek, majd csak egyenlő fokon állanak Vandyk' portraitjivel.

ROMANELLI.

Romanelli (János Ferencz) ügyes képiró, született Viterboban 1617ben. Ezen művész' monorjában a' természet' pontos és hű követése remek árnyékozattal 's élő

szinadással egyesül, minden változásnál igazság 's minden előadásban erő mufatkozik. Elhunyt anyavárosában 1662ben, életpályája 45dik évében.

MURILLO.

Murillo Bartolomeo Esteban, nevezetes spanyol festő-művész, Sevillában pillantá-meg a' napvilágot 1618-ban. Ezen jeles férfiú már mit gyermek rendkívüli hajlandóságot mutata a' főstészethez, melyet észre-vén nagybátyja Juan del Castello nevű képi-író, őt magához vette, 's a' művészetben oktatta. Azonban ezen szoros összeköttetés félbeszakasztott rövid idő mulva rokonának Cadixba meghivatása, 's oda költözködése által; de ez sem vala különös befolyású az ifjú művészre, tanítója csak egy oldalasan végezvén festvényeit, 's kedves scenáihoz csupán sokadalmakat 's országos vásárokat választván a' népeletből. Az ifjú művész magára hagyatva, 's így minden külső sogedelem nélkül mindenben fogyatozást szenvedvén, végre kénytelen volt a' művészetet mint mesterséget űzni, hogy az által a' szükségesseket megszerezhesse magának, 's ez okozá, hogy ő a' pompás menetekhez megkivántató zászlókat, 's spanyol Amerika' számára képeket festegetett. Legyen bár, hogy efféle foglalatoskodások nem lehetnek arra alkalmasak, hogy általok a' művészetekben nagy ügyességet 's kiváló fejlődést nyerhessen valaki, benne mind a' mellett is bizonyos könnyűség, és sok oldalúság képeztetett, melly csak annakutánna, midőn ő már ezen életfentartási keresetet bizonyos ideig űzte, hathatósabban kezde felélelni a' főrtészet iránti izlése. Ezen különös hajlandóságának a' művészethez, kedvező körülmények új kereseti forrást nyitának nekie. Moya Péter, ki Vandyk híres képi-író' tanítványa volt, épen ez időben útaza keresztül Sevillán, 's Murillo használván ezen alkalmat, áltható szemekkel tekinté-meg mind azon festvényeket, mellyeket ezen művész magával hordozott, 's mellyek szerencsés másolatok voltak halhatatlan mesterének origináljai után;

's ezen classikus daraboktól úgy annyira elragattatva érzé magát Murillo, hogy azonnal eltökélé magában, azok után festeni. Ezen időponttól kezdve, mind ama fentebb érintett 's általa dolgozott festvényeket úgy tekinté ő, mint csekélységet, és művészi szellemének meg nem felelőket; minélfogva is valami belső erő ösztönzé őt, minél előbb Olaszországba tenni utazást fentebb kimivelésül. Azonban az ifjú művész tűzszellemének nem adván senkinek pártfogása és bőkezűsége szárnyakat, ezen nemes terv' kivitelében hátráltatott, 's már másod izben kéntelenítve érzé magát, ideáljinak fenségről lebocsátkozni; 's ezen időponttól számolva, csak nagyjában, az az, teljesen ki nem dolgozva, festett néhány virágdarabot és sz. képet, hogy általok csak annál előbb az utazási költségeket megszerešhesse magának. Kevés pénzével végre még is Madritnak irányozván útját, ott' megérkeztekor meglátogató Velasquez nevezetű jeles képíró, kinek az ifjú művész felterjeszté tervét Olaszországba utazása iránt. Legyen bár mi is oka ezen terv' ki nem vitelének, melly talán az ifjú művész iránti aggodalma volt nemes barátjának, ki belátta az utazás' gyászos következesít úti-költség nélkül, avagy talán önmaga' tiszta meggyözödesése arról, hogy a' valóságos lángész kevés példányképpel meglegešszik, 's a' mellett is valami nevezettest képes feltüntetni; avagy végre talán az foglalatoskodtatta elméjét, hogy a' leg-ritkább esetek közé számlálhatni, ha valamelly művész, a' nélkül hogy ő az olasz földre lépett volna, saját iparja 's örölködesei által a' vele született genialitással párolva, még is a' jeles nagy mesterek' sorába emelkedhet-fel', melly bizonynyal hizelkedni fog egykor a' nemzeti büszkeségnek; — elég Velasquez le tudta beszélleni az ifjú művészt az utazásról Olaszországba, ki is annakutánna alkalmatosságot szerze nekie, Titian, Veronese Pál, Rubens, van-Dyk, híres mesterek' festvényei után mivelni magát, mellyeket Madritban, jelesül az Escorial palotában lelete látni, valamint is saját tapasztalásival

a' művészet' körében, gazdagítja őt. — Murillo 3 évig tartozkodott Madritban, honnan ismét vissza-tért Seville-ba 1645ben. Két festvény, mellyek egyike sz. Klára' halálát ábrázolá, a' másik pedig sz. Jakab' alamizsnakitisztogatását, — tisztafényben tüntetik-elő művészi ügyességét, valamint is hirt nevet szerzenek nekie, mellynek következése lőn, hogy sok megrendelést vett egyházak és oltárok' számára festvényeket készíteni. Valamint a' sevillei egyházak öszvesen, úgy azok is, mellyek déli Spanyolországban mindenhol számosan találtnak, — büszkék ezen jeles művész' festvényeivel. Murillo végre Cadixba hivatott-meg, hogy ott' a' Capuczinusok' számára egy nagy oltár-táblát fessen, melly sz. Katalin' menyegzőjét jelelje. A' munkából csak igen kevés lévén hátra, Murillot ama balszerencse érte, hogy leesett az állásról, melly esés alkalmakor sebet kapván, mint állítják, ez sietteté halálát. Elhunyt végre aprilis 3kán 1682ben, életpályája 64dik évében.

Ezen művész' később dolgozatai mindenhol az eredetiség' karakterét viselik, itt' ott' keveset ügyelve ugyan a' természet-hűségre; ő más mesterek' elsőségeit megtudta ismerni, 's okosan annak helyén használni is. Murillo nem volt csupán másolója a' valóságnak, hanem inkább remek dolgozatainál, a' magasb szépség érzelmi bélyegeit az ideáloknak, mellyek tárgyai voltak előterjlesztéseinek, 's mellyek ollykor még durva kontrasztot is képeznek egymás közt, — genialitása által tudta kiegyeztetni 's legpontosabban feloldozni. Illyes volt többek közt azon festvény, mellyen egy koldus-gyermekeket láthatni, ki épen megtöri kenyerét; az egész 's a' részek' előterjesztése avagy jelentése, elég világosan kinyom mindent, hogy sem talán szükség volna annak leírását itt' közleni. A' tunya állás' egyszerűsége, a' tagok' ügyes megrövidítése, a' világosság' és árnyék' behatással-teljes elosztása, az ecsetvonások' szilárdsága, az egész szintonus' hathatósága; — a' mesterművek' sorába helyhezteszik ezen festvényt. E' műdolgozat, melly-

nek originálját Bécsben láthatni, Murillo művészi pályájának első időszakából származik, melly periodusban erő 's élénkség által különbözteti-meg sztilje magát; a' második időszakban igen szerencsésen tudta ő egyesíteni a' mesterséges világ-homályt, 's teljes benyomással a' kellemességet és gráciát.

LEBRUN.

Lebrun (Charles) egy középszerű szobrász' fla 's utóbb a' király' első képműve, született Párisban 1618-ban. Még alig 3 esztendő, szénnel kezdé már festetni 's 12 esztendő korában atyja' arczképét dolgozta, mellyet nem tartanak a' legrosszabbnak dolgozatai közt. Ezen szelleműs művész Vouet' képműve tanítványa lön, 's a' művészeti pályán csak hamar bámulatos előhaladást tett 's nem sokára a' jelességnek egyenlő fokán állván mesterével, tanuló társait maga után hagyta 's végre tanítóját is jóval túlmulta. Visszatérván Romából Párisba, hol Pouissin híres képműve igazgatása alatt tanulta az antikokat 's Raphael' remekjeit, nemesi rangra emeltetett, melly után sz. Mihály rend lovagjának [nevezvén-ki őt a' király, 1648ban az újon alapított kir. képműve és szobrászati akadémia' elnöke lön. Lebrun ezen-től Romában a' sz. Lukács akadémia' hercege volt. Felette foglalatostkodtatta őt a' fejedelem 1661től fogva, midőn a' királynak udvarló Nagyokat kelle festenie akép, mint azok pompás udvari ünnepléseknél megjelennek. Különös figyelmet fordíta Lebrun a' versaillesi várkastély' ékesítésére, melly után a' gobelini híres kézmű' igazgatója lön. Colbert minister' meghalálozásával 1683ban, feletti befolyása is némileg megcsökkent. Lebrun elhunyt 1690ben, életpályája 72dik évében.

Ezen művész tüzzszellemű férfiú volt, melly a' történet' szorgalmas tanulása 's a' Régiek szokásinak tanulmánya által miveltetett-ki. Nem sok képművet mutat-hatni fel, ki az emberi indulatot 's a' szenvedélyes izgásokat jobban ismerte volna nállánál. Bizonyítják

ezt következő című munkái: „*Traités sur la physionomie*“, úgy hasonlólag „*sur le caractère des passions*.“ A' találmány' tekintetében Lebrun elérte Elődeit, 's még pedig a' leg nagyobb mestereket. Ezen művész a' leg élenkebb képzelő erővel 's leg nagyobb könnyűséggel egyesítette dolgozatínál a' leg biztosabb ítélő erőt, mindenütt a' hibátlanság után törekedett 's még a' leg csekélyebb tárgyaknál is neki a' hajdaniság, könyvek 's tudosok szolgáltak tanácsul. Gyenge oldalát festvényeinek a' színadás teszi, főleg a' meztelen alakoknál, melyeknél most csaknem mindenhol láthatni már átsugárlani a' czinobert vagy a' menniget, melyek az algyozatot tevék, 's melly színeket ő hihetőleg az okból használt, hogy csak annál elevenebben kihozhassa a' hús-színeket, 's így az alakoknak több eleveniséget szerezzen festvényeiben.

WATERLOO.

Waterloo Antal jeles historiai képiro' 's rézmetsző, Utrechtben pillantá meg a' napfényt, mások szerint pedig Amsterdamban 1618ban. Ezen művész jobbadán Utrechtben élt, 's dolgozatiban nagyobbbrészt utrecht tárgyakat 's tájképeket terjeszte-elő. Weeninx éltette-fel tájfestvényeit ember-alakokkal (staffirozta) 's állatokkal. Monorjában a' természet' pontos 's hű követése remek árnyékozattal, tiszta világosítással 's elő színadással egyesül, 's minden változásnál igazság jelenkezik. Ezen művész sokat radirozott 's metszett is részre, valamint ezt Bartsch' közre bocsátott munkája bizonyítja. Sokak állítása szerint a' gyámházban hunyt-el, mindenben fogatkozást szenvedvén.

GYZEN.

Gyzen Péter antwerpi képiro' a' 17dik századból, Breughel' tanítványa volt. Ezen művész mesterének monorját mindenben hiven követte, kit ő kétségkívül el is ért volna, ha a' színkeveréshez jobban értett volna.

Kis tájfestvényei mindenben hasonlítanak mestere' dolgozatihoz 's az alakok ésszel rendeltvék. Gyakran történt, hogy Gyzen festvényeit mesterének műveivel felcserélék, 's mint annak dolgozatát nagy áron adták-el. Születése 's meghalálzásának esztendeje nem ismeretes.

WOUWERMANN.

Wouwermann Fülöp elhírlt táj- 's állatföstész a' hollandi iskolából, született Haarlemben 1620ban, 's ott' is hunyt-el 1668ban. Ezen művész' főérdeme a' természet' mesterkélen utánzásában áll, ki saját kimivelése miatt soha el nem hagyta honját. Számos festvényei közül, mellyeket szemlélhetni a' dresdai képtárban, néhányak ügyes mesterek által rézre metszettek.

GROUW.

Grouw Henrik a' leg jelesb hollandi képirók egyike, született éjszaki Hollandiában Hoom nevű városban 1618ban. Mivel mint serdülő ifju már különös vonalmát jelenté a' rajzművészethez, tehát Romába utazott, hol a' hajdan 's újabb mesterek remekjeit tanulván, Poussin híres képiróval barátságra lépett. Grouw historiai műdarabokat festett; compositióját nemesnek 's nagynak mondhatni, coloritja fölséges, különösen szépek pedig a' meztelen alakok, 's az öltözet. Ezen művész igen sokat feste Mörítz nassau herczeg' számára.

PUGET.

Puget Péter francia képiró, szobrász és architektus, született Marseilleben 1623ban, 's ugyan ott' lépett-le a' földi pályáru 1695ben. Ezen művész' képfaragásai, nemes karakter, igaz rajz 's jó bevezés által ajánlják magokat, 's mind ezen tulajdonok miatt megérdemlik, hogy a' hajdaniság illy nemű alkotványival avagy műszüleményivel összehasonlítottassanak. Mit most érintők, azt különösen észrevehetni az öltözeteknél.

BERGHEM.

Berghem Miklos a' hollandi első rangú képirok' egyike, született Harlemben 1624ben. Ezen művész, első oktatását atyjától nyerte a' harlemi Pétertől egy igen középszerű képirotól; utóbb Goyen és Weeninx főstészeknél folytatta tanulmányit. Rendkívüli hajlandósága a' művészethez 's festvényei után való kérdezkedések, úgy végre nőjének telhetetlensége okozá, hogy ő felette szorgalmasan dolgozott. Különös könnyűség tette kellemessé dolgozatit. Azon okoknál fogva, hogy rézmetszéseket szerezhessen magának mellyeket ő felette kedvelt, kénytelen volt ollykor pénzt kölcsönözni tanítványtól, mellyet ő csak az által fizethete-vissza, hogy az eladott festvények árában nőjét ámitá. Berghem' tájfestvényei 's állatdarabjai az első rendű képtárakat diszítik. Azok' bája, a' vidám 's könnyű találmányban, meglepő hév coloritban, természetes 's eredeti csoportozatban létezik. A' szigorúbb kritika tehet ugyan némi kifogást a' nagy könnyűség miatt, kívánhat is talán a' természet' másolatában kevesb mesterséget 's nagyobb egyszerűséget, szorgalmasb 's pontosb contourt az állatok' alakzatnál; azonban illy csekély fontosságú hibák elhomályosíttatnak azon elsőségek által, mellyekkel festvényei gazdagon ellátva vannak, 's ennél fogva őt a' legjelesb tájfőstészek' sorába joggal állíthatni. Berghem később maga radirozott 36 táblát, mellyek nagy becsben tartatnak. Anyavárosában hunyt-el 1683ben, munkás életpályája 59dik évében. Tanítványai közé tartoznak Dujardin és Glaubler.

MARATTI.

Maratti (Carlo) olasz képirok', nevezetes lőn alakjainak igaz rajza, a' perspectiv' igaz alkalmazása, általánosan jó elrendezés, okos bánás 's élő kellemes colorit által. Ezen művész Sachi főstész' tanítványa lévén, Raphael, Caracci és Guido-Reni' műveit tanulta.

szorgalommal 's csak hamar bámulatos előhadást tőn; mind a' mellett is saját manierjában mivelte magát, melly által hirt nevet szerze magának. Monorjában a' természet' pontos és hű követése remek árnyékozattal 's bájos colorittal egyesül. Született 1625ben 's jobb életre szenderült 1713ban, életpályája 88dik évében néhány napiglani gyengélkedés után.

POTTER.

Potter Pál nevezetes hollandi táj-alak- különösen pedig állatfőstész, született Enkhuysenben 1625ben. A' művészet' ezen ágazatában nehéz lenne nállánál ügyesb művészt felmutatni, 's főstései általán ritka művészi tökélyt bizonyítanak. Potter ezentúl mint rézmetsző is szerze magának hirt nevet. Elhunyt Amsterdamban 1654ben, életpályája 29dik évében, 's így tehát még élte' virágzatában.

PREISSLER.

Preissler Dániel született Prágában 1627ben, 's mint híres historiai- 's arczkép-főstész 1665ben lépett-le a' földi pályáru.

Preissler János Dániel Dresdában pillantá-meg a' napfényt 1666ban, nevezetes rajzoló 's képiro volt, 's végre Nürnbergben 1737ben lépett-le az életpályáru.

Preissler György Márton született Nürnbergben 1700ban, jeles rézmetsző 's rajzoló meghalálozott 1754ben.

Preissler János Justin Nürnbergben pillantá-meg a' napfényt 1698ban. Ezen tudományos művész 8 egész évig tartozkodott Olaszországban, melly után honjába visszatérvén, művészi talentomát mint historiai főstész tiszta fényben tünteté-elő. Kimult 1771ben.

Preissler János Márton, jeles rézmetsző, született Nürnbergben 1715ben. Az alatt mig Párisban tartozkodott, a' Kopenhageni udvartól meghivatván, rendes tanítónak neveztetett-ki a' művészeti akademiánál. Ezen

nevezetes férfiú, kinek metszései ritka művészi tökélyt bizonyítanak, 1794ben mult-ki.

Preissler Valentin Dániel, jeles művész a' radirozó monorban, Nürnbergben pillantá-meg a' napfényt 1717ben. Ő számos arczképet 's más egyéb festvényt dolgozott, 's végre 1765ben jobb életre szenderült.

COYPEL.

Coytel nevezetes francia család volt, melyből néhány jeles képiíró származott. Coytel Noel, kit nem tudhatni, ha valljon Párisban avagy Normandban született-e, 1628ban mások szerint pedig 1629ben pillantá-meg a' napfényt, 's hirnevét szerencsés idomai által alapítá, úgy hasonlag szigorú tanulmány és szorgalmas mivelés által. Elkészítvén Coytel a' régi Louvre palota 's a' tuillériák' festvényeit Lebrun' cartonja után, végre igazgatója lón az alapított francia akademiának Romában. Azon 4 festvényt, melyet ő a' versailles tanácsház' számára készített 's Romában köz szemléletül felállított, t. i. Solon, Trajan, Severus és Ptolomeus Philadelphus; a' műértőket bámulásra ingerlé. Ezen művész legjelesb festvényei közé tartoznak: sz. Jakab' kinja a' Notre-Dame egyházban; az öccsét meggyilkoló Káin az akademia' termében felállítva, a' sz. Háromság 's a' szüzanya' méhébe fogadása az invalidusok hôteljében. Coytel később Franciaországba tért-vissza 's Párisban hunyt-el 1707ben.

Ezen jeles képiíró' képzelő ereje gazdag 's virágzó volt, rajzolatja hibátlan, coloritja kedves 's a' kinyomás hathatós.

Coytel Antoine az előbbinek fia született Párisban 1661ben, ki korán már a' velencei coloristák után képezte magát, honnan azonban rövid idő múlva honjába visszatért, 's Párisban mult-ki 1721ben. Gazdagság a' találmányban, nagyság a' compositióban okozák, hogy vakító szép coloritja miatt a' rajz' hibássága nem tűnt fel. Ezen művész' hirneve tette alapkövét a' francia is-

kola monorjának, mellyben a' jó izlés 's magas művészet mindig jobban 's jobban hanyatlott. A' föstészetet tárgyazó vizsgálatai beszéd-alkatban, 's poetikai írása fiához, tiszta sztilre mutatnak, 's sok csinnel készülék.

CIGNANI.

Cignani (Carlo) született Bolognaban 1628ban, 's ugyan ott' halálozott-meg 1710ben. Mint képiro a' lombardi iskolához tartozott, 's Albano' tanitványa volt, kinek ecsetjét Cignani gyakran magáéval egyesíté, és sztiljét olly hiven követte, hogy alig lehete egyiknek dolgozatit a' másikéitól megkülönböztetni. Ő huzamos ideig a' bolognai akademia' igazgatója volt. Ezen művész' legjelesb fresco-festvényeit Bolognában láthatni a' sz. Mihály' egyházában 's a' Farnese palota' termében, mellynél akép jelen-meg 1ső Ferencz francia király, mint mikor a' golyvákat gyógyítá. Parmában festett ezen művész a' herczegi kertépületekben szerelmi czélzásokat, mellyek Caracci Ágoston műveivel egy fokon állanak. Mária égbemenetelénél Forliban, utánzá ő a' ravennai kuppolában Guido Reni jeles művész' szép Mihályát, 's ezen mester' több szép ideáját is. Egyébiránt a' rajzolásban mindenhol Correggio' hű 's szorgalmas utánzója volt. Cignani' ecsete hathatós 's coloritja élő. 11dik Clemens pápa a' Ranuccio Farnese herczeg, 's más nagy rangú férfiak tiszteletben tarták őt. Dolgozatit néhány ügyes mester metszé rézre.

Cignani (János Bettino) hires olasz historiai képiro, született Saoban Gardesee'nél 1710ben, 's Aureggio' és Calza föstészek' tanitványa volt. 2dik József császár, a' művészt műhelyében látogatá-meg 1769ben. Elhunyt 1770ben, életpályája 60dik évében.

MANTEUIL.

Manteuil Robert francia rézmetsző volt, ki 1630ban pillantá-meg a' napfényt 's 1678ban/a' földi pályáról lelépett. Ezen művész jeles rajzoló volt, 's Claude

Melan' utánzója, kinek azonban affectált egyszerűsége a metszésben, ezen művész által nemesb alkalmazást talált 's ennél fogva dolgozati méltán elsőséget érdemelnek.

ROOS.

Roos (János Henrik) képiro' 's rézmetsző, született Ottendorfbán az alsó Pfalczban october 27kén 1631ben. Ezen művész Dujardin Julien hires főstésznél tanult Amsterdamban, azután pedig de Bie Adriánnál dolgozott tájfestvényeket 's állatokat, jelesül lovakat, teheneket, juhokat 's kecskéket, ezentúl a' mainezi választó-fejedelem' képeit 's udvari embereit festette-le, mellyért őt a' herczeg arany lánczal 's medaillel ajándékozámeg. Ázon tűznél, melly maini Frankfurtban támadt 1685ben, 's melly által nagyobb része a' városnak emésztő lángok' áldozatává lőn, életét veszté-el a' művész is. Morgenstern egy helybeli rézmetsző, ki nehányat ezen művész' tájfestvényeiből helyes ízléssel metsze rézre, Roos' arczképével is megajándékozám a' közönséget. Önmaga közel 40 darabot radirozott jobbadán állatdarabokat. — Roos Fülöp az előbbinek fia, született maini Frankfurtban 1655ben, honnan Romába ment 's Brandi Hyacinth képiro' leányát vette magának nejlül, melly után mint főstész Tivoliban letelepedett, honnan is Rosa di Tivoli nevezetét nyerte. Mértékletlensége' következésében, kimult Romában 1705ben. — Roos Jakab Nápolyban telepedett-le, honnan is Rosa de Neapel nevezetét nyert. Ő nagyatyjánál Brandi Hyacinthnál tanult. Ezen művész egész ámitásig tudta atyja' monorját utánózni. — Rosa Kajetán, Fülöp' fia ugyan azon monorban dolgozott Bécsben, 1730 körül. — Roos Theodor, János Henrik' öccse, bátyjától nyerte mívelését, nehány német udvarnál dolgozott, számos arczképet végezvén, végre 1608ban a' földi pályárlal lelépett.

GIORDANO.

Giordano (Lucas) nevezetes képiíró, született Nápolyban 1632ben. A' föstészetet atyjától tanulta, annakutánna pedig Ribera József 's Beretini Péter alatt dolgozott Romában. Velenczében létekor, tanulá ezen nevendék szorgalmasan Cagliari Pál' műveit, mustrául azonban különböztetőleg Veronese Pál deli festvényeit választá magának. Giordano úgy annyira értette a' leghiresb képiírók' monorjait utánozni, hogy magok a' műértők is ámtíttattak általok, 's e' mellett még, csak nem hírheterlen gyorsasággal végzé dolgozatit, mellyről tanúbizonyosságul szolgálhat azon festvény a' Jesuiták' templomában Nápolyban, melly sz. Xavert ábrázolja, midőn ő Japanban a' népet kereszteli; ezen remek művet Giordano 36 óra alatt végezte - el tökélyesen. Az érintett gyorsaságot atyja' ösztönzése és siettetése által szerzé-meg magának, ki gyakran reája kiálta: Lucca, fa presto! (Lukács készítsd hamar), melly melléknevet ő utóbb is megtartá. Sebessége a' munka' bevégezésében 's az általa létre jutott festvények nagy száma, akadályoztaták őt ollykor a' tárgyat alaposan felfogni 's egész pontossággal kidolgozni. Felszollíttatván 2dik Spanyol királytól, az Escuriat-palotát dolgozati val felekesíteni, - boltozatát a' palota kápolnájának valóban remek műnek tekintetni. A' király lovagnak (Ritter) nevezte-ki őt, kinek meghalálozása után a' művész ismét honjába tért-vissza. Giordano' szinadása (Coloritja) valóban szép 's finom, a' perspectivét ő alaposan érté, 's fölötte termékeny képzelő erővel birt. Elhunyt Nápolyban 1704ben. — Legheylesb fresco-festvényei közé számlálhatni: az Escuriat palotában szemlélhetők Madridban, valamint is másokat Florenczben 's Romában. Láthatni néhányat legszebb dolgozatai közül a' dresdai galleriában. Festvényeinek száma olly igen nagy, hogy nem is maradt ideje a' szorgalmas tanulmányra, 's méltán keveset számlálhatni-fel köztük, mellyek teljes helybenhagyást érdemelnének.

CIRO-FERRI.

Ciro-Ferri képiro 's építőművész, született Romában 1634ben. Ezen jeles férfiú de Cortona Péter tanítványa volt, kit ő szerencsésen utánza, 's ki 7dik Sándor pápánál nagy tekintetben állott. Elhunyt 1689ben, munkás életpályája 55dik évében. Holt tetemei illő gyász tisztelettel egyik diszes egyháznak sírboltjába tétettek nyugalomra.

RUYSDAEL.

Ruysdael Jakab, hires képiro, született Harlemben 1635ben, 's ugyan ott' lépett-le a' földi pályáru November 16kán 1681ben. Ezen művész a' legjobb 's originalis főtészek' sorába tartozik, 's Berghem jeles képiro' barátja lévén, nálla szerze magának ügyességet a' művészet' ezen ágazatában. Ruysdael' dolgozatiban nem csupán a' kilátások, hanem a' fák is, növények, 's a' levegő a' természet után rajzolvák 's mind ezt Amsterdam tájékiban tanulta-el a' természettől. Valamint Berghem úgy Ruysdael el nem távozott soha honjából, bárha néhányszor szerző azt állítja is, hogy e' 2 művész együtt utazott volna Olaszországba. Dolgozatai tájfestvényekből 's falat-daradokból állanak, 's fölötte szerencsés volt a' 'fény' szelleyelosztásában. Szinezése tüzellő a' kidolgozás szorgalmas, 's a' fák' lombozata nagy figyelemmel készülve. Ezen művész rendkívül szerette a' vizet használni festvényeiben; minélfogva is mindenhol használt ő szömlégeket, folyókat 's csatornákat. Mivel Ruysdael alkáfőtész nem volt, Wouwerman, van der Velde 's Ostade által staffiroztatta, avagy látatá-el alkafőkkel kiegészít. Dolgozatának nagyobb száma Hollandban 's Franciaországban van. Önmaga is radirozott néhány tájfestvényt saját találmányai után. — Láthatni ezen művésztől a' bécsi cs. képtárban egy fölséges tájfestvényt, melly 4' láb magas 's 5½' láb hosszú; egyszerű világos vadászat gyöppös szinelőzettel, 's mindenütt

csodálatos bájoló igazság; magát azon zöldet, melly utánna sötételve látszik, ha tovább nézi az ember, 's a' napvilág különféle világosításira vissza-gondol, egészen természetesnek találandja; már igazabban nem lehet adni a' levegőt; a' fatörzsek mélyebb színeikben violaszínűek; a' kicsüggő nagy fa általában diszpéldány a' törzsben és sudárban.

PILES.

Piles (Roger de) jeles művész, született Clamecyban Franciaországban 1635ben. Ezen nevezetes férfiú a' magas tudományoknak szentelte magát, azonban különös hajlandóságból a' rajzolás 's festést gyakorolta, mellyben őt Claude François oktató, ki Lue Recollet névet is viselt. Piles a' francia udvartól különféle fontos diplomatikai küldetésekhez használtatott Velenczében 's Hollandban. Ő következő munkát bocsátá közre: *Abregé de la vie des peintres, et cours de peinture par principes.* Piles csak mint dilettans űzte a' művészetet, jelesül az arczkép-festést, 's itt' tünteté-fel művészi talentomát tiszta fényben. Kimult Párisban 1709ben, életpályája 74dik évében.

VIANI.

Viani (Giovanni) képiro Bolognából, 1636ban pilantá-meg a' napvilágot. Ezen jeles férfiú Torri Flaminio föstésznél tanulta a' művészetet 's Reni Guido után föstett. Viani' rajza helyes 's minden erőltetés nélkül előadásai; minélfogva ő méltán a' legjelesb művészek' egyike volt, a' kiket a' bolognai iskola felmutatni képes. Kimult 1709ben, életpályája 73dik évében.— Fia Domonkos, ki 1668 született 's 1710ben kimult, atyjának érdemes tanítványa volt.

VELDE.

Ezen nevezet alatt néhány hollandi képiro lön ismeretes, kik közt van der Velde Adrian, ki Amster-

damban született 1639ben 's már 1672ben kimult, különösen nevezetes lőn. Wynant volt ezen művész' tanítója, 's már gyermekkorában igen szeretett festeni természet után tenyésztő állatokat. Velde csak hamar bámulatos előlépéseket tőn a' főtészetben. Fő érdemeit meleg colorit, bájoló 's kedveskedő világítás, a' fák közt átsugárló levegő, igaz rajz, az állatok és alakok' természetes színezése teszi. Tudva van ezentúl, hogy ő nevezetes képiróknak festett alakokat tájfestvényeikbe, például Moucheron tanítójának 's Hayden' dolgozatiba. Az érintett tájfestvényeken 's állatdarabokon kívül, nagy historiai festvényeket is dolgozott, például: a' keresztről levételt. Ezen művész' dolgozati külön kép-tárakban szétszorra találkoznak. — E' most érintett művészen kívül, egy más van der Velde Jesaias képiró is ismeretes, ki megkülönböztetőleg csaták' előterjesztése 's útonállók' megtámadása által tette magát nevezetessé. Ezen érintett művész Leydenben élt 1630ban. — Azt vélik némellyek, hogy ez lett volna van der Velde Vilmos, a' nevezetes marinefőtész' atyja, ki Leydenben született 1610ben 's ki Londonban mult-ki 1693ban. Ez szüntelen tollal rajzolt merészen 's mesterileg. — Ennek fia, ki hasonló nevet viselt, Amsterdamban született 1633ban, 's 1707ben meghalálozott; atyjának tanítványa lévén, tengeri darabokban nagy mestert árult-el.

NETSCHER.

Netscher Gáspár a' legnevezetesebb hollandi képirók' egyike, jelesül a' szövetek 's öltözetek' előadásában, született Prágában 1639ben. Ezen művész egyedül csak kis darabokat festett, mellyeket ő aztán legfinomabb kidolgozással, 's fölséges colorittal ellátott. Dolgozati fellette ritkák, 's tisztaságuk es szépségük miatt nagy becsben állanak. Elhunyt Haagban 1684ben életpályája 45dik évében.

Nétscher Theodor, kit egyébiránt francziának is hívják, született Bordeauxban 1661ben, az előbbinek

fia volt, 's mint arczkép-főstész hirt nevet szerze magának. Kimult 1732ben.

Netscher Konstantin, született Haagban 1670ben, az előbbinek testvére 's igen ügyes arczkép-főstész volt. Jobb életre szenderült 1722ben.

COYSEVOX.

Coysevox elhírlt francia szobrász született Lyonban 1640ben. Ő 25 esztendő korában Alsatziába ment, Fürstenberg kardinál pompás palotájának diszesítése miatt Zabernben. Miután onnan Franciaországba visszatért, tagja lón 's később örökös kancellárja a' képiroi és szobrászi akademiának. Coysevox elhunyt 1720ban. — Azon alakokkal, mellyeket neki előterjeszteni kelle, bájolólag, fellengően, mesterként (naiv) 's nemesen bánt vésője, 's az okból őt a' szobrászatban Vandyknak nevezék az arczkép szépsége, 's annak tüze miatt. Coysevox' legszebb 's legjobb szobrász művei közé tartoznak; Mazarin kardinál' szobra a' párisi museumban, 14dik Lajos' loyag szobra a' Bretagne státusok' számára készülve, Colbert' síremléke, Dordogne, Garonne, és Marne' szobrai, Kastor és Pollux csoportozata, az ülő Venus, Nympha a' kagylón, a' Hamadryade, a' víg Faun a' harántsippal (Flöte), Pegasus és Merkur. Dicsérő-írást (Eloge) Fermelhius írta Párisban 1721ben.

DUJARDIN.

Dujardin Károly jeles képiro, született Amsterdamban 1640ben, 's Berghem' tanítványa volt. Ezen művész felülhaladhatlan maradt a' tájfestvényekben, álladarabokban 's bamboccidekben. Korán már Olaszországba jutván, tagja lón a' romai czimerkészítő társaságnak, hol is kecskeszakálás (Boeksbart) mellék nevezetet nyert. Visszaútaztakor, nem csekély adósságba dült Lionban, melly terhes állapotból csupán az által szabadulhata-meg, hogy gazdag, de már koros házi gazdaszszonyát vette feleségül. Mivel tehát Dujardin szeretetből

nem, hanem csupán kénytelenségből házasodott, hihető, hogy ezen idegenkedésből nőjéhez hagyta-el a' várost alattomban, 's Romába ment, hol ismét feltalálta régi barátjait, csodálóit, 's fényes házat tartott. Innen utóbb Velenczébe költözött, 's ott' is hunyt-el 1678ban életpályája 38dik évében. — Tájfestvényeiben szellem 's őszhang uralkodik, alakjaiban pedig mindenhol karakter 's a' coloritban mesterének erős tónja. Dolgozati igen ritkák, 's drágán fizettetnek-meg. Láthatni ezen mestertől 52 darab metszést, mellyeket ő annyi ésszel 's művészi belátással mint könnyűséggel radirozott.

NOLLET.

Nollet Domonkos híres tájfőstész 's bataille-képiró, Brüggeben pillantá-meg a' napfényt 1640ben. Ezen művész különös ügyességet szerze magának a' lovak' festésiben, mellyek is ennél fogva nagy becsben állanak. Kimult Párisban 1736ban, életpályája 96dik évében.

LAIRESE.

Lairesse (Gerard de) híres képiró 's rézmetsző, született Lüttichben 1640ben, 's kimult Amsterdamban 1711ben. Ezen művésznek a' hangászat 's költészet szolgáltat megújulásul, valóságos foglalatossága pedig a' főstészet volt. Atyja középszerű képiró lévén, a' rajzolásban oktatta őt, 's már 15 esztendő korában képes volt arczkép-főstés által az élet' szükségzeit megszerezni magának. Lairesse könnyen keresett pénzt, mellyet ő azonban feslett élete által ismét csak hamar elköltött. Elvesztvén szemvilágát 1690ben, következő czimű munkáját diktálta más tollába: „Groet Schilderboek“ (2 kötet 1728) németül; ezentúl „Nagy képirói könyv“ (3 kötet 1728). — Ezen művész tökéletesen értette a' főstészet poetikai részét, dolgozotai kecsesek 's fellengők, mindent könnyűséggel feltalált; nagyban, és szerkesztetett festvényekben különösen megkülönböztette magát. Nemzete' műveiből merítette ő a' színezet' igazságát 's a' ki-

dolgozás azon kecsejét 's bájos szépségét, melly a' belga iskolát karakterizálja, mellyeket ő azonban a' rajz' pontossága 's a' tárgyak' ügyes választása által még felül is haladott. A' találmányban szerencsés lévén, szorgalmas, velős 's könnyű ecset által tudott mindent kivíni. Nállánál a' művészet' minden része folyó volt, 's ennél fogva őt nem ok nélkül nemzete Poussinjának nevezik. Mind e' mellett is azon kifogást tehetni, hogy rövideknek 's kevésbé kellemeseknek festette alakjait. Lairese mustraképül választá Poussint, 's ennél fogva a' tárgyak' elrendezésében 's azok választásában elérte ugyan őt, de a' tanulmány' mélységében, a' gondolat' jelességében 's végre az antikok' isméréteben nem. Ezen művész fölötté gyorsan dolgozott; bizonyítják ezt Apollója 's a' 9 Muzsa, mellyeket egy nap alatt elvégzett. Ő egyébiránt tökéletes volt a' mythológiában 's eléggé jártas a' történetben, jól ügyelt a' costumra 's illedelemre. Lairese dolgozatának nagyobb száma allegoriák 's mesék. Coloritja kellemes, 's rajzolata a' nélkül hogy egészen igaz lenne, bizonyos csinosság által ajánlja magát. Ő közel 200 darab radirozott rézmetszeteket hagyta maga után, mellyek közül sokak ismét újra metszettek. Leghelyesb festvényei közé tartozik: Antiochus és Stratonice, melly 1781ben Tronchin' kezébe jutott. — Ezen képirónak 3 fia volt 's 3 öccse, kik hasonlólag főtészek voltak. Az utóbb érintettek közt Ernst és János nevezetes állatfestők voltak, Jakab ügyes virágfőtész, ki is az alkalmazott képirói művészetről, flamaendi nyelven irt egy becses munkát.

A G A R.

Agar (Jacques de) avagy Dogar historiai képiró, különösen pedig ügyes arczkép-főtész az angol iskolából, született Párisban 1640ben. Tanítója Vouet volt, 's minekutánna már arczkép-rajzai által hirt nevet szerze magának, 2dik Krisztián daniai király első udvari képirójának nevezte-ki őt. 4dik Fridrik igen foglalatoss-

kodtatta 's kedvelte ezen művészt, azonban útazásra lévén kedve, Angliába ment, hol sok szép arczkép-festést készítte. Festvényei közt főleg említésre méltók: Rochefort grofné, Montague hercegné, Sunderland grofné, Katalin angol királyné, Strafford Tamás grof arczképei stb. Elhunyt Angliában 1723ban, mások szerint pedig már 1716ban Dániában.

POZZO.

Pozzo András híres képiró, ki historiai- 's tájfestvényei, tengerdarabjai, gyümölcsök 's virágok' festése, által szerze magának hirt nevet. Ezen jeles férfiú a' perspectiv-festésben nagy előhaladást tőn, melyet ő a' Jesuiták' egyháziban gyakran használt, miután ő 1665-ben maga is Jesuita lett, főleg a' plafond-festvényeknél 's a' kuppolák' diszetésénél. Valamint Olaszország' első rendű városai, úgy Bécs fejedelmi főváros is felmutathat dolgozatiból. Minden ügyessége mellett is sajnálni kell, hogy festvényeinél a' colorit sehol nem állandó, idővel elfeketülvén. Kimult Bécsben 1709ben.

JOUVENET.

Jouvenet (Jean) francia képiró, született 1644ben 's kimult 1717ben. Ezen művész mester volt a' nagy nemű compositióban 's fényes coloritban, manierzott azonban a' rajzolásban. Jouvenet' világhomálya fellengő 's kellemes, perspectivje azonban hibás és színezete Guercin képiróra emlékeztet; valamint ennél, úgy amannál is hibáznak az idealis formák. Élte végefelé bénává tértve a' guta-ütés által, bal kezével festett. Nevezetes képei az ördöngösök' kigyógyítása 's az Esther.

TROY.

Troy (François de), Toulouseben született 1645ben, 's híres francia képiró volt. Ezen művész atyjánál tanult, aztán pedig Loir és le Fevre főtészeknél. Troy nevezetes arczkép- 's történetfőtész volt, 's ő készítet-

te a' kir. család' portraitjeit, valamint is a' Főtisztviselőket az udvarnál. Ezen ügyes képirót küldé Münchenbe 14dik Lajos, hogy ott' a' Dauphine' arczképét fesse. Tróy a' kir. akademia' tagja lett 1674ben, professor és rector-adjunctus, végre igazgató. Kimult 1730ban, életpályája 85dik évében. — Találhatni ezen művésztől különféle historiai festvényeket Párisban. Rajza hibátlan, az alakokat teljes élénkséggel 's kinyomással terjesztelő, 's az asszonyi személyek' kecsseit és szépségeit tudta kiemelni a' nélkül, hogy általa a' hasonlatosság valamit szenvedett volna. Coloritja kellemes és szilárd.

HUGTENBURGH.

Hugtenburgh János, hires csatafőstész született Harlemben 1646ban. Ezen művész Dyck János' tanítványa volt, azután pedig Olaszországban, 's végre Párisban tanult Van der Meulen alatt. Ő általa fősteté Eugen herczeg austriai főhadivezér mind azon ütközeteket, mellyeket megnyert Marlborough herczeggel, az angol sereg' tábornokjával 1708 és 1709ben a' Francziák ellen. Hugtenburgh a' pfalzi választó-fejedelem' udvarához jutott 1711ben, hol ő fölötte sokat dolgozott, 's hol őt mindenki becsült 's tisztelt. Ezen derék férfiú, felülmulta Van der Meulen képirót, 's igen hasonlít a' bánás' finomságában 's az előterjesztési elevegenségben Wouwermanhoz. Radirozott táblái is, úgy hasonlólag rézmetszései becsesek, 's a' műértőktől kerestetnek.

KNELLER.

Kneller Godfriéd a' leg-hiresb arczkép-főstészek' egyike, született Lübeckben 1648ban. Katonának akarván őt nevelni szüléi, ennél fogva Leidenbe küldék az ifjút az egyetembe, hogy ott' a' mathesist 's a' várerősítéseket tárgyazó tudományokat tanulja; mivel azonban az ifjúnak különös hajlandósága volt a' főstészethez, eleintén Rembrandt alatt tanult, később pedig Bole Ferdinand képiró' igazgatása alatt. János Zachariás öc-

csével, ki az architektúrát választá magának, Olaszországba utazott, hol Titian és Caracci képirók' leg jobb dolgozatit másolta 's e' mellett Maratti Károly' barátságos oktatásában is részt vón. Miután Kneller egy ideig Romában tartzkodott, Velenczébe ment, hol eleintén történeteket festett, utóbb pedig egyedül az arczkép-főstéssel foglalatoskodott, mellyek által hirt nevet szerze magának. Ezen művész 1672ben Nürnbergben, Münchenben 's Hamburgban dolgozott, honnan 1674ben Londonba ment, hol dolgozatit csodálták. 2dik Károly angol király 1680ban udvari főstészének nevezte-ki őt. — Kneller Párisba utazott 14dik Lajos' meghívására 1684ben, hol ő a' királyt 's annak családját festette, 's hol meghallotta az angol király' kimultát is. 2dik Jakab hasonló jó indulattal viseltetett iránta. 3dik Vilmos knight-lovagnak nevezé-ki őt 1692ben 's utazást kelle neki tenni a' király' parancsára Brüsselbe, hogy ott' a' bajor választó-fejedelmet fesse, kitől ő aztán egy medaillét arany lánczal 's 300 font sterlinget kapott ajándék névében. Legyen bár, hogy ő pártosa volt a' revolutiónak, melly trónra segíté az oraniai herczeget; ő mind a' mellett is jó barátságban maradt az elüzött király' barátival, 's aztán is társalkodott velük. 1ső György angol király Baronetnek nevezte-ki őt whitton-czimzettel a' mildlesex grofságban 1715ben, miután már annak előtte 1ső József császártól német lovagnak neveztetett-ki. — Kortársai azt bizonyítják, hogy Kneller igen kedvezett volna a' Lefőstetteknek, ellenben a' kidolgozás' könnyűsége 's kelleme, úgy hasonlólag hathatos colorit 's nemes egyszerűség által potolá-ki a' hasonlatosság' hiányát. Ezen művész élte' 75dik évében szenderült jobb életre 1723ban, és szép vagyont hagyta maga után. Tiszteletül emléket állítának nekie a' westmünsteri apátságban igen magasztaló felirással, mellynek készítéséért, mint állítják, Pope a' művész' életében még 500 font sterlinget vett-fel.

Ezen művész valamint hiú, úgy pénzsomjas is volt. Következő kérdésre: miért hagyta-fel a' tájfőstéssel 's választá magának az arczkép-festést azt adá válaszul: a' historiai képirók teszik azt, hogy a' holtak éljenek, önmagok azonban csak saját elhunytuk után kezdenek élni; én ellenkezőleg az élőket festem, 's ők már innen is hagynak élni.

REGNAULDIN.

Regnauldin Tamas nevezetes francia szobrász, született Moulinsban 1648ban 's 1706ban lépett-le a' földi pályáru. Számos szobrot szemlélhetni ezen művéstől a' versailles és tuilleries-i paloták' diszkertjeiben, mellyek öszvesen ritka művészi tökélyt bizonyítanak.

FRANCHESCHINI.

Francheschini Antal, képiró a' lombardiai iskolából, született Bolognában 1648ban 's Cignani' tanítványa volt. Ezen jeles férfiú különösen szerencsés volt a' gyermek-főstésben, melly által tartandó hirnevet szerze magának, 's festvényei még most is nagy becsben állanak. Kimult 1729ben, életpályája 81dik évében.

HOET.

Hoet (Gerard) jeles képiró született Bommelben 1648ban. Ezen művész eleintén az üveg-főstéssel foglalatzkodott, de azzal csak hamar felhagyván, a' historiai részt választá szerencséivel, 's néhány egyházat 's palotát díszíte műveivel, mellyek által ő olly hírbe jött, hogy a' hollandi iskola' első rangú művészenek tarták őt. Hoet Haagban mult-ki 1733ban, életpályája 85dik ézéhen.

EDELINK.

Edelink (Gerard) született Antwerpben 1649ben, nevezetes képiró volt, 's a' leg jelesb rézmetszők' egyi-

ke, ki a' művészet' első elemeit anyavárosában tanulta ugyan, talentomát azonban Franciaországban fejtőztette-ki tökéletesen. 14dik Lajos Francziák' királya, kedvezések által tudta őt ott' letartoztatni. Feladásul szolgált ezen művésznak: Raphael képiro' sz. családját 's Nagy Sándor' látogatását Darius' familiájánál rézre metszeni Lebrun festvénye után. Ezen művész metszette többek közt da Vinci' lovagütközetét rézre. Historiai festvények után készült nagy rajzlapjainál olykor sajnálni kell a' művész' választását. Nagy száma festvényeinek csupán Edelink' mester keze által lett ismeretessé. Legszebb rézmetszéseinek egyike, — a' kereszt, Lebrun után. Nem kevesb szerencsét tőn ő az arczképekkel is, melyekből önmaga többeket metsze rézre, az akkorbeli nevezetes személyeket tárgyzók. Perrault' gyűjtvényében, mellyet sok híres férfi' arczképe díszít, találhatni töle néhányat. Vésőtolla tiszta 's fényes, monorja nagy 's hibátlan, rajza könnyű, 'a' természet pontosan 's hiven van követve, a' harmonia utánozhatlan a' végrehajtásban; — mind ezek azt eszközlik, hogy dolgozati felülemelkednek az akkori leghiresb művészek' rézmetszésein. Edelink' mint rendes kir. rézmetsző, 's tanácsnok a' képiroi akademiánál elhunyt 1707ben, munkéletpályája 66dik évében. Sem testvére, sem fia nem voltak képesek őt elérni, de még annál kevesbbé felülhalladni.

ROSETTI.

Rosetti Domonkos nevezetes rézmetsző, született Velenczében 1650 körül 's Veronában foglalataskodott 1718 körül. Ezen művész pénzverési igazgató lőn anyavárosában, egy ideig Düsseldorfban élt a' pfalzi választó fejedelem' szolgálatában, kinek számára ő Nagy-Sándor' győzedelmeit metszette 12 réztáblára. Ezen művésztől láthatni ezentúl 35 rézmetszést is a' régi 's új testamentom' történetéből.

BRUYN.

Bruyn (Cornelis 'le) képiíró, ki útazásai által lón főleg ismeretes, született Haagban 1652ben. Van der Schnur Theodortól tanulván a' föstészetet, 1674ben Romába útazott, hol 1677ig a' művészet' gyakorlásával tölté idejét. Mivel ő igen szeretett útazni, megjárta tehát Nápólyt 's Olaszország' más egyéb városait, honnan Smirnába jutván hajóval, végig járta kis Ásiát, Egyiptust, az Archipelagus' szigeteit, melly alkalomkor mindent feljegye 's lerajzolt magának, mit érdekesnek talált 's magára vonta mindenki' figyelmét. Visszatértekor Velenczében telepedvén-le, a' művészetben gyakorlá magát 's Lotti Károly' igazgatása alatt dolgozott. Tet-szést nyervén munkája, ismét kedve jött útazni, 's 1701-ben útnak indulván, végig járta Oroszországot, Persiát, Indiát, Ceylont 's más ásiái szigeteket. Ezen útazása közben festette ő többek közt Nagy Péter czárt. Ismétí visszatérte után 1708ban, második útazási leírását bocsátá közre 1711ben, mellynek értéke valamint már az elsőé is, inkább a' lemásolás avagy leképezés' szépségében 's annak pontosságában áll, hogy sem reá támaszkodható észrevételekben. Bruyn élte' végső napjait a' művészetekkel tölté részint Haagban, részint Amsterdamban 's végre Utrechtben hunyt-el van Mollem barátjánál 's pártfogójánál.

FEHLING.

Fehling Henrik Kristof, német képiíró, született Sangerhausenben 1653ban. Ezen föstész Olaszországba tón útazást, 's így néhány évet tölte Romában. Miután ismét visszatért volna honjába, János György választó fejedelem udvari képiírójának nevezte-ki őt; aztán igazgatója lón a' dresdai akademiának, 's egyszersmind a' műgyűjtvények első felügyelője. Kimult 1725ben, életpályája 72dik évében.

REUTER.

Reuter Krisztián, kit Leandernek is neveznek, született Szászországban 1656ban. Ezen híres csatafőstész katonai szolgálatba állott a' szavoji Eugen hercegnél, kinek táborozásait az Ottobone nevű palotában lefestette Romában. Reuter meghalálozott Romában 1729ben, életpályája 73dik évében.

HEUS.

Heus (Jakob de) nevezetes képiro, született Utrechtben 1657ben. Ezen művész különböztetőleg tájfestvényeket készíte, mellyek beárnyékolt avagy sraffirozott lovakkal 's marhákkal ellátvák.

COUSTOU.

Híres szobrász-család, melly Fransziaországban 15dik Lajos' uralkodása alatt a' szobrászat' előmozdítására fordítá figyelmét 's az annak iparkodása által egész más 's nemesb irányt nyert. — Coustou Miklos született Lyonban Januarius 9ikén 1658ban 's igazgatója volt a' képző művészeti akademiának, 's végre Párisban multki 1732ben, életpályája 74dik évében. Ezen művész a' fellengő ideákban fölötte gazdag 's izlése finom volt; rajzai igazak voltak, alakjainak állása nemes 's az öltözet diszteljes. A' Megváltó' levétele a' keresztről, különös nagy becsben áll, melly oltárképet a' párisi főegyházban szemlélhetni.

Coustou Vilmos, az előbb érintettnek öccse, tanítványa 's akadémiai igazgató, született 1687ben 's Párisban hunyt-el 1748ban, ki is a' szobrászatra nézve nem kevesb érdemet szerze magának bátyjánál. Leghelyesb műszüleményének tartják a' Dubois cardinalis' síremlékét a' st. Honoré nevű egyházban.

Coustou Vilmos az előbbinek legkorosb fia, született Párisban 1716ban, 's ugyan ott' lépett-le a' földi pályáru 1777ben, ki aztán még jóval felülhaladá a' 2.

testvért is. Őt diszíté-fel 2dik József császár személyesen 'a' sz. Mihály' rendjével, Párisban létekor. Azon 2 szobor, melyeket a' burkus király számára dolgozott, az az: Mars és Venus; a' természeti ember-magasságot meghaladják 's köz csodálkozás' tárgyaivá lettenek; Dauphin és Dauphine, avagy 16dik Lajos szüléinek síremléke a' sensi főegyházban, méltóságos egyenesség' karakterével büszkék.

RUSCONI.

Rusconi (Camillo) híres szobrász, született Majlandban 1658ben. Ezen művész anyavárosában tanult Volpini Pál és Rusnati Józsefnél, Romában pedig Ferrata Ercole jeles művésznél; ő azonban az antikok után mivelte különösen magát. Rusconi fölötte sokat dolgozott köz- 's privát építvények' számára 's végre Romában 1728ban lépett-le a' földi pályárul. Azon síremlék, melyet ő 13dik György pápa' számára készített, azon kor' legjelesb szobrászai közé emeli őt.

BIBBIENA.

Bibbiena (Fernando) képiro' 's architektus, született Bolognában 1657ben, fia volt Galli Giovanni Maria nevű főstésznek 's építőművésznél, ki magát anyavárosától melly Toskánában fekszik, Bibbienának nevezte. Ezen művész mint gyermek legszerencsésb idomokkal volt felruházva, 's művészi talentomát tiszta fényben tüntetelő. Cignani Károly volt vezérlője tanulmányiban. Az architekturai rajzolatok 's foglalatossága a' geometriával szültek hajlandóságot az építő-művészethez. Első felkészült építvényei általános helybenhagyást nyertek, melly is Ramuccio Farnese herceget végre arra birta, hogy ezen művészre bizza a' mulatóház' felkészítését Colornoban, 's a' kertek' diszesítését ugyan ott'. Hire neve mindenfelé elterjedt, 's ennélfogva Barcellonába hivatott-meg, később pedig a' parmai herceg a' színházak előjárójának nevezte-ki őt következő czímmel: első képiro'

's architektus. Ennek utánna Bécsbe hivatott-meg 6dik Károly császártól. Számos deli építmény készült-fel Austriában rajzai után. Ezen művész, a' hibás és zavart sztiljét Barromininek még tovább kiterjeszté a' színházi festvényekben; dolgozati mind e' mellett is nagyok, 's a' perspectiv' ügyes bánása által ki-vannak tüntetve. Találmányai jók 's pontosak, a' bevégzés szigorú, 's coloritjában a' kő' utánzása helyes; ő azonban nem volt képes kihozni Pannini, Servandoni 's más egyéb képírók' gazdagságit, sem pedig a' tinták' változásit. Irományai bizonyítják mély belátását és szerzett tudományát. Bibbiena végre megvakult 's 1743ban kimult. — Következő munka áradt tőle az utóvilágra: „Architettura prospettiva“. Ezen művésznek 3 hátra maradt fia terjeszté-el atyjuk' művészetét Olasz 's Németerszámban. Antal viselte atyja' hivatalát 6dik Károly alatt; József Berlinben mult-ki, és; Sándor a' pfalzi választó-herczeg' szolgálatába lépett.

FRANCIA.

Francia (Francesco Maria) elhírlt képíró és rézmetsző a' francia iskolából, született Boulogne-ben 1657ben. Láthatni ezen művésztől egy helyes festvényt a' bécsi cs. képtárban, melly 10 láb magas, és 7' széles. Közepett van Mária a' szelid asszonyiság 's ő előtte nem ismeretes méltóság' leg gyengédebb kinyomásival; a' gyermek ölében van, kinek képéből valami isteni sugárzik, jobbra pedig a' Katalin a' kerékre támaszkodva, 's a' vértanú-pálmát feltartva; balra Ferencz tele ahítattal és bizodalommal a' Madonnához feltekintve. Elhunyt 1735ben munkás életpályája 78dik évében.

WERF.

Werf (Adrian van) híres hollandi arczkép-főstész, született Kralingerambacht-ban nem messze Rotterdamtól 1659ben. Szegény szülektől származván, atyja, ki a' gyermek' hajlandóságát a' rajzolásához korán észre-vet-

te, egy arczkép-főstészhez küldé Rotterdamba, hol csak hamar bámulatos előhaladást tőn 's tanítója sztiljét híven követte, honnan aztán Eglon van der Neer' iskolájába lépett, ki őt mint segédet útazásinál magával vitte. Hollandon keresztül utaztakor, a' pfalzi választó fejedelem látta ezen ifjú művész' dolgozatit 's azon időtől fogva különfélekép foglalatoskodtatta őt. Rotterdamtól választván magának lakhelyül, ott' egy előkelő familiából választá magának feleséget 's 1687ben házasságra lépett. A' választó herczeg 's más nagyrangú férfiak általa festeték arczképeiket, 's a' herczeg nála rendelte-meg Salamon' ítéletét, melyet neki személyesen kelle áthoznia Düsseldorfba, mellyért a' fejedelem őt herczegileg megajándékozá; 's családjával együtt nemesi rangra emelte. Werf legjobb festvényei az Electornál voltak, azok pedig, mellyek kevesb értékűek, a' dresdai képtárba jutottak. Ezen művész szerencsés helyzetetésben lévén, 1722ben lépett-le a' földi pályárul.

Werf daliás (heroisch) tárgyak' kidolgozása által különbözteti-meg magát honosítól, habár festvényei több szorgalmat 's finomabb végrehajtást mutatnak is mint nagyságot 's tüzet. Coloritja hathatós 's öszhangzatú, redőzete nagy, ellenben alakjainál az anatomia hibázik.

FARAROLI.

Fararoli Nunzio, ismeretes főstész a' nápolyi iskolából, Nocera de Pagani nevű helységben pillantá-meg a' napvilágot 1661ben. Ezen művész Lucas Giordano' igazgatása alatt előbb a' historiai főstészetnek adta magát, utóbb pedig a' tájfőstészet választá magának. Fararoli' tájfestvényei, hol ő fölségesen tudta kidolgozni a' fák' külön nemeit, szellemmel telvék, 's az ott' használt alakok életet 's gyönyört kölcsönöznek azoknak. Mint aggostyán lépett-le a' földi pályárul.

SCHOON-JANS.

Schoon-Jans Antal nevezetes képiró, született Antwerpben 1665ben. Ezen művész Quellinus Erasmus' ta-

nitványa volt 's Romában mívelte magát, hol is Parrhasius mellék nevezetet nyert. Elhunyt Bécsben mint cs. udvari képi-
ró 1726ban, életpályája 61dik évében.

BALESTRA.

Balestra Antal, olasz képi-
ró, született Veronában 1666ban. Ezen művész a' kalmársággal felhagyott a' művészet iránti vonzalomból és szeretetből; Zaffi Gio, és Bianchi voltak tanitoji Veronában, Bellucci Velen-
czében, 's Maratti Károly Romában. Ő alapított Velen-
czében egy iskolát, mellyből aztán sok derék férfiú jutott-ki. Elhunyt Velen-
czében 1740ben, életpályája 74-
dik évében. Sztilje hibátlan, - festvényei erővel és grá-
ciával telvék.

RUGENDAS.

Rugendas (György Fülöp) képi-
ró 's rézmetsző, szü-
letett Augsburgban November 27kén 1666ban, a' legje-
lesb csata-főstészek' egyike, — különösen tetszvé-
nek ki illy nemű előterjesztések. Találmányiban minden erőt
és szellemet mutat, rajza hibátlan 's a' lovak' állásiban ő
kimerithetetlen. Radirozott rajzlapjai közt megkülönböz-
teti magát egy gyűjtvény, melly Augsburg' ostromlását
ábrázolja 's mellynél ő maga is részt vón. Elhunyt Augs-
burgban 1742ben, munkás életpályája 76dik évében-

VALKENBURG.

Valkenburg Theodor, hollandi képi-
ró, Amsterdam-
ban született 1675ben. Ezen jeles férfiú honjában és Né-
metországban űzte művészetét, Surinamban pedig 2 évig
tartózkodott, 's végre anyavárosában jobb életre szen-
derült 1721ben, életpályája 46dik évében. — Valken-
burg állatokat, madarakat, virágokat, 's képeket fes-
tett Weening' monorjában, mellyek egész maiglan nagy
becsben állanak, 's jó drágán meg is fizettetnek.

ZANETTI.

Zanetti (Antal Mária grof) jeles műbarát 's műértő Velenczében, ki 1680 körül született, 's korán kezdván rajzolni, messze is vitte azt. Hugo de Carpi' találmányt ő újította-meg, melly szerint fa- 's rézmetszéseket 3, 4 tábláról lehete lenyomtatni, 's lankadhatlan műszorgalma által a' művészet' ezen ágazatát felette előmozdítja. Zanetti' műcabinetje igen szép volt, 's a' műgyakorlóra nézve fölötte hasznos. Elhunyt 1767ben. „Lettere sulla pittura scultura ed architettura“ című közre bocsátott munkája Romában 1754ben, a' történetre nézve igen fontos. Gemmáji, metszett kövei magaslatú alakokkal (Camee) 's kézrajzolatai Gori' megjegyzéseivel, — azok rézre, emezek pedig fára metszve, jelentenek-meg.

Zanetti Antal Mária, az előbbinek rokona, szent Markusi könyvtárnok volt Velenczében, 's azon írómányai által, mellyek a' művészeteket 's a' hajdaniságot tárgyazzák, tartandó hírnevet szerze magának.

CLERC.

Clerc (David le) kedvelt képi-író, született Bernben 1680ban. Werner' tanítványa lévén, igen korán jutott a' darmstaedti udvarhoz, onnan pedig Károly landgrofhoz Kasselbe, kinek szolgálatában 30 egész évig volt, közben pedig további művelés 's tapasztalás végett utazást is tőn. Clerc' coloritja fölötte hasonlít Rigaut és Rubens képi-írókéihez, kik' műveit, és színadásit ő figyelemmel tanulta. Ezen művész egyébiránt igazán eltalált arczépein kívül historiai darabokat, tájfestvényeket 's diszes virágokat is dolgozott. Kimult Frankfurtban 1738ban, életpályája 58dik évében.

RAOUX.

Raoux (Jean) francia képi-író volt Montpellierben, ki 1680ban pillantá-meg, a' napvilágot 's ki a' földi pályáról 1734ben lépett-le. Ezen művész' tanítóji Rank és

Bon-Boulogne voltanak, 's földolgozatai közé a' Giustiani Lolini palota' galleriája tartozik Velenczében. Raoux általán az alakokat 's jelesül a' dámákat iparkodott idealizirozás által nem csupán a' színben 's rajzban, de még az elrendezésben 's öltözetben is érdekessé tenni úgy annyira, hogy ecsetje által azok marquisnékké, herczegnékké, aphroditákká, muzsákká, gráciákká, vestalékké avagy bachantinekké lettenek, avagy áltképeztettenek.

D O N N E R.

Donner (György Ráfael) német szobrász, született az eckartsaui uradalomban alsó Austriában 1680ban. Ő eleintén aranyműves volt, 's a' művészet' elemeivel Giuliani János szobrásznál lón ismeretes, ki ugyan azon püspöki birtokban foglalatostkodott épen akkor; utóbb béllegmetsző lón 's végre 1726tól fogva a' szobrászatnak szentelé magát kirekesztőleg, melly művészeti pályán valóban gyors 's dicséretes előlépéseket tőn, 's nem sokára a' jelesség' magas fokán állott. Donner Bécsben mult-ki Februarius 16kán 1741ben.

Ezen ügyes művész' dolgozatai néhány egyházat 's palotát díszítnek Austriában; különösen csudálják Bécsben az újtéren alkalmazott szép képoszlopokat a' szökőkútaknál 's 6dik Károly császár' szobrát Breitenfurtban. Legügyesb tanítványai közé tartoznak: Mátyás, testvére, ki mint medaille-metsző 's akadémiai tanító hunyt el Bécsben, és Sebestyén, ki ügyes képiro volt; ezeken kívül még Fritsch, Balthasar, Moll, és Oeser.

A L B O N I.

Alboni Pál, nevezetes bolognai tájföstész, született 1680 körül, 's a' Flammaendusok és Hollandusok festvényei után mivelte magát. Ezen művész 1710tól kezdve, 14 egész esztendeig élt Bécsben, hol azonban megütyén a' guta jobb kezét, kénrté őt visszatérni

honjába. Itt' kezdett ő bal kézzel fősteni, 's megváltoztatta monorját. Legszámosb festvényeit a' Pepoli palotában találhatni Bolognában. Kimult 1730ban. — Rosa nevű leánya másolta dolgozatit.

M Y N.

Myn (Herman van) hollandi képiró, született Amsterdamban 1681ben. Ezen művész eleinten virágokat 's gyümölcsöket főstett, később pedig a' historiai főstészetnek szentelte magát kirekesztőleg, 's már azon dolgozatok is, mellyekkel az ifjú művész 20dik évében világ' elibe lépeft, ritka művészi tökélyt bizonyítanak. Műszüleményei minden részben olly tökéletesek, hogy azokat nem lehet eléggé csodálni. Tájfestvényei, úgy hasonlólag dolgozatiban a' mellékreszek, a' legszorgalmasb bánást árulják-el. Kimult ezen nevezetes képiró 1741ben életpályája 60dik évében.

PIAZETTA.

Piazetta (Giov. Battista) olasz képiró a' velencei iskolából, született 1682ben 's ugyan ott' mult-ki 1754ben. Ezen művész Caracci után mívelte ugyan magát, ki azonban a' világhomály' bánása, 's erős kontraszt által valami tulajdonost kölcsönze sztiljének, melly azt karakterizálja. Rövidétsései helyesek 's az agg-fejek különösen szépek. Tanítványai közt legnevezetesb lón Tischbein.

H U Y S U M.

Huysum János, egyike volt a' 18dik század' legheirenb virág- 's gyümölcs-főstészei közül 's Amsterdamban született 1682ben. Ezen elhírlt főstész' atyja Huysum Justus, festvény-kereskedő volt, 's csak igen közepszerű képiró; ő eleintén a' főstészet' minden nemében foglaltoskodott. Midőn János már azon kort elérte, mellyben az ész mindent érett megfontolás alá vet, és szigorúan megítél; különös kedvét találta a' növényország teremtményinek előadásiban, 's ennélfogva itt' egyesíté ő ecset-

jének minden erejét, 's iparkodott minden művészi tehetségét azok' eleven előterjesztésiben kimeríteni, mely okból eltávozott atyja' házatól. Ezen művész Piemont Miklos' monorját utánzá a' tájfestésben, ki Hollandban mint ügyes-képiro ismeretes volt. Azonban művészetének legfensőbb fokát a' virág- 's gyümölcs-darabokban érte el. Huysum igazán értette a' természet' titkait kikémlelni, az elrepülő virágzást a' szebb oldalról letartani, 's a' színek' varázsló igazsága, 's azok' különfélesége, úgy hasonló a' finom virágtestek csak nem altsugárlatá által, a' legmesszebb lévőket is ezen nemből megszerezni. Ő volt az első, ki azon gondolatra jutott, a' virágokat tiszta világos alyzaton előterjesztetni; 's ő elődeit mind felülmulta a' puhaságra és frisseségre, a' finomságra és a' színek' eleveneségre, az ecset' tisztaságára nézve a' nedves' kinyomásában 's a' világladás' leg-illedelmesb lépcsőzetiben. Huysum egyébiránt igen kaján avagy isme-féltő volt művészetében, 's ennél fogva bár kinek sem engedé-még jelen lenni akkor, ha ő dolgozott, 's nem is volt más tanítványa egy jó barátjának leányán 's Mihály öccsén kívül. Virágjai a' szépség és igazságra nézve felülhaladják gyümölcseit; a' harmatcseppek 's azon insecták, mellyekkel ő azokat itt' ott' ellátott, sok eleveniséget árulnak-el.

Szerencsétlen körülmények, főleg pedig nőjének tetszvágya 's pazarlása, úgy hasonló fiának rossz magaviselete, — búskomollyá tevék őt. Kimult végre Amszterdamban 1749ben, életpályája 67dik évében a' nélkül, hogy 3 fiának hagyott volna valamit hátra, legyen bár, hogy ő ezer, 's ezer négyszász forintot is fizettetett képeiért. Újabb időben két, aquarellben készült rajza ezen művésznek, 10,000 forinttal fizettetett-meg Hollandban. — Egyik testvére Huysum Justus, nevezetes csatafestész volt, de már 22 esztendőskorában jobb életre szenderült. — Egymásik Jakab nevezetű, másolta bátyja' virág- 's gyümölcsdarabjait 's pedig olly ámitólag, hogy ez' okból dolgozatai igen drágán megfizettetnek. Kimult Angliában 1740ben.

VAN LOO.

Hires művész család, mely Eclusból származott Flandriában, 's mellyből a' belga iskola néhány nevezetes főtészt mutathat-fel. Az első ezen nemzetségből, ki mint művész hirt nevet szerze magának, János volt. Ennek fia Jakab eleintén Amsterdamban dolgozott mint arczkép-főtész, onnan Párisba ment 1663ban, tagja lón az ottani szép művek akademiájának 's végre 1670ben kimult. — Lajos az előbbinek fia, nevezetességet szerze magának mint rajzoló 's fresco-főtész; ő eleintén Párisban élt, később pedig Aixban. Ezen most érintett művésznek 2 fia volt, kik hirt nevet szerzének a' családnak a' művészi világ előtt. Legkorosb fia János, Aixban pillantá-meg a' napfényt 1684ben, nevezetes historiai- 's arczkép-főtész lévén, Francia 's Olaszországban tartózkodott, hol is számos arczképet-festett. Kimult 1745ben. Nagyobb részét historiai festvényeinek Párisban, Toulonban, Turinban, Romában, és Londonban láthatni. Nehány rézmetsző dolgozott festvényei után. — Testvére Károly András, született Nizzában 1705ben, 's bátyjánál tanult, később Romába ment; általa számos historiai 's tájfestvény jött létre, a' párisi akadémia 1735ben tagjának nevezte-ki őt, 's később tanító lón ugyan ott'. Historiai 's tájfestvényei jobbadán ott maradtanak, néhányok közülök rézre metszettek. — Jánosnak 4 fia lévén, öszvesen jeles művészek voltak. Károly, atyja' bátyjánál tanult, Berlinbe hivatott-meg udvari-főtésznek, hol szép plafond-festvényeket 's deli arczképeket főtett, 's honnan Párisba tért-vissza 1770ben. — Lajos historiai 's arczkép-főtész lévén, a' spanyol király első képirojának nevezte-ki őt, 's kimult 1771ben. — Claudius és Ferencz sok idomot mutattak, de igen korán léptek-le a' földi pályáru. — Az előbb érintett Lajosnak némi faggatásokat kelle kiállani; de mind annyi akadály, mellyekkel majd szünetlen harczolni kellett, csak annál hatalmasabban gerjeszté keblében

a' művészi lángot, és szellemének szárnyai sebességgel röpték őt, a' művészet' kisebb osztályain túlemelkedve a' célhoz.

DENNER.

Denner Boldisár híres arczkép - főstész, született Hamburgban November 15kén 1685ben. Ezen művész, arczképeinek fölötti hasonlatossága miatt felülmulhatlan mester, kinek azonban nem helytelenül nagy félélnkséget vetnek szemére a' festvények' végzésinél. Nyolcz esztendősen korában elesvén szerencsétlenül, egész éltében nyomorult maradt, melly kénteté őt sokat ülni. Ez nyújtott alkalmat arra, hogy gyakran rajzolgatott; 's miután már Altonában rendszeres alapok után tanult vala, Danzigban kezde olajba-festeni, 's deli dolgozatokat utánozni. Azon rendkívüli ügyessége miatt, mellyet ő a' hasonlatosságra nézve mindenhol bebizonyita, az éjszaki herczegek egymás után meghívták udvarukhoz, hogy általa festessék magokat. Egy öreg asszonyi fejet 6dik Károly császár vett-meg a' művésztől 4700 forinton, melly most a' cs. képtárban tartatik Bécsben, és szobájába függeszté, mellyhez a' kúcsot mindenkor magával hordozta. Hasonló értékű egy aggférfi-fő is, mellyet mint mellékdarabot festé a' művész a' császárnak. Legjelesb dolgozatai közé tartoznak még ezentúl: saját 's hugának arczképe a' dresdai képtárban, úgy hasonlólag Heineken asszonyságé is, ki anyja volt az úgy nevezett tanult lúbecki gyermeknek. Nehány-festvényben becsméri az öltözetek' rest végzését, mellyeket a' művész olykor mások által festetett.

COCHIN.

Cochin (Char. Nicolas) francia rézmetsző, született Párisban 1688ban. Élte' 21dik koráig a' főstészettel foglalatoskodott, 's az által a' rézmetszésre nézve, mellynek ő utóbb kizárólag szentelte magát, néhány fortélyt szerze-meg. Cochin a' párisi akademia' tagja lón 1731-

ben, 's 1754ben kimult. Dolgozatiban, jelesül közép nagyságú alakjaiban, szellem, merészet, pontosság 's őszhangzat az uralkodóné.

Cochin Charles Nicolas az előbbinek fia, ki ezt még joval felülmulta, Restout művésznél tanult, 's miután már egy ideig Olaszországban tartózkodott, a' párisi akademiánál tag 's historiograph lón, a' képrajzok-cabinetjének felügyelője, udvari főstész 's rézmetsző. Cochin elhunyt Párisban április 29kén 1790ben. — Tűzzelleme ezen művésznek őt inkább a' radirozó művészet-hez, hogy sem a' rézmetszéshez buzdítá. Kietetett tábláit a' leg helyessebbeknek nevezhetni. Műgyűjtvénye 1500 darabot meghaladott, 's azok közt medaillképei, melyek' száma 112, az akkori legjelesb francia tudósokat 's művészeket ábrázolják, kik mind össze barátjai voltak. Írásba foglalt értekezésein kívül, melyeket az akadémiai memore'-ben olvashatni, még több más munkát is bocsátott sajtó alá, melyek érdekes felvilágosításokat foglalnak magokban a' művészet' külön tárgyairól, például a' Herculanium' kincseiről. Czimmetzései, a' vignettek elül 's hátul, — tiszta, kellemes 's diszteljes bevégzés miatt nagy becsben állanak. Különös említést érdemel 16 francia tenger-kikötő' prospectje (kilátások). Találmányit illetőleg, azok általán gazdagok, finomak és kellemesek. Mulatozása' sikerét Olaszországban következő czimű munkájában terjeszté-elő: „Voyage d'Italie, ou recueil de notes sur les ouvrages de peinture et de sculpture, qu' on voit dans le principales villes d'Italie“ (3. kötet Paris 1758). Gravelot-tal pedig következő elmeművet adott-kí: „Iconologie par figures ou traité complet des allégories, emblèmes etc. (4 köt. Paris).

LEMOINE.

Lemoine Ferencz historiai főstész, született Párisban 1688ban. Ezen művész 13 esztendő's korában Gallosche képirohhoz jutott, kinel 12 évig dolgozott, 's azon idő alatt megkülönböztetőleg Maratti Károly és de Cor-

tone Péter' művei után tanult. A' spanyol korona-örököség miatti háboruskodáskor, a' műnevendékek' Romában tartása köz költséggel némi akadályra talált, 's ez okozá, hogy ezen ifjú művésznak azon kívánságával Olaszországot meglátni, felkelle hagynia mind addig, míg egy Bergier nevű gazdag műbarát, őt mint útítársat elvivé magával 1723ban. De most már talentoma ki-lévén mivelve, ezen utazás nem leheté olly hasznos, mint ha az előbb történhetett volna. Lemoine mind ezen körülményeknél-is az alatt, míg Velenczében, Bolognában 's Romában mulatozott, végezte-el egyikét legjobb festvényeinek, — a' fürdőbe lépő asszonyt. Visszatérvén Párisba, rendes tanítónak neveztetett-ki, 's ezen művésznak csak hamar alkalom nyílt: talentomát 's ügyességét a' sz. szűz-anya' kápolnájában a' st. Sulpice egyházban festvényei által bebizonyítani, melly az égbemeltelt tárgyazta, habár a' kép találmányi tekintetben becs-mérletett is. Ezen képet Callet képiró ismét helyre állítván 1780ban, azt Lemoine' dolgozatának alig tekint-hetni már. Ennek utánna festé ő Versaillesben az úgy nevezett Hercules teremben a' padlásozatot (plafond), 's pedig s' legnagyobb festvényt Európában, miután az 64' láb hosszú 's 54' széles a' nélkül, hogy valamelly architektoniai átfutó tagtól félbe szakasztatnék. A' festvényben 142 alakot láthatni. 'Lemoine csaknem elvégez-te már az érintett festvényt, midőn szemébe tűnt, hogy a' főcsoportozat valamivel mély helyheztetésű, 's rögtön magasb állást kezdé neki adni, melly által azonban minden csoportulatban változás lett szükséges. Ezen nagy munkával 5 egész évet töltvén, egészsége kezdé gyengülni, mellyhez még más házi szerencsétlenségek is csatlakoztak, mellyek aztán a' művész' úgy is már búskomor indulatát csak még annál inkább nevelék; végre érzékenysége, (nállánál más csekélyebb művészeknek mutatott kedvezőség miatt), úgy annyira hatott reá, hogy elméje megzavarodott. Illy elmetéboltságban, maga magának vette életét 1737ben. — Ezen képiró dolgozatának

szigorú megvizsgálásánál egyenesen meg kell vallani, hogy általa érezhető hanyatlást szenvede a' franczia iskola. Rajzai hibásak, az alkatok (formák) monorozottak, — hibák, melyeket jó rendezésű csoportozatok 's csábító, ha nem is igaz colorit, beleplezni épen nem képesek.

H A Y D.

Hayd (Anna Maria) elhírlt miniatur-főstészne, született Danzigban 1688ban 's Dresdában hunyt-el 1753-ben, életpályája 65dik évében.

Hayd János Eliás, született Augsburgban 1739ben, atyjának igazgatása alatt tanulván a' rézmetszést, beútaza vele Olaszországot 's Hollandiát, melly után vissza-térván Augsburgba, atyjának kimultával a' szép műárusságot folytatá. Helyes darabokat metsze ő Rembrandt, Adrian, Werft 's más hires mesterek után. Hayd Augsburgban hunyt-el mint igazgatója a' szép művek akademiájának 1809ben.

F E R G.

Ferg Ferencz Péter nevezetes képiro a' német iskolából, született Bécsben 1689ben 's Londonban lépett-le a' földi pályáru 1740ben nem leg kedvezőbb állapotban. Ezen művész falusi ünnepeket stb. dolgozott Berghem és Wouvermann karakterében, 's festvényeit jobbadán romokkal ékesítette-fel. Ferg' coloritja 's rajzai jók és könnyűk; munkái tanítója sztiljének bélyegét viselik ugyan, mind az által találmányi nemesség 's helyes izlés által különböztetik-meg magokat.

M E N G S.

Mengs (Ismael) hires képiro, született Kopenhagenben 1690ben. Ezen művész miniatur- 's fénysszinekkal (Schmelz) főstett, és sokat dolgozott a' dresdai udvar számára. Szeliden szenderült által egy jobb világba 1750 körül.

Mengs Antal Ráfael az előbbinek fia és szerző, született Aussigban Csehországban 1728ban. Ezen ifjú művésszel igen tiranus módon avagy zsarnokkép bánt atyja, 's már mint 6 esztendőös gyermeket kénrteté rajzolni, 's festeni olajban és miniaturban. Csak igen ritkán engedett neki szabad órát. Atyja magával vitte őt 1741ben Romába, 's ott is épen olly keményen bánt vele 's megparancsolá, hogy a' régi szobrokat tanulja 's Angelo Mihály' műveit a' sixtini kápolnában másolja. Miután 1744ben Dresdába tért volna vissza, 's midőn már engedelmet is nyert, — atyjával újon oda utazott. Itt lépett-fel Mengs előszer saját compositiójival 1748ban, már előbb 3dik Augustustól udvari képirónak kinevezve lévén; melly dolgozat a' műértőket pontig kielégíté. E' most létre hozott festvények közt különösen feltűnt egy szent család. — Egy szép paraszt leányt, melly anyja' jelenlétében nekie mintául állott, Mengs úgy annyira megkedvelt, hogy nőjének választá 's házasságra lépett vele, felvevén előbb a' katholikai hitet. Ezen összekeles által Mengs 20 magzatnak lőn atyja, mellyek közül azonban őt csak 7 élhetette-által, 's kik' nevelésére ő egész figyelmét fordítá. Mengs Dresdába tért-vissza 1749ben, 's a' király megjobbítván évi jövedelmét, első udvari képirójának nevezte-ki; 's felszenteltetvén 1751ben a' katholikus kápolna, megrendelé a' király, hogy az oltárképet fesse abban számára t. i. Krisztus' égbemenetelét. A' művész engedelmet nyert a' királytól, ezen képet Romában végezhetni. Megérkeztekor Romában, Raphael athenei iskolájának másolatát vállalta-fel Percy lord' számára; 's az érintett oltárképet, mellynek előbb-elvegzését fizetésének ki nem szolgáltatása okozá a' 7 esztendei tartós háború miatt, csak Spanyolországban hozta létre. Mengs igazgatója lőn 1754ben a' Capituliumon újon alapított képirói akademiának. Minnekutánna már szép olaj- 's fresco-festvényeket végzett volna Romában, a' Spanyol király ajánlására Madritba ment. Az ott' létre hozott dolgozatok közt különösen

megkülönböztetést érdemelnek: az istenek' összegyűlekezete 's a' keresztől-levétel.

Mengs szabadságot kért és nyert 1770ben Romába utazhatni, melly által ki akarta kerülni versenyzői' áskálódását, és irigyeit; 's azon ürügy alatt, hogy meggyengült egészségét ismét helyreállíthassa, ott' 3 évig tartózkodott. Visszatérte után Madritba, az ő általa elvégzett plafondot a' király' ebédlő termében: „Trajan' magasztalását a' dicsőség' templomában“, — földolgozatának tekinthetni. Tartós betegeskedés miatt Romába tért újon vissza 1775ben, mind a' mellett is húzta jövedelmét Spanyolországból. Nője meghalálózása 1778ban csak még annál inkább meggyengíté őt, mig végre maga is 1779ban életpályája 51dik évében jobb életre szenderült.

Ezen híres képiró, őt akár mint embert, akár pedig mint művészt tekintve, tiszteletre méltó; ő emberbarát, jótévő 's ifjú művészek' gyámola volt. Szép gipszöntvény-gyűjteményét antikok után, a' madriti műakademiának legálta, azon doubletteket pedig, mellyek Romában voltanak, a' dresdai akademia szereztette-meg. Mengs' festvényeiben a' tatálmány egyszerű 's nemes, a' rajz mindenhol hibátlan, az öltözetek valamint a' mellekrészek összeleg, mely tanulmányt árulnak-el. Ezen művész' coloritja mindenhol fölséges, jelesül fresco-'s pastell-festvényeiben 's majd csak minden dolgozatai leg nagyobb figyelemmel készülék. Következő munkák áradtak tőle reánk: Gondolatok avagy eszméletek a' szépséget és izlést tárgyazolag a' képirói művészetben 1762, újon kiadva 1818ban. Opere 2 kötet 1780, újonan 1788ban.

SERVANDONI.

Servandoni (Giovanni Nicolo) perspectiv-főstész 's építőművész, született Florenczben 1695ben. Ezen érdekes férfiú csak nem Európá' minden nevezetesb városiban mutata-fel művészetéből valamit, és sokak a' hercegek közül érezteték vele azt, mint becsülik őt 's tűzzellemét. Portugalliában, a' Krisztus rend' szalag-

jával diszesítettetett-fel, Franciaországban pedig architektus- képi- 's díszremeklői hivatalt nyert. Kimult Párisban Januarius 19kén 1766ban munkás életpályája 71dik évében, mindenkitől tiszteltetve, becsültetve.

MEYTENS.

Meytens (Márton) császári képi- születt Stockholmban 1696ban. Ezen művész' föstett képei olajban, fényszinben 's miniaturban, találmányi nemesség által különböztetik-meg magokat. Meytens vastagon szokta felrakni avagy felhordani a' színeket 's könnyű ecsetjével akép széllelosztatni, hogy az által fölötte sokat nyert a' carnatió.

CANALETTO.

Canaletto (Antonio), avagy másképe Canale, velencei nevezetes képi- születt 1697ben. A' természetet hiven utánzó tájfestvényei 's az architekturai rajzolatok által, szerze ezen művész hirt nevet magának. Ügyességét 's azt is, hogy a' perspectivét alaposan értette, bizonyítják ama számos prospectek, mellyek Velenczét külön oldalról mutatják, melly képek vidámság 's erő, a' visszaadottnak hűsége 's azon találmányok' szerencsés hozzá toldása által, mellyeket ő az egészszel egybeforrasztott, — a' művészet' helyes műszüleményei közt méltán foglalhatnak helyet. Canaletto elhunyt Londonban 1768ban, életpályája 71dik évében.

Canaletto Fabio az előbbinek öccse, nevezetes lón mint historiai föstész, 's Tiepolo' monorjában dolgozott. — Unokája 's tanítványa Benedetto di Canaletto, avagy Bernardo-Bellotto, születt Velenczében 1724ben. Ezen művész, deli dolgozatai által mint képi- 's rézmetsző hirnevet szerze magának. Bernardo könnyűséggel 's észszel dolgozott 's Antonio' monorját utánzá. Festvényeinek nagyobb számát Dresdában láthatni. Elhunyt Varsóban 1780ban, munkás életpályája 56dik évében.

M A R I E T T E.

Mariette (Péter János) nevezetes szerző's műbarát, született Párisban 1697ben. Ezen jeles férfiú atyjától tanulta a' rézmetsző-művészetet, 's ez által igaz fogalmat ihlelvén-be a' művészetekről, Német- 's Olaszországba tett utazásakor tágasb tudományt 's tapasztalásokat gyűjte magának. Mariette eladta műgyűjtvényét 1750ben 's a' bevett pénzen egy kir. titoknoki 's kancellária ellenőri hivatalt vett. Fontosb irományai közé számlálhatni: *Traité du cabinet du roi*, Paris 1750; *Description du recueil d'estampes de Mr. Boyer d'Aguilles* - Paris 1745; *Architecture française* Paris 1727 stb. összeleg a' művészeteket tárgyzó irományok.

F I E D L E R.

Fiedler János, nevezetes főtész, Pirnaban 1697. ben pillantá-meg a' napvilágot. Ezen művész Lipcsében tanulta a' törvényt 's mellette főstegetett is, melly művészeti ágazatban ő már rövid idő alatt gyors és dicséretes előlépéseket tőn. Csak kevés idő telt bele, 's már különös vonzalmát jelenté a' főtészethez, később pedig udvari képművész-hivatalt nyert Darmstadtban. Csak 1754-ben kezdé ő cabinétdarabokat festeni Douw és Miris' izlésiben. Elhunyt ezen jeles művész mint darmstadti tanácsos 1763ban, életpályája 66dik évében.

D R E V E T.

Drevet (Pierre) atya és fiú, mind kettő a' 18dik századnak leg jelesb rézmetszői közül Franciaországban. Az atya, Villar' arcképe által szerze magának hirt nevet, azonban fia, ki 1697ben pillantá-meg a' napfényt, 's 1730-ban lépett-le a' földi pályáru, sokkal túlmuta atyját. Kinyomás és csin, formák 's világhatások historiai rézmetszéseiben, dicsően olvadnak egymásba; mind e' mellett is úgy tudta ő, valamint Masson visszaadni az anyagot 's kihozni a' puhaságot 's árnyékok' átlvilági-

tását, mely őt magas polczra emelte versenytársai közt. Boulogne után készültek ezen művész által: előterjesztés a' templomban, úgy hasonlólag következő rézmetszetek is: Le Couvreur, 14dik Lajos, Bossuet és Dubois kardinalis; — fölséges dolgozatok a' végzésre nézve, valamint is egész maiglan még el nem ért mestermetszések az összehatás által.

HOGARTH.

Hogarth (William) nevezetes arczkép-rajzoló, született 1698ban 's kimult 1764ben, életpályája 66dik évében. Ezen ismeretes férfiú eleintén aranyműves volt, azonban természeti hajlandósága a' gúnyolódáshoz (Satyra) őt igen korán már caricatura-rajzolóvá mívelte, még mint gyermek újjá' körmeire festvén torz-alakokat. Gyakorlás által míveltetett eziránti izlése valamennyi illy nemű, általa feltalált kiszáradt képéknél. Hogarth fontos 's fáradságos dolgokban soha nem találta kedvét; minélfogva valamint a' rajzolásban, úgy a' festésben is mindenkor csak a' leg közönségesebbeknél maradt, midőn őt ellenben szeszélyes, mindent környező ideái, merénylet a' feltalálásban, mint satirikust kitünteték. Akármily nemű csodálatos népscénák, élettörténete például egy rossz hírbe keveredett leánynak (Mary Tost), mindenkor legkedvesb tárgyai voltak talentomának az utánzásra, soha meg nem ihlélvén őt a' művészet' szelleme a' szó' magasb értelmében. A' közönséges valóság 's még pedig az, mit a' természetben rútnak nevezhetni, — voltanak példányképei, midőn ellenben az, mit méltán szépnak neveznek, ő előtte idegen maradt; ellenben jeles volt ő a' takarékoság 's a' tű'-könnyűsége tekintetében. Ezen szempontból tekintve, elérhetlennek tarthatni őt, miután utánzóji Collet és Augustin olly kevesek találták-el ezen közepet, hogy ők inkább csak a' tetszetlenbe, 's a' kellemetlen félrehuzásba dültek-által.

RIEDINGER.

Riedinger (Elias) nevezetes állat-főstész 's rézmetsző, született Ulmban 1698ban. Ezen művész eleintén vadász lévén, nekie ez által kedvező alkalom nyílt a természetet, mellyet ő csodálatra méltó igazsággal 's hűséggel előterjesztett, minden részeiben vizsgálni, 's meglesni. Azon vadászati darabok, mellyek általa készültek, igen helyesek, 's ezen dolgozatokban ő csak nem elérhetlen; ellenben tájfestvényei vadak 's regényesek. Elhunyt 1767ben életpályája 69dik évében.

PICHLEB.

Pichler (János Antal) hires kőmetsző volt, ki a hajdankortól fogva hanyatlásba jutott művészetet előbbi diszjelletére visszavezette, született Brixenben Tirolisban 1700ban 's huzamos ideig tartózkodván Nápolyban, végre kimult Romában 1779ben.

Pichler János az előbbinek fia, Nápolyban pillantámeg a' napfényt 1734ben. Ezen jeles férfiú, a' művészetben még felülhaladá atyját is, 's azt a' tökélyesség olly magas fokára emelte, hogy az újabbkori művészek közül egyike sem vala képes elérni őt. János ezentúl jeles pastel-főstész is volt. 2dik József császár nemesirangra emelte ezen művészt, 's udvari graveurnek nevezte ki. Elhunyt Romában 1791ben. — Ennek 2 mustoha testvére János és Antal, kik elseje Bécsben, a' másik pedig Romában lakott, hasonlólag ügyes kőmetszők voltak. — János Péter, született Botzenben 1765ben. Ezen művész igen jeles rézmetsző volt, 's nagy mester a' rádirozásban (Schabkunst), kinek dolgozatit épen annyira becsülik mennyire az angolokét. Meghalálozott 1793ban.

BOUCHER.

Boucher (François) első képirója a' Francziák királyának, 's igazgatója a' festő művészeti akademiának, született Párisban 1704ben, 's ugyan ott' lépett-le a' föl-

di pályámul 1770ben életének 66dik évében. Tanitványa lévén az elhírlt Le-Moine képirónak, már élte 19dik évében az első jutalmat nyerte-meg az akademiánál. Rövid ideig Romában tartózkodván, visszatért Párisba, hol is ezen művészt a' gráciák' képirójának nevezék, — nevezet, mellynek ő dolgozati által nem felelt-meg. Boucher talán valami nagyot alkothatott volna, ha az akkorban hanyatlásra jutott izlés, melly a' szárazat 's a' fajtalanat kedvellé, reá nem ragadt volna, 's ő a' művészetekben épen úgy, mint az életben nem utánózta volna az akkorban divatozó francia udvar' megvető szokásit. Azon könnyűség, mellyel ezen művész dolgozott, hirtelenkedéshez vezeté őt minden alap 's tanulmány nélkül. Rajzai hibásak, a' színek nem omlanak helyesen egymásba, melly különösen a' mezteleneknek olly szemértlő-fényes, mintha azokra valamelly vörös függöny sugarai esnének, szóval: őt úgy tekinthetni, mint a' francia iskola megrontoját. Egyébiránt Boucher sem irigységet nem ismért, sem fösvenységet, 's mindenütt hol lehete, tehetsége szerint serkenté az ifjú művészeket. Milly könnyűséggel dolgozott vala ezen művész, tanúbizonyságul szolgálnak ama számos festvények 's rajzok, mellyeknek az utóbbiak száma tiz ezerre nevedett. Ezen művész maga is radirozott néhány réztáblát, dolgozatai után pedig számtalan rézmetszés készült.

ROTARI.

Rotari (Péter gróf) képiró 's rézmetsző, született Veronában 1708ban. Miután már Romában 's Nápolyban eléggé mivelte volna magát, sokat dolgozott Olasz- 's Németországban, jelesül Bécsben 1750ben, honnan 1756ben Pétervárba ment 's ott lépett-ki az élők' sorából 1762ben. — Ezen művésztől, historiai darabjain kívül, mellyek értelmes kinyomás 's a' világ és árnyék' igaz felosztása által különböztetik-meg magokat, — számos arczképet is láthatni. Ő Balestra szerint radirozott egy búbanatos Magdolnát saját találmánya után.

BATONI.

Batoni (Pompeo Girolamo) jeles képiíró, született Luccaban 1708ban, 's Romában hunyt-el 1787ben. Mint vezéríője az újabb romai iskolának, ő lenne századának első képiírója, ha ezen elsőségért Mengs nem vetélkedne vele. Tanítóinak ő csupán a' művészet első elemeit köszönte, 's fiatal korában Romába jutván, egyedül csak az antikokat 's Raphael' remekjeit vette tanulása' tárgyául. Azok által tanult ő ügyelni a' természetre, 's azt mély belátással 's igazsággal előterjeszteni. Batoni nem alkotott olly scénákat, mellyeket ő a' természetben nem látott; színezete fényes, vidám 's egész tisztaságban maradt-fen. Különös azon mód, mellyel festvényeit végzé. Rajzait t. i. posztóval teríté-be 's balról kezdé lefelé festeni, 's így lépcsőnként a' jobb oldal felé közelge, az új helyet azonban mind addig nem teríté-fel, míg az első tökélyesen nem volt végezve. Lovag Boni, ki őt Mengs híres képiíróval összehasonlítja, azt philosophiai képiírónak, Batonit pedig természet föstésének nevezi. Ő sok oltárképet föstett és számos arczképet, például: József császárt 's Mária Théréziát, — a' cs. képtárban felállítva. Leghelyesb festvénye a' Magdolna, melly Dresdában van 's az elveszett fiú, melly dolgozatot Bécsben szemlélhetni. Tanítványainak száma nevezetes volt. Batoni egyébbiránt ajtatos, egyenes, ollykor gubancsos férfi volt.

DIETRICH.

Dietrich (János Vilmos Ernst) nevezetes német historiai 's tájföstész a' 18dik századból, ki megkülönböztetésül, magát ollykor Dietericy'nek is írta, született Weimarban October 30kán 1712ben. Ezen művész' atyja, mint arczkép-csata- 's bambocciade-föstész ismeretes volt, ki is udvari képiíró lévén, fiát 12 esztendő koráig a' művészetben oktatta. Mennyit leheze ezen gyermektől már akkor is várni, bizonyítja egy hollandi izlésben

dolgozott részeg paraszt, melly festvény az ifjú művész' ecsetje alatt 12 — 14 esztendő's koráig jött többekkel létre, 's mellyet a' dresdai kir. rézmetszési gyűjtvényben szemlélhetni a' többi rajzolatok közt. Hogy ő még annál inkább mivelhesse idomait, atyja Dresdába küldé őt, hol aztán a' nevezetes Thiele Sándortól oktatást nyert. 18 esztendő's korában készíté 2dik Augustus király' terve szerint egy 9 alakból álló Diana-fürdőt ezen fejedelem 's udvarlóinak jelenlétében 2 óra alatt, mellyért ő ajándék nevében fizetést nyert királyától. A' fejedelem' meghalálózása után Brühl lón Dietrich' pártfogója, ki által ő azon kedvező állapotba helyezettett, hogy meglátogathatta a' Salzdahleni képtárat, 's a' hollandi és olaszországi cabineteket, melly által a' művészet' ezen ágazatában szerzett tudományát bővíthette. Visszatértekor Szászországba, udvari képiró lón, annakutánna pedig Dresdában a' szép művek' akademiájánál tanító, kire egyszersmind a' maissenai porcellán-gyár' igazgatósága is bizatott. — Dietrich nagy mester volt a' másolásban, 's hasonló szerencsével utánzá Raphael és Mieris' dolgozatit, Correggio és Ostade' deli festvényeit. Ő különösen Rembrandt, van der Neer, Poelenburg, Everdingen, Berghem és Claude Lorrain hires mesterek után mivelte magát, azonban meg nem állapodott ezek' utánzásánál, hanem saját sztiljében sokat dolgozott, mellyek találmányi nemesség által különböztetik meg magokat, 's mellyek által hirt nevet szerze magának. Milly ügyessége volt ezen művésznek a' historiai főstésben, világosan bizonyítják bibliai történetei valamint festvényeiben, úgy radirozott tábláiban is; darabjai közt különösen feltűnnek a' „musiciens ambulans“. Ezen érintett darabokban nem nehéz megismérni Rembrandt' izlését, a' társasági darabokban pedig Watteau képiró monorját, midőn ellenben a' tájfestésben saját izlésében dolgozott; ezen műszülemények mindenkit, ki e' nagy mester'szellemerejét ez ágazatban voltaképp felfogni képes volt, bámulással töltének-el. Az elsőséget ezen dolgozatiban, kü-

lönféleség és gazdagság a' találmányban, izlés az elrendezésben, kecses 's kellemes világítás, szép álsugárló lombozat, hathatós visszaverődés (reflex), élő 's tiszta színek, végre az egészt környező kellemesség teszi. A' találmány nem teszi mind e' mellett is legvalódibb részét képeinek, rendkívüli ügyessége olykor a' manier' határhoz éreté őt. Számos festvényei közt, azok mellyek 1730—60ig létre jutottak, a' legjobbak. Lan- kadhatlan szorgalma nem csökkent-meg ezen időkor után sem, míg végre kornyadozó, 's a' művészet' gyakorlásá- ra használhatlan lőn. Dietrich gyengültségben halt-meg április 24kén 1774ben, munkás életpályája 62dik évében.

Ezen művész' dolgozatit egész Európában elszorva találhatni. A' dresdai képtárban van tőle 34; nevezeteseb képrajzai, részint az ottani rézmetszési gyűjtvényben, részint privátoknál vannak. Radirozott táblái 2 osztály- ban jelentenek-meg, mellyek közül az elsőik igen ritkák, mivel csak kevés példány nyomtattatott-le, 's nagyobb száma a' réztábláknak leköszörültetett. A' második, melly 34 táblából állott, kimulta után jelent-meg. Ezen dolgozatok' rézre metszése által, Zing művész nagy érdemet szerze magának.

SCHMIDT.

Schmidt (György Fridrik) német rézmetsző, született Berlinben Januarius 12kén 1712ben, hol atyja posztómives vala. Szüleinek akaratja volt, hogy ő is azon mesterséget tanulja; azonban különös vonzalma a' rajzolás- hoz és főstéshez, belőle ügyes rézmetszőt mivelt. A' művészet' első elemeit Busch György Pálnál tanulta, melly után Párisba ment, hol csak hamar a' művé- szeti pályán olly gyors 's dicséretes előlépéseket tőn, hogy dolgozati bámulásra ingerlék a' vizsgaszemlélőt. Visszatérvén Németországba 1744ben mint tagja a' kir. akademiának, a' burkus király rézmetszőjének nevezte- ki őt, 's tagja lőn a' berlini akademiának. Elhunyt vég- re Berlinben Januarius 25kén 1775ben, miután az előtt

egy ideig Pétervárott tartózkodott. Ezen művész' dolgozatról Jacoby nevű szép műáros Berlinben, művészi észrevételekkel 's ítélettel ellátott lajstromot ada-ki 1815bén.

ALGAROTTI.

Algarotti (Feréncz gróf), Velenczében pillantá-meg a' napfényt December 11kén 1712bén. Ezen olasz szerző a' komolyabb tanulmányokat hozá egybekötésbe a' szép művészetek' gyakorlásival. Romában, Velenczében, 's Bolognában tanulta ő különös szorgalommal a' physikát 's boncztudományt, 's ügyességet szerezvén magának a' latin 's görög nyelvben, a' toskániai beszéd 's írásmód-ra is nagy szorgalmat fordíta. Megjárván Francia-Angol- Orosz- 's Németországot, Schwaizot 's Olaszország' nevezeteseb városait, életének utolsó 10 évét honjában töltötte. Már mint 21 esztendő s ifjonecz, írta ő Fontenella munkájának izlésében, nagyobb részét következő elmeműveinek: „Neutonianismo per le donne“ (1737) 's „Pluralité des mondes“ mellyek által hírnevének rendithetlen talpkövé-t alapította.

Algarotti egész 1739ig, részint Párisban, részint Cireyben Chatelet Marquisnél, részint pedig Londonban lakott. Utóbb Baltimore lorddal tőn utazást Oroszországba, névszerint Pétervárba. Visszatértekor udvarlását tette 2dik Fridriknél, ki akkorban még mint korona-örökös Rheinsbergben lakott. A' herczeg úgy annyira megkedvelte őt, hogy trónra lépte után magához kívánta, 's családjával együtt grófi rangra emelte, melly kinevezést a' velencei tanács is helybenhagyott 's megerősített. Nem keveseb tiszleltre méltatá őt 3dik Augustus lengyel király is, ki titkos tanácsnokjának nevezé-ki. Ezen időtől fogva Algarotti változtatva majd Berlinben lakott, majd pedig Dresdában, főleg az első helyen, megkapván 2dik Fridriktől 1747ben az érdemrend' szalagját 's a' kamarás-kulcsot. Ezen művész 1754ben honjába tért-vissza 's eleintén Velenczében, azután Bolog,

nában 's 1762től fogva Pisaban lakott, hol is 1764ben elhunyt. Siremléke' tervét maga készíté, melyet neki 2dik Fridrik állíttata a' pisai temetőben. A' feliráson „Congresso di Citera“, úgy hasonlólag „Newtonianismo“ munkákra nézve, ő Ovidius versenytársának, 's Newton tanítványának tartatik.

Algarotti' tudományai kiterjedtek 's több ágazatban alaposak voltak. A' főstészetben 's architektúrában, kortársai sokat tartanak ítéletére 's a' dresdai galleria' számára általa megvásárlott festvények eléggé bizonyítják nagy belátását. Ő jól rajzolt 's választóvízzel kietett réztáblákat készíté ritka ügyességgel. Számos munkáiban, mellyek külön tartalmúak, elmésség páruul mély belátással; poesisa ellenben kevés költészi tűzzel bír, de sok kellemmel, 's leveleit a' legszebbek közé számolják az olasz nyelvben. Következő czimű munkájában „Saggi sopra le belle arti“, a' képiroi művészetet tárgyzó észrevételek a' legfontosabbak. Legújabb gyűjteménye munkáinak, 17 kötetben jelent-meg Velenczében 1791—94-ben.

VERNET.

Vernet (Claude József) elhírvült képiro, ki a' tengeri révpártok avagy kikötők 's több más tengeri rajzdarabok által tette ismeretessé magát, született Avignonban Augustus 14kén 1714ben. Festett képei mindenkinek tetszenek a' természetet utánzó hűség, igazság 's azon munkás élet miatt a' kikötőkben, mellyet ott' észrevehetni. Vernet igen szépen 's művészileg tudta előterjesztetni a' napkeletet 's alkonyodást. Louvre palotában most is láthatni ezen művész által elkészült helyes darabokat. Elhunyt 1789ben, munkás életpályája 75dik évében. — Vernet néhányszor tőn utazást a' tengeren az égháborúk' megvizsgálásául, 's egykor nagy szélvész 's égi háborútámadván, az okból hogy ő mindent jól láthasson 's ecsetjével utánozhasson, az árboczhoz kötteté magát. Látván a' hajósok, milly nagy veszélyben forog-

nak ők, gyorsan váltván-fel egymást a' menydörgések, mindenfelé hulván a' menykövek 's az ordító moraj 's dullongó hullámok végveszélyvel fenyegetvén őket, térdre esve imádkoztanak; az árboczhoz kötött füstész pedig szünet nélkül kiáltoza örömében: O quanto è cio bello, quant' è maestoso! (oh milly szép, milly fölséges tünemény ez).

Ezen jeles művész, 1752től egész 1789ig, melly idő alatt ő Franciaországban tartózkodott 's dolgozott, mintegy 200 nagyobb 's kisebb festvényt készíte-el. Ezek öszvesen, a' legkésőbb létre hozott festvényeivel együtt, ifjúkori frissességgel jelenkeznek, melly tulajdonság ezen művész legkisebb vázlatinak is érdemet szerez. Vernet valamennyi kikötőt lefestett Franciaországban, melyek kétség kívül felülhaladhatlan műszülemények. A' tenger-közel, könnyű mozdulatit a' csendes hullámoknak, 's a' világsugárokat, úgy szinte az égiháborút 's a' villámok' rémitő czikázását a' sötétségben, — egyik képi-író sem volt képes olly igazán 's hűségesen előterjeszteni mint ő. Nála egyedül csak a' genialis 's költészeti erő látszott hibáznia. A' szép művek' akadémiaja őt 1752ben tagjává, 1766ban pedig tanácsnokává nevezte-ki. Kortársai felette becsülek ezen művészt, ki nem csupán szellemdús képi-író, de egyszersmind jó szívű férfiú 's kellemes társalkodó is volt.

Vernet Horace született a' Louvre palotában Junius 30kán 1789ben, ott' szabad tiszti lakása lévén atyjának, ki hasonló híres képi-író volt. Ezen művész épen akkorban pillantá-meg a' napfényt, mikor Franciaország felé teljes felhőnként közelge a' borongó jövődő, 's csupa zavarok váltván-fel egymást, ezen lázzadás' tüzeből a' művészre is látszott valami ragadnia. Horace, atyjának példányképei után kezdé dolgozni, 's pedig csatafestvényeket (ütközeteket t. i. Jemappes, Montmirail, és Hanau-nál), melyeket ő csendes 's érett megfontolással készítvén, a' bele rajzolt nagy tömegek által helybehagyást nyertének, 's a' művész' hírnevét alapí-

ták. A' művész' dicséretére legyen mondva, hogy ő helyesen tudta kiemelni azon főpontot, melyet a' győztes avagy diadalmas sereg mindig szeme előtt tartta, 's hogy a' csatarend' mozdulatai által képes volt előre kijelelni az ütközet' szerencsés, vagy pedig szerencsétlen kimeneteletét. Számos egyes képek egyesítik ezen nagy csoportozatot, 's azok úgy fénylenek mint egyes világpontok az ocean' ringadozó hullámin. Láthatni ezen művész' dolgozatiban a' háziélet' scenáját, falusi ünnepeket, vadászati jeleneteket, útonállók' barlangjait; ő előadásiban az igazság' hőse 's leghűségeseb utánzója maradt, már akár szép, akár rút volt is a' példánykép. Képei nem kívánnak egyebet, csak hogy technikai valósítás által tetszjenek, 's azok olykor annál mélyebb benyomást hagynak magok után, mennél kevesebbé jöttek számításba. Egész Franciaországnak tetszett a' művész' azon festvénye: „Soldat laboureur“ avagy „Soldat de Waterloo“, melly dolgozat számtalanszor kőre lenyomattatott. Le-chien du règiment, ismételtképe bizonyítja ezen művész' tűzzszellemét.

Horace készíté Dupont-nál 1824ben, a' lythographiai rajzokat „Henriade“ pompás kiadásához. Nem ér-nénk végét, ha ezen kimeríthetlen művész' egyes dolgozatit felszámolni akarnók. Műhelyének tarka gazdagsága, mellyben néhányan hadakoznak a' festői tábla (Staffelei) körül az alatt, míg mások a' musikát zengetik 's kutyák dressiroztatnak, a' művész pedig minta után rajzol; — a' magasb műveltségű közönségnek közszemléletül állíttatott-ki.

GRUND.

Grund (Norbert) jeles képi-író, született Prágában 1714ben. Ezen művész rendkívüli szorgalommal tanulta Bécsben a' hollandi iskola' remekjeit, honnan vizs-zatértvén Prágába, 1767ben életpályája 53dik évében a' földi pályáru l lelépett. Grund, szabad kéz, virágzó colorit, és szín-olvasztás által tünteté-fel magát.

P I G A L L E.

Pigalle (Jean Babtiste) híres francia szobrász, született Párisban 1714ben. Ezen nevezetes művész Lemoine és Lamayne szobrászok' tanítványa volt, és mivélését Olaszországban nyerte. Ő 1744ben a' képirói's szobrászi akademiába lépett, 's azon időben végezte-el két híres szobrát, Merkurt és Venust, mellyeket 15dik Lajos a' burkus királynak küldé ajándécul. Pigalle 1756ban maga is Berlinbe utazott, hogy még egyszer láthassa saját dolgozatit. Ezen művésznek feladásul szolgált 1765ben a' szász-marsál' síremlékét készíteni, melly 1776ban Strasburgban fel is állíttatott, 's annak-utánna egy emléket dolgozni, mellyet Rheims nevű város 15dik Lajosnak 1765ben felállítani rendelt. A' király őt udvari szobrásznak nevezte-ki, 's sz. Mihály' rendével díszíté-fel. Buchardon megbízá ezen művészt, hogy a' híres lovag-szobrot végezze. Voltaire' mellképe, elijeszte mindenkit a' nagy természetesség által. Különös szép munka egy kis gyermek üres kaliczkával, 's utolsó munkálata egy leány volt, melly szálkát huz-ki lábából, mellynél szépség 's finomság egyesülvék. Pigalle elhunyt Párisban 1785ben mint akadémiai rector és kancellár, munkás életpályája 71dik évében.

G U I G L I E L M I.

Guiglielmi Gergely híres képiró, született Romában 1714ben. Ezen nevezetes főstész nagy historiai darabokat festett, mellyek kielégíték a' műértőt, 's a' művészetben tett előhaladásit világosan bizonyítják. Dresdában felette sokat dolgozott Guiglielmi 1753ban 's 1754ben, honnan aztán Bécsbe ment. Festvényeit szigorú vizsgálat alá véve, nem nehéz feltalálni azokban Lanfranco' szellemét, midőn ellenben compositiója 's rajza, a' romai iskolára mutat. Meghalálozásának esztendeje ismeretlen.

WILLE.

Wille (János György) híres francia rézmetsző, született Giessennél a' felső malomban Königsberghez közel November 5kén 1715ben. Atyja molnár lévén, fiát is annak szánta; látván azonban hajlandóságát a' rajzolásához, melyet a' gyermek már kis korától fogva nagy szerencsével űzött minden oktatás nélkül, puskamives-mesterséget tanultatta vele, hol ő gyors's dicséretes előlépéseket tőn's az újon készült puskaszerszámokra szép vadászati darabokat vésett avagy gravírozott. Azonban nem tetszván nekie ezen mesterség, vándorlása közben óráss lett, melyben ő aztán szép előhaladást tőn. Végre Strassburgba's Párisba jutott. Ott' választá Wille magának a' rézmetszést, 's a' művészet ezen ágzatának szentelé magát kirekesztőleg atyjának minden segítsége nélkül, ki őt elfajult fiúnak tekinté.

Sokáig küzdvén a' körülményekkel, végre elkészíté Belleisle marsál' mellszobrát, mely találmányi nemesség's művészileges kidolgozás által szerencséjének rendíthetlen talpkövére alapította. Wille valóságos mester volt művészetében; szerzett szép vagyonát azonban a' rendbomláskor Franciaországban, mely 800,000 frankra ment elveszté, 's talán áldozatul is esett volna, ha fia, ki akkorban generalis volt a' nemzeti testőrségnél, meg nem mentette volna őt. — Wille' hirneve Francia's Németországban elterjedt. Napoleon császár a' francia becsületrend lovagjának nevezte-ki őt, a' tudományok's művészetek' Intézete pedig tagnak vette-fel. Ezen híres művész eleintén csupán csak alakzatokat metszett, melyek közt különös becsben állanak Florentin minis-ter, 's a' híres beszédnök Bousset' képeik. Utóbb a' belga képirók' festvényei után dolgozott historiai's több efféle darabokat, melyek közt különösen ismeretese-
Musiciens ambulantes, Dietrich után; Instruction pater-nelle, Terburg után. Péter fiának rajzai után is sokat metszett, ki Párisban született 1748ban. Tanítványai

közé számláltatnak: Berwick, Müller, Schmutzer. Elhunyt Augustus 8kán 1808ban, munkás életpályája 93dik évében.

SAMBACH.

Sambach (Gáspár Ferencz) ismeretes német születésű historiai képiró, született Breslóban Januárius 6kán 1715ben. Ezen jeles művész 1775ben igazgatója volt a' bécsi szép művek akadémiajának 's félmagaslatú alakjai által hirt nevet szerze magának, mellyeket ő Gerart 's Wit hires képirók' monorjában festett. Sambach elhunyt Bécsben Februárius 7kén 1795ben.

V I E N.

Vien (József Mária), a' franczia föstészeti akadémia' igazgatója Romában 's a' király' első képirója, aztán pedig az Intézet 's a' fentartási Senátus' tagja 's franczia grof, született Montpellierben 1716ban. Ezen jeles művész a' föstészetnek már igen korán szentelte magát, 's 1740ben Párisba ment, hol Natoire képiró' igazgatása alatt gyors 's dicséretes előlépéseket tőn 's akadémiai jutalmat nyert. Romába menvén 1744ben, hogy ott' kimivelhesse magát; a' muzsák' városában hozta ő létre leghelyesb festvényeinek egyikét, — a' Remetét. Miután már 5 évet töltött volna Olaszországban, végre Párisba tért-vissza, hol 1750—75ig a' föstészet' tanítója volt, és sok ügyes művészt nevelt. Romába menvén újlag 1775ben, igazgatója lön az ottani akadémia'nak, melly általa sok javítást nyert. Kevéssel a' rendbomlás előtt tért-vissza Párisba, hol végre 1809ben munkás életpályája 93dik évében kimult. — Mint aggostyán is fölötte szorgalmas lévén, virágokat festett 's idyllai scénákat. Ha már nem tartozik is Vien a' franczia iskola' első képirói közé, mind a' mellett is nagy érdemet szerze ő magának mint tanító. Ő gyújtott tüzet kedvelésére annak mi szép, 's mi az izlést az antikoknál, a' nagyra 's az egyszerűre vezette-vissza. Általa létre jutott dolgozatok' száma nevézetes.

DIETSCH.

Dietsch (Borbálya Regina) tiszteletre méltó képiróné, született Nürnbergben September 22kén 1716ban. Első oktatását a' művészetben atyjától nyerte, melly után a' madarakat, virágokat 's bogarakat leg hűségesebben utánzá vízszinekkal. Nehány udvar, cabinét-képirónénak hivta-meg őt, melly ajánlást ő azonban nem fogada-el, nagyobbra becsülvén szabadságát, 's a' csendes életet szüleinek és atyafiainak körében a' külső fénynél; 's legyen bár, hogy őt 1775ben a' guta megütötte egyik oldalon, ő mind a' mellett, még 2 évvel meghalálózása előtt is dolgozott, 's végre Május 1sején 1783ban jobb életre szenderült.

Legjobb dolgozatit ezen művésznének az Angolok szerzék-meg. Originaljai után egy festvény-gyűjtemény adatott-ki jobbadán honi madarakból álló, melly rézre metszve 's természetes szinekkal igen pontosan kifestve 50 táblára, 's szerző szavaival ellátva van.

Dietsch Margitta Borbálya az előbbinek testvére, nevezetes főtészné volt, ki November 8kán 1726ban, pillantá-meg a' napfényt, 's Octoberben 1795ben a' földi pályáru l lelépett. Ezen képiróné változtatva virágokat, madarakat, gyümölcsöket utánza leghűségesebben a' természet után, 's néhány darabot rézre is radirozott tisztán. Margitta leg több időt tölte azon munkával, mellyben ő, Nürnberg körül tenyésző 's gyümölcsöt hordozó növényeket, csemetéket, 's fákat, úgy szinte ágakat virágjikkal, 's gyümölcsseikkel, tiszta rézmetszésekben terjeszte-elő hiven a' természet után leg nagyobb pontossággal. Hasonló figyelmet fordított ő a' metszésre 's világításra is. Ezen munka egyes füzetekben jelent-meg mindenkor 6 táblával, mellyhez a' textet avagy a' szerzői beszédet Schreber készítette. — Ezen művésznéken kívül, a' család néhány derek' táj-gyümölcs- 's csatafőtészt mutathat-fel, 's ezek: János Israel, János Zsigmond, János Kristof, János Jakab, György, és János Albrecht, ki 1720ban szül. és 1782ben kimult.

FALCONET.

Falconet, (Etienne Maurice) született Párisban 1716ban. Ezen ifjú művész egy közönséges fametszőnél inaskodott, ki parókatartókat készített. Iparkodván egész a' lehetőségig magát tökélyesíteni, ez okból egész éjjelenként agyagból stb, dolgozott alakzatokat. Egykor ő ezeket Lemoine híres szobrásznak bemutatta, ki csak hamar álttekintvén őt, mint tanítványt magához fogadta. Ezen jeles férfiú a' Pétervárat felállított nagy Péter czár' szobra által lón ismeretessé, és szerze magának hirt nevet, melyet ő Katalin császárné parancsára készített. Az első öntés csodálatra méltó művészi ügyességgel 's körülátással elkészülve 's végezve, augusztusban történt 1775ben, de szerencsétlenül, hibázván az öntés után a' szobornál valamint a' lónál is a' fő. A' második öntésnél a' művésznak már jobban szolgált a' szerencse, 's az érintett ércz-lovag szobor 1782ben fel is állíttatott. Ennek talapját (Piedestal) egy iszonyú granit-tömeg tetszi. A' Czár lóháton ül, 's alatta a' ló egy ugrással ügyekszik átszökni valamely árkon 's lábával tapodja az irigység' kigyóját. A' ló 2 hátulsó lábán áll egész terhével 's azon a' császár ülve könnyű 's mozdulatos alakot ábrázol. Ezen mű alkotványt a' leg helyesebbek közé számlálhatni, miután azon számos művek közt, mellyek egész maiglan akárhol is létre jutottak, nevezetességükre nézve, azt egyike sem volt képes felülmulni. — Ezen szellemdús, mély belátású 's tudományos férfiú Párisban lépett-le a' földi pályáról 1791ben akkoriban mint királyi szobrász 's tiszteletbeli tagja a' pétervári akademiának. Láthatni ezen művésztől szobrokat, mellyek igen nagy becsben állanak, 's mellyek művészileg végezvék.

OESER.

Oeser (Adam Fridrik) kir. szász udvari képiró, a' lipcsei föstészeti akadémia' igazgatója, született Po-

sonyban Magyarországon 1717ben, 's Lipcsében mártius 18kán 1799ben lépett-le a' földi pályára. Az újon diszult sz. Miklos egyházban Lipcsében ő általa dolgozott plafond-festvények, 's több más deli alakzatú képek által szerze magának hírnevet, melly műszülemények, kellem, könnyűség 's fényes előszínezet által különböztetik-meg magokat. Ezen művész, mint szobrász nem lön nevezetes. Winckelmann meghitt barátja lévén, ő igazgatta első lépéseit a' régi művészet' tanulmányiban.

WINCKELMANN.

Winckelmann (János Joachim) igen érdemes tudos, és szerző, ki a' történet, az antikok 's a' régi művészet' tanulmányira nézve sok érdemet szerze magának, született Stendalban Uckermarkban 1717ben. Igen korán mutatkozott vonzalma a' hajdaniság' ismejihez 's a' művészetekhez, ezek' országába vezeté őt, miután már theologiai tanulmányainak elvégezte után Halle-ben, tanítói hivatalt viselt, 's mint könyvtárnok élt volna néhány évig Dresda' vidékében, egészen oda adva a' művészet tanulmányinak. Ő 1763ban azon régiségek felügyelőjének neveztetett-ki, mellyek Romában 's körülette voltak. Winckelmann néhány munkát irt a' művészetről, többek közt nagy becsben állanak észrevételei a' Régiek' architekturájáról. A' művészet' története, először Dresdában jelent-meg 1764ben, 's kézirata ezen könyv' második kiadásához, mellyet ő magával hordozott, midőn utazásiban Bécsből Olaszországba, egy olasztól órozva meggyilkoltatott Triestben Junius 8kán 1768, — a' bécsi cs. képző művészeti akadémia' birtokába jutott, melly azt 1776ban sajtó alá juttatá.

Winckelmann' szelleme, saját irományiban ki van nyomva. Azok historiai felvilágosításokból álló kincset foglalnak magokban, 's a' művészet' lényegiségét állandó elvekre vezetik-vissza, mellyet az előtt nem ismertek. Ezen jeles férfiú' elmeművei, néhányakat közülök

kivévé, 7 kötetben jelentek meg Dresdában 1808tól fogva 1817ig.

SCHÜTZ.

Schütz (Krisztián György) nevezetes tájfőstész 's goth architekturai képiro, született Flörsheimban a' mainzi tartományban 1718ban. Ezen művész néhány német udvarnál festett 's végre maini Frankfurtban December 6kán 1791ben lépett-le a' földi pályáru mint 73 esztendő s agostyán.

THEERBUSCH.

Theerbusch Anna Dorottya, született Lisiewsky, jeles képiroé, tagja a' párisi, és berlini kir. akademiának, Berlinben pillantá-meg a' napvilágot Julius 19kén 1722ben, hol atyja hasonlólag ügyes arczkép-főstész volt. Ezen elhíruült művészne a' stuttgarti, mancheimi, és berlini udvaroknál dolgozott arczképeket, 's végre November 9kén 1782ben kimult, munkás életpályája 60dik évében. — Theerbusch még Rubens képirot is felülhalladta a' coloritra nézve, 's ő jobbadán a' mythologiából feste darabokat, valamint is arczképeket és historiai előterjesztéseket.

SCHWEIKHARD.

Schweikhard (János Ádam) rézmetsző, született Nürnbergben October 19kén 1722ben. Ezen művész Preussler és Heumann' tanítványa lévén, 1752ben Florenczbe ment, hol 18 évig tartozkodott 's tagja lőn az ottani akademiának. Miután ismét honjába visszatért, ott meghalálozott October 15kén 1787ben. Sokak' állítása szerint, Schweikhard azon művészet' feltalálója volt, melly szerint tusolt rajzok rézben utánóztattak. Ezen művész következő című munkát bocsáta közre: Description des Fierres gravées du feu Baron de Stosch par feu Mr. l'abbé Winkelmann, dessinées d'après les empreints et gravées en taille-douce, Nürnberg. 1775. Fol.

TISCHBEIN.

E' nevezet alatt néhány német képirót ismerünk a' 18dik századból. Tischbein János Henrik, a' korosabbik, a' hessen-tartományban született Heina nevű városban 1722ben 's a' főstészetnek szentelé magát kirekesztőleg; az által pedig, hogy részt-vehetett Vanloo' oktatásában Párisban, 's Piacetta' tanításában Velenczében, ügyes képiróvá mívelte magát. Tischbein a' hessen-landgraf' cabinét-főstésze lőn 1752ben 's Casselben lépett-le a' földi pályáru, akkorban mint tanító a' műakademiánál. Ezen művész különösen kitünteté magát a' historico-mythologiai főstészetben. Főstett képei után, mellyeket nagyobbrészt a' Wilhelmshöhe nevű várkastélyban szemlélhetni Cassel mellett, metszének Tischbein az ifjabbik a' testvérbátyjának fia, ki a' casseli képtár' felügyelője volt, ezentúl még Rosaspina, Bause stb.

Egy másik Tischbein János Henrik Vilmos, ki hasonlólag Heinaban pillantá-meg a' napvilágot 1751ben 's bátyafi volt az idősb Tischbein János Henrikhez, nyomdokiba lépett nagybátyjának, ki is a' historiai főstészetben oktató őt alaposan. Sokat használt nekie hosszas ideig tartozkodása Hollandban, Schwaizban 's Olaszországban, hol ő ügyes művésszé mívelte magát. Ezen derék férfiú Nápolyban a' képirói akademia' igazgatója lőn 1790ben, honnan azonban a' revolutió kénrteté őt eltávozni 's ismét Németországba visszatérni, hol ő ennek utánna változtatva, majd Hannoverában, majd pedig Hamburgban élt. Ismeretes lőn Tischbein valamint azon Homerje által mellyet antikok után rajzolt, úgy hasonlólag több más literaturai munka által, mellyeket ő egy más után közre bocsátott.

ABERLI.

Aberli (János Lajos) jeles rajzoló, ki Schwaiz' tájképei által lőn ismeretes, született Wintherthurban 1723-

ban. Ezen művész eleintén egyedül csak képeket festett, 's Bernben nyerte az első oktatást Grimm Jánostól. De csak rövid idő múlva kedvencz tárgya a' főtés lön. Aberli Párisba utazott 1759ban Zingg tanítványával, hol mindenkitől tiszteltetvén ismét Bernbe tért-vissza, 's ott' 1786ban a' földi pályáról lelépett. Szinekkal el látott rajzolatai sok utánzóra találtak, kik közt azonban Riettert és Biedermann művészeket kivéve, egyike sem érhetette-el, annál kevesbbé volt valaki képes őt fel lülmulni.

REYNOLDS.

Reynolds (Josua) hires angol képiró, született Plymtomban 1723ban. Ő igazgatója volt a' londoni művészeti akademiának 's egyike az újabbkori leg nagyobb kép-főtészeknek. Találmányaiban pompa, szellem 's tűz uralkodik; a' külön állásokban természetesség, charakteristikai kinyomás és kecske a' bélyegző vonások. Coloritja mind a' mellett is egyéb talentomival nem áll egy fokon, 's azt akarják némellyek bebizonyítani, hogy több dicsőséget szerzenek neki azon rézmetszések, mellyek ezen művész' dolgozati után készülnének, hogy sem saját festvényei.

Reynolds elnök lön 1765ben az újon alapított képirói akademiánál. Beszédeit, mellyeket ő évenként tartta, 's mellyek a' sztil' csinossága 's gazdagsága által a' philosophiai és aesthetikai kifejtőzésben magokat feltüntetik, sajtó alá-juttatá. Ezen művész egy más literaturai mű: „the Works of-Sir Josuah Reynolds etc.“ által is ismérteté-meg magát. Májbetegség okozta halálát, 's miután már kevéssel az előtt szemfényét vesztette volna, elhunyt Februarius 23kán 1792ben, életpályája 69-dik évében.

DOYEN.

Doyen (Gabr. Franç.) ismeretes franczia képiró, született Párisban 1726ban. Vanloo' tanítványa lévén,

már élte 20dik évében a' nagy jutalmat nyerte-meg dolgozata által a' képző művészeti akademiánál. Ennekutánna Romába utazott 1748ban, hol megkülönböztetőleg azon képirok' művei voltak tárgyai tanulmányinak 's iparjának, mellyek fellengő karakter által a' rajzban 's erős kinyomás által tüntetik-fel magokat, például: Caracci Annibale, di Cortona Pietro, Romano Giulio, Polidoro Caravaggio, és Angelo Mihály'-festvényei. Nápolyban megérkeztek Solimene hires főstész' művei hatottak reá különösen. Megjárván Velenczét, Bolognát, Parmát és Piacenzát, Franciaországba tért-vissza. Doyen bizonyos ideig foglalatosság nélkül volt Párisban, 's csupán csak a' művészettel tölté idejét. Mintán azonban Virginiájával a' világ' elibe lépett, melly festvény-remekkel ő 2 évig foglalatostkodott, 1758ban a' főstészeti akademia tagjának vette-fel őt. Ezen művész' hírnevét különösen magasztalá egy festvény: „la reste des ardents“ a' sz. Roch-egyház' számára, mellyet általán Doyen remekjének tartják. Az okból, hogy dolgozatának még annál több igazságot szerezzen, meglátogató a' kórházakat és szorgalmasan vizsgálta a' betegek 's haldoklók karakterét, 's azok' képvonásait. Vanloo' kimulta után, őt választák az Invalidusoknál a' sz. Gergely kápolna' kifestéseül. Megrendeltetvén ezután az udvar által egy festvény, melly Thetis' diadalát képezze a' folyamokon; ezen dolgozatot annál szebbnek találák a' műértők, minél kevesbbet mutattanak-fel a' Gráciák a' diszesítésből 's az elfajzott izlésből, mellyek akkorban divatúak voltak, 's mellyekkel azt a' művész felékesíteni tudta. Leghelyesb műveinek egyikét, főleg a' szép rendezés miatt, sz. Lajos' halála teszi az Invalidusok' kápolnájában. A' francia revolutió kezdetekor, Oroszországba hivta-meg őt 2dik Katalin császárné, 's tanítónak nevezte-ki a' pétervári képirok' akademiánál. Első Pál hasonló jó indulatossággal volt iránta a' császárné' kimulta után. Doyen sokat festett a' császári palotákban, mig végre Pétervárott Julius 5kén 1806ban a' földi pályáru' lelépett.

CHODOWIECKI.

Chodowiecki (Daniel Nicolas) híres képiró 's rézmetsző, született Danzigban October 16kán 1726ban. Atyjától nyervén oktatást a' miniatur-főstésben, a' gyermek annak kimultával szorgalommal kezdé azt űzni, csak hogy az által szegény anyját némikép gyámolhassa. Azon okoknál fogva, hogy kalmár esztendeit kitölthesse, 1743ban rokonához ment Berlinbe, hol aztán ezen ifjú művész a' főstészetet úgy űzte, mint kedvencz tárgyát, szabad óráiban szelenczékre (Dosen) rajzolván miniaturdarabokat, mellyeket ő azután eladott. Ismeretlen lévén a' compositió' elemeivel, történetből okleveleket 's más egyéb rajzolatokat látott, mellyek anyagot nyújtának nekie arra, hogy magát a' főstészetnek szentelje. Ezen művész' dolgozatai, rövid idő múlva az értők' figyelmét vonták magokra, többek közt egy kis rézmetszést készíté ő, a' kockajátékot 1756ban, melly által a' berlini akademia is reá figyelmetessé lőn. Az ottani társaság végre felszollitá ezen művészt, hogy ő a' naptárakhoz készítne képeket, mellyek épen csak ezek által jöttek keletbe.

A' 7 esztendei háború' alkalmával néhány darabot metsze Chodowiecki, mellyek azon háborút tárgyazák, 's többek közt az orosz foglokat Berlinben; melly dolgozat ezen művész' leg ritkább műszüleményei közé tartozik. Calas Jean' szerencsétlen története anyagot nyujta a' művésznek igen szívreható festvény' előterjesztésére, mellyet ő aztán rézre is metszett. Az 1767ben lenyomtatott réztáblák különös nagy becsben állanak. Néhány évvel az előtt festette Chodowiecki miniaturban Krisztus' élet-történetét 's még pedig olly kinyomással, hogy mindenkinek szent borzadással tölté-el lelkét. Ezen fölséges dolgozat által, melly általános tetszést nyert, olly számos munka rendeltetett-meg nálla, hogy ő minden idejét, az az, minden perczet a' rajzolásra 's metszésre vala kéntelen fordítani. Lavater-nek csak nem ősz-

szes munkái „physlognomiai fragmentumok“ ezen művész' rajzai után készülvék, maga is nehányakat végzett közülök felülhaladhatlan tökélyel. Ezen szellemben dolgozván azon réztáblák is, melyeket ő Basedow' munkáihoz ada a' gothai naptárban. Boroszországban alig bocsáttatott közre valamelly könyv akkorban, melyben leg alább egy vignette nem lett volna tőle. Réztábláinak száma 3000et meghalad. Nála szokásban volt, miután már nehány darab le volt nyomtatva, azoknál némi változást elővenni, melyy okból a' lenyomtatott táblák nem egészen egyenlők avagy egymáshoz hasonlók.

Ezen művészt tekinthetni egy egész új művészeti-nem alapítójának Németországban, avagy a' modern alakok' előterjesztőjének, melyben a' physiognomia' igazságát, a' kinyomás' élénkségét, 's az erkölcsi jobbitásra czélzó szeszélyt megismérhetni, 's melyy nemében a' művészetnek ő összehasonlíthatlan. Nehány évig volt Chodowiecki a' képző művészeti akadémia' aligazgatója Berlinben, míg végre Rode' helyébe 1798ban annak valóságos direktora lőn. Elhunyt ugyan azon évben még Februarius 7kén, vég perczenteig jozanon eszmélve, nehány napi gyengelkedés után, munkás életpályája 72-dik évében.

Chodowiecki Godfried az előbbinek öccse, született 1723ban 's nehány helyes darabot metszett rézre részint saját, részint padig bátyja találmányai után; ő főleg vadászati darabokat 's tájfestvényeket készíté. Kimult 1783ban. — Ennek fia Vilmos mint rézmetsző igen helyesen dolgozott atyja' monorjában, 's végre 1805ben a' földi pályáruul lelépett.

CASANOVA.

Casanova Ferencz, elhíruült csatafőstész, született Londonban 1727ben. Velenczében a' főstészetnek szentelven kirekesztőleg magát, Párisban nyerte továbbiművelését, 's végre Brühlben meghalálozott Bécs mellett 1805ben. Leghelyesb festvényei azon csatadarabok, mel-

lyeket a' Condé herczeg, később pedig Katalin császárné' számára készített.

TASSAERT.

Tassaert Péter János, elhírlt szobrász, Antwerpben pillantá-meg a' napvilágot 1729ben, honnan Angliába ment, 1744ben pedig Párisba. Ezen utóbb nevezett helyen dolgozta ő 15dik Lajos' szobrát, 2dik Fridrik' meghívására végre 1774ben Berlinbe költözött. Ezen fővárosban végzett Tassaert két csoportozatot: a' szerelmet, melly feláldoztatik a' barátságnak, 's a' Pyrrhat; ő készítette ezentúl Raynal és Mendelsohn' márványmellképeit, számos izletes deli diszedényt, kis csoportozatokat, Seidlitz és Keith generálok' képszo-brait. Elhunyt Januárius 21kén 1788ban, életpályája 59dik évében.

VOLPATO.

Volpato volt ama leg jelesb rézmetszők' egyike, kik egész maiglan éltenek. Ezen művész 1733ban született 's Bartolozzi' kórtársa volt; ő alatta emelkedett a' művészet azon polczra, a' honnan aztán visszahatólag Angol- Francia- 's Németországban elterjedt. Mindjárt első rézmetszéseinél, mellyeket ő Raphael' stanzája után végzett Romában, észre lehete venni azon érdemet, melly eziránti bánás módja miatt őt érdekli. A' rajz nem volt ugyan minden hiba nélkül, ő azonban mindent tőn a' világ 's árnyékre, valamint is a' festőleges hatásra nézve, mit időkorától várni lehete, csak akkor kezdvén érteni a' művészek Raphaelt. A' vésőtoll, 's a' hidegtű egyesültenek legszerencsésebben ezen művész' dolgozatiban, és szabad lelkűséggel vezeté ő az ifjú művészeket arcanumaiba. Azon logék 's arabeskek, mellyeket a' clementini museumban szemlélhetni, követék első munkájit. Neki mint gyakorló művésznak főérdeme a' festőleges hatásra lévő ügyelésében fekszik mustraképeinél, a' világ- 's árnyék' tudományos széllyelosztásában 's a' perspectivben, mellyet finom vésője által létesített.

BARTOLOZZI.

Bartolozzi (Francesco) nevezetes rézmetsző, született Florenczben 1730ban. Kellemes monorja 's nyájas mustraképei által lőn ő ismeretes, mellyek kielégítvén a' műértőt, alkalmasak a' művész' hírnevét alapítani. Ezen érintett ügyes művész, első oktatását a' rajzban Hugfoot Ferraritól nyerte, mint rézmetsző pedig Wagner József alatt mivelte - ki magát Velenczében. Leg első műdarabjai is, mellyeket ő Ricci Zuccarelli 's Guercino után dolgozott, sok bizodalmat és reménységet nyujtának, melly remény a' várakozásnak meg is felelt, ismeretségbe jöven velencei utazásakor Dalton Richard híres képiróval 's rézmetszővel, ki Bartolozzit reá birta, Londonba követni őt, hol is 1764ben megérkezett. Ezen tiszta szívű barátjától mindenben segedelmet nyervén, hatásköre tágult 's valamint tulajdon, úgy iskolájának befolyása által is szemlátomást emelkedett a' rézmetsző-művészet. Helyes dolgozati, mellyeket ő angol 's olasz mesterek rajzképei után metszett rézre, 's mellyek öszvesen alkalmasak bebizonyítására művészi ügyességének, — vagy általán pontozva vannak, vagy pedig túvel és véső-tollal végezvék. Akármilly monorban is értette Bartolozzi az originál' szellemét megadni munkájának. Ki nem isméri ama helyes rézmetszéseket. mellyeket ő, utóbb-nevezett monorjában végzett Kaufman Angelika után? Ezen művész' legcsinosabb dolgozatai közé tartoznak arczképei, azon nevezetes személyeket tárgyazólag, mellyek 8dik Henrik alatt éltenek, 's mellyek Holbein' originál festvényei után készültvék, szineken pontozva, 's talán a' legnevezetesebbek is, mellyek egész maiglan létre jutottak 's előterjesztettek, 's millyeneket a' művészet' ezen ágazata felmutatni képes.

Messze vezetne, ezen híres mesternek csak a' legválasztottabb munkáit is felhozni, ki a' művészet' minden ágazatában mint lángész mutatkozik, 's ki mindent mihez kezdé, művészi készséggel is végzett. Nem lévén

megelégedve Londonban a' főtészeti akademiával, mint 82 esztendő s agg-vén Lissabonba költözött 1812ben, hol őt a' regens herceg a' rézmetszői 's képművészi akadémia' igazgatójává nevezé ki. Bartolozzi a' királyi palotában nyert lakást 's Krisztus rendkeresztjével ékesített-fel gazdagon kirakva gyémántokkal. Ezen híres művészt elveszténi, annál érezhetőbb leheté az Angoloknak, mivel jelesebb tanítványinak kettejét is elvitte magával. Elhunyt Lissabonban 1815ben, életpályája 85dik évében.

STEINKOPF.

Steinkopf (János Fridrik) rendes tanító 's udvari képművész, született Stuttgardban 1731ben, 's ugyan ott mult-ki 1825ben munkás életpályája 94dik évében, Ezen művész híres tájfőtész volt, 's csak egy évvel kimulta előtt tette félre ecsetjét. A' királyi várkastélyban számos képet, 's jelesül lovakat találhatni tőle. Szép műgyűjteményt hagyta ő maga után régi mesterek' dolgozatiból. — Híres lón ezen jeles művész' 2 fia. A' kórosabbik, nevezetes tájfőtész volt, ki is a' würtembergi királytól évfizetést nyert 1824ben, 's valóságos tagja lón a' berlini művészeti akademiának 1825ben. A' másik, ki tájfőtésznek mívelte magát, nagy sztilben, 's különböztetőleg romai tájképeket dolgozott sok szerencsével. Leg újabb tájfestvénye a' rothenbergi kápolnában van, melyet ezen művész épített a' király' rendelkezése 1825ben.

RYLAND.

Ryland (William Wynne) rézmetsző, született Londonban 1732ben, 's ugyan ott' foglalatzkodott. Ezen művész nagyszorgalommal metszé rajzait. Különös becsben állanak: Limon és Iphigenia, Kaufman Angelika képművésznő után. — Játékvágy okozá, hogy ő elveszté minden vagyonát, 's miután egy adósságlevél' (Obligatio) meghamisítása miatt őt már befogni akarák, Augustus 29kén 1783ban önmagának nyakát metszvé költözött ki e' világból.

MESSERSCHMID.

Messerschmid (Ferencz Xaver) nevezetes német szobrász, született Wiesensteig nevű városban a' württembergi tartományban 1732ben. Ezen művész Bécsben a' cs. kir. képző művészeti akademiában mívelte magát szobrásznak, honnan 1764ben Romába ment. Egy meghívást Párisba nem fogadott-el, 's így professor lön a' cs. kir. bécsi akademiánál; azonban csak hamar felhagyott ezen hivatalával is, Wiesensteigban élt, 's a' nyugpénzt sem fogadta-el. Röviddel ezután Münchenbe ment mint udvari szobrász, de itt' is csak fél évig maradt 's azon ajánlást, Berlinbe menni nem fogadta-el. Ezen időtől fogva változtatva majd Bécsben, majd Posonyban élt, hol is végre 1784ben a' földi pályáról lelépett.

CIPRIANI.

Cipriani (Giam-battista) képiro' s rézmetsző, született Pistojában 1732ben. Ezen művész már 18 esztendő korában jutott Romába a' művészetek gyakorlása végett, hol ő Correggiot választá magának példányképül. Rövid idő múlva talentoma által hírnevet szerze magának. Nehány angol által, kik épen akkor ott' tartózkodtanak lelkesítve, 1754ben Londonba utazott 's az ott' 1769ben felállított királyi akademiának tagja lön. Cipriani Londonban múlt-ki 1785ben.— Ezen művész' rajza hibátlan, a' fejek kellemesek, coloritja öszhangzatú 's a' compositió' benyomása általán vonzó. Ariosto Lajos' munkájához: „Orlando furioso“, sok rézmetszést készíté, melly dolgozatiban feltalálhatni tűszellemének egész kellemét. Nehány szép rézmetszés, mellyeket Bartolozzi hoza létre, ezen művész' monorjában készülék.

SCHMUTZER.

Schmutzer (Jakab Máté) elhírlt rézmetsző, született Bécsben Aprilis 5dikén 1733ban. Ezen művész' atyja is ügyes rézmetsző volt, ki azonban már akkor

meghalálozott, mikor a' gyermek alig számlált 7 esztendő. Alkalom nyilván nekie beléphetni a' művészeti akademiába, ő nem csupán az alakok' rajzával foglalatoskodott ott', hanem szorgalommal tanulta a' geometriát is, a' polgári építést 's az alakító művészetet. Kérdésen kívül van, hogy ezen tűzzellemű és szorgalmas ifjú művész a' főstészeten is kitüntette volna magát, ha azt illőleg gyakorolhatta volna, mihez ő azonban a' megkívántató segedelmet nem nyerhette meg. Később Posonyba ment 's ott' festett 2 oltárképet, mellyek a' helybeli egyházban nyertek alkalmazást. Ott' tartózkodásakor, a' rézmetszői művészetet Zeller nevű művésztől tanulta, ki őt ebben oktató, 's megtanulván a' radirozás' bánásmódját 's a' vésőaczel' kézfogását, mesterét segíté a' szent képek 's a' földabroszok' készítésiben. Utóbb ismét Bécsbe jutott, 's ott' készíté példány-rajzolatokat a' szavoji Intézetben a' nemes ifjúság' számára. Még egyszer tőn próbát segedelem végett a' főstészet' folytatásaul, de ismét siker nélkül; pártolói végre arra birták őt, hogy a' rézmetsző mesterségnek szentelte magát kirekesztőleg. Ezen időtől fogva e' célra irányozta tanulmányit, 's valóban e' művészeti pályán olly gyors 's dicséretes előlépéseket tőn, hogy azok a' műértők 's dilettansok' figyelmét vonták magokra; 's bárha akkor kéntelen volt is talentomát kevesbbé fontos 's feltűnő tárgyakra fordítani, mind a' mellett is ezen korbéli dolgozatok bizonyos merészség, igaz előadás 's a' beárnyékolat' (sraffirozás) eszes alkalmazása által különböztetik-meg mind azoktól lényileg magokat, mellyek akkor Bécsben létre jutottak. Schmutzer elhatározá magában nem használni többé a' radirtűt (Radir-Aetznadel) 's a' maróvizet, hanem csupán a' vésőtollal (Grabstichel) dolgozni, 's ez által rövid idő alatt különös ügyességet 's könnyűséget szerze magának a' művészet' ezen nemében. Mária Therezia látván ezen művész' talentomát, 1762ben Párisba küldé őt, hogy ott' a' híres Wille rézmetszőnél tágasíthassa tudományát, azon idő alatt pedig, míg ő ott' tartózkodott, családját fejedelmi pártfogása alá vette.

Schmutzer 4 évig maradt Párisban, hol őt Wille egy privát rajziskola felügyelőjének avagy igazgatójának tevé, 's ő a' kir. akademia által kiirt jutalom-feladásnál az első versenydíjt megnyerte a' rajzolásban, 's ezentúl sok szép rézre metszett képet is végzett. A' művész 1766ban Bécsbe hivatott-vissza 's udvari rézmetszőnek neveztetett-ki. Schmutzer ennekutánna egy műiskola' tervét dolgozta-ki a' rézmetszés és szabad kézrajzolatra nézve, melly létre jutván, rövid idő alatt már olly igen jól sikeresült, hogy Mária Thérézia azt 1768ban független szabad akademiának nevezvén-ki, őt igazgatói hivatallal ruházta-fel. Ezen időben állíttattak-fel ország szerte a' normális iskolák, melly alkalommal az is szóba jött, hogy a' 4dik iskolához egy rajzoló-iskola csatoltassék. Ennek alapításánál is használák Schmutzer tanácsát, 's ő végre 1771ben az összes austriai 's magyar örökös tartományokban a' cs. kir. normalis iskolák főigazgatójává neveztetett-ki. Ezen tisztében számos példányrajz' készítésével foglalatoskodott, 's példátlan beketűréssel tanított a' theoriában 's praxisban számos professort, 's azoknak alárendelt tanítókat, kik a' tartományokban nyerék alkalmazásikat, 's annyira vitte ő rövid idő alatt iparja által, hogy még a' legtávolabb részein is az országnak, jelesül Magyar- 's Erdélyországban feltűnőleg emelkedvén az, számos tanítvány jelent-meg azokban. A' rézmetszői-'s rajzakademia, melly Schmutzer' igazgatása alatt a' régi főstészeti, szobrászati és architekturai akademiával egyesítettett, 's mellynél minden művészeti ágazathoz egy igazgató rendeltett, mellyből aztán egy akademiái test alkottatott; következő czimet nyert: cs. kir. egyesült képző művészeti akademia.

Azon számos munkákból, mellyek a' művészt addiglan foglalatoskodtatak, ő nem tartá-meg magának egyebet a' rézmetszői iskola' igazgatásánál, melly kedvencz munkájának most kirekesztőleg szentelé magát, az az: a' historiai tárgyak dolgozatának. Példányképül a' nagy

Rubenszt választá magának ezen művész, kinek erős, szemreható rendezései, az alakok' mozdulatinál észrevehető félenktelenség, a' világ és árnyék' erős behatása, különösen megfelelt művészi érzésének. Ezen szerencsés választásnak köszönhetni a' 4 igen fölséges historiai előterjesztést ezen nagy képiro' után, mellyeket a' leg jobb rézmetszések közé számlálhatni, mellyek t. i. classikus képirok által dolgoztattak a' leg újabb korban. Ezen érintett 4 festvény: Mucius Scaevola, sz. Ambrus, ki az egyházba- menetelt tilalmazza Theodosius császárnak, Neptun és Thetis körülvéve a' tengeri istenektől, 's az ittas Silen. E' most felhozott szép dolgozatokon kívül ide számlálhatni még: Le goute flamand, Tilborgh festvénye után metszve; egy szavojardné Creuze után; Ulysses, ki Andromache' fiát erővel elragadja; 2 képe Kaunitz herczegnek; Mária Therézia' képei, Isó Ferencz, Dietrici képiro', szobrász Donner Ráfael, a' 103 esztendő generalis Dewall, Sonnenfels udvari tanácsnok, egy rézmetszés Wieland pompás kiadásához, stb. — Agg-vén-ségében gyulasztó betegség által veszté-el egyik szemét ezen jeles művész, 's még ezen szomorú állapotban is ketejét végzette a' leg nagyobb remekművei közül, t. i. két állatdarabot Schnyders és Ruthart után. Elhunyt December 2kán 1811ben munkás életpályája 78dik évében.

WOOLLET.

Woollet (William) hires rézmetsző, született Maidstone nevű városban Augustus 22kén 1735ben, 's ő a' táj-festvény-metszésben egész új monor' alkotója lőn. Ezen művész' tanítója Vivares francia rézmetsző volt, ki 1782ben kimult. — Mint művész az angolokhoz számlál-tatik, ki azon bánásmódot jobbítá-meg, mellyet mesterétől nyert. Woollet csak nem játszva vitte műveinél a' tőt, 's képes volt az által a' virágoknak, kőszirteknek, növényeknek különfeleséget, 's charakteristikai igazsá-got adni, mit ő előtte látni ritkaság volt. Ezen művész szokatlan széles vonásokkal radirozta a' szinelőzeteket

(Vordergrund), melyeket aztán vésőtollal metszett-ált, 's kitöltése által a' közlegeknek, egymástól elválasztotta azokat. A' pontok illő helyen alkalmaztatván, azok a' szinelőknek csak annál több erőt szereztenek. Ezen művész' dolgozatiban a' viz- 's levegő legtisztább, 's a' munka legfinomabb. Táblái általán meglepők 's igen jó benyomást szülnek. Ő az angolok szerint. „Engraver to his-majesty“ volt, 's végre Londonban Május 22kén 1785-pen lépett-le a' földi pályáru. Holt tetemei a' westmünster apátságban nyertek nyugalom-helyet.

GRAFF.

Graff Antal született Winterthurban a' zürichi cantonban 1736ban, 's Dresdában mult-ki 1813ban. Ezen jeles szászországi udvari képiro a' legügyesb ujjabbkori főstészek' egyike volt, 's nem ok nélkül állítják, hogy ő korának leg nevezetesb arczkép-föstészei közé számlálandó. — Rajz, karakter és színadás ezen művész' festvényeiben általán dicséretet érdemelnek, 's ritka művészi tökélyt bizonyítván, a' műértőt pontig kielégítik. Száma föstett arczképeinek, melyek közt azok, melyek a' férfi személyeket ábrázolják elsőséggel birnak, 's család képeinek száma 1796ban már 1100nál többre terjedt. Egy ezekből álló érdekes gyűjtemény, melly valamely Reich nevezetű könyváros' tulajdona volt, annak kimultával a' lipcsei egyetem könyvtárának birtokába jutott. — Graff Károly Antal az előbb nevezettnek fia, Dresdában pillantá-meg a' napvilágot 1774ben, 's ugyan ott' lépett-le a' földi pályáru is martzius 9kén 1832ben, ki is mint tájfföstész olajfestvényei által hirt nevet szerze magának.

MECHELN.

Mecheln (Meckenen Israel) képiro a' 15 és 16dik századból. Láthatni ezen művésztől festvényeket néhány németországi műgyűjteményben, névszerint a' Boisseree testvérektől eladott festvények' gyűjtvényében, mellyet a' Bajor király szereztetett-meg.

Mecheln Israel az előbbinek fia, a' rézmetszésnek szentelte magát; ezen művész' dolgozatai azonban me-revültek, igaz rajz' hiányával 's hibás perspectivvel, mellyek mind e' mellett is kerestetnek ritkaságuk miatt.

Mecheln Krisztián, ügyes rézmetsző, született Bas-selben 1737ben, 's tagja a' bécsi 's berlini műakade-miáknak. Romában mulattakor 1765ben, Winckelmann' barátságát nyerte-meg, 's miután ismét Baselbe tért vol-na vissza, Schwaizban állította-fel az első műkereske-dési-tárt összeköttetésben egy rajzoló- 's rézmetszői is-kolával. Kimult Berlinben 1824-ben.

HACKERT.

Hackert Fülöp elhírlt német tájfestész, született Prenzlauban az Uckermarkban 1737ben, hol atyja ha-sonlag képiró volt. Vele született hajlandóságtól a' mű-vészethez buzdítva, Romába 's Nápolyba rándult, hogy ott' még inkább művelhesse magát, 's több tapasztalást szerezzen. Elhunyt végre Florenczben 1807ben, életpá-lyája 70dik évében.

Ezen jeles művész, deli festvényei által hírnevet szerze magának, 's őt tarták ezen korban a' leg nevezet-sb képirók' egyikének; 's valóban Hackert alatt a' pro-spect-főstészet' térmezeje nevezetesen tárgult, 's tökélye-ségét elérte, lehetetlen lévén a' realistikai kívánatoknak jobban megfelelni, mint képeiben történt. Ezen művész, leg tökélyesebben 's feltűnő igazsággal terjeszté-elő Roma, Tivoli, Nápoly 's más fővárosok' tájképeit; mind e' mellett is félénkség, kicsinység 's fáradság nélkül; minden mit láthatni, művészileg, szabadon 's könnyű-séggel van előadva. Levegője nem nehéz, a' falombo-zat (Baumschlag) különféle; a' több nemű levelek 's a' faderékok jól vannak kinyomva. A' szinelőben mutatko-zó plánták, a' művészet' alapjai szerint pontossággal 's figyelemmel előterjesztvék. — A' kivilágítást illetőleg, Hackert ebben az igazság' hőse 's hű utánzója volt a' természetnek a' nélkül, hogy ő különösen tanulta vol-

na a' művészet' ezen fontos részét. Festvényei a' világ's árnyéokra nézve alapos becsmérésre nem nyujtanak ugyan alkalmat, azonban ezen oldalról tekintve, megkülönböztető érdemre sem tarthatnak számot.

A' színek' erejére 's lépcsőzetére nézve, a' színlapok jobbadán rendesen eltávoznak ugyan egymástól; találkoznak azonban néhányak a' közelebbi hegyekből, mellyek fölötté nagy figyelemmel dolgozván detailban, 's annál fogva igen előre lépnek, 's a' művészt kényszeríteni látszanak olykor a' színelőben valami keménységhez. — Általányosan véve, Hackert szabad mesterkézzel vezette ecsetjét, 's azon könnyűség 's bátorság, mellyel ő dolgozott, azon célirányos módot teszi, mellyre ő a' színek' felhordásinál 's a' festvény' végzésénél ügyelt. Egyédül csak neki vala lehetséges, nem csupán olajfestvényeket, hanem ézentúl sok vízfestést (Gouache) 's csak nem számtalan sepia-rajzot elvégezni, mellyeket Europa' nagyobb 's kisebb műgyűjteményeiben mindenhol láthatni.

Legyen bár, hogy Hackert a' költészi tájfőstészetben nem tőn sok szerencsét; mi azonban a' prospect-főstészetet érdekli, az általa a' legfensőbb polozra jutott, 's ezen jeles művész nyilván bém bizonyítja, hogy ő mindazon szép idomokkal fel vala gazdagon ruházva, mellyek a' művészet' ezen ágazatához mulhatlan szükségeseek.

BAUSE.

Bause (János Fridrik) híres német rézmetsző, született Halleben 1738ban, hol ő 18 esztendőskorától fogva kirekesztőleg a' rézre metszéssel foglalatzkodott. Augsburgban tartózkodván 1759ben, ismét Hallebe tért-vissza, hol aztán tökéletesen kimivelte magát. Wille, kit ő Párisban mustraképül választá magának, 's kivel ő szüntelen barátságban élt, jó behatást tőn reá. 1766ban Lipcsében választá lakhelyet, 's ott rézmetsző lőn a' művészeti akademiánál. Bause kimult Weimarban 1814ben. — Ezen művész szerencsés próbákat tőn külön monorban,

fő érdeme azonban vésőtollának szilárdsága 's tisztasága maradand. Historiai rézmetszései, jelesen azon arczképek, mellyek Graff festvényei után metsztvék, nagy becsben állanak. Réztábláinak száma 200zat meghalad. Bause gazdag gyűjteményt hagyott maga után Lipcsében, mellyek rézmetszésekéből 's radirozott darabokból állanak.

WEST.

West (Benjamin) hires angol képiro, született Pensylvániában 1738ban, hová nagy szülőji, kik quakerék voltak, 1699ben költöztek Angliából. Csak nem foghatlan ésszel, mint emelkedheték magasra egy művész olly helyen, hol a' nép kirekesztőleg a' földműveléssel látsszik foglalatoskodni, 's fekvése által minden társaságos élet' kényelmétől 's örömeitől el van választva, 's melly osztálya a' népnek köztudomás szerint mind azon foglalatosságokat, mellyeknek egyenes hasznuk nincsen, 's az emberi élet szükségeinek kielégítésere nem szolgálnak, hasztalanoknak 's végre még vétkeseknek is tekintti. Ezen művész, a' nélkül hogy látott volna ifjúságában valamelly festvényt, próbálgatott, 's szabad óráit a' rajzolásnak szentelte, míg végre a' művészeti pályán olly előlépéseket tón, hogy az arczképfestést mint mesterséget kezdé űzni. West Romába jutott ajánló-levelekkel 1760ban, mellyekkel őt nevezetes férfiak ellátták; azonban azon körülmény, hogy egy amerikai quaker a' művészet' tanulása végett jött vala a' fővárosba, valami rendkívüli 's új volt. Mindenki kíváncsi vala látni, milly benyomást teendnek reá a' művészet remekjei. Nagy társaság jelene-meg tehát 30 hintóval egyszerre, melly szemtánú akart lenni a' mutogatásnál 's az Amerikainak magatartásánál 's ítéleténél. A' kezdetet mindjárt a' belvederi Apollóval tevék. A' kép szobor egy hajlékban álla, mellynek ajtaji akép nyiltanak-fel, hogy azonnal leg fölségesebben mutatkozott az alak. Az amerikainak a' leg jobb helyet jegyzék-ki, a' vendégek pedig két oldalon állottak. Felnyilván egyszerre az ajtók,

a' szobor azonnal valamire emlékezteté az ifjú művészt, 's tehát felkiálta: „Istenem! milly hasonló ez egy Mohawk bajnokhoz“!

Három évet töltvén Romában 's Olaszország' egyéb városiban, annakelőtte hogy még honjába vissza-tért volna, Angliát kívánta látni, hol 1763ban megérkezett. Látván az angol király ezen művész' ügyességét 's használni akarván tűzzellemét, 20 évig foglalatatoskodtatta őt Windsor nevű várkastélya' diszesítésénél, hol az audiencia avagy meghalgtási szobában 6 festvényt szemlélhetni tőle 3dik Eduard' történetéből. Leg jobb 's leg helyesb dolgozati közé tartoznak: mint gyógyítja Krisztus a' templomban a' betegeket és sántákat, melly képet az angol Institutió 5000 font sterlingen szereztet meg 's a' halál a' lovon. Ezen 2 festvény sokkal jobban tetszék a' közönségnek, mint szép Lear király, mellyet a' Shakspeari képtár' diszesítéseül füstett; úgy hasonló sz. Pál a' Melite szigeten, ki a' viperát lerázza kezéről. West 1820ban mult-ki Londonban, munkás életpályája 83dik évében, gazdag gyűjteményt hagyván maga után, melly halála után eladatott.

ROSENBERG.

Rosenberg (János György) híres diszremeklő, született Berlinben 1739ben. Ezen művész különös vonzatlomból a' decoratiói avagy diszleti-főstészetnek szentelvén magát, a' mellett tanulta a' geometriát és perspectivet is. A' végre, hogy ő tökélyesíthesse magát a' művészet' ezen nemében, végig járta Franciaországot, Brabantot, 's Hollandiát, kijobbította a' danzigi 's köningsbergi színház' diszleteit 1767ben, 's mint diszremeklő (Decorateur) a' braunschweigi herczeg' szolgálatába állott. Rosenberg 1775ben Berlinbe ment, 's ott' festé a' főváros' kilátásait (prospectjeit); minélfogva a' kir. művészeti akadémia ezen művészt tagjának nevezte-ki. Ezen érintett kilátásokat a' művész aztán 21 résztáblára radirozta maga. Leg többet foglalatatoskodott ő marha- 's ló-

darabokkal Potter Pál 's Wouwermann után. Elhunyt Berlinben september 7kén 1808ban, életpályája 69dik évében.

BOURRIT.

Bourrit (Marcus Theodor) nevezetes képiíró, született 1739ben 's Genfben lépett-le a' földi pályáru 1819ben. Ezen művész illy' czimú közre bocsátott munkái által lón ismeretes: *Description des glaciers de la Savoye* 1773; *Alpes pennines et rhétiennes*, 2 kötet Genf 1781; *Itinéraire de Genève, Lausanne et chamouni* 1791; *Description des cols au passages des alpes* 2 kötet 1803; *Itinéraire de Genève des glaciers de chamouni, du Valais et du Canton de Vaud.* — Bourrit a' kőszirtek és jégtömegek' előterjesztésénél a' világosság' hatása miatt egész új tusmaniert talál-fel, 's ennélfogva őt tarthatni a' havasok festőleges első leirójának. Elmeművei, néhány élő nyelvre fordítva, jelentek-meg.

SERGELL.

Sergell (János Tobias) svéd udvari kir. szobrász, született Stockholmban September 8kán 1740ben. Atyja aranyműves lévén, az őt egy kőfaragóhoz adta, ki épen akkor a' kir. pompás várkastélyhoz szolgáltatá a' követ. Ezen foglalatoskodásnál vette-észre L' Archeveque ezen ifjú' szép idomait, 's az okból tanítványai közé vette-fel őt. A' mester különösen használta nevéndékét Gustav Vasa és Gustav Adolf szobrainak mintázatánál, mellyek jelenleg a' főváros' leg szebb diszességeit teszik. Sergell kir. nyugpénzzel utazott 1767ben Olaszországba, 's 10 évig élt Romában, hol hírnevének rendithetlen talpkövét alapítá. 3dik Gustáv, a' művészetek' nagy barátja, őt 1779ben vissza hívta, 's udvari szobrásznak, a' művészetek' akademiájánál pedig tanítónak nevezte-ki, ezentúl Vasa' rendjével is felékesítette. Sergell 1784ben Olaszországba késerte a' királyt, hol a' fejedelem ezen művész' tanácsára a' hajdaniság' drága

remekműveit megvásároltatta. Azon szobor' leleplezésénél, melyet 3dik Gustavnak tiszteletül állítottak a' stockholmi polgárok Sergell' mintája szerint, 1808ban nemesi diplomát nyert a' királytól azon kitüntetéssel, hogy czimerében Gustav' szobrát alkalmazhassa 's viselhesse. Később udvari intendáns lón, 's az éjszaki csillag rendjének lovagja. Elhunyt Stockholmban Februarius 26kán 1814ben, munkás életpályája 74dik évében.

Tűzzsellemének a' király' pártfogása 's bőkezűsége adván szárnyakat, dolgozatiban becsüli az értő az idea' mélységét 's erejét, mely a' formák' kellemességivel, 's tökéletes kidolgozással páru; hathatóság és grácia bélyegzik ezen művész' sztiljét. A' fentebb érintett remek mindenkit, ki e' nagy mester' szellemerejét voltakép felfogni képes, bámulással tölt-el. Nevezetes szobrai közé tartoznak: Amor és Psyche; Diomedes, ki a' palládiumot élrágadja: Oxenstierna, ki a' historia' muzsájának diktálja Gustav Adolf' főtetteit; Mars és Venus; Venus Kallipyge. Nagyobb része e' most érintett dolgozatoknak a' svédi kir. museumban szemlélhető, valamint vázlatai is agyagban, mellyeket a' király a' művész' meghalálózásakor megszeresztetett. A' csoportozatok közt említésre méltók: Cartesius' emléke, mely az Adolf-Fridrik egyházban állíttatott-fel a' király' parancsára; Krisztus' feltámadása nagy basrelief, Stockholmban a' sz. Klára egyházában felül az oltárnál; 2 angyal az oltár fölött a' karlstadti főegyházban; Ehrenswaerd' emléke Sweaborgban. Ezentúl nevezetre méltók azon márvány-mellszobrok, mellyek a' kir. család' tagjait, 's nevezetes kortársait ábrázolják, például: Höpken de Geer, Rorthan stb, valamint is medaillonjai, mellyek nagy becsben állanak. Tanítványai közt legnevezeteseb lón Bystrom.

BACON.

Bacon (John) jeles angol szobrász, született Southmarkban 1740ben, ki aztán egy porcellán kézmű' bir-

tokosához jutott Lipcsében 1754ben, hol azon különféle minták, melyek ott' felállítva voltak, hajlandóságát nevelék a' művészethez. Annak előtte, hogy még kiszabott tanuló esztendeit végezte volna, néhány képművet készíté porcellán agyagból. Első probát márványban dolgozni 23 esztendő korában tón, 's már 1769ben az első arany versenydíjt, avagy a' jutalmat nyerte-meg a' londoni kir. szép művek' akademiájánál. Leg helyesb műszüleményei közé számlálhatni: 3dik György' 2 mellszobrát, melyek' egyike Oxfordban van a' Christehúrch collegiumban, a' másik pedig Göttingenben az egyetemi könyvtárban; Westmünsterben és Guildhallban Lord Chatam' felkészült emléke; Londonban Howard és Johnson Samuel szobrai a' sz. Pál főegyházban, 's Blackstone' márványalakja Oxfordban. Bacon elhunyt augusztus 7-dikén 1799ben, életpályája 59dik évében.

BRANDT.

Brandt János Henrik, nevezetes képiro', született 1740ben. Mint arczkép- 's tájfestész Hirschfeld' kertművészeti theoriájához készíté számos rajzolatot. Ezen jeles művész 1783ban mult-ki, életpályája 42dik évében, sok szép munkát hagyván maga után.

HOUDON.

Houdon (Jean Antoine) híres franczia szobrász, született Versaillesben 1741ben, Lemaire és Pigale' tanítványa lévén, már mint 20 esztendő ifjú nevendék, megnyerte a' sculpturáért a' nagy jutalmat. Ezen művész' szobrai között főleg említésre méltók: a' Diana, Voltaire' ülőszobra, melyet a' művész kétszer dolgozott, 's melly két példány' egyike jelenleg a' théâtre français szinpad' peristyljében felállítva van, Cicero' szobra, az egykori fentartási senatus' termében, melly ezen szónókot azon állásban ábrázolja, midőn ő t. i. kiharcolja a' senatusból a' hazaáruló Catalinát; frileuses-jei a' burkus király' számára dolgozva, melyekben ő helyesen

kinyomta a' fagyás' ideáját, 's Washington' márványoszlopa Virginia' számára, melly most az észak-amerikai congressus' ülőtermében látható. — Fölségesen kidolgozott mellképei közt említést érdemelnek: Rousseau, d' Alembert, Gluck, Buffon, Franklin, Barthelemy, Ney, Napoleon, 's Josephine francia császárné.

Az okból, hogy a' művészeti akademiában az oktatás annál sikeresb legyen, két mintát készített ezen ügyes művész, mellyek' egyike egy ember testet ábrázol, a' másik pedig egy állatetestet, mellynél a' bőr rola le van húzva, 's ezek között a' nagyobbik, melly l' ecorche nevezet alatt ismeretes, 5 $\frac{1}{2}$ lábat teszen a' magasságban. — Houdon elhunyt Párisban július 16kán 1828ban, munkás életpályája 87dik évében, mint tanító a' művészeti iskolában.

K A U F M A N N.

Kaufmann (Angelica) hires főstészné, született Churban 1741ben. A' művészet' első elemeit a' rajzolásban 's főstésben atyjától nyerte, ki vándorló életet vitt, 's ki akkorban midőn a' leány a' napfényt megpillantá, püspöki udvari képiró volt. Ezen művészné' vonzalma a' széphez már igen korán kifejedett, 's szeretvén a' musikát, a' főstészetben is gyors és dicséretes előlépéseket tőn, habár atyja csak középszerű talentommal ellátva volt is. Ezen művészné nem sokára a' jelességnek egyenlő fokán állván atyjával 's mesterével, csak hamar jóval túl is multa őt. — Angelika, Olaszországba utaztakor, hol 13 évig mulatott, névszerint Majlandban, Florenzben, Romában 's Nápolyban, művészi talentomát tiszta fényben tünteté-elő. Ennekutánna Londonba ment, hol a' kir. családot főstette, 's az általszerencsájének 's hirnének rendíthetlen talpkövet alapította. A' kir. művészeti akademia, tagjának nevezte-ki a' művésznét, 's ugyanekkor lépett Angelika előszer házasságra is, bárha szerencsétlenül Londonban tartozkodtakor, miről következőt közlenek: egy angol művész iparkodott megnyer-

ni Angelika kezét, de mivel tagadó választ kapott, bosszút akarván állani, ezen cselt gondolta ki: Egy, arczra nézve szép ugyan, de a' nép' söpréből választott ifjú azon állapotba helyeztetett, hogy megjelenhete Angelika' házánál 's' nőjül kérheté-meg őt. A' művészné ámítani engedé magát 's' kezét nyujta ezen kalandornak, 's' így láthatá világosan a' megszegyenített művész a' tettét és csalárdságot. Angelika elválasztatott ugyan férjétől, kénytelen volt azonban nekie évi nyugpénzt kivetni, ki azt nem sokáig huzván, csak hamar az élők' sorából kilépett.

Miután Angelika ismét visszatért volna Romába 1782ben, másodszor lépett házasságra, 's' most már több szerencsével Zuchi nevű velencei képiróhoz, melly házasság azonban magtalan maradt. Ezen második férje is jóval előbb szenderült jobb életre nállánál, 's' a' művészné ez időtől fogva egyedül csak a' művészetet 's' igaz műbarátit kedvellé, míg végre 1807ben munkás életpályája 66dik évében kimult. Temetését Canova híres szobrász rendelte-el 's' mellszobra a' Patheonban nyert helyet 1808ban. — Ezen jeles művészné, választott könyvekből álló könyvtárt hagyta maga után, szép original festvényeket hajdan mesterektől, és szép vagyont, melyet ő az intézet' alapításaul helyett. Ezen ügyes képiróné számos arczképet és historiai festvényt dolgozott, főleg pedig antikok után főtett. Festvényei azon grácia végett becsültetnek különösen, melly bennök általán uralkodik, bárha a' műértőnek a' sztil' tisztátalansága 's' a' terv és valosítás' egyformasága jobbadán feltűnik is.

BARRY.

Barry (James) képiró 's' művészeti szerző, született Irlandban Cork nevű városban 1741ben 's' ugyan ott mult ki 1806ban. Azon olajfestvénye által, melly az irlandiai őrangyalt, avagy a' Patriket képezé, a' híres Burke' pártfogását nyerte-meg, ki is ezen ifjú művészt'

élte' 23dik évében Londonba vitte magával, 's az úgy nevezett athenei Stewardnak ajánlá, kinél aztán régi festvényeket másolt. Kevéssel ezután költséget adtanak neki Burke' testvérei, hogy Párisba 's Romába utazhasson, honnan aztán Florenczbe, Bolognába 's Nápolyba is ment. Barry 3 egész évig tartozkodott Olaszországban 's deli festvények' alapos tanulása által mivelé izlését; ez által pedig megtanulván igazán itélni, később tudományos kritikát irt roluk. Műszüleményeiközt főleg nevezetre méltók: Ádám és Éva, Venus, Jupiter és Juno, az Idán, különösen pedig Wolf generalis' halála. Ezen művész' festvényeinél azon kifogást teszik, hogy a' rajzban igaztalanság létezik mindenhol. Miután ismét Irlandba visszatért, tagja lón a' kir. Akademiának 's a' főstészet' tanítója. Barry 3 év alatt számos festvényt készíté, mellyek felsekertéseül a' művészeknek, a' társaság' nagy termét diszítik. Köz helybenhagyást nyert azon kiadott munkája, melly azon akadályokat vesszi tárgyaúl, mellyek Angliában a' művészetek' előhaladását gátolják.

FÜSSLI.

Füssli János Henrik, született Zürichben 1742ben, 's fia volt ama híres képirónak, ki számos arczkép 's rajzolatok' készítésén kívül, a' schwaizi jelesb főstészek' életrajza által lón ismeretes. Ezen érintett művész előbb a' theologiának 's a' művészet magasb tanulmányainak szentelé magát. Sulzer által jutván Berlinbe, ott' egy angol lord' nevelője lett, 's nevendékjével nagy tourt tón. Füssli Romába tért-vissza 1772ben, 's ott' kirekesztőleg a' művészetekkel foglalatoskodott, Angelo Mihályt választván magának példányképül, honnan végre 1778ban Angliába tért-vissza, 's a' legnevezeteseb képirók' egyike lón. West' elhunytával ő lett a' londoni képző művészeti akadémia' elnöke, 's később iskola-felügyelő. Füssli mint historiai főstész tünteté-fel különösen magát. Kimult Puttney-Hillben London' vidékében 1825ben, életpályája 83dik évében.

ABILGAARD.

Abilgaard (Nicolai Abr.) dániai nevezetes historiai főstész, született Kopenhagenban 1744ben, 's ott' is hunyt el 1809ben, mint akkori igazgató 's tanító a' művészeti akademiánál. Ezen jeles férfiú, kétségkívül Dánia leg értelmesb főstészeinek egyike volt, kit is műszüleményei, a' Régiek' mély tanulmánya, eszme, avagy idea gazdagság, 's különös erő az előterjesztésben, elárultanak. 5 évi tartzkodása alatt Olaszországban nyerte ő mívelését; dolgozati sehol sem veszték-el eredetiségüket, mellyet független erejű szelleme mindenkor beihelt festvényeinek. Termékeny képzelményének alkotásiban, ő olykor komoly volt, ám ha azokban mindenkor nagy 's ünnepies természet jelenkezik is. Vidám 's fellengő 'sztil uralkodott számos historiai festvényeiben, 's az újabb képirok munkáiban jelesül a' meztelenben, nem könnyű szebb coloritot feltalálni. Nagy számban végzett historiai festvényei közül, mellyek Christiansburg fejedelmi várkastélyt díszíték, nagyobb része azoknak 1794-ben emésztő lángok' martalékává lőn; van mind a' mellett is Kopenhagenben 's máshol még néhány darab tőle, 's özvegye szép festvény-gyűjteményt bir. A' megsebesített Philoklet, épen olly teljes erejű mint a' Cupido; egy más festvény melly Spanyolországba jutott, igen finom 's kecses; mind a' 2 darabot remekműnek tekinthetni. Hátra maradt munkái közt még következők is nevezeteseek: Socrates, Jupiter midőn az emberek' sorsáról gondolkodik, Culmin' lelke megjelenvén anyja előtt (Ossian után), stb. Utolsó munkája mellyet végze, 4 darab festvény volt, mellyek scenák Terenz' vígjátékiból. — Habár ő tanítványainak azon oktatást adá is, hogy a' theoria csak csekély hasznú a' művészre nézve, hanem hogy ellenkezőleg a' természet 's a' gyakorlat vezet a' célhoz; ő mind a' mellett is épen olly igazán értette a' theoriát, valamint a' művészt' történetét, 's távol állá attól: a' szabad szellemi vélekedés' érdemeit férőérteni,

mellyel hogy ő valóban fel vala ruházva, bizonyítja könyvtára, mellyet a' művészeti akadémia megszereztetett.

SCHÖPF.

Schöpf József ügyes fresco-főstész, született Telfsben Tirolisban. Ezen művész Insbruckban, Salzburgban, Passauban, Bécsben tanulta a' művészetet 's 1776tól 1784ig Romában tartózkodott, hol David, Füger, Zauner 's más nevezetes képirókkal és szobrászokkal barátságot kötött. Tűzzsellemeének Grof Firmian minister' pártfogása 's bőkezűsége ada szárnyakat Majlandban. Schöpf' 'dolgozati közt olajban, főleg ismeretesek: Amor és Psyche, Diana' meglepetése Actaeontól stb. Számos fresco-festvény 's oltárkép, mellyek Tirolisban az egyházakat díszítik, ezen nagy mesternek köszönik létüket, ki is mindenhol következő aláírást használt: Giuseppe Schöpf Tirolese. — Innsbruckban a' Serviták' templomában végzé 1820ban a' plafondot 80 esztendő korában, sz. József' elbucsuzását a' világtól, 's annak menyországba léptét.

ZAUNER.

Zauner Ferencz az austriai legjelesb művészek' egyike, született német Tirolban Feldpatanban 1746ban, 's miután már művészi talentomát tiszta fényben előtűnteté, udvari szobrász, végre a' cs. kir. szép művek akadémiajánál Bécsben rendes tanító 's tanácsos lón. Különös vonzalomból a' képfaragáshoz, ő eleintén rokonánál kezdé tanulni a' művészet' ezen ágazatát, ki hasonló szobrász volt. Habár ő szegény volt is, műszorgalma mind a' mellett kipotolta ezen hiányt, 's arra birta őt, hogy 1766ban Bécsbe indult, hol Schletterer ügyes tanítójánál 5 évig dolgozott. Most már minden perczet arra fordita ezen ifjú művész, hogy részint a' természet' utánzása, részint pedig az ott' felállított antik-öntvények után mivelje magát, 's így nyitott tűzzselleme útát magának, ment lévén minden iskolai erőltetéstől. Bayer

udvari szobrász használta őt a' schönbruni kert' díszesítéseinél. Soha nem lankadó szorgalma és szünetlen tanulása egész éjjelenként is, azon állapotba helyezteté ezen serdülő ifjút, hogy már maga is azt ohajtá: saját neve alatt valamelly szép munkával a' világ' elibe léphetni. Rövid idő múlva alkalom nyílt neki, művészi ügyességét bebizonyítani, megrendelvén az udvar, hogy néhány szobor készüljék a' schönbruni kutak' díszesítéséül. Zauner ez okból bejelenteté magát Kaunitz herczegnél, ki a' köztudomás szerint nagy műbarát volt, 's ki meghagyá, hogy 15 nap lefolyta alatt a' kútak' egyikehez mintát dolgozzon-ki, melly a' leg nagyobb 3 austriai folyamat terjessze-elő avagy ábrázolja. Az elkészült munka helybenhagyást nyert, mellyet aztán Zauner nagyban dolgoza-ki, 's melly által megnyerte Mária Thérézia' kegyét, úgy hasonlólag Kaunitz herczeg' pártfogását is, 's ennek következtében mint udvari pensionarius Romába küldetett 1776ban, hol magát 4 évig mivelte, 's honnan a' szobrászati tanítószéke' elfoglalására vissza hivatott Bécsbe 1781ben.

Zauner az ingadozó maniert, az elfajzott szobrászi tanulmányt igaz elvekre vezette-vissza, mellyet nekie a' természet ajánla összeköttetésben az antikokkal. Dolgozati közé tartoznak: Klio a' muzsa, Kaunitz herczeg' számára carrari márványból, ülve előterjesztve; azon emlék, melly gróf Fries családjának számára ké, szült Vesslauban; 4 orias nő-málhás szobor (Karyatide) az érintett grof' palotájánál a' József-téren Bécsben, Ferencz császár' 2 mellszobra; Hymenek grof Fries' museumában; azon ércz-elegyből öntött collossalis képszobor, mellyet Ferencz császár 2dik Józsefnek állíttatott-fel tiszteletül 's emlékül 1807ben. A' művész' ideája szerint, ezen emléknek egyszerűnek, nemesnek 's fellengőnek kelle megjelennie, mint maga a' császár volt. Ennélfogva Zauner azon pillantatot választá magának, midőn t. i. a' kedvelt uralkodó csendesén léptetve ül a' lovon, karját szeliden előre nyújtja, 's népe

Közt fel alá ballag, annak boldogítása végett gondolkodásba merülve. A' romai costume, a' talapon jelenkező architektura, 's a' diszletek' választása által ő oda-célzott: az egész antik-izlésben tartani. A' félmagaslatú alakok által jelelte-ki a' művész József' útazását 's a' földmívelés iránti szeretetét, úgy hasonlólag a' kereskedésre 's tudományokra ügyelését. Ezen képoszlop csak nem a' leg nagyobb Európában. Zauner az öntést érczelegyből rendelt-el egész új, ő általa feltalált mód szerint, 's szabadságot nyert a' szobrot előszer kicsinyben önteni; valamint ennél, úgy a' terhes öntésnél is nagyban, a' szerencsés következés megfelele a' váratnak, 's pedig aképen, hogy már september 19kén 1800ban a' császár szobrát, 's februárius 26kán 1803ban a' ló' alakját a' formáról levéve egész tökélyességében láthatá kilépni. — 2dik Leopold' emléket, hasonlólag Zauner művét, szemlélhetni Bécsben az augustiniánusok' egyházában a' mellék-kápolnák' egyikében. Ez a' fejedelmet egy gyászállványon (Sarkophag) fekvé terjeszti-elő pánczélba öltözve, romai köpönyeggel. Felette térdel a' siránkozó Germania hosszú gyászköpönyegben. Láthatni többek közt ezen nevezetes művéstől számos mellképet márványba dolgozva, mellyek a' finom valósítással hasonlatosságot, 's jó kinyomást egyesítnek. Zauner martzius 3kán 1822. ben lépett-le a' földi pályáru, mint 76 esztendő aggotyán.

MÜLLER.

Müller (János Gothard, és Fridrik) atyja 's fiú, tiszteletre méltó 2 újabbkori német rézmetsző. János Gothard született Würtembergben 1747 körül, professor lón a' stuttgardi műiskolánál, 's Párisban mívelte magát Wille igazgatása alatt. Vésőtollának szilárdsága, a' szabályozott schraffür, a' contour' finom áltmenetele a' hullámos vonalakon, — azon elsőségre mutatnak, mellyeket Wille tanítójával közösen birt; metszéseinek érdemeit azonban a' főstészet' ereje, a' hatás'

elérése iránti ipar teszik, melyekben erőltetést 's feltűnő fáradságos munkát nem lelhetni. Ezen művész' azon dolgozata, melly a' bunkershilli ütközetet ábrázolja, mellyben Waren generalis elesett, 's mellyet Trumbull rajza után metszett rézre; okvetetlen szép 's helyes mestermű. — Fia, ki ügyes atyjának műiskolájában nyerte művelését, néhány réztábla által, mellyek közt sz. János Domenichino után, 's Madonna di Sisto, a' leg-helyesebbek, — bebizonyíták művészi szellemét. Fájdalom! hogy ezen derék művész, olly igen korán lépett-le a' földi pályáru.

D E N O N.

Denon (Dominique Vivant Baron de) francia művész 's híres műértő, született Chalons-sur-Saone városban Februarius 4kén 1747ben, honnan Párisba ment, hogy ott' a' törvénytudományt tanulja. Kellemes társalkodó lévén, mindenhová bemenetelt nyert 's kedvellék őt; tűzzselleme 's hajlandósága vezették ezen jeles férfit a' szép művészetek' tanulmányihoz. „Le bon pere“ czimű közre bocsátott vigjátéka, igen tetsze a' főrangú asszonyoknak. Szép magatartása, kellemessége 's előadása okozák, hogy őt 15dik Lajos megkedvelté, 's Gentil homme ordinaire du roi, kinevezi. Ennekutánna mint követségi cavalier Pétervárba küldetett, később pedig diplomatikai küldéssel utazott Schwaizba. Itt' mulattakor rajzolta ő Voltaire' arczképét, mellyet aztán St. Aubin metszett részre, úgy hasonlólag „Le déjeuner de Ferney“ ismeretes rajzlapot. Ezek után a' francia követségnél Nápolyban 7 évig viselt hivatalt. — Ezen nagy városban tartzkodása, valamint is Siciliába, és Maltába tett utazásai művelték műérzéseit, 's neki helyes alkalom tárult: talentomát gyakorolni a' rajzolásban 's rézmetszésben. „Voyage pittoresque de Naples et de Sicile“ nevű munkát, St. Non apáturral bocsátá közre 1788ban, mellyhez a' textet, avagy a' szerzői beszédet naplókönyvéből vette. Egy időben adott-ki Denon napló-

könyve' használásával következő értekezést: „Voyage en Sicile“, melly szép adatokat foglal magában. Hatalmas pártfogójának, Vergennes minister' meghalálózása, avagy mások' állítása szerint, Mária Karolina királyné' nem igen kedvező indulatja okozá, hogy elhagyta Nápolyt 's követsági tisztéről lemondott. Mind e' mellett is Olaszországhoz bilincselé őt a' művészet remekeinek tanulmánya 's így néhány évig tartozkodott Velenczében. Ott' fénylett Denon különösen a' szellemdús Albrizzi grofné' társaságában, kit is „Ritratti“ czimű munkájában, annak karaktere, szenvedélye 's hajlandósága miatt a' művészetekhez, úgy hasonlólag kellemessége 's vidámsága végett mindenek fölött magasztal.

Azon figyelem, mellyel mindenkire tekintte a' revolutió, őt is mint francziát elűzte Velenczéből. Schwaizban valamint Florenczben sem tartozkodhatott sokáig, 's így kéntelen volt honjába visszatérni, még pedig a' терроismus' idejekor; azonban David híres képi-
ró kedvelte őt, 's Roperspierrenek is tetszett személye. Most már nagy szorgalommal űzte a' rézmetszést, 's végre megismérvén őt Bonoparte, ezen művész' bámulója 's pártolója lőn. Az olaszországi háboruszkodás után, Denon vele Afrikába ment, 's Desaix generalist késérte felső Egyiptusba. Visszatérvén onnan Bonapartével az akkori főhadivezérrrel Franciaországba 1799ben, „Voyage dans la basse et la haute Egypte“ czimű munkáját dolgozta-ki, melly által hirt nevet szerze magának. Denon ezen érintett elmeműben mint jártas rajzoló lép-fel; az eleven 's holt természet, a' századok 's arabok' emlékei, hüven 's tiszta igazsággal előadvák. Napoleon ezután a' museumok general-inspectorának nevezte-ki őt, 's felügyelése alá bizta mind azt, mit a' képző művészetek létre hozhatnak az ő nagy tetteinek dicsőítéseül. A' művészet' ezen rendű emlékei közé tartoznak: az emlék oszlop a' Vendome téren, melly ezen jeles férfiú' javallat-terve után vétetett munkálatba röviddel az austerliczi ütközet után, 4 év lefolyása alatt elvégeztetett 's melly

155 láb magas. Tudva van, hogy ezen császár' oriai szobra melyt azt díszíté, onnan martzius 31kén 1814ben levétetett a' szövetséges fejedelmek' megérkeztek. Mint igazgatója a' pénzügyi tárnak, 134 emlékpénzt verttetett a' legügyesb művészek' mintái szerint, melyek Napoleon által nyert véres csatákat örökösíték a' Montenotte ütközettől kezdve a' montmiraili csatáig, 's melyek jobbadán ezen közre jött munkában; „Histoire métallique de Napoleon“ (London 1819) tisztán rézre metszve szemlélhetők.

Minden táborozásnál jelen volt ő Napoleonnal 's foglalatossága abban áll: a' meghódolt országokban az artistikai 's tudományos kincseket kiválasztani 's azokat mint győzelem' jeleit Párisba szállítani. A' művész' dicséretére légyen mondvá, hogy ő olly bámulatos ismereteket szerze magának, hogy még a' legkisebb városokban is, hol ő soha meg nem fordult, képes volt a' francia tiszteteknek a' leg nagyobb értékű darabokat kijelelni, és segedelmül lévén nekie a' tudós Van Praet, feltudta találni a' könyvtárakban mind azon ritkaságokat, melyek' fontossága még magoknak az intézet előjáróinak is ismeretlen maradt. — Kemény megaláztatás volt tehát reája nézve, midőn 1815ben ezen zsákmányolás' visszatérítése megrendeltetett a' szövetséges Fejedelmek által, 's ennél fogva ő a' felhatalmazott biztosoknak mindenkép törekedett ügyeiket nehezíteni. De non az első restauratio után megtartá hivatalát 's csak akkor veszté-el azt, midőn Napoleonhoz közelgetett; mind e' mellett is megmaradt az intézet' tagja. Ezen időtől fogva vissza-vonulva élt 's gazdag gyűjtvényének kiadásával foglalatoskodott, melyek rézre 's kőre metszve jelentenek-meg, 's melly becses munká' kezdetét a' művészet' története tette. Gazdag cabinetje bizonyos napokban hetenként nyilva áll a' műkedvellőknek 's tudósoknak. Ifjú talentumokat lehetőleg buzdíta 's pártolt, 's kérdésen kívül van, hogy sokan a' francia művészek közül nekie köszönhetik előhaladásikat. Tűzzselleme

egész életében fenmarada élte' végeig. Elhunyt Párisban április 28kán 1825ben, munkás életpályája 78dik évében.

TRIPPEL.

Trippel Sándor, az újabbkori legnevezetesebb szobrászok' egyike, született Schafhausenben 1747ben. Ezen művész eleintén az asztalos mesterséget tanulta Angliában hol atyja élt, aztán pedig egy organa-csinálóhoz adák őt szülei, míg végre lángelméje szobrászt alkotta belőle. Trippel utóbb Kopenhagenban, Dresdában és Romában élt, melly utóbb nevezett helyen végre september hónapban 1793ban a' földi pályáru' lelépett. — Ezen képfaragó' dolgozatiban, mellyek mély tanulmányára mutatnak az antikoknak, bámulni kell méltán a' termékeny képzelő erő't, a' kinyomás' leghathatós' meghatározottságát, a' contourokban észrevehető leg pontosb részegyezést, 's a' márvánnyal való legfinomabb bánást a' mezteleneknekél.

KLOTZ.

Klotz Mátyás bajorországi udvari képiro', Strassburgban pillantá-meg a' napvilágot 1748ban. Ezen német művész' tanítója Strassburgban Haldenwang volt, Stuttgartban pedig Guibal és Scoti. Klotz számos arczképet 's tájfestvényt dolgozott Mannheimban, 1778tól kezdve pedig mint historiai főstész sok tájfestvény-diszletet készíte-el a' müncheni szinpad' számára, 's végre 1816ban egy értekezést bocsáta közre a' szintanról. Ezen művész 1821ben, élte' 73dik évében jobb életre szenderült.

DAVID.

David (Jacques Louis) a' francia leg híreseb főstészek' egyike, született Párisban 1748ban, 's a' természettől már nagy képiroi talentommál felruházva lévén, eleven 's nagy ideák' kivitelére alkalmas férfiú volt. A' francia rendbomláskor mint tüzes republikanus bizonyos

ideig a' convent' tagja lévén, Roberspierre és Marat' barátja volt; ő hirdeté a' hegy-felekezet' elveit 's a' király' elítéltetésére 's halálára szavazott. Tőle származott azon terv, melly a' polgári játékok' behozását, 's a' conservatoire és museum' felállítását tárgyazák. Kétszer volt befogva, 's életveszélyben forgott: azonban ismét kigyógyulván a' revolutió' nyavalyájából, ismét művészetéhez tért-vissza. Művészi hírnevét egy Belisair, Patroklos' temetési pompája és Socrates' halála alapíták, melyet aztán egy Brntus, a' Horacziusok és Sabinusok' rablása csak még annál magasb polczra emelt. David szerencsésen használta Raphael, Correggio, és Angelo monorjait. Iskolájának jeles nevendékei voltak: Gerard, Girodet, Gros, Guerin stb, kik egész új főstészeti iskolát alkottak Francziaországban. Számos festvényt készíte ő Napoleon' parancsára, mellyek közt igen helyesek a' császár' koronázása, 's a' sas-kiosztás. 18dik Lajos király' vissza-térte Brüsselbe számkivette őt, hol David még egy Telemachot, egy Eucharist, egy szerelem-istent rajzola, melly a' hajnalhasodásnál hagyja-el Psychet. Elhunyt Brüsselben mint száműzött 1825ben, életpályája 77dik évében. — Ezen művész iránti ítélete a' Francziáknak, lényileg különböző a' külföldiekétől. Azok őt igen jeles, nemes, fellengőnek, ezek pedig hidegnek, teátrálisnak találják. Egyetemleg elismérik azonban azon érdemeit ezen képirónak, hogy ő tiszta rajzolatot, nemesb fogalmat hoz a' franczia főstészetbe. Azon antikok' utánzása, mellyeket ő létre hozott, néhány tanítványtól az affectáltba vitettek-által, 's ez okozá, hogy iskolája, honnan a' leg jelesebb mesterek kerültek-ki, végre szemközt álla a' Romantikusokéval, melly csupán ellenkező hibákkal ügyekezett imponálni. Moreau hires franczia rézmetsző, David' leg jobb dolgozatit saját szellemében örökösíté vésője által. Leg helyesb festvényei közé számlálhatni: a' Horacziusok és Sabinusok' esküjét, melly műdarabokat a' franczia kormány megszereztetvén, azok a' luxemburgi palotában nyertek helyet.

KNIEP.

Kniep Kristof Henrik, hires rajzoló 's Nápolyban a' kir. szép művek' akademiájánál rendes tanító, Hildesheimban pillantá-meg a' napvilágot 1748ban. A' művészet' első elemeit ő Hannoverában tanulta egy színház-főstésznél, mint arczkép-főstész pedig Hamburgban, Kasselben, Lübeckben, Berlinben 's Heidelbergben mivelvén magát, 's az ermelandi herczeg-püspök Kraczensky' residenciájában élt. Ezen nagy lelkű pap segédelmet nyújtott a' művésznek Romába utazhatni, honnan Nápolyba rándulván, ott' lovas-őröket (Vedettes) rajzola szükségből. Ez lőn ezen időtől fogva főtárgya művészetének. Göthe hires szerző, ezen művészt Siciliába vitte magával. Sepiával 's fekete krétával végzett tájfestvény-rajzolatai a' leg jobbak közé tartoznak e' művészeti nemben. Lichtenstein herczegnél Bécsben, illy nemű számos rajzolatot találhatni, mellyek ritka művészi tökélyt bizonyítanak. Kniep egyébiránt ritka műveltségű férfiú volt, 's csak néhány év előtt lépett-le Nápolyban a' földi pályáról.

PIRARESI.

Ezen művész a' 16dik században lőn ismeretes mint rézmetsző. Olaszország' hajdankori építvényeinek 's romjainak előterjesztése által, mellyeket ő sok ezer példányban bocsáta közre, hirt nevet szerze ugyan magának, mellyeknek azonban különös becsük nincsen 's ennélfogvást nem is igen kerestetnek.

DILLIS.

Dillis (Georg de) a' bajországi kir. festvények 's gyűjtvények centralis igazgatója, született a' Haag tartományi törvényszék-kerületben 1749ben, 's már serdülő ifjúságában különös vonzalmat a' művészethez 's tűzzellemet árula-el. Meghalálozván lelkes pártfogója 3dik Max választó fejedelem, az okból hogy Dillis tanulmá-

nyiban előhaladást tehessen, szerzetesi hivatalt választotta magának mellyhez ő előkészületeket tőn Ingolstadtban az albertini collegiumban. A' fővárosba visszatértekor, Max freisingi gróf által azon kedvező állapotba helyeztetett 1788ban, hogy meglátogathatá Schweizot 's a' Renu' tájékit, hol megismerkedvén Kobell Ferdinand művésszel, az annakutánna az olajfestésben oktatá őt. Károly Theodor választó herczeg ezután a' képtár felügyelőjének nevezte ki őt 1790ben. Mint az, utazást tőn Dresdába, Bécsbe 's Romába, 's igen sok érdemet szerze magának a' műgyűjtvényekre nézve, miután 1798ban Linczbe 1800ban pedig Anspachba kelle azokkal menekednie a' Francziák' berontásakor.

Dillis Schweizba utazott 1797ben Ossulston lord' társaságában, 's mint táj-festőművész főleg ott' mivelte ki magát Romába visszatértekor, hová Cantius öccsét késérte, ki hasonlólag a' tájfőstészetnek szentelte magát; a' művészeti akademiánál ezután tájfőstészeti tanítónak nevezte ki őt a' kormány, honnan Párisba küldetett, hogy az ott lévő gazdag museumban tanulmányainak tágasb mezőt nyisson. Bejelentetvén ott' magát a' bajorországi korona-örökösnek, szabadságot nyert késérhetni őt utazásainál déli Francziországba. Itt' rajzolta Dillis mind ama számos régiségeket 's festőleges prospektet azon napló-könyvébe, mellyet a' korona-örökös magánál tartta. Rendelést kapván a' királytól festvényeket vásárlani, ez okból a' művész Olaszországba utazott 1808ban, a' koronaherczegtől pedig Veronába küldetett 1811ben, Bevilacque plastikai gyűjtvényeinek megvétele miatt, mellyek' átszállítása 1812ben a' művész felügyelése alá bízott. Az okból, hogy vissza-téríthesse a' Francziák által elidegenített műremekeket, Párisba utazott 1815ben, onnan pedig Comoba azon görög emlékek' szemügyre-vétele miatt, mellyek' Karoline angol királyné villájában voltak felállítva; melly után szabadságot nyert Olaszországba és Siciliába követhetni a' korona-örököst. Rendbeszedvén a' festvény-gyűjteményeket 1820ban a' würzburgi és

aschaffenburgi várkastélyokban, Dillis 1822ben a' kir. festvények 's műgyűjtemények centralis igazgatójának neveztetett - ki. A' müncheni kir. képtárban találkozó festvényekről egy lajstromot ada - ki 1829ben, egy másikat pedig a' schleissheimi képgyűjteményekről 1831ben. Ezen jeles bajor művész Giorgio Bavarese nevezet alatt ismeretes Olaszországban. Számos deli festvény 's kézrajzolat van, valamint is radirozott szép réznyomatok, mellyeket ezen művész saját festvényei után maga dolgozott.

KELLER.

Keller (János Baltazár) született 1749ben nevezetes érczművész volt, ki 14dik Lajos Francziák királyának azon oriai szobrát hozta létre, melly a' vendome téren áll a Párisban; mi azonban neki leg több becsületet szerez az, hogy csupán egy öntés által történt - meg. Ezen érintett szobor, melly úgy ábrázolá a' királyt mint lovagot (Ritter), a' rendbomláskor ledöntetett. Ezen érczszobor' mesteréről nem tudhatni egyebet annál, hogy ő ügyes művész volt, 's hogy a' későbbkori szobrászoknak, annak bánás módja az öntésnél mustrául szolgált.

APPIANI.

Appiani András, a' legjelesb újabb képirók' egyike, ki egy régi nemes, de már elszegényült nemzetségből írja magát, Bofizioban született a' majlandi tartományban 1750körül. Ezen jeles férfiú már mint gyermek rendkívüli hajlandóságát jelenté a' főtészethez; azonban szegény sorsa kéntheté őt dolgozni diszremeklők-nél, melly alkalmat szerze neki meglátogathatni az anatómia - és rajziskolákat. Principáljainak foglalatosságai, egyik városból a' másikba vezetéek őt. Hosszas ideig tartózkodván Parmában, Bolognaban és Florenczben, Appiani, használta az alkalmat, 's így a' híresb mesterek' dolgozatit szigorúan megvizsgálván, tanulgattott, melly körülmények által, sztilje egyedül magára

hagyatva, annak természetesen eredetiessé kelle válnia. Ennek utánna Romába rándult, melly utazást ő még háromszor ismételt az okból, csak hogy annál jobban kitanulhassa Raphael' titkait a' fresco-főtésben, melly egészen ismeretlen maradt a' későbbi képiróknak. — Csak rövid idő lefolyása után már, Olaszország' minden élő képiróit felülhaladta ezen főtészeti nemben, mellyről bizonyítványát adá a' Santa Maria di S. Celso egyházban Majlandban, 's azon falfestvény által a' plafondon, melyet ő Ferdinand Főherczegnék, mint Helytartónak 's pártfogójának készített Monzoban, annak mezei palotájában 1795ben. Appiani' legszebb dolgozatai, a' plafondfestvények Majlandban a' kir. palotában, 's az Apollo a' Musákkal a' Buonoparte villában. — Ezen híres művész a' majlandi kir. palotában kezdette - el remekjét, midőn épen a' gutta ütötte - meg őt 1813ban, melly félbe szakasztá azonnal további munkálkodását. Legyen bár, hogy Appiani' ecsetjét mindenki magasztalá 's méltán, ő mind a' mellett is számos családjával takarékosan élni volt kénytelen, mig végre a' halál őt 1817ben elérte.

D Ö L L.

Döll Fridrik Vilmos, nevezetes német szobrász, kinek dolgozati eléggé bizonyítják legmélyebb ismertségit a' hajdan művészet' classikus műszüleményeivel, született Hildburghausenben 1750ben. Segedelmet nyervén Ernst gothai herczegtől, Houdon művész' iskolájában tanult Parisban 1770től kezdve, aztán pedig 8évig tartozkodott Olaszországban, jelesül Romában, hol Reifenstein műárustól kitanulván a' művészi tanulmányok rendszeres útját, őt Winkelmann is figyelemre méltatá. Azon dolgozat, mellyel az ifjú művész legelőször világra lépett, Winckelmann' emléke volt, mellyt méltónak találtak, Romában a' Pantheonban felállítani. Visszatértekor Olaszországból, felügyelése alá bízott a' herczegi műtár Gothában, valamint is az öntések' igazgatása antikok után. Itt lőn Döll alkotója egy mű-

iskolának, melly igazgatása 's buzditása által sok nevezetre méltót hozott létre, melly azonban minden elsősege mellett is, a' szobrászat' oriási előhaladta által újabb időben, homályba merült. — Az imént nevezett Winckelmann emléken kívül leghelyesb művei közé tartoznak: a' félmagaslatú alakok a' dessau lovaglólóhelyen, egy szép 's nagy csoportozat: hit, szeretet 's reménység a' lüneburgi főegyházban; Letbnitz' emléke Hanoverben 's Kepler' emléke Regensburgban. Döll mint szobrászat' tanítója Gothában lépett-le a' földi' pályáru Martzius 30ikán 1816ban.

GUERRA.

Guerra József született Nápolyban 1750ben és Solimene' tanítványa volt. Ezen művész a' 18dik század' legjelesb képiróinak egyike volt, 's jobbadán nagy historiai festvényeket dolgozott, egyházak 's klastromok' számára. Meghalálózásának esztendeje nem ismeretes.

SEIDELMANN.

Seidelmann Jakab rendes tanító a' dresdai szép művek' akademiájánál, született Julius 25kén 1750ben. Ezen művész Romába utazott 1771ben, hol is Mengs Ráfael hires képiró' igazgatása alatt folytatta tanulmányait annak meghalálózásaig. Utóbb egész új maniert alkotott sepiában, jelesül az antikok' előterjesztésére nézve, melly aztán nevezetes megrendeléseket vont maga után. Ez lelkesíte más művészeket is hasonló próbát tenni; mind a' mellett is nőjével együtt, kit ő a' művészet' ezen nemében maga oktatótt, egész maiglan elérhetlen maradt. Seidelmann Olaszországból Dresdába tért-vissza 1781ben, hol szünetlen azzal foglalatozkodott: az ottani képtárban szemlélhető leg helyesb festvényeket saját monorjában tisztán visszaadni. Miután professor Casanova a' földi pályáru lépett-le, ő lón helyet te rendes tanító a' dresdai akademiánál. Leg helyesb 's

legjobban eltalált festvényei közé tartozik, Correggio híres éjjelének másolata a' dresdai képtárban.

Apollonia, az előbb érintett művész' nője (de Forgue), született Velenczében Junius 17kén 1767ben 's pensionáriusné volt a' dresdai művészeti akademiánál. Ügyességet szerezvén magának a' miniatur-főstésben, ama sok szép festvény' utánzása által, mellyekkel a' közönséget megajándékozá, ritka művészi ügyességét tiszta fényben tünteté-elő. Leg fölségesb műveinek egyike, Raphael madonnájának rajza volt az érintett képtárban.

DANIELE.

Daniele (Francesco) kir. nápolyi historiograph, született Casertaban 1778ban. Ezen művész az ercolanese akademia' örökös titoknoka lón 1787ben, 's a' herculanumi 's pompeji városokban feltalált régiségeket tárgyzó, közre bocsátott munkája által sok érdemet szerze magának. Ezen jeles férfiút épen ez okból csak nem mindegyike az europai akademiák közül tagjának nevezé-ki. Daniele, historiographja lón a' maltai vitézrendnek 1782ben. Elhunyt születése' helyén, hová egészsége' visszaszerzése miatt utazott.

LAMPI.

Lampi (János, lovag) híres arczképfőstész, született Tirolisban, Nomeno nevű helységben 1751ben. Atyja hasonlólag főstész lévén, annál tanulta a' művészet' elemeit, utóbb pedig Überstreicher képirónál dolgozott, végre Lorenzo Ferencz' iskolájában Veronában, melly után Trientet választá lakásul 1773ban, hol számos historiai festvényt készíte. Később az alakok festésének szentelte magát kirekesztőleg, 's azon arczkép-főstéssei, mellyeket Innsbruckban végze, ritka művészi tökélyt bizonyítván, a' bécsi udvarnak ajánlák őt, hol is 1783tól fogva tartandólag lakott. 2dik József 1786ban akadémiai tagnak, professornak 's tanácsnoknak nevezte-ki

őt. Lampi 1787ben Varsóban festegetett, azután Pétervárott, hol 6 évig tartozkodott 's a' legnevezeteseb személyeket, nagyobbbrészt életnagyságban festette. Megboldogult Ferencz császár, a' művészt egész nemzetségével együtt birodalmi rendlovagnak nevezte-ki. Lampi, fizetése' meghagyásával 1822ben nyugalmaztatott.

Lampi János, az előbb felhozott művész' legkorosb fia, született Trientben 1775ben 's a' művészet' elemeit Maurer és Füger képirók' igazgatása alatt tanulta, 13 évig főste arczképeket Pétervárott 's alakokat nemzeti öltözetben, 's végre visszatért Bécsbe, hol 1813tól fogva tagja a' cs. kir. Akademiának. Újabb festvényei közt leg helyesb a' Fortuna. — Ennek testvére Ferencz született Klagenfurtban 1783ban, nevezetes arczkép-csata-és tájfőstész, Varsóban 10évig lakott, honnan 1823ban Bécsbe jött, azonban már 1824ben ismét visszatért Lengyelországba.

FÜGER.

Füger Fridrik, született Heilbroonban 1751ben. Ezen művész Stuttgartban Guibal alatt mívelte-ki magát képirónak, aztán pedig a' törvényt tanulta Halleben; azonban Klotz tanácsnok' javaslatára művészi pályáját folytatá Dresdában, Bécsben, 's végre császári pártfogás és segedelem által Nápolyban 's Romában. Ő, másod igazgatója lón a' cs. kir. képirói-és szobrászi iskoláknak Bécsben 1784ben, hol is 1818ban kimult mint akkori igazgatója a' cs. kir. képtárnak Belvedereben, 's mint udvari főstész 's a' képző művészetek akademiájának rendes tanítója, munkás életpályája 67dik évében. Számos baráti, tanítványi, könnyes sohajtási késérék őt korán dicsőültet halhatatlan honjába. Elenyészhetlen emlékezete a' fővárosban sok érdemihez illő módon ünnepeltetett. Legnevezeteseb dolgozatai voltanak: arczképek és historiai darabok. — Ezen művész' festvényeiben azon ellenvetést tehetni, hogy az alakok csak nem mindössze egymáshoz hasonlóak, 's hogy nője' arczvonásira mutatnak.

BERGLER.

Bergler József passauai herczeg-püspöki cabinet-főstész 's tálnokmester (Truchsess), Prágában a' képző művészeti akademiánál igazgató, 's Romában a' st. Luc-
ea akademiának tiszteleti tagja, született Salzburgban május elsején 1753ban. Atyja ezen német művésznek szobrász 's képi-
ró volt, aztán statuar Passauban az ud-
várnál, 's ő ada első oktatást fijának a' rajzolásban 's
főstésben. Mivel az ifjú Bergler csak hamar bámulatos előhaladást
tőn, 's művészi talentomát tiszta fényben tünteté-elő, tehát a'
passauai cardinal-püspök 's herczeg Firmian tökéletes kimű-
veléseül pensióval avagy nyug-
pézzel küldé őt Olaszországba, 's így a' művész tűz-
szellemének ezen nagy lelku főpap pártfogása 's bőkezű-
sége ada szárnyakat. Majlandban 5 évig tartózkodott,
hol szorgalmasan rajzolt a' természet 's antikok után,
's elhírlt művészek remekjeit hiven utánozá; annak
után Romába ment, 's ott' kezdé lerajzolni a' nagy
Zampieri, Poussin és Raphael elhírlt képi-
rók fresco-festvényeit; ezután 1784ben egy dolgozatért,
melly mint foglyot a' Philistensoknál Sámson-
tábrázolá, elnyerte a' parmai szép művek'
akademiájánál a' jutalmat avagy a'
versenydíjt, mely 50 arany nehezségű medailban áll.
Ez még annál nagyobb serkentésül szolgál nekie,
's az alatt is, míg Romában tartózkodott, néhány megren-
delést vállala-fel saját találmányi szerint. Hat évet tölt-
vén ekkép a' művészet' körében, Spoleton, Anconán és
Velenczén keresztül utazva tért honjába vissza 1786-
ban, mely érintett olasz városokban minden művészi és
és archeologiai nevezetességet szemügyre vett, megér-
keztekor pedig igen elvénu-
lva 's gyámolatlan állapotban lel-
te szülejt. Eleintén sok viszontagsággal kelle ne-
kie küzdeni honjában, azonban nem sokára cabinet fő-
stési hivatalt nyert az okkori passauai herczeg-püspök és
cardinal Auersberg grofnál, kinek követője gróf Thünn
Tamás őt udvari asztalnokának nevezé ki.

Felállítván a' műbarátokból álló társaság 1800ban egy műiskolát Prágában, 's felszollítván Berglert, hogy ezen új intézet' elrendezését magára vállalná; a' későbbi passauai herczeg-püspök Thunn Leopold grof megegyezésével Prágába ment, 's megtörténvén végre az általános secularisatió, ezen fővárost választá magának örökös lakhelyül, hol nem sokára a' hazafiúi műbarátok társaságának tisztébe állott mint akadémiai igazgató. — Mit tőn ezen lelkes-művész azon időtől fogva Csehországban előmozdításul a' művészeteknek, szolló bizonyságul szolgálnak számos tanítványai, 's a' lakosok közt az általa jobboldt ízlés. Bergler különösen feltünteté művészi talentomát a' historiai ágazatban, valamint is az egyházi festvényeknél 's arczképeknél. Számos létre hozott dolgozatai közt említést érdemelnek: egy szent család Raphael után, mellyet ő pártfogójának Firmian grofnak a' passauai cardinal-püspöknek ajánla, melly festvényt később Soult franczia tábornok kapta ajándék nevében; — egy előterjesztésekből álló cyclus Csehország' hajdani világából, melly 3 nagy olaj-festvényből áll sok rajzzal; — Hermann és Thusnelda, Klopstock' hermann-csatája után; Libussa varázsló királyné, 's Spitigniew' herczeg lovagmondása (Ritterspruch); — 4dik Károly Pisában a' Gambacurtas lázadásinál megmentve cseh vitézeitől 'st. e. f.

Bergler e' most érintetteken kívül számos nagyobb 's kisebb oltárképet dolgozott, mellyek közül többek a' csehországi egyházakat 's kápolnákat díszítik, egy része pedig dolgozatának a' külföldre jutott.

K L E N G E L.

Klengel János Krisztián, tájfőstész 's a' dresdai művészeti akademiának rendes tanítója 1802től fogva, egy földmivelőnek fia volt Kesseldorfban közel Dresdához, és született Május 5kén 1763ban. Ezen tűzzszellemű ifjút, egy könyvkötőhöz adák szülei inaskodni a' városban, hol Brockhagen lőn tanítója, 's ki Hagedorn gen. di-

rector' barátja volt. Egykor panaszlá Brockhagen Hagedornnak, hogy egy parasztgyermek némi zavart okoz iskolájában feletti szorgalma által. Hagedorn kívánta látni ezen ifjút 's vele együtt mázolásait is. Ezen látványnak az lón következménye, hogy szabadságot nyert a' rajziskolába járhatni, 's látván végre Hagedorn ezen nevendék' lángelméjét, őt tanítványának vette-fel. Klengel utóbb Dietrich' tanítványa volt 's 6 év' lefolyása után megnyerte tanuló-levelét. Hagedorn' közbejárása 's pártfogása által akadémiai pensionárius lón. Már akkor is, mikor ő Dietrichnél dolgozott, kedvencz tárgya volt a' tájfőtés; művészi talentomát ennekutánna természet utánni rajzolás 's másolatok a' kir. képtárban, mivelték - ki. Klengel Olaszországba utazott 1790ben. — Dolgozati ezen felette szorgalmas művésznek igen számosságok. Kissített ismétleteket önmaga metszett rézre, mellyek közül sokak Olaszországba jutottak. Szerencsésen választott scénák bizonyos életet kölcsönöznek ezen dolgozatoknak, például: lepénysütés a' falukban, festvény-alakokkal ellátva (Staffage) a' tiszta buza 's krump-li-vetéseken. Illy helybenhagyást nem nyert első hajósa Gessner után. Rajzoló-könyvének csak első füzetje jelent-meg. — Klengel kimult Dresdában December 19kén 1824ben, életpályája 61dik évében.

CARSTENS.

Carstens (Asmus Jakab) híres képiró, született Schleswig mellett 1754ben. Már ifjúságában vonzalmát jelenté a' főtészethez, mellyet csak annál inkább nevelék Ovens' festvényei. Kíváncsi lévén mind azon festvény-remekeket látni, mellyekről ő csak szóllani hallott, elhagyá azon kalmár-boltot, hol a' kereskedést tanulta 's Kopenhagenbe utazott, hol nagy benyomást tettenek reája azon főtvények és szobrok, mellyeket ott' látott vala. Ezen művész első dolgozata Aeschylus' halála volt, melly munka végett Moltke grof őt pártfogása alá vette. Mire ezentúl még szüksége volt, azt arczkép-főtés által

ügyekezett megszerezni. Végre azon belső ösztöntől buzdítva Romát meglátni, ellen nem állhata tovább már, 's útnak indult 1783ban, egy ideig Mantuánban 's Majlandban tartózkodván; azonban isméretlen lévén a' nyelvvel, kénytelen volt vissza-térni Németországba. Utazás-közben Zürichbe jutott, hol Lavater és Gessner nevezetes férfiakkal megismerkedett, onnan pedig Lübeckbe ment, hol közel 5 évig arczkép-főstésből élt. Mind ezen 'utazások nem voltak siker nélkül a' művészre nézve; ő látta Schweizot, ézentúl Giulio Romano 's Leonardo da Vinci' műveit, 's így sok szép ideával ellátva tért-vissza. Overdeck által lőn egy gazdag műbarát ezen művészre figyelmes, ki nekie segedelmet nyujta Berlinbe utazhatni. Carstens egy ideig ismeretlen maradt a' fővárosban, míg végre azon compositiója, melly az anygak' megbukását ábrázoló, 's melly több mint 200 alakkal volt ellátva, tanítói hivatalt szerze a' művésznek az ottani akademiánál. Leg hiresb dolgozata Berlinben: a' Dorville palota termének diszes kifestése.

Carstens ennekutánna Romába utazott 450 tallér nyugpénzzel 1792ben. Látván 's elragattatva lévén Raphael' remekjeitől, a' nélkül hogy ő csak észre-vette volna is, elveszté fölötti hajlandóságát az allegorikai compositiókhoz. Első festvénye Romában az Argonauták' látogatása volt Chiron centaurusnál, melly dolgozat a' sztil' tisztasága, az alakok' szépsége, a' világ' ügyes elosztása által fölötte jó benyomást szül a' vizsgáló' szívében. Carstens' számos dolgozatiról ejtett műbirálatok igen kedvezők. Megaponti' festvénye főleg feltűnik, melly őt összehasonlításba hozá Raphael 's Angelo' képirokkal. Ezen jeles művész, több más találmányival is lépe a' világ' eleibe, mellyek öszvesen Homer, Pindar, Sophokles, Aeschylus, Shakspeare és Ossin-ból vannak, mellyeket 1796ban szándékozott maga radirozni, mellyhez ő az anyagot Rhodius Apolloniusból vette, mellyben azonban akadályoztatá őt betegsége, 's mellyet kimulta után Koch metsze részre, 's következő czim alatt: „Les Argonautes“ bocsáta közre 1799ben.

Utolsó végzett munkája Oedipus volt Sophokles után. Carstens elhunyt Romában 1798ban. — Ezen művész' dolgozatiban világosan kivehetni azon ipart a' formák 's contourok tisztaságának elérésiben, a' kellemes állásban, méltóságban 's erőben, melly a' Régiek' műveinek koszorút fűzött, de egyszersmind a' pontos utánzás által létre hozott faragatlanság' nemét is. A' boncztudományt nem látszott jól érteni, 's a' perspectivtanból 's a' világ' ügyes elosztásából csak annyit tudott, mennyit a' tapasztalásból tanulhatott. A' színezet' arcanuma ismeretlen maradt előtte, csak későn kezdvén festeni olajban.

ABRAMSON.

Abramson nevezetes medaille- 's bélyegmetsző, született Potsdamban 1754ben, 's pénzverő-mester volt 1792-től fogva Poroszországban, hol Julius 23kán 1811ben a' földi pályáról lelépett. — Ezen férfiú, az érdempénzek' helyes kidolgozása által különösen előmozdítá az egyszerű 's tiszta izlést a' bélyegmetszésben, névszerint Berlinben, 's ő nyitott utat annak tökélyeségére. A' műlegiségben már atyja Jakab oktatótá őt, 's tett utazásainál 1788—92ben úgy annyira mívelte izlését, hogy ő már nem úgy mint annak előtte tudósok' feladása után dolgozott, hanem öntalálománia után végzé munkáit. Ezen Izrael' fiát a' burkusországi szép művek 's a' mechanikai tudományok' akadémiaja rendkívüli tagnak nevezé ki, kit több más országokban alapított akademiák is tagnak vévének fel. Mufel német művész' lexikonjában láthatni lajstromát azon érdempénzeknek, mellyek az idő-történetekre 's nevezetes személyek emlékezetben tartására készültvék, 's mellyek közt olly medaillek is vannak, mellyek elhírvűt tudósokra emlékeztetnek, 's ezen most érintett dolgozatok alapíták különösen hírnevét.

STOTHART.

Stothart jeles angol főstész, született Londonban 1755ben 's nem régiben lépett-le a' földi pályáról élte 79-

dik évében. Ezen derék művész azon kevesek közé tartozott, kik ész, és ipar által a' szegény aljasságból fel-emelkednek. Ő 14 esztendősen korában egy kattun-nyomóhoz jött inaskodni, 's mestere' meghalálózása után az özvegynek csupa tréfából rajzolatokat készíté, mellyeket ez a' kandallóra állíta-fel. A' gyárt meglátogató vendégek' egyike meglátván a' helyes rajzokat, másoknak is ajánlá a' fiatal művész' munkájit, ki nem sokára a' könyvárosoktól rendeléseket vevén, ezeknek czimképeket és több más remek munkához melléklendő rajzokat készíté. Összesen 5000 rajzolatot végzett, 's ezek közül 3000 ki is metszetett. Példakép szolgálhat ez sok fiatal embernek, mennyire viheti a' ember szorgalom és akarat mellett saját műveltségét. Gyakran a' jó szülők ezeket költenek gyekmeik' taníttatására a' nélkül, hogy siker és haszon örvendeztetné atyai szívöket; midőn ellenben más szegény sorsú gyermek csupán becsület-érzés és ipar által olykor minden külső segedelem nélkül, honjának jeles polgárává, embertársinak hasznos védangyalává emelkedik. Kérdés most már, mellyikben munkálkodik több nemesség?

FLAXMAN.

Flaxman (John) az újabbkori leg nevezetesebb angol szobrászok' egyike, Yorkban pillantá-meg a' napvilágot július' 6kán 1755ben. Atyja szobrász lévén, utóbb kereskedést űze Londonban gipsz-öntvényekkel, 's azon példányképek által, mellyeket az atya az ifjú Flaxmannak hozott haza, feléledt az ifjú' tűzszelleme. Ezen fiatal művész szorgalmasan 's ügyességgel alakászott (bocsírozott), 's 15 esztendőt elérvén, a' kir. akademiát látogatá-meg; valamelly mesternek műhelyében azonban soha sem dolgozott, de mint a' mellett is használta Banks és Cumberland, Scharp, Blake, különösen pedig Stothardt szobrászok' tanácsait. Csalatkozott ugyan reményében, hogy megnyerendi az arany medailt az akademiánál; de ezen bal-eset csak még inkább erősíté energiá-

ját. Flaxman házasságra lépet 1782ben Denman Annával, kinek csak igen hamar nagy befolyása volt férje tanulmányira. Tőle kísérve Olaszországba utazott 1787ben, hol 7 évig tartózkodott, 's Romában minden műbarát' figyelmét magára vonta. Ez még annál inkább történék, Londonba 1794ben visszatértekor. Flaxman tagja lón 1810ben a' kir. akademiának, 's ugyan ott' szobrászati professor, ki is hathatós 's alapos előadása által a' hajdaniság jelességeinek, mellyeket mély belátása által szerze magának, 's emlékein mindenhol ügyesen alkalmazá, felette sokat hatott kitüntetésére. Elragadván szeretett nőjét a' halál 1820ban; ő annakutánna visszavonultabban élt mint az előtt, 's végre december 9kén 1826ban jobb életre szenderült.

Bristol lord tisztelé-meg őt ezen feladással: Athamas csoportozatát, az az: 4 ember-magasságot meghaladó alakot márványba dolgozni Ovidius metamorphose-i után, melly dolgozat most Ickworthban áll Suffolkban. Kevéssel azután végezte Hare Naylor számára a' színrajzolatokat Homerhez („The Odysee, eng. by. Th. Piroli“ 1739); Hope Tamás számára a' rajzokat Dantehez („La-divina comedia di Dante Alghieri“ 1793) és Spencer grofnének a' lapokat Aeschylushoz. — Valamint az első, úgy az utóbbi színrajzok is ezen művésztől, Német- és Franciaországban ismételtettek, 's azon szorgalom, mellyel az megtörtént bizonyítja, hogy ő eltalálá azon módot, mint kívánják leg többen előterjesztve látni az antikokat. Bebizonyítani nem lehet, hogy Flaxman mindenkor a' leg termékenyebb, avagy gondolatokkal leg teljesb (praegnant) momentumot választa-ki, 's hogy ő akkép terjeszté vala elő ezen pillanatot, hogy az akármilly oldalról sem szenvedjen tágasítást. Képeknek ritkán tekinthetni azokat, organice végzeteknek majd soha; de még is alkata olly időben jelent-meg mint új, merész 's megható, mellyben Kaufmann Angelika állhatlansága avagy hiúsága 's David' hidegsége mindenhol vissza-tértenek.

Flaxman fölötté sokat dolgozott Romában mulattakor a' belvederi Torso-val. Övét, valamint Tischbein elméjét is egy csoportozat foglalatoskodtatá, mellyben Hebe, az élet minden terheitől megpróbált győzedelmesnek az örökös isten-ifiúság enyhítő kelyhét nyújtja. Különös talentummal birt ő, a' nép-életből charakteristikai csoportulatokat csak nem repülésben felfogni. A' köz emlékeken ő a' colossálist kedvelte.

Számos plastikai művei Angliában találatnak, 's azok közt különösen dicséri Dallaway (ki Flaxmant a' sculptura Poussinjának nevezi) azon basreliefjét, mellyet Collin híres költésznek készített emlékül a' Chichester egyházban. Ismeretes ezentúl azon emlék is, mellyet Mansfield lord' számára dolgozott, 's melly egy ülő aggvént ábrázol, kinek oldalainál az igazság és könyörületesség van, a' színfekében pedig a' halál. Azon emléken kívül, mellyet Baring családja számára dolgozott Micheldeverben Hampshireben, 's Mihály angyalon kívül a' sáttánnal, — egyéb művei közt alig lehet egyiket is azzal összehasonlítani. Mintája ezen czimerhez csudálatra méltó, a' szerencsésen combinált alakzatokban lévő gazdagság miatt Ilias 18dik könyve szerint, mellyet Rundell és Bridge aranymivesek négyszer valósitottak megaranyozott ezüstben. Flaxman dolgozatai Párisban jelentek-meg 1832től kezdve 30 szállitásban következő czim alatt: „Oeuvres complètes gravées par Baveil.“

B E R V I C,

Bervic (Charles Clement) a' francia iskola leg jelesb rézmetszőinek egyike, született Párisban 1756ban. A' művészet' elemeit Wille György' igazgatása alatt tanulván, őt úgy tekinthetni, mint annak első rangú tanítványát. Elhunyt 1822ben. — Bervic' dolgozatai a' legkerestebbek közé tartoznak a' francia iskolából, mellyeknek száma azonban nem nagy. Leg híresb dolgozata 16dik Lajos' alakzata volt, Callot' egyik festvénye után készülve. Összetörtetvén az ehhez tartozó réztábla 1793-

ban a' franczia zavarokban, ez okból a' nyomtatványok fölötté ritkák. Dolgozatának classikus érdemet szerzettnek a' rajz' hibátlansága, tisztasága 's a' vésőtoll fénye.

TARDIEU.

Tardieu Sándor nevezetes rézmetsző 's a' híres Wille' tanítványa, született martzius 2kán 1756ban. Nanteuil 's Edelinck' monorjaiban készített ő számos rézmetszést híres mesterek' festvényei után. Arundel gróf képrajzát, melyet ő Vandyk' dolgozata után metszett, ezen művész remekjének tekintik. Sz. Mihály és sz. Hieronymus, melyeket Raphael és Domenichino után készültek, igen híven 's tisztán adják-vissza a' festvény' rajzát 's a' coloritot. Tardieu 1791ben a' nagy jutalmat nyertemeg chalkographiai jó munkája által. Leg helyeseb művei közé tartoznak: Voltair' 2 képrajza, melyeket Largilliére és Houdon után készíte; 4dik Henrik' 2 alakja; Louise porosz királyné, Lebrun-Madame után; Montesquieu 's a' hollandi követ, David' festvénye után; Psyche és marsal Ney, Gerard után; természeti nagyságú képe Napoleonnak, Isabey után; végre Judith és Holofernes, Allori képrajz után. Ruth és Boas-t 1825ben régezte-el Hersent után. — Tardieu becsületrend' lovagja lón, 's tagja a' franczia intézetnek és akademiának Majlandban. — Ennek bátyja Jean, híres geographiai rézmetsző volt, 's Párisban lépett-le a' föld pályáru 1816ban.

GRÖGER.

Gröger Fridrik Károly, és Aldenrath Henrik, két nevezetes főtész, 's ezek közt az első Plönben született 1756ban a' holsteini tartományban, a' második pedig Lübeckben pillantá-meg a' napvilágot 1774ben. E' két művész már igen korán testvéresült egymással a' művészet által, 's tűzzellemük olly öszhangzatuk voltanak, hogy mind a' kettő huzamos ideig közösen, egy 's ugyan azon arczkép' festésével foglalatoskodott. Gröger' talentoma leg szorongóbb körülmények közt magától ki-

fejlődött. Szegény szüléktől származván, már mint gyermek szép művészi idomokat mutata; mivel azonban atyja szabónak szánta őt, az atyai műhelyben pedig jót semmikép nem tőn, — szüléi végre egy esztergáloshoz adák őt, 's később egy házfestőhöz. Ezen utóbb felhozott mesterénél kezdte ő másolgatni profilokat vörös krétával, később pedig a' természet után rajzolgatott. De ezen hatáskör nem tetszván neki elég téresnek, felhagyott ezen mesterségével is; bárha keresete nem épen rossz volt, végig járta az országot, mindenhol arczképeket festett, míg végre Lübeckhe jött, hol aztán tanítványa Aldenrath lön. Együtt utaztak most már Berlinbe 1789ben, onnan pedig Hamburgba, 's 1798ban Dresdába, hol Gröger kirekesztőleg a' magasb művészeti tanulmányoknak 's az olajfőstésnek szentelvé magát. Mind e' most nevezett két művész hosszas ideig mulatott Lübeckben és Hamburgban, honnan Párisba rándultak, 's miután már bizonyos esztendőig Kielben és Kopenhagenben éltek volna, végre Hamburgban letelepedtek. Felhagyván utóbb az arczképfőstéssel, Gröger olajban festett, Aldenrath pedig miniaturban. — Gröger festvényeiben a' főérdemet az teszi, hogy azokban az élet leg hűségesebben, 's az ott' használt személyek' karakterei csak nem szolló kinyomással vannak előterjesztve; coloritja meleg, a' színegyezet (Haltung) szerencsés, a' fejek finoman és szorgalommal végezvék, 's a' redőzet izletes-deli elrendezésű. Aldenrath' miniaturjai erőt finomsággal egyesítenek, és szellemet szorgalmas végzéssel. Mind a' kettőt mesternek nevezhetni egyszersmind a' kömötszésben.

Gröger képirót egykor B. major 's ennek húga meglátogatván, arra kérék a' művészt, hogy az őrnagynak nem régiben meghalálozott nőjét festené-le, még pedig egyedül szóbeli előadás után, minthogy még csak árnyéklatban sem volt meg képe. Gröger az asszonyt soha sem látta; a' sürgető kérőnek tehát kinyilatkoztatá, hogy kérelmét teljesíteni lehetetlen volna. Amazok erősen megmaradtak kérésök mellett, 's vetélkedve iparkod-

tal leírni a' boldogultnak természetét, vonásait, színét stb. Noha a' művész még mindig vonakodott, azon estve még is elküldék nekie a' megholt' leírását. A' művész mélyen megilletődve az özvegy férjnek fájdalmától, olvas — újra olvas, részvétele nő, — phantasiája felébred; de nyugodt átgondolás a' próbálattól vissza inti őt. A' művész elalszik, 's álmában egy kép jelen-meg előtte, t. i. a' boldogultnak képe, éppen olyan, mint előtte leírták. Ő felébred csak nem hideglelés állapotban, de ismét elalszik 's az álmokép újra megjelen búskomoly állásban, fejét karjára támasztva. Gröger sebesen felugrik ágyáról, a' látott képet levázolja, 's arcvonásait à la prima kis is festi éppen úgy, mint lelki szemeivel látta. A' lehetetlennek látszott, lehetséges lőn. Midőn másnap az őrnagy hugával újra megjelent kéréseit ismételni, fölötte meg voltak lepelve a' képnek felettébbi hasonlatosságán. Hasonlókép ítélték más személyek is, kik a' boldogultat ismerék.

CASSAS.

Cassas (Louis Franç.) nevezetes rajzoló, született Azay-le-Feron-ban az Indre kerületben Junius 3kán 1756ban. Ezen művész a' fiatalabb Lagrenne 's Levien' tanítványa lévén, ifjúságát Olaszországban tölté, melly alkalommal lemásolta Siczia, Istria 's Dalmácia' regyes tájékit. Choiseul Gouiffier groffal utazván, keresztben járta vele 1772ben Ásiát, Palestinát, Siriát és Egyiptus' egy részét, összehasonlítá ezen világtájék' topographiáját a' Régiek' állításival; nagy pontossággal mérte-meg az architekturai építvény-remekék' romjait, 's a' leg nevezetesb tájékokat annyi izléssel mint igazsággal terjeszté-fel. Lechevallier nevezetű tudóssal is végig járta kis Ásiát, melly utazásakor lerajzolta a' Balbeck és Palmyra hires hajdan városok' építvény-maradványit. — Cassas a' gobelin manufactura fő-felügyelője lőn, 's tanító 1816ban 's végre November 1jén 1827-hen Versaillesben lépett-le a' földi pályáru. Azon kéreg-

mintagyűjtvényt, mely a' legszebb építvényeket tárggyává veszi, 's melyet ő alapított, — Napoleon szerzteté-meg, 's az időtől fogva a' párisi műiskolában van felállítva.

KRÜGER.

Krüger (Ephraim Gotlieb) historiai rézmetsző, született Dresdában Julius 20kán 1756ban. Ő 1804ben tagja lón a' szép művek akademiájának Dresdában 's 1815ben rendkívüli tanító. Ezen jeles férfiú 1767ben a' művészetnek szentelvén magát, anyavárosában tanult, 's nevezetes rajzolónak mívelte magát Hutin alatt. Camerafa volt tanítója a' rézmetszői művészetben. Számos rézmetszett dolgozatán kívül, — Madonnáját Gimignani metszette rézre 1824ben. Tekintetbe vévén ezen nagy érdemű művésznak első rézmetszéseit, például: egy vándorló musikust a' dudával, 's egy vén asszony' képét Wille után, a' 12 antikfőt Seidelmann után, a' fejeket Spagnoletto, 's a' Prometheust Hutin után, a' Máriát 's Krisztust Guido Reni festvénye után, végre a' Madonnát angyalfejekkel Solimena után; 's ha ennek később létre hozott rézmetszéseit, például: doctor Luthert Cranach után, valamint is számos arczképeit 's emlékeit szemügyre vesszük; — őszintén meg kell vallanunk, hogy ezen fölötte szorgalmas művész illy különféle tárgyak' dolgozata által művészi talentomát leg tisztább fényben tünteté-elő. Krüger végzé-el, a' boldogult Schulze által elkezdett nagy táblát is: Millesimo herczeg' halálát a' dresdai ütközetben, Matthaei után. — Benne egy példás életű művészt, szives emberbarátot, széles tudományú, mély belátású és sok tapasztalású férfiút: szóval oszlopmestert siratnak Németország' nevezetes művészei 's műbaráti.

CANOVA.

Canova (Antonio) a' leg jelesb újabbkori szobrászok' egyike, született Possagnoban egy velencei falu-

ban 1757ben. Már serdülő ifjúságában szép művészi talentomot 's különös hajlandóságot mutata a' szobrászathoz, melyet észre - vévén a' helység' földes ura Falieri, egy képfaragóhoz adta őt Bassanoban. Onnan később a' velencei iskolába jutott, 's így az Akademiánál néhány jutalmat (Preis) megnyervén, már akkor is sokat ígért, melly reménynek a' várat tökéletesen meg is felelt. A' velencei senatus 1779ben 300 darab arany jövedelemmel küldé őt Romába, hol a' természet' hő másolatától, az ideálihoz tette az áltmenetetelt. Azon dolgozatok, melyekkel az ifjú művész leg először világ'elibe lépett a' Theseus volt, ki a' Minotauruson ül, mellyet mesterműnek tekinthetni már. Hírneve mindig tovább 's tovább terjedt, 's Canova lón egy 3dik szobrásziskola' alkotója az újabbak közt, melly is sokkal túlmuta azokat, mellyeket Angelo Bounarotti és Bernini alapítanak. Ezen elhírvült művész 1798 és 99ben Németországban tett utazást Rezzonico herczeggel, 's visszatértekor mint képiró lépett-fel, anyavárosában festvén egy oltárt az egyház' számára. — Canova főfelügyelője lón 1802ben a' római műgyűjteményeknek és kincseknek, 's aransarkantys vitéznek neveztetett - ki. A' pápa 1815ben ischiai marquis czimzettel ruházta - fel őt 3000 scudi évi jövedelemmel, jutalmul azon fáradozásáért, mellyet mutata a' műdarabok' visszatérítésénél Parisból. Canova Velenczében hunyt - el October 13kán 1822ben, dicső életpályája 65dik évében. — Ezen nagy dalia, a' Theseuson kívül sok szép 's nevezetes szobrot készíte, mellyek közt a' haldokló Magdolna, egy Hebe, Amor és Psyche, Perseus, számos mellszobor és síremlék, a' leg nevezetesebbek. Ezen hires művész jobbadán csak mintázta műalkotványait, magát a' kidolgozást pedig ügyes munkásira bizta, 's a' készítvényeknél csupán az utolsó vésetet fevé saját kezével azok' teljes bevégezéseül.

Ezen jeles szobrász' hideg tetemei a' passagnoei egyház' alboltjában nyertek örök nyugalmat. Öccse, ki még Romában lakik, Canova jobb kezét a' velencei

szép művek akadémiajának küldé- által ajándék nevében. Itt készült-fel ezen elhírvűlt művész emlékeztetének fentartása 1827ben azon pénzsegedelemből egy emlék, melyet Európában 's Amerikában gyűjtének-össze 's melly márványból dolgozva, diszíti jelenleg a' de Frati egyház' belsejét. Azon emlékről, melyet nekie 12dik Leo pápa állíttatott a' capitolini könyvtárban, a' lepel Februarius 23ikán 1833ban vonatott-le.

Csak azután, mikor már Canova a' földi' pályáruul lelépett, tettenek rola szabadabb 's igazságosb ítéletet. Mindenki elisméri most, hogy ezen nagy hőst éri azon érdem 's becsület, hogy ő szerze a' szobrászműveknek tiszteletet, az előtt csak úgy tekintvén azokat a' többi művészetek közt, mint csupa fényüzést. Az alakoknak kölcsönzött kellemes ékesség, melly ezen művész' tulajdona volt, épen úgy kedveskede a' vizsgálónak, mint már nem volt akkor szokásban a' plastikai műveknél, 's még maga a' felnyilatkoztatott kiméllő hiányosság az előterjesztés' módjában, a' márvány' bánásánál szembetünő fölötti szorgalom, úgy végre a' szenvedés (Beitzen) melyet ő felhorda, hogy jobban kiemelje a' benyomást, — nem keveset eszközlék: a' szobrászat' művei iránti részvételre birni 's meg indítani a' vizsgaszemlélőt, 's az elsőség és feladás' érdemit eligazítani. Nem alaptalanul helyheztetik Canovát a' már neki készült, de csak ő általa életbe vezetett plastika epochájának felső fokára. Az igazsághoz ragaszkodva nem kell felednünk, hogy geniusa fölötte leleményesnek jelentkezett, legyen bár, hogy későbbi 's vele versenyző művészek a' feladás' mélyebb felfogásában őt olykor felülmúlták is. Canova' művészi érdemét, azon kellemes karaktere csak még annál magasb polczra emelte, melly magánál a' becsutelenítésnél is mint szellemi avagy morális magasbra helyheztetve fénylett. Muzsa oráiban Canova olykor föstött is, 's ez iránti próbái világosan bizonyítják, hogy ő a' velencei mesterek' tanulmányival eléggé ismeretes volt, kiket is a' coloritban olly szerencsésen

utánza, hogy a' leg ügyesebb műbirálók is ámtattak általok. — Sassori Canova, mindoi püspök, ezen híres szobrász' testvére és örököse, azon városban mellyben ők a' napvilágot megpillanták, museo canoviano czimű intézetet állíta - fel, mellyben e' jeles művésztől készült minden műnek gipszből öntött teljes gyűjteménye látható. Ezen museum azon templom' szomszédságában van, mellyet az üdvezült Canova építtetett Fossgnóban.

L I P S.

Lips (János Henrik) zürichi képiro', rajzoló 's rézmetsző, született Klothben 1758ban nem messze az érintett várostól. Rendeltetése eleintén borbély volt, ezen mesterséget úzvén atyja is a' faluban, utóbb pedig földmivelő; mivel azonban szép talentomot mutatott a' gyermek, a' helybeli plébánus a' latin nyelvben, a' történetben 's a' mythológiában oktatta őt. Az alatt, mig ő ezen tudományokkal foglalatostkodott, hajlandóságot nyert a' rajzoláshoz is. Végre Lavater lón a' nevendék' pártfogója, ki is előre jósolta, hogy belőle idővel a' leg ügyesb rézmetszők' egyike leend. — Lips, az első évben már jó munkát készített, azonban az olaj-főstésben tett próbái nem sütek-ki leg szerencsésebben. A' physiognomiai töredékek' közre bocsátásinál, Lavater foglalatostkodtatá őt, melly munka' bevégezése után a' művész Romába ment, hogy ott' tejedtebb tudományt szereshessen magának. Miután Olaszországból ismét vissza-tért, Weimarba hivatott-meg tanítónak az ottani rajz-akademiánál, de csak hamar felhagyott ezen hivatalával, 's ismét honjába tért-vissza. Számos rézmetszései, mellyek közt különösen feltűnnek sz. Sebestyén' kinjai Vandyk híres képiro' festvénye után dolgozva, 's a' pásztorok imádása (avagy Krisztus' születése) Caracci' főstései után, — egész Európában szélllyelterjedtek. Kimult 1818ban, életpályája 60dik évében.

QUADAL.

Quadal (Márton, Ferdinand), nevezetes állatfőstész, született Morvában. Ezen művész jobbadán Lohdonban tartózkodott, mind a' mellett is megjárta Francia- 's Olaszországot, 's egy ideig Bécsben is mulatozott. Országba utazván, Pétervározt foglalatostkodott 1797től fogva 1804ig, honnan visszatérvén Londonba, ott' végre a' földi pályáról lelépett.

DANNECKER.

Dannecker (János Henrik) híres német szobrász, született Stuttgardban 1758ban, hol atyja lovász volt. Szüleinek akarata ellen nyervén helyet az újon felállított Károly - iskolában, ott' kirekesztőleg a' művészeknek, jelesül a' szobrászatnak szentelte magát; 's miután már az iskolákat elhagyta és szelleme kifejedett, a' herczeg 1780ban 300 forint évi fizetéssel vigasztalameg őt, 's engedelmet ada neki Párisba 's Romába utazhatni. Amott tartózkodott Dannecker 2 évig, imitt pedig 5 esztendeig, 's azon idő alatt niig Romában volt, Ce-rest és Bachust dolgozta márványban, minélfogva a' bolognai 's majlandi iskolák tagnak nevezék-ki őt. Stuttgardba visszakerülvén 1790ben, tanító lón a' szép művek' akademiájánál 800 forint fizetéssel, utóbb rendes professor, 's a' württembergi polgárrend' szalagjával ruháztatott-fel. 1808ban nem fogadé-el egy tiszteletre méltó meghívást, 's így 1816ban württembergi udvari tanácsnoknak neveztetett-ki. A' most uralkodó württembergi király, az újon alapított szép művek akademiájának general-direktorává nevezte-ki őt. Ezen időponttól fogva, vésője mindig foglalatost volt, 's ő részint az udvar, részint pedig más Idegenek' számára készíte szobrászati darabokat. Leg helyesb dolgozati közé számláltatnak: Ariadne, ki egy leopardon nyargal (mellyet Bethmann Moriz Frankfurtban szerze-meg magának 20,000 forintton), Schiller' orias mellszobra, Amor 's ennek képmása

Psyche (Murray angol generalis birtokában), néhány mellkép természetű nagyságban, 's egy colossalis Krisztus, melly az orosz Czár anyjának számára készült. E' művészeti remek mindenkit méltán bámulással tölt-el.

Az érintett oriási márványképet Dannecker 1824ben hozta-létre, melly aztán Mária Feodorowna császárnénak küldetett Pétervárbá, ki azt fiának Sándor czárnak adá ajándécul. Ezen remekműben a' művész a' közbejárót az isten 's emberek közt akará előterjesztteni. Ha ezen szobrászműben, Krisztusnak plastikai tárgynak kelle lenni, feltételesen szükséges volt, hogy az emberies legyen uralkodó annak természeténél, midőn ellenben az isteniest csak megjelelni lehe. Dannecker azt a' fő- 's homlokdomb' alkába helyhezteté, 's az által olly szerencsésen terjeszté-elő az isten-emberiség kinyomását, hogy az antik Jupiterfő, akaratlanul az istenült állatságra, 's a' felállított oroszlánfőre emlékeztet. Kérdésen kívül van, hogy a' művész leg több tanulmányt, időt 's ajtatosságot fordíta ezen mű' bevégzésére. 1825ben egy 7' láb magas szobor, melly sz. János evangelistát ábrázolja, a' Rothbergen álló kápolna' számára megrendelve, — foglalataskodtatá a' művészt. Ennekutánna újonan elkezdé a' Krisztust azon nagyságban mint előbb márványban kidolgozni. Így foglalataskodik Dannecker ifjúi erővel a' muzsa' tisztében. Egyszerű a' motivákban 's a' találmányban, a' szellemdúst jobban kedvelli, hogy sem a' képzelményest; műveiben teljes igazság, természet és élet mutatkozik, 's ennélfogva geniusát rokonosnak nézhetni a' Régiekével. Nevezetesb tanítványai közé tartoznak: Wagner és Zwerger.

VOGEL.

Vogel (Krisztián) historiai föstész, 's a' dresdai szép művek akademiájánál rendes tanító, ugyan ott született 1759ben 's ott'is mult-ki aprilis 6kán 1816ban. Nyeregjártó lévén ezen művész' atyja, fiát is arra szánta, 's így a' közönséges iskolába küldé. Ott' rajzolt a'

gyermek különös hajlandóságból virágkoszorúkat, melyek utóbb pártfogót szereztenek nekie. Őn magát festette pastellben mint 12 esztendő gyermek, 's ezen képpel, melly jelenleg is a' familia' birtokában van, jelent meg Schenau művésznél, ki őt azonnal tanítványának felvette. Ezen mester' igazgatása alatt tanult Vogel anyavárosa' műakademiájában. Első dolgozata olajban Schenau képirónál, mellyet 17 esztendő korában készíte, egy alvó Nymha volt. Ezen képért 12 aranyat kapott tanítójától. Nehányszor ismételt arczképei által ismeretes lett Vogel, Antonianak a' választó fejedelem anyjának, melly által pensionarius lón az akademiánál, 1780-ban pedig Wildenfelsbe hivatott-meg Zwickauhoz közel, hol Solms grof' családat festette. Ezen időtől fogva e' regényes fekvésű kis városban tartózkodott a' szász ércezes hegyek közt, házasságra lépett 1787ben, 's rajzoktatással és főstéssel foglalatoskodott hetenként a' szomszéd Reuss és Schönbürg uraságoknál, 's Klosterodeben Schulenburg grofnál. A' nélkül hogy ő Kant' philosophiai irományait valaha csak olvasta volna is, saját gondolkozása által jutott a' szépség' kifestésére: színtanítványa néhány finom 's mély, az érzésen alapult vizsgálatot foglal magában, jelesül azon képekről, mellyeket Raphael' művészi szelleme alkota. Tökéletlen ugyan a' nyelv valamint az előadás is, melly csupán onnan származik, mivel neki kelle magának teremtenie azokat.

Ezen művészt, a' dresdai akadémia még Wildenfelsben mulattakor nevezte-ki tagjának; 1804ben végre visszatért Dresdába, hol az akadémia' szabályozásánál avagy regulatiójánál mint tanító nyert hivatalt professori czimzettel. Szép műszüleményei közé tartoznak: Amor és Psyche, Ganymed stb. Főnséges másolata, — az éjtszaka — Oroszországba jutott. Ezen művész általán szelid, szives 's érzékeny lévén, dolgozati is puhasággal 's finomsággal bírnak, bizonyos időben gyengédséget 's lankadságot lehete észre venni, a' coloritnál erő hibázott, melly még is igen jól megfelelt a' gyermek-ter-

mészetnek- Ollykor lehete látni, hogy a' végső technikai bevégzés hibázott. Vogel képirónak minden műalkotásában meg lehete ismérni az élő érzelmet a' szép formákra nézve, melly finom hatással páruult, 's melly a' belga iskola' tulajdona. Mint embert tekintve, ő egyszerű, szerény 's ollykor gyermekes is volt.

H E S S.

Hess Lajos igen híres tájföstész, született Zürichben October 16kán 1760ban. Vele született művészi talentomát 's különös hajlandóságát a' tájföstéshez, honja' fölséges tájképe csak még annál inkább nevelé. Hess eleintén atyja foglalatosságiban részt vevén, ki mészáros 's marha-kereskedő volt, a' havasokon tett utazásinál sokat látott; mi szomjazó szellemét kielégíté. Ezen hegyekre ő soha nem lépett-fel elragattatás nélkül. Magányos ösvényekről tekinté 's vizsgálá élő örömmel a' festőleges csoportozatokat. Számvető-könyve egyszersmind rajzoló könyve is vott, mellyben a' lemásolt természet képeit lehete találni külön álláspontból lerajzolva. Bámulva kalandozott gondolata a' fölséges szirtoldalakon, az ámitó vizporban leménkövező patakokon 's borzasztó ösvények' szélein.

Kevéssel aztán felhagyott atyja' mesterségével 's magát kirekesztőleg a' föstészetnek szentelte. Mit vala képes alkotni ezen lelkes művész, eléggé bizonyítják dicső czimerei festőleges természeti jelenetekkel. Mestersége ezen képirónak természet volt, festvényei pedig gondolatok.

Az élő művészek közül talán egyike sem volt képes az eleven, tiszta 's természetes zöldet, az általvilágító tisztaságot 's a' viz' avagy a' hullámok' ringadozásit akép kinyomni mint Hess. Mind ezeknél még inkább dicséretre méltó az, hogy ő a' keresettet 's az affectálttat midenhol kikerülte. Ő nem nagyítá a' hatást sem a' tömegek' összeállításában, sem pedig a' világításban. Ezen elhirült művész' dolgozatit az indulat' vi-

dámsága, a' nem süvöltő 's örvényző, hanem gyengén hevitő 's ennélfogva állandóbb szellemítés, egy valóságos művészi lángelmét érdeklező szorgalom, melly minden egyes részt hasonló szeretettel áltöel, 's a' nélkül hogy leg kevesebbé is ártalmas lenne az egész hatásra, állandóan 's pontosan végrehajt, főleg pedig ecsetje' 's a' szinfelhordás' tisztasága, — bélyegzik azokat olly tisztán 's jól. Elhunyt ezen lelkes művész aprilis 13kán 1800ban, munkás életpályája 40dik évében. Számos olaj's gouache-festvényeket, valamint is vésett 's radirozott rajzokat aquatintában hagyott hátra. — Hess Lajos' remek dolgozatai közé tartóznak: Montblanc, a' havasi reggel, a' napnyugot Lago maggiore-nél, a' glarner murgthali alpsee, a' Grütli, 's Tell' kápolnája az üres útban.

Hess Henrik öccse ama elhírlt Hess Péternek, ki jelenleg Görögországban az ifjú Otto király mellett tartózkodik, született Düsseldorfban 1798ban, 's mint historiai főtész hírnevet szerze magának. Ezen művész' találmányai jobbadán vallást tárgyazó-festvények, 's sztilje a' régi németre mutat.

SCHUMANN.

Schumann (János Gotlob) tájfőtész 's rézmetsző, született Dresdában 1761ben. Ezen német művész Klen-gel alatt tanult, aztán Londonban dolgozott néhány évig, 's végre Dresdában lépett-le a' földi pályáruul november 11kén 1810ben. Schumann' dolgozati közt főleg becsül-tetnek: Dresda' kilátásai (prospectjei) Thormayer után, 2 füzet; néhány rézmetszés Cook' utazásihoz, 's egy táj-festvény Ruysdal képiro után. Közre jött következő czi-mű munkája: „Kezdeti elvek a' tájfőtészetről 12 rés-metszéssel kezdők' számára“, hirt nevet szerze neki.

CAUCIG.

Caucig (Ferencz) a' jelesb németországi művészek' egyike, született Görzben az illyriai tartományban 1762-

ben. Mint historiai föstész 's rajzoló megérdemli, hogy dolgozati a' német művészet' leg helyesb műszüleményei közé számláltassanak. Ezen tűzszellemű férfiú Bécsbe érkezett akkor, mikor élte' csak 15dik évét irta, 's 4 esztendő't töltvén a' régi történetekkel 's az alakok' rajzával, Bolognába 's Romába utazott 's ott' a' Muzsák helyén szerzé-meg magának mind azt, mi hajlandóságának leg inkább megfelelt a' historiai föstészet' körében, mellyben dicséretes előhaladásai minden időkre alapíták hírnevét. Visszatérvén Bécsbe, ismét Mantuába küldett a' művészetek' dolgában, 's ez alkalommal 5 egész évig tartózkodott Velenczében, 's ott' kirekesztőleg Titian 's más elhírvűt művészek' remekjeivel foglalatoskodott. Caucig professor lőn 1799ben a' historiai föstészet' ágazatában a' cs. kir. egyesült képző művészeti akademiánál, igazgató pedig 1820ban a' föstészeti, szobrászati, rézmetszői és szinkórakványi (mosaik) iskolákban, miután már előbb (1808) a' cs. kir. porcellán gyárföstészet' igazgatását megnyerte volna. Tagadhatlan, hogy ő mint művész sokat tőn, mellyet remek darabjai elegendőleg bizonyítanak, miután néhány nevezetes gyűjtvény valódi diszét csupán ezek teszik. Elhunyt Bécsben 1828ban.

LENOIR.

Lenoir Sándor jeles francia művész, született Parisban 1762ben. Ezen nevezetes férfiú nagy érdemeket szerze magának mint igazgatója a' régiségek' museumának 's mint megmentője ama számos franciaországi emlékeknek, mellyeket a' terrorismus' csodálatos magzati teljes erővel elpusztítani iparkodtak. Lenoir a' Mazarincollegiumban végezte tanulmányait, később pedig a' párisi művészeti akademiában mívelte magát. Ennekutánna 1790ig Doyen nevű udvari képiro igazgasása alatt állván, a' föstészetnek szentelte magát kirekesztőleg. Épen ezen időpontban emelkedett, a' revolutió és reactió' felindult szenvedélye által azon elpusztító düh, avagy

vandalismus, melly mind ama szép műalkotványokat törekedett semmisíteni gyűlölségből az egyház 's az uralkodás ellen, mellyek addiglan a' monostorokat 's palotákat diszték. Lenoir ezen körülmények közt ügyekezett mennyire lehetséges volt, azokat megmenteni. Ő tehát Bailly akkori első mairnek (polgármesternek) Párisban azon tervet terjeszté elibe, hogy a' klastromokban 's más helyeken találkozó műkincsek összesen egy nemzeti museumba szállíttassanak. Lenoir, ki eziránti parancsot vőn, azok' eltakarításánál gyakran szembe találkozott a' képtromokkal 's így többszer életveszélyben forgott. Végig járván ez okból Franciaországot, és szolgálván nekie a' szerencse, az emlékek' nagy számát megmenté, 's az utóvilágnak fentartá, mellyek által egyedül képes a' lelkes művész a' külön időszakot s' a' művészetek' haladtát megismérni 's hitelesen megítélni. Ezen megmentett műkincsek' összehordása által állott lábra ama híres museum Párisban a' des petit-Augustin utczában, mellynek felügyelője Lenoir 30 évig félbeszakadatlan volt, 's ki-ről őszintén 's nyiltszívuileg mondhatni, hogy neki egyedül köszönhet Franciaország mindent, mit a' művészet' ezen neméből most bir. A' restauratio után 1816ban visszaadatván az előbbi birtokosoknak elszedett vagyon-jik, így tehát az egyházaknak 's monostoroknak is a' festvények, 's ez által megüresülvén végre a' híres nemzeti museum' termei; Lenior a' St. Denis főegyház műkincseinek felügyelőjének neveztetett - ki.

LEFEVRE.

Lefevre (Robert) híres francia képiro 's Regnault' tanitványa. Ezen ügyes művész helyes historiai képeket 's több composítiót hozá létre, mellyek David, Girodet, Guerin, Gerard műveit hozzá számolvá, a' francia iskola legjobb műszüleményei közé tartóznak. Azon fölséges festvényt, melly Venust ábrázolja, mint fosztja meg t. i. fegyverétől Amort, — Desnoyers metszette rézre. Az 1802iki művek' kiállításánál lehete ezen művész'

egyik compositióját, az úgy nevezett Kallypigekeket látni: két szüzleányt, kik legtitkosb kecséjüket felterítik egy házasodni kívánczozó férfinak, hogy kettejük közül a szebbikét vállassza magának; melly mű minden erkölcs-telenség mellett is a műértőket bámulásra ingerlé a fölséges carnatió végett. Ezen művésztől láthatni Bonoparte' számos képeit, mellyek a leg jobban eltaláltak közé tartoznak.

CHAUDET.

Chaudet az ujabbkori legnevezetesb franczia szobrászok egyike, 1763ban pillantá-meg a' napvilágot. Ezen jeles művész olly gyors 's dicséretes előlépéseket tőn a' művészeti pályán, hogy már 21esztendőskorában jutalmat nyert az akademiánál. Később Romába ment, hol szoros barátságra lépett Drouais jeles férfival, visszatértekor pedig a' párisi akademiának tagja lőn 's végre aprilis 19ikén 1810ben a' földi pályáruul lelépett. — Első nevezetes dolgozata Parisban egy basrelief volt Pantheon' peristylje alatt, „felserkentés a' dicsőséghez“, mellyet ő 1801ben állíta-fel. Az akkorban uralkodó rozsz izlésnek, nem akart tetszeni Chaudet' egyszerű 's fellengő (grandiose) ideája, 's csak később kezdék belátni annak művészileges létesítését. Gyorsan egymás után végzé Chaudet Napoleon' szobrát, melly a' törvényhozó-test' termében nyerte helyheztetését; azon félmagaslatu alakokat, mellyek a' Louvre' belső udvarát díszítik, a' béke' oszlopát a' Tuilleries számára, Cincinnatus' oszlopát a' senatusi terem' számára, 's Belisár' oszlopát. Leghelyesb műveinek egyike a' „la sensibilité“ az az: égy fiatal leány, melly bámulásba 's gondolkozásba merül azon érzőke' (Sinnpflanze) megvizsgálásánál, melly kezei közt összehuzza magát, úgy hasonlag szép cyparis-je is. Őt éri azon dicsőség, hogy mesterműveket teremte, melyekben görög egyszerűség 's igazság jelenkezik, 's mellyet tisztán kihozni csak kevés ujabbkori művész vala eddiglen képes.

SCHADOW.

Schadow (János Godfried) az újabbkori legnevezeteseb szobrászok' egyike, 's a' berlini szép művek 's a' mechanikai tudományok akadémiajának aligazgatója, Berlinben pillantá-meg a' napvilágot majus 20ikán 1764-ben. Már mint gyermek, nagy hajlandóságát jelenté a' rajztudományhoz, 's végre a' szobrászatnak szentelte magát kirekesztőleg. Később Bécsbe ment, onnan pedig Romába, hol magát kimivelte, 's honnan 1788ban tért ismét Berlinbe vissza. Ezen időtől fogva sok szép darabot hoz a' létre, például: Ziethen generalis képszo-brát, Nagy-Fridrik' szobrá-t Stettinben, herczeg Blücher tábornok emléké-t Rostokban 'stb. Kimult Berlinben October 22kén 1831ben. — Rostockban, Blücher tábornok' születése helyén állítatott-fel Augustus 26ikán 1719-ben a' katzbachi véres ütközet napján Schadow által Berlinben készült emlék ezen nagy hősnék tiszteletül honosai 's a' mecklenburgi Rendek' választottsága által megrendelve. Ezen emlék érczből öntött oriási szobrá-t képezi azon vitéznek egyenes állásban, mellynek talapja finoman símitott granit. Ugyan azon alkalomnál emlék-pénzt is küld-e által neki a' Rendek' választottsága.

Schadow Rudolf született 1787ben, az előbbinek fia volt 's nevezetes szobrász, még atyja' előtt lépett-le a' földi pályá-rul.

Schadow Vilmos Fridrik, az előbbinek testvére, született Berlinben september 6ikán 1789ben. Nevezetes historiai 's arczképfőstész, előbb rendes tanító volt a' berlini akademiánál, 1826tól fogva pedig a' főstészi akadémia' igazgatója Düsseldorfban. — Ezen művész' dolgozatiban csodálják a' colorit' szépségét, a' találmány' fellengőségét 's a' tisztaságot a' létesítésnél.

SCHNOOR.

Schnoor (Veit Hans) tiszteletre méltó német képi-ró, született Schneebergben az érczbányában május 11kén

1764ben. Ezen művész a' törvényt tanulta Lipcsében, de csak hamar a' főstészetet választá magának, melly művészi pályán lankadhatlan szorgalma által olly bámulatos előhaladást tőn, hogy a' lipcsei kir. szép művek' akademiájánál igazgató 's professor lön 1816ban. Schnoor következő czimű munkát bocsáta közre: Oktatás a' rajzolásban, 2. kötet rajzzal 1810. — Ezen művész fordítá olaszból németre Mengs Ráfael practikai oktatását a' főstészetről, mellyet ő észrevételekkel 's fontos potlásokkal ellátá 1818ban. — Három fia közt, kik öszvesen a' képirói művészetet választák, Veit Julius tünteté-fel magát, ki Lipcsében született martzius' 26ikán 1794ben. Ezen művész egy ideig Bécsben tartzkodott, honnan aztán Olaszországba ment, hogy ott' tökéletesen kimivelhesse magát; itt' mulattakor Münchenbe hivatatt-meg, hogy a' niebelungeni galleriát fesse a' bajor király' számára. Mig Romában tartzkodott, Ariostóból készítte scenákat marchese Massini' villájában, mellyek ritka művészi tökélyt bizonyítanak.

Schnoor Lajos Ferdinand, hasonlólag híres képiró, született Lipcsében October 11kén 1789ben. Még alig 15 esztendő, Bécsbe jutott 1804ben 's igen szorgalmasan dolgozott az akademiánál, tűzzszellemének pedig Albert szász herczeg' pártfogása 's bőkezűsége ada szárnyakat. Szerzett művészi ügyessége, igaz nézetei, és tiszta izlés által, a' legjelesb újabbkori művészek közt foglal helyet. Faust doctort előterjesztő festvény-remekjén kívül, melly a' cs. kir. képtárt díszíti Bécsben, sok szép dolgozatot lehet látni tőle a' művek' kiállításánál. Újabb elkészült festvényei közt említést érdemel sz. Caecilia' oltárképe, melly a' műértőktől általán helyben hagyatott, 's a' színbáj és fölséges világítás miatt mindenkitől bámultatott. —

Az említett festvény a' bécsi cs. képtárban, 10'láb magos 's 14 láb széles, 's Mephistophalest ábrázolja, mikép jelen-meg Faust doctornak. A' művész, ezen különös jelenetet valóban természetesebben fogta-fel, mint

Goethe, kinél Faust a' szörnyű vendéget egészen félelem nélkül, sőt mondhatni nevetve, fogadja. A' művész ezen dolgozatában láthatólag erőt vesz az iszonyodás a' lelki jelenlétén, melyet a' philosophus magának adni hasztalan törekszik, 's Mephistophelesnek az emberi arcz úgy áll, mint valamelly rozszant, keresztül látszó álarcz, melly az ördögöt elfedni akarja, 's még is egész iszonyatosságában keresztül hagyja törni.

DROUAIS.

Drouais (Jean Germain) elhírlt francia főtész 's David' leg nevezetesb tanítványinak egyike, született Párisban 1763ban. Azon kívánság, hogy a' művészet' remekjeit Romában tanulhassa, birta őt arra, hogy 1783-ban az akadémiai nagy jutalom-darabért dolgozott többekkel; azonban meg nem elégedvén saját dolgozatával, 's szélllyel-tipvén azt, másnak engedte a' jutalmat. Csodálva tekintvén-meg tanítója festvénye' darabjait, és szemére vetvén ezen megfontolatlan tettét, kérdezé őt az ifjú művész: valljon megelégszik-e vele? melly kérdésre David viszonzá: „teljesen“. Ezen feleletnél örömben merülve felkiálta Drouais: Jól van tehát! így már enyim a' jutalom, az akadémiai verseny-dij másé legyen most, kinek az talán hasznosabb lehet mint nekem, jövő évben, — teljes bizonnyal reménylem, hogy tökéletesb dolgozatom által az megérdemlendem. Drouais 1784ben tehát ismét a' korlátnál áll. Tanulmányának mostani gyümölcse, a' kananai asszony volt a' Megváltó' lábainál, 's belső érzésének kinyomása. Koszorút nyervén ezen dicső dolgozataért, diadalmi pompával vezettek őt tanulóársai tanítójához. Romába utazván David, mint pensionarius kíséré őt oda Drouais, hol aztán a' leg jobb mesterek' műveit tanulta 's utánzá. A' haldokló bajvias 's jelesül Marius Minturneben, melly dolgozatokat ő annyi ésszel mint szorgalommal végze-el, — Párisban a' művek' kiállításánál leg szebb koszorút szőttek nekie 's David iskolájának. Ekkorban alkotta ő lemnosi Philok-

letjét is; midőn azonban nyert dicsősége' mámorjában épen Grachus' képével foglalatoskodott, forró hideglelés ragadta-ki őt az élők' sorából, 's 25 esztendő's korában végzé idealis életét. Társai 's barátjai egyértőleg emléket állíttatának nekie a' Maria templomban in via lata.

Ezen ifjú művész' életéből 's ügyességéből világosan láthatja kiki, hogy bárhol is az ősz hajakat nem az esztendő'k' száma, hanem csupán az érdemek' nagysága teszi tiszteletessé, 's hogy hozzá hasonló lángésznek épen nem szükséges valami rendkívüli oktatás, talán unszolás is, avagy sok nevezetes mester dolgozatának szolgarabi másolása, hanem hogy az igen kevéssel már megelégedve, tűzzelleme új meg új kiapadhatlan forrásokra talál, mellyek aztán műszüleményeit a' legérdekesebbekké teszik. — Bárha valahára szeretett hazánkhan mind azok, kik a' művészetekről hallatják magokat, azon helyezetbe jutnának: tetszést és érzéseket okokra állítani tudni, 's a' művekről valódi 's józan ítéletet mondani.

METTENLEITNER.

Mettenleitner János Mihály, képiro' 's rézmetsző, született Grosskuchenben Bajorországban 1765ben. Ezen művész eleintén csatafőstész volt 's keresztben járta Olaszországot, utóbb pedig nevezetes rézmetsző vált belőle. Mettenleitner' dolgozatiban igaz rajzot, eszes találmányt, és szorgalmas bevégzést vehetni-észre, melly tulajdonságok miatt bajor Chodowiecki nevezetet nyert. Ezen jeles férfiú udvari rézmetsző lőn Münchenben 1790ben.

GIRODET.

Girodet Trioson (Anne Louis), melly utóbbi nevezetét adoptiv-atyjától nyerte Trioson nevű gyógyásztól, nevezetes francia festőművész volt, ki Montargisban 1767ben pillantá-meg a' napvilágot. Ezen művésznak atyja, fiát katonának szánta; látván azonban fölötti hajlandóságát a' főstészethez, végre felhagyott tervével. Miután

már Girodet egy ideig Romában foglalatoskodott volna, David híres képió iskolájában mint 22 esztendőš ifiú nyerte-meg a' nagy jutalmat. Azon dolgozata, mellyel az ifiú művész leg előszer világ elibe lépett, Endymion volt, mellyet ő Olaszországban festett. Éppen illy helyes képek: Hippokrates és József, ki testvérei előtt ismérteti-meg magát; ellenben el van hibázva a' találmányban az általa elkészült Ossian. Nevezetes ezentúl vizözön scenája 's Atala' képe Chateaubriand' közleménye szerint. Kairó' fellázadását leg nagyobb művészi körülátással 's valóságos tűzzellellemmel találván-fel, azt művészileg is dolgozta - ki. Ezen művész festette-le Napoleont, midőn t. i. a' császár Bécs város kapujának kulcsait veszi-átal. Természeti nagyságban 's egész alakzatban festé ő 1824ben Vendée' vezéreit, Bonchamp és Chathelineau-t, az első egy miniatnr-festés után, a' másodikat pedig fiának arcvonásai szerint, ki fölötte hasonlita atyjához. Utolsó festvénye sz. Lajost ábrázolja Egyiptusban. Kimúlt Párisban december 9kén 1824ben, életpályája 57dik évében.

Girodet dolgozatiban könnyű észre-venni a' plastikai végzést 's az antik sztilhez való hajlandóságot: rajzai igazak 's pontos határozatúak, coloritja gazdag 's áltvilágló. Ezen jeles művész annyi körülátással, mint lángelműséggel dolgozott, 's arczképei ritka művészi tökélyt bizonyítanak; monorjában a' természet' pontos és hű követése, remek árnyékozattal 's élő színadással egyesül, minden változásnál igazság, 's minden előadásban erő mutatkozik. Girodet költész és szerző is volt egyszersmind; „Ouvres posthumes“ életrajzai, Coupin által bocsáttattak közre jegyzetekkel, (két kötet Paris 1830), 's „Le peintre“. — Ezen művész nappal nem örömet dolgozott; éjjel ellenben mintegy lelkesítő hidegleléstől elfogva, 's műhelyének falain függő gyertyájit meggyújtatván, feltevé viaszgyertya cseppes kalapját, 's e' furcsa öltözetében orákig festett. Ez által egésségét, testi erejét annyira elgyengíté, hogy rövid életének vé-

ge felé genfusa csak valamelly holt testhez látszatott kötve lenni.

LAWRENCE.

Lawrence (Sir Tomás) híres arczkép-főstész, 's elnöke a' kir. képző művészeti akademiának Londonban, született Bathban 1768 körül. Ezen művész eleintén anyavárosában mívelte magát, míg utóbb Londonba jutott, hol Reynolds' műveit választá példányképül. Kemble család, főleg pedig nagy Siddons' arczképei, a' műértők' figyelmét vonták magokra. Lawrence üldöztetett eleintén az akademikusok által, melyet Pindar Péter satirájából kivehetni; azonban ezen művész' hirneve rövid idő alatt olly magasra emelkedett, hogy dolgozatit minden mű-kiállításnál keresék. Különösen ismeretessé tette magát 1800tól kezdve Lord Thurlow, Erskine, Mackintosh, 's az elhunyt Karolina királyné, walesi hercegné 's leánya arczképei által. Schakspeare-ból kölcsönzött scena „az ostrom“, fölséges nagy kép, melyet igen dicsérnek a' találmány' nagyneműsége 's a' colorit végett, — ugyan azon időből való; mivel azonban a' művészet' ezen ágazatában egész újabb ideig csak csekély serkentést nyert a' historiai főstészet, Lawrence is keveset mutathata-fel, 's ennélfogva ő az arczkép-főstészetnek szentelte kirekesztőleg magát. Ezen körülmény okozta azon becsmérő ítéletet akkor, midőn a' király őt West' helyébe az akademia elnökének kinevezte, azt állítván kiki, hogy csak olly művészek, mint 2 elődje volt, tarthatnak joggal illy megkülönböztetésre számot. A' király utóbb rendlővagnak nevezte-ki őt.

Ezen kedvezőséget, a' művész azon királyi megbízásnak is köszönhetette, melly szerint a' regens hercegg gyűjtvényének számára mind azon fejedelmi Vendégeket kelle festeni, kik 1814ben Londonban megjelentenek; úgy hasonlólag azon szövetséges királyokat is, kik Napoleont lealázni segíték. Ez okozta, hogy Lawrence Europa' csak nem minden fővárosaiban személyesen meg-

jelent, melly által csak annál inkább nevededett hírneve 's vele együtt erszénye. Az előbb érintett herczegi képtár számára festette ezen jeles művész 10dik Károlyt 's a' Dauphint 1825ben. — Lawrence' festvényeiben különösen dicsérik a' hasonlatosságot; azok általán merész és szabad ecsetet árulnak-el; azonban néhányak közülök, jelesül a' későbbek monorzottak 's a' finom karakterkinyomásnál elvesznek. Műszüleményei közt legjobbnak tartják 4dik György királyt. Ezen mester' festvényeiben mindenhol észre vehetni, hogy ő az alakok rajzában nem jeleli-ki elegendőleg a' csontokat, inakat, stb, 's hogy valamint az angol iskola általán, úgy ő is a' kidolgozásra keveset ügyel. A' berlini várkastélyban a' burkus király' azon felállított képe, mellyet Lawrence festett, többi képeihez képest árnyékba esik.

ABEL.

Abel József, jeles historiai föstész Bécsben, Aschachban Oenus fölötti Austriában született 1768ban. Ezen művész a' cs. kir. képező művészeti akademiában tanult Bécsben, hol néhány jutalmat is nyert feladás-dolgozatokért, 1791ben pedig megkapta azon nagyobb nyugpénzt is, mellyel az akademiái nevendékek időnként megvigasztaltatnak. Abelnek indulata és Füger professor' tanácsa természet-föstésszé mivelék őt. Czartorisky Ádám herczeg, magával vitte ezen ügyes művészt Lengyelországba, hol aztán hirneve egész Oroszországig terjedt. Abel 6 évet töltött Olaszországban, jelesül Romában és Nápolyban. Ott' készített ő többeket helyesb mesterművei közül, mellyekből néhányat a' cs. kir. képző művészeti akademia bir Bécsben, másokat pedig a' cs. képtár. Bizonyitják 's magasztalják művészi dicső nevét nagy számban elvégzett festvényei, mellyek részint arczképek, részint pedig történetdarabok; úgy hasonlag tanújeleül szolgál arról, mint ember, elméjének és érzelminek érdeme. Elhunyt Bécsben october 4kén 1818ban, életpályája 50dik évében.

LONGHI.

Longhi József híres olasz rézmetsző, született 1768-ban az egyházi birodalomban 's Olaszország' politikai zavariban jutott Majlandba 1797ben, hol nem sokára ismeretes lón, 's a' rajzolásban a' híres Morghen-t is felülhalladá. Az élő művészek' egyike sem érti metszéseinben a' carnatiót annyi elevenséggel kinyomni mint Longhi. Ő a' metszés' akármellyik nemében is mester, ellenben a' művészeti czélnek mindenkor alárendeli technikai tudományát. A' szabad metszési manierban, hol a' radirozás a' hideg avagy éles tűvel egyesül, az előbbi mestereket is túlmulja. Ide számlálhatni a' philosophust Rembrandt után, 's Dandalo-t Mettrini dolgozatai után. Azon Magdolnát, melyet ő Correggio után metszett, csak nem hihetlen hűséggel hozta a' megtekintéshez, 's a' bámult originálnál megszerezte vésőtolla (Grabstichel) által a' tinták' átlátását 's finomságát. Hasonló szép metszés a' Galathea, melly Albano' festvénye után készült: mint áll az t. i. egy kagylón a' hullámok fölött. Nagy tökélyességgel van végezve Hesekiel' visiója Raphael után. Saját gondolatjai Ovidius' methamorphozája szerint, az az: a' Pan által űzésbe vett Syrinx, melyet ő 1814ben végzett, a' műértők' tetszését nyerék meg. Leg újabb műveinek egyike, a' szűz leány' férjhez menetele Raphael után, melly a' mostankori legjobb rézmetszetek' egyike 's az originálhoz érdemes. Épen azt metszette Oeri is kőre ezen művész rajza után 1824-ben. Azon néhány töredék, mellyeket Longhi a' rézmetszői művészetről bocsáta közre, szerzői hirnevet szerezte nekik. Beauhornois Eugen olaszországi al-király, rendes tanítónak nevezte ki őt a' majlandiszip művek' akademiájánál, hol néhány derék nevendék tanult alatta, 's melly herczegtől ő vas koronarend' szalagjával diszesített-fel. — A' művészetek' akadémiaja Majlandban emlékszobrot akar állítani ezen híres rézmetszőnek. Már halála óta gyűjtetnek e' czélra mindenfelől pénzek. Midőn ezen

gyűjtvény most már annyira szaporodott, hogy a' kiadások jó formán belőle kikerülni látszatnak, lépéseket tőn az arra ügyelő választottság, 's Durelli Ferencz tanító' javallattervét elfogadá, és Marchesi a' boldogult művész' barátja ajálkozott, hogy az emléket a' leg lehetősb szerény feltételek alatt felállítja. Az emlék ezek szerint a' kir. akademia' teremében fog állani, még pedig úgy, hogy Longhi ama jeles főstésszel Appiani Endrével szem közt álljon.

WARNBERGER.

Warnberger (Simon) a' jelenkori jelesb tájfőstészek' egyike, született Pullachban 1769ben. Ezen jeles művész Winter nevű állatfőstész és rézmetszőnél tanulta a' rajzmesterséget, később pedig Mettenleitner művésszel dolgozott Münchenben; annakutánna a' tájfőstészetnek szentelé magát kirekesztőleg, 's a' művészet' ezen ágazatában egy ideig csak magának hagyatva, idegen oktatás 's igazgatás nélkül volt, 's csupán a' természetet vette példányképül. Magától a' természettől tanulta-el lassanként figyelmes szemlélet, vizsgálat 's azok' összehasonlítása által, mit a' rajzolásban, az iskola számos szabály 's utánzás által tanít. Ezen tanulmányokhoz, Bajorország festőleges hegytájékai nyujtának nekie különféle anyagot, melly által olly dicséretes előlépéseket tőn a' művészeti pályán, hogy képes volt a' természetet annak leg szebb csoportulatiban felfogni, a' külön alyzatokat (Gründe) rendszeresen elrendelni, 's azok' elállásit a' vonal-perspectiv által pontosan kijelelni. Warnberger ennekutánna aquarellben kezdett festeni. Látván az ország a' művész' bámulatos előhaladásit, segedelmet adott neki Bécsbe 's Olaszországba utazhatni, honnan gazdag gyűjtvényekkel ellátva, honjába tért-vissza 1807ben. Most már olajban kezdett fősteni; azonban ettől úgy annyira elszoktatta már magát ezen művész az aquarell-festés által, hogy első létre hozott olaj-festvényeiben nem nehéz volt észrevenni az aquarell'

száraz, bádjadtt 's minden erő nélküli tónját, 's csak lassanként szerzé-meg magának a' jobb tónt, melly utóbbi dolgozatit az előbbitől megkülönbözteti. Ujabb festvényeiben, mellyeknél ezen művész a' természet' utánzásánál, mindjárt olajban készíté a' vázlatokat különösen észrevehetni, mint megy-által Warnberger' szelleme a' férfiéihez 's az önérzetes erőhez, melly által ezen dolgozatiban több erő, igazság's harmónia mutatkozik. Erdő-csoportulatit Tegersee-nél végezte-el 1825ben.

H E S S.

Hess Károly Adolf Henrik, elhírvült német lófőtész, született Dresdában 1769ben, Kloss' tanítványa volt, 1800ban pedig a' berlini akademiánál tiszteletbeli tagnak vétetett-fel, ki is később Bécsbe rándulván, onnan utazást tőn orosz-magyar-'s törökországon keresztül. Az okból, hogy tágasb tudományt szerezhessen magának, Angliába ment 1825ben. Læg nevezeteseb dolgozatai közé számláltatnak: az urál-közakok' keresztül utazása Csehországon 1799ben, melly festvénydarab 1805ben rézre metszve jelent-meg; úgy hasonlag tanulmánylapjai lókedvellők' számára, mellyeket önmaga radirozott 1807ben; lóműve 12 táblán előadva hasonlag 1807ben; lófejek természeti nagyságban, mellyeket ő utazásakor rajzolt, 's kőre metszve Bécsben adott-ki 1824ben.

B O S I O.

Bosio (Nicolo) az újabbkori leg nevezeteseb francia szobrászok' egyike, született Monacóban 1770ben, 's Pajon' tanítványa volt. Ezen művészre bizván Napoleon az emlékoszlop' kidolgozását 's felállítását a' Vendome-téren, az időtől fogva sok munkát rendeltek-meg nála. Ideális alak-dolgozatai közt a' létre jutott Hyacinth különös becsben áll, úgy hasonlag 16dik Lajos, — historiai darabjai közt, melly szobrot ő a' Magdolna-egyház' számára készített. Párisban igen csodálták Herculesét 1814ben 's a' reá következő évben Hermaphroditját. A' restaura-

tiónál, avagy az új kir. kormány ismét behozatánál Franciaországba, nevezetes munkák rendeltettek-meg nála, 's a' kormány jóvá hagyá egyszersmind az akadémia' azon választását, melly szerint az ezen művészt tagjának nevezé-ki. Különös művészeti remeknek tekinthetni 4dik Henriket mint gyermeket; melly szobrot Bosio 1823ban végze, 's melly évben a' fejedelem első kir. architektusának is kinevezte őt. 14dik Lajos szobra, melly a' „Place des victoires“ téren nyerte helyheztetését, a' technikai bevégzés' tekintetében jól találtnak hirteltetik; azonban általános helybenhagyást nem találta azon elrendelés, melly szerint az egész műnek gyámpontja, a' szökő-ló' farkába helyheztetve van.

KUNZ.

Kunz Károly a' badeni Nagyfejedelem' udvari képi-
rója, született Manheimben Julius 28kán 1770ben. Az első
oktatást a' rajzolásban Rieger Jakab képirótól nyerte, az-
tán pedig a' hollandi iskolának jelesb állat- 's tájföste-
szi után dolgozott, 's a' természetet utánzá. Húsz esz-
tendő korában Schweizba ment, hol 2½ évig tartozkod-
ván folytatá tanulmányit. Az alatt míg ő számos rajzo-
latekat 's olajfestvényeket készíte, aqua-tintában is met-
szett Potter után, (mellynek originálja egykor a' kasse-
li képtárban volt, mellyet azonban Sándor orosz czár
szerezteté-meg), melly dolgozatot valóban helyesnek ne-
vezhetni. Anyavárosában házasságra lépven 1795ben, meg-
látogatá később a' dresdai, kasseli, müncheni 's bécsi
képtárakat 's 1805ben badeni udvari képirónak nevezte-
tett-ki. Kunz 1808tól fogva lakását Karlsruheben vette.
Ezen művészt okvetetlen az első rendű állat- 's tájföste-
zeti képirók közé számlálhatni a' mostani korban. Mo-
norjában a' természet' pontos és hű követése, remek ár-
nyékozattal 's élő színadással egyesül, minden változás-
nál igazság 's minden előadásban erő mutatkozik. Ál-
latjai általán élnek 's ihlelnek, a' tájjelenetek a' termé-
szettől kölcsönözték, a' coloritban színbáj 's öszhang

uralkodik, mellyek képesek letartoztatni a' szemet 's az indulatot. Kunz csupán csak egy példányt radirozott Potter után, melly ismét mesterkezet árul-el.

HALDENWANG.

Haldenwang Krisztián a' leg-nevezetesb német rézmetszők' egyike, Durlachban pillantá-meg a' napfényt május 14kén 1770ben, hol atyja sebész volt. Mint 14 esztendő s ifiú kezde járni anyavárosában a' rajziskolába, hol tanítója csak hamar észre-vette nevéndékének szép idomait, 's annálfogva arra birta atyját, hogy különös oktatást adasson fiának valamelly porcellán-főstész által. Két évvel eztán Baselbe jutott Mecheln intézetébe, hol csak hamar bámulatos előhaladást tőn a' rézmetszésben, 's néhány nehéz feladást is ügyesen feloldott. Dolgozatai aquatintában, okozák azt hogy Dessaubá hivatott-meg, hol éppen akkor álla lábra egy chalcographiai társaság. Hat évi tartózkodása alatt Dessauban több mint 10 nagy táblát végze aquatinta-maniérban, millyenek például a' Ragatz melléki malom, 's egy szűz Wo-cher után, az Oberhasslithal, Untersee, Tell' kápolnája 's Maria-Stein Birmanntól, néhány tásfestési tanulmány Wehle után, az ostrom saját találmánya szerint, és sok kisebb darab, mellyek közt 6 rézmetszés idylliai tájfestvényekkel Wehle után különösen említésre méltók, 's mellyekhez ő még később Karlsruheben hasonló képeket bocsáta közre. Haldenwang Karlsruheba hivatott-vissza 1803ban Károly Fridrik fejedelemtől, 's ez-tán kirekesztőleg már csak vonalzóval (Grabstichel) 's radirtűvel dolgozott. Ezen művész utóbb sokat metszett a' könyvárusoknak; így láthatni például a' „Rheinische Taschenbuch“-ban néhány szép prospectet, mellyeket ő dolgozott, 's két szép rézmetszvényt Neuwied herczeg' útleírásiban; égiháborúkor utazást a' tengeren, 's Ilheos-nál hajókázást a' közsirteken keresztül, mellyeket összesen remekdaraboknak nézhetni. Az agraimbergi prospecteket Heidelbergtől ő nem csupán rézre metszette,

de a' leg jobb izléssel készülteket belőlök, újon ált is dolgozta.

Haldenwang néhány tájfestvényt metsze Grimaldi', Ruisdael, Pouissin, Claude - Lorrain és Elsheimer után musée Napoleon és musée royal számára, valamint is már valamivel előbb egy deli táblát készíté Claude-Lorrain után, a' megérkező nyájat. Utolsó 's egyszersmind leg jobb dolgozatai a' náptájak voltanak 4 táblán előterjesztve Claude-Lorrain után, 's a' vizömletek 2 réz-lapon Ruisdael után, melly utóbbi táblát, tanítványa professor Schnell Darmstadtban, végezte-el 1833ban. Meghalálozott jun. 27kén 1831ben, 's őt éri azon érdem, hogy Woollet, Vivares, Masson 's más elhírvült angol rézmet-szők mellé méltán állíthatni őt, különösen pedig azon dicsőség, hogy ő csupán a' leg ügyesb mesterek' elme-szüleményeit 's dolgozatit szaporítá metszései által.

GERARD.

Gerard (Francesco) a' leg nevezetesb [újabbkori francia képirók] egyike, született Romában 1770ben, ki is tanítójával a' híres Daviddal egy fokon áll. Hibátlan rajz, fölséges világosítás, színbáj, grácia 's kellem, — karakterizálják festvényeit, 's compositiójiban minden a' leg nagyobb művészi készséggel van elrendelve. Historiai dolgozati közt Belisarja az első helyet foglalja-el. — Amor, Psyche, Ossian 's a' 4 életkor, nagy mesterhez illő munkák. Az arczképfestésben csupán Lefebre Robert képirót lehet vele összehasonlítni. Minden arczképert, mellyet ő Napoleon családjának számára ember-alak nagyságban festett, 7500 tallér fizettetett-ki nekie, minden más privát személyért pedig 7—800 tallér.

Újabb arczképei közt szemlélhetni 18dik Lajos király' képét, Sándor császár, 3dik Fridrik, Vilmos porosz király, August száz király 's több más hercegek' arczképeit, kik Párisban jelen voltak. A' historiai osztályban leg újabb művei közé tartoznak: Homer 's egy festvény, melly 30 láb széles 's 19' magas, 's melly 4-

dik Henrik pompás bemenetét Párisba, ábrázolja. Ezen remekmű' bevégezése után, a' király udvari képirónak nevezte-ki őt. — Gerardnak azon természet nagyságban elvégzett művészeti remekje, melly Recamier asszonyságot terjeszti-elő, 's mellyet ezen művész, Augustus burkusországi herczegnek festett, Berlinben a' kiállításnál 1824-ben mindenkit, ki e' nagy mester' szellemerejét voltakép felfogni képes volt, bámulással tölte-el, 's ennelfogva egyértőleg jan. 27ikén 1827ben, a' képző művészeti kir. akademiánál külső rendes tagnak nevezetett-ki. Nagyobb száma festvényeinek metszés és lithographia által sokasíttatott, 's köztük a' leg érdeke-
sebbek: Napoleon császár, koronázási ornatumban Desnoyers-től metszve, herczeg Talleyrand, Talma, Dem. Mars, és herczeg Orleans.

CAMUCCINI.

Camuccini (Vincenzo) az újabbkori leg hiresb historiai képirok' egyike, született Romában 's az ottani francia iskolában nyerte mívelését. Szünetlen Romában dolgozván, több megrendelésekkel tiszteltetett-meg, 's végre a' sz. Péter egyháznál mint képirok' nyert hivatalt. Akadémiai igazgatónak meghivatva Nápolyba, oda ment ugyan, de csak hamar visszatért Romába, 's ott felügyelésére bízott a' vaticani képtár. Első nagyobb nemű dolgozati közül, mellyeket ő jelen század elején végze Bristol lord' számára: Caesar' meggyilkolása, 's annak képmása Virginia' halála, mellyet ifjúságában készíté, — leg jobb műszüleményei közé tartoznak. Rajzolata határozott 's igaz, az alakok' karaktere nemes, a' colorit erős 's fénylő keménység nélkül, a' redőzet eszes elrendezést árul-el, a' színek az öltözeteknél jól választvák, a' costum tanult elintézésre mutat, 's maga a' csoportozat is nagyobbbrészt szerencsés; mi végre a' találmányt az egészte nézve illeti, az ügyesen 's alaposan van alkalmazva, gondolóra vett motívumokkal. Mind ezen elsőségek mellett is találhatni dolgozatiban

itt' ott' ollyas valamit, mi mindenkit nem elégít-ki, — hiány, mellyen természetesen folytonos tanulás által ügyekszik segítni a' művész. Mások becsmérlik hidegségét a' rajzban 's a' coloritban, úgy végre felhozzák az alakok' teátráli elrendezését, midőn ellenkezőleg Góthe az alakok' kinyomásiban létező erőt 's a' mozgékonytságot, a' fejekbe hozott helyes változást, a' diszes öltözetet, — fölötté dicséri 's magasztalja. Bárha észrevehetni is az újabb francia iskola' befolyását a' tárgyak' választásában; ezen művészt mind e' mellett is óvja az Olaszok' szépség iránti érzelme ezen iskola' keménységétől 's attól, mit teátráli fölöttinek neveznek. Ő fősté Krisztust a' hitetlen Tamással. Számos festvénye közt különösen nagyra becsülik Baglioni' pompás bemenetét Perugiába. — Camuccini többek közt bebizonyítá, hogy ő szerencsés restaurátora volt a' hajdankori festvényeknek. Saját műgyűjtvénye izléssel van elrendelve; néhány teremben egy más mellett láthatni munkáit egész a' contourokig 's vázlatokig gips-öntvények 's antikok között helyheztetve. Saját művein kívül található nála régi jeles mesterek' dolgozatit, például: Raphael' szép képrajzait, hasonlókat Giul. Romano 's Leonardo da Vinci képiróktól, 's ritka rézmetszéseket.

PETTRICH.

Pettrich Ferencz nevezetes szobrász, született Csehországban a' leitmeritzi kerületben 1770ben. Ezen művész Dresdában mívelte magát Casanova és Knöfler ügyes férfiak' igazgatása alatt, honnan Romába ment, végre pedig szász udvari szobrász lőn 's a' művészeti akademiánál rendes tanító. Sok helyes darabot láthatni ezen művésztől.

Pettrich Ferdinand az előbbinek fia, született Dresdában 1798ban, 's atyjának segéde volt. Innen Romába utazván, Thorwaldsen híres szobrásznál mívelte magát, hol jelen időkig szünetlen foglalatoss volt.

ALLAN.

Allan (David) nevezetes angol historiai főtész, Fowli' főtészi iskolájában nyerte az első oktatást Glasgowban, honnan Romába utazván, a' művészet' ezen ágazatában mívelte magát 's a' st. Lucas akademiában nyeré-meg a' jutalmat 1793ban. Fölséges ama 4 festvény tőle, mellyek a' romai carneval' kezdetét 's végzetét ábrázolják, úgy hasonlólag rajzai Campbell' poetikai történetéről Schottlandban. — Allan kimult Edinburghban mint igazgatója az ott alapított művészeti akademiának.

GROS.

Gros (Peter-le) Parisban pillantá-meg a' napvilágot 1771ben. Ezen elhírvűt képiró, David' tanítványa volt 's a' mostankori legnevezetesb csatafőtészek' egyike. Hirnevét többek közt következő festvények alapíták: a' döghalálos betegek Jaffában, az ütközet Abukirnál, az eylaui véres csata, 's a' király' elutazása Párisból éjjel martzius 20kán 1815ben. — Gros ollykor csupa mulatságból 's időtöltésből is feste néhány képet, mellyek közt különösen nevezetesek lettenek: Lasalle generalis 's nőjének, valamint is Galle medailleurnek általa festett képei. Már régtől fogva szó vala arról, hogy a' sz. Gonoveva egyház' kissebbik kuppolája kifestessék, mellynek létesítése ezen művésznak vala fentartva. Gros kréta aljon készíté olajfestékekkel orias alakzatokban Francziaország 4-dynastájának hodolását az ország' véd-szentei előtt; melly festői dolgozat által úgy annyira elragadva volt 10dik Károly, hogy őt bárói rangra emelte, 's a' munkáért száz ezer frankot fizettete-ki. Gros' talentoma minden oldalról bebizonyult, 's dolgozatai tá-lálmányi nemesség által különböztetik-meg magokat; de mind e' mellett is kívánni lehet, hogy hírneve úgy hangzjék az útóvilág előtt mint franczia, de nem mint europai, a' midőn coloritjának tarkasága 's a' behatás utánni iparja, — ollykor a' feltűnőségig terjed.

THORWALDSEN.

Thorwaldsen Albert lovag, a' jelenkori leghiresb szobrászok' egyike, 's 1826tól fogva a' st. Lucas romai szép művek akadémiajának elnöke, született Kopenhagenben 1772ben, 's tartandólag Romában lakik. Ezen jeles művész' atyja Islandban született, hol ő szegény kőfaragó 's képmetsző volt. Látván fiának szép idomait, Kopenhagenbe küldé őt a' képző művészeti rajzoló iskolába, hol ezen tűzzsellemű ifjoncz 's mintász (modelleur) rövid idő alatt bámulatos előhaladásokat tőn 's verseny-darabja a' legjobbnak ismertetett-el, aztán pedig az akadémiai feladásnál az első jutalmat nyerte-meg, melly 4-évi nyugpénzzel álla összefüggésben, 's melly idő alatt Romába kelle utaznia, hogy ott' további mivélését megszerezze magának. Mivel azonban a' kiszabott évi nyugpénz csekély, ő pedig szegény volt; egy daniai fregatton tette ezen utazását. Ez volt oka, hogy ezen ifjú művésznek előbb még, hogy sem Romába juthatta, Gibraltárt, Algieri, Maltat 's Nápolyt kelle látnia. Szünetlen tanulással töltvén idejét, csak hamar bámulatos előlépéseket tőn; de mivel a' szobrászatra nézve Romában a' költségek nevezeteseek voltak, lángelméjét mindjárt eleintén nem volt képes feltüntetni. Lefolyván a' pensió ideje, helyheztetése nem volt a' leg kedvezőbb a' fővárosban. Tanácslója 's igaz barátja akkorban Zoëga volt, 's önmaga is érezvén tehetőségét, Jason' mintáját készíté-el, mellyben a' hős, győzedelme örömeben emeli magosan meghozott arany gyapját. Ezen ifjú bajnok' előterjesztése csendes méltóságra mutat, jobb lábára támaszkodva 's jobb oldalra fordított fővel, bal karján fűg resten a' zsákmányolt kosbor, a' fel-emelt jobb karján pedig a' lándzsa fűg. Az egész alak meztelen, — a' sisakot, kardszíjt 's a' sandálokat kivéve. A' minta úgy annnira tetsze mindenkinek, hogy azt a' jelenlévő Idegenek általán csodálták, 's közülök egyike sem hagyá-el Romát a' nélkül, hogy ezen művészt nem látogatta volna meg. Hope nevű gazdag hollandus ren-

delé-meg számára Jason' szobrát oriási nagyságban, márványból dolgozva. A' művész az által új erőt nyert, 's így magának becsületet, hirt, nevet is szerze. Azon félmagaslatú műve: Achilles elfordulva ül visszatartoztatott avagy elfojtott bosszújában, szenvedni avagy tűrni lévén kénytelen, mint ragadják-el Agamemnon' heroldjai a' késedező Briseist, kit Patroklosz nekie állada, — a' leg fölségesb antik basreliefek mellett foglalhat méltán helyet. A' colossalis Mars, ki állva nyugszik megfordított lándzsáján, jobb kezével fogván az olajágat, — Jasont is felülhalladja még, 's leg dicsőbb műnek tartják ezen sztilben, mellyet eddigelé az újabb művészet alkota. Thorwaldsen valamint ezt, úgy az Adonist is 1808ban végezte-el, mellyet Canova mindeknek felett magasztal.

Következő dolgozatok: Venus, Apollo, Bachus, Amor, Psyche, Hebe, Ganymed, 's Merkur az Argus' meggyilkolója, — már többszer ismételve márványba, a' műbarátoknak eléggé ismereteseek. Valamint ezen érintett, úgy más egyéb művei is contourban, Riepenhausen és Mori által vannak rézre metszve 's 30-lapon jelentenek-meg Romában 1811ben. A' kőb-alkatú keresztelő-kő' számára dolgozott 4-reliefet a' találmány' nagysága 's deli elrendezése bélyegzi; Krisztus' keresztelése, egy Madonna a' Jéhus gyermekkel 's a' kis Jánossal, Krisztus ki a' gyermekeket megáldja 's egy csoportozat, melly angyalokból áll, végre 4-medaillon a' kopenhagani közcsarnokhoz, — mind ezeket legtisztább izléssel végzett mesterműi cyclusnak tekinthetni, melly örök időkg példányképül maradand e' művészeti nemben. Következő szép szobrászművet készítte Thorwaldsen a' kopenhagani egyház portáljának csucs-mezejébe: Jánost, midőn a' sivatagban beszédet tart az ott összesereglett néphez basreliefben, a' nagy profétákat a' fülkők közt az előcsarnokban; az arczzatban (Fries) Krisztust mint keresztthordozót; az egyház' belsejében a' 12 apostolt; a' fő oltárnál magát a' Megváltót.

Thorwaldsen' leg szebb műszüleményei közé tartoznak: a' 3-grácia, a' nap-'s éjszaka' allegoriája, 's az arczzat vagy homlokzat a' Monte-Cavallo-n a' pápa-palota' egyik termében félmagaslatú műben; végre a' reménység, melly valóságos poetikai alakot ábrázol. Nem kevesbbé szép, az elkészült 2-nő-málhás szobor is természeti nagyságban; azon siremlék basreliefben, mellyet az ifjú frankfurti Bethmann' számára készített, ki Florenczben meghalálozott; számos dicsően végzett félmagaslatú alak, mellyek közt különösen feltűnnek: Bachus, ki Amornak megenged csészéjéből hörpölgetni; Minerva a' Promotheus által képezett ember-alakzatra teszi a' pillét; Amor, ki panaszkodva mutogatja Venusnak kezecskéjét, mellyet a' darazsak megcsiptek; Hygea, ki Aesculap' kigyóját itatja a' csészéből; Amor, ki nyilával ügyekszik életbe vissza vezetni az elájult Psychet; Musák, mellyek Apollo' lant-hangja mellett a' Gráciák körül tánczolnak, 's több más fölséges dolgozat, mellyeket Thorwaldsen' művészeze alkotott. A' dániai király rendlovagnak nevezte - ki a' művészt, 's a' fejedelem kezéből nyerte ő a' danebrogi - másodrendű keresztet, Murat pedig mint akkori nápolyi király, sicziliai lovagjai (Ritter) közé iratta-be őt. Thorwaldsen ennekutánna professori hivatalt nyert Romában a' szép művek' akademiájánál 300 species' tallér fizetéssel.

Újabb dolgozati közé tartoznak: Napoleon császár által megrendelt Sándor' diadali menete Babylonba basrelief, melly 4-más szép félmagaslatú művel vásároltattott - meg a' christiansburgi műgyűjtvény' számára; Merkur, ki meggyilkolni készül az alvásba merült Argust. A' bajor király reá bizta azon szobrok' megújítását is, mellyek Aeginaban ásattak - ki 1811ben. — Thorwaldsen mostanban nem készít már mellképeket, bárha minden darabért neki több száz species tallért fizetnének is a' megrendelők. Újabb létre hozott művei közé számlálhatni: a' gyertyatartókat (Candelaber) a' Zeus' templomából Atheneben, Pausanias' leírása szerint. Ezen

hires szobrász' műszüleményei már többször metszettek rézre Romában jeles mesterek által 's gemmákban utánóztattak. Nekie tiszteletül pénzt vertek Romában arczképével ékesítve. Thorwaldsen honjába utazott 1819-ben 's Romába tért-vissza 1820ban, Dresdán, Varson 's Bécsen keresztül vevén útját, hol őt érdemeihez képest illő tisztelettel 's megkülönböztetéssel fogadák. Most már csak agyagban dolgozik 's műszüleményeit ügyes segédei által végezteteti.

Thorwaldsen' lakását valóságos galeriának lehet nevezni, noha művészi rendetlenségben. Sok mellékszobor 's minta áll itt ott', a' falakat festvények ékesítik; mivel Thorwaldsen mecenása egyszersmind a' képiroknak 's leginkább a' fiatal elmék' buzdítója. Minthogy számos Idegen jön látogatásul, ő nem vezethet-körül mindenkit műhelyében, hanem munkájánál ülve marad, míg a' társaság körül járja teremét 's a' műdarabokat szemügyre veszi. — A' piazza Barberini szomszédságában van atelierje. A' lak több tágas teremből áll földszint, mellyek különféle faragványokkal szinte tömvek, 's hol még sok megkezdett műdarab várja bevégezését. Sok volna mindent előszámlálni, mi ezen jeles gyűjteményben találkozik. Igen szép a' „hegyi prédikáció“ mintegy 20-tökélyes alakból álló, csoportozat, a' koppenhageni templom részére szánva; Max bajor választó fejedelem' lovag-szobra, melly Münchenbe jutand. A' nagyobb félmagaslatú-művek avagy basreliefs-ek közt igen szép Sándor győzedelmi pompája, melly Napoleon által a' romai király' részére rendelteték, 's melly már többször lemásoltatott; úgy hasonlólag a' művészet' győzedelmi pompája, de ez még nincs egészen bevégezve.

Thorwaldsen' ifiúsága érdekes fordulatokkal telve van 's igen tanúságos, főleg kezdő művészek számokra. Azon hír szárnyal Romában, hogy rövid idő múlva megjelen tökéletes életrajza saját közleményei után elkészítve, a' mi igen is érdemli a' figyelmet. — Ezen művész december közepe felé 1834ben végzé - el Koppenhagen,

ania fővárosának számára a' megrendelt orias nagyságú márvány-szobrokat: Krisztus és az Apostolok. Azon emlék, melyet Mainz város emeltet Guttenbergnek, rövid idő múlva elkészülend, mely után Schiller híres német költész' emlékét veendi munkába, melyet Tisztelői és lelkes Barátai emeltetnek nekie.

LE MOT.

Lemot (Ferencz, Fridrik) híres franczia szobrász, az ottani Intézet' tagja 's tanító Parisban a' szép művek' akademiájánál, született Lionban 1773ban. Ezen művész a' besançon-i akademiában tanulta az architektúrát, 's még alig 12 esztendő, már Parisban folytatá tanulmányit. Azon szép művek' megtekintése, melyek szemébe ötlöttek a' fővárosban buzdíták őt, a' művészet' ezen ágazatának szentelni magát. Egykor Lemot a' sceaux-i parkban rajzolgatá Puget által dolgozott Hercules' szobrát, midőn épen néhányak az akademikusok közül 's ezek közt szobrász Dejoux jelen volt. Csodálva vizsgálák ők ezen gyermeket elmerültségében 's beszédbe ereszkedtenek vele, kitől aztán megtudák, hogy gyalog útozott vala Parisba az okból, hogy ott' oktatást keressen. Dejoux megkedvelvén őt, ezen időtől fogva pártolója lett. — Lemot most már a' művészeti pályán olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy 1790ben, még akkor alig 17-esztendő, egy basrelief' dolgozata által jutalmat nyert az akademiánál. 16dik Lajos évfizetést rendelt neki, hogy Romában mivelhesse magát; azonban a' revolutió' következésében ezen segedelem is megszűnt, 's Lemot Romából előszer Nápolyba, aztán pedig Florenczbe ment. Cacaule franczia miniszter' javaslatára elhagyá ő végre Florenczet 's honjába tért - vissza, hogy az akkori franczia kormánynál segedelemért esedezzen, magáért 's vele hasonló sorsú szegény művész - társiért. Nagy veszélyek közt juthata ő Franciaországba, mivel őt az olasz földön úgy tekinték mint lázzitot, ellenben Franciaországban mint emigranst. Azonban a' segedel-

met ő csak másoknak eszközölhette-ki, maga pedig kén-
telen volt katonai szolgálatot tenni 's a' renusi sereghez
utazni, hol Pichegrü alatt szolgált. Lemot épen őrt ál-
la, midőn Párisból azon parancs érkezett-meg, melly
szerint nekie a' fővárosba kelle rögtön vissza-térni egy
minta' dolgozása végett azon 50' láb magas szoborhoz,
mellynek a' Pont-neuf téren kellett volna felállíttatnia.
Arányzata ezen szobornak az volt, hogy a' franczia né-
pet Hercules' képében ábrázolja. Az összegyülekezett
bíráló küldöttség a' művész' mintáját czélirányosnak és
szépnek találván, azt helyben hagyá, mellynek valósí-
tását azonban politikai körülmények gátolták. Ám ha
nem lón is most ezen művésznak alkalmá, szerzett ügyes-
ségét illy nagy nemű dolgotat által bebizonyíthatni;
azonban már eleve megismérkedett azon módokkal, mel-
lyek az alakok' érczbe öntését tárgyazzák, 's melly
könnyíté dolgát akkor, midőn 18dik Lajos király' pa-
rancsára 4dik Henrik' szobrát készíteni feltételül szolgált
nekie.

Ezen művész' leg nevezetesb dolgotatit a' szobrok
teszik; Lykurgus, Solon és Cicero márványba dolgozva,
azon 2 basrelief, mellyek a' pair-kamara' termében ál-
lanak, Bart Jean' oriai mellképe, egy Hebe tölt csé-
szét nyújtva Jupiternek, Murat Joachim' szobra, a'
Louvre' oszlopszatát díszítő nagy csucs (fronton), egy al-
vó szűz leány, a' diadal kocsik 's a' Victoria, mellyek
a' caroussel-tért díszíték Párisban a' velencei érczló-
vakkal a' Marcus-piaczról, mig azok ismét vissza-ren-
deltettek előbbi helyükre, 's végre a' már fentebb érin-
tett 4dik Henrik lovagszobra érczelegyből. Leg szebb
szobrász-műve, melly a' Chalons-sur-Marne diadalkaput
díszíté, 1814ben elpusztíttatott. — Leg újabb műszüle-
ményei közé 14dik Lajos colossalis lovagszobra tartozik
dalias öltözetben (costum), melly 17' magas 's melly
Lyon város' számára készült-el 1824ben. — Lemot' műveit
tisztá és szigorú izlés, jó ideák a' találmányban, 's erő
a' valóításban különböztetik-meg. A' császári uralkodás

alatt ő a' becsületrend' szalagjával diszítetett, 1817-ben pedig sz. Mihály' rendjét nyerte. Elhunyt Párisban Majus 10kén 1727ben, életpályája 54dik évében.

B'R É E.

Brée (Matthieu van) hires hollandi képművész, született Antwerpenben 1773ban. Ezen férfiú a' művészeti pályán gyors és dicséretes előlépéseket tőn, 's aztán Párisban 's Olaszországban mívelte tudományát. Gyorsasága által a' vázolatban tünteté-fel ezen művész különösen magát 's bebizonyítá egyszersmind ügyességét valamint az architektúrában, úgy a' szobrászatban is. Egész újabb ideig ő volt első képművésze a' hollandi korona-örökösnek, 's az Antwerpben alapított akadémia' igazgatója. Igen gyorsan tudván vázolni ideáját, Napoleonnak néhány óra lefolyása alatt elkészíté Antwerp előtt a' Schelden véghez vitt katonai gyakorlatokat a' hadi hajókkal, úgy hasonlag a' császár' bemenetét Amsterdamban azon pillanatban, mellyben neki ártadá a' tanács a' város' kulcsait. Brée két képet feste 1816ban, mellyek' egyike a' Renus' áradásinál magát a' halálnak feláldozó Sebus Jánost ábrázolja, a' másik pedig van der-Werff leydeni polgármester önfeláldozását 1576ban, melly festvényben az alak-csoportozat, az ecset' merész-vitele, az élő colorit Rubens' monorja szerint, — általános helybenhagyást nyert. Ezen jeles művész az architektúrában és szobrászatban is tűzzellemet bizonyíta.

Ennek testvére Fülöp Jakab, ki hasonlag hires képművész lőn, született 1786ban 's korán már Olaszországba rándult. 1818tól fogva Paviat választá magának lakhelyül, 's már az előtt avagy 1811ben terjeszté-fel a' brüsseli művek' kiállításánál napkeleti útazóját; ellenben spanyol apácáját tilos volt kitenni. Az Aubry patertől a' zivatar' elemeiben feltalált Atala, Chateaubriand után, a' genti műiskolában nagy tetszéssel fogadtatott. Blanca királynét gyermekével sz. Lajossal, ki utóbb Francia' királya lőn, a' hollandi fejedelem vetette-meg.

Ezen művész festette Lescziuska Máriát az amsterdami műterem' számára, Stanislaw lengyel király' esztendő's leányát. Azon festvények, mellyeket Brèe 1817ben készíté a' Louvre palotában Párisban, következők: Maria Medici fiával 13dik Lajossal; ezen dolgozat Rubens' azon festvénye elibe helyheztetett, melly a' luxembourgi palotában Krisztus' születését ábrázolja; Maria Stuart a' halál-órában, melly a' st. Cloudi képtár' számára vétetett-meg, 's a' Vaucluse forrásnál Laurától meglepett Petrarca, melly festvények a' műértők' figyelmét vonták magokra. Azon festvényt, melly a' Frankok' két királyát ábrázolta, kiket Konstantin császár a' vad állatoknak tétete-ki martalékul, — tilos volt kiállítani.

GUÉRIN.

Guérin Péter az újabbkori leg ügyesb főtészek' egyike, Párisban pillantá-meg a' napvilágot 1774ben. Ezen művész Regnault tanítványa volt, 's azon dolgozatok közt, mellyekkel az ifjú művész legelő'szer világ elibe lépett az volt, melly Aesculap' szobra előtt letett áldozatot képezi Gessner Idylléje szerint, 's melly jelenleg a' versaillesi képtárat díszíti. Ezen festvény után következett Geta, kit testvére Caracalla meggyilkol; valamivel később készíté ő a' Coriolant; ezen munkák öszveleg az ifjú művész ecsetje alatt 18—25 esztendő's koráig jöttenek létre; de mind e' mellett is általányos figyelmet csak Marcus Sextust ábrázoló festvénye gerjesztett, melly 1800ban készült-el, 's mellyben mély művészi érzelmen nyilván mutatkozik. Következett munkája Hippolyt és Phaedra volt, mellyet 1802ben végzett-el, 's melly által a' jutalom-díjt megnyerte. Ennekután na Olaszországba rándult-ki, 's visszatértekor feladásul szolgálá neki: Napoleont lefesteni azon helyheztetésben, midőn ő megbocsát Kairoban a' lázzasztóknak; melly dolgozatban Guérin ezen feladás' minden kézfogá'it ügyesen tudta használni, 's melly elmémű 1808ban tökéletesen elkészülve, köz szemléletül volt kiállítva.

Guérin festette Ardromache-t 1812ben, mely festvény a' szép művek' kiállításánál, más helyes dolgozatok közt mint első nagyságú csillag ragyogott. Cephalus és Aurora, mellyek Guérin' ecsetje alatt jövének létre, kecses 's bájoló képek. Nagyobb festvényeket lehete tőle látni 1817ben; egy Didot, ki Aeneas' beszédét halgatja, 's egy Klytaemnestrat azon pillanatban, mellyben oda tolong Aegisth, hogy meggyilkolja aluvó férjét. Legyen bár, hogy Guérin csak ritkán feste arczképeket, ezek mind a' mellett is fölötte jól sülték-ki, úgy a' többek közt egy vendée vezér, Henri de la Roche Jacquelin, kit láthatni éppen azon pillanatban, mellyben ő egy sánczot bevesz; melly festvényt a' művész 18dik Lajos' megrendelésére készített 1817ben. Tagnak nevezetvén-ki 1819ben az akademiánál, már 1821ben igazgatója lón a' francia képiroí iskolának, melly Romában alapított; melly hivatalát azonban ő lankadozó egészsége miatt csak néhány évig viselhette. Guérin később még egyszer visszatért Romába, hol is július 16kán 1833ban a' földi pályáról lelépett. — Ezen művész' sztilje nemes 's kellemes, coloritja áltviláglo 's őszhangzatú. Karakterét illetőleg, ő igen kellemes férfiú volt minden hiúság 's nagyravágás nélkül és szerény.

MATHAEI.

Mathaei Fridrik nevezetes historiai 's arczképfőstész, született Dresdában 1775ben. Ezen művész' atyja szobrász 's a' Mengs-i gipsöntvények felügyelője lévén, eleintén alatta mivelte magát, később pedig Casanova' igazgatása alatt dolgozott Dresdában a' művészeti akademiánál, végre Bécsben folytatá tanulmányit Füger professor alatt, honnan aztán Florenczbe 's Romába ment, 1808ban pedig Dresdába tért-vissza. Jól eltalált festvénye által, a' jutalom-elosztásnál az első verseny-díjt nyerte-meg Florenczben 's professor honorarius lón a' florenczi akademiánál. Igaz és szép rajzolat, helyes rendezésű tárlalmány, nagy nemű redőzet, különösen pedig az élő

colorit, — mesterkezet árulnak-el a' művészetben. Ezen főstész' arczképeiben hiven vissza-adva találhatni a' természetet. Mathaei rendes tanító lőn 1809ben a' dresdai képirői akademiánál 's egész jelenleg első felügyelői hivatalt viselt a' kir. képtárban.

TIEK.

Tiek Krisztián Fridrik nevezetes szobrász, a' berlini szép művek akademiájának senatusánál tanító 's tag, született Berlinben augustus 14ikén 1776ban. Ezen jeles művész' első tanítója a' művészet' ezen ágazatában Bittkober volt. Azon dolgozatok, mellyekkel az ifjú művész legelőször világ elibe lépett, már Heinitz minister' figyelmét vonták magokra, ki aztán kieszközlé, hogy ő 3évi utazásra segedelmet nyert, melly után Burgsdorf nevű barátjával Dresdán 's Bécsen keresztül Párisba utazott 1798ban. Onnan visszatértekor 1801ben, Weimaron vette keresztül útját. — Münchenben tartozkodván egy ideig aztán Olaszországba rándult, honnan a' bajorországi korona örökös' meghívó levelére Münchenbe tért vissza 1809ben. Azon számos mellszobrok közt, mellyek ezen művész által a' fővárosban létre jutottak, különösen nevezetre méltók: az akkori korona-herczegné, most királyné; és Schelling Jakab öccsének mellszobra.

Tiek 1812ben Münchenből Olaszországba tért - vissza, Zürich és Bern városokon keresztül vevén útját, hogy azon törzsökkepeket feltalálhassa, mellyeket Walhalla' építvényben egyesíteni kívánt a' nagylelkű korona-örökös honi érdemek' dicsőítéseül. Háta megett hagyván Majlandot és Parmát, eltökélé magában, a' pontremoli apennineken keresztül választani az új útát, hogy ez alkalommal a' carrariai márvány - bányákat is szemügyre vehesse. Összetalálkozván ott' Bartolini-vel egykori barátjával 's tanuló társával a' párisi akademiában, az okozta ottani hosszas mulatását, 's miután ugyan ott', Rauch nevű híres művész is megérkezett, hogy mindjárt helyben végezze a' királyné' emlékét; tovább utazása'

tervével felhagyott. Ez időtől fogva egy atelier egyesíté a' két művészt 's egyenlő czél' elérésére irányzott iparjuk, szíves barátságot szőtt köztük; miután végre Rauch Berlinbe tért volna vissza 1817ben az emlék' felállítása miatt a' charlottenburgi holtak' csarnokában, a' még végzendő munkák Tiek' felügyelése alatt folytattak. Ezen jeles művész utolsó dolgozata Carraraban azon diszgyertyatartó (Candelaber) volt, melyet a' burkus hadi sereg' érdemes tisztjei la Roche Jaquelin-nek készíttettek emlékül; melly művet azonban Tiek csak Berlinben végezheté - el oda vissza-térvén 1819ben. Legújabb műszüleményei közé tartoznak: Ifland' szobra a' berlini színház' egyik termében; egy márvány-mellszobor az új ivó-kútnál melyet a' herczegné megrendelt, Aachenben; ezentúl számos szobor a' korona-örökös' szobáiban, mellyek egyenként márványból dolgoztattak. A' weimari könyvtárban lehet látni ezen művész' arczképét, melyet ő Romában maga festett; Humbolt asszonyságot fekete krétával dolgozva Raphael della seggiola Madonnája után, 's több más deli rajzot.

BOSSI.

Bossi (Giuseppe) olasz főstész, születet Majlandban 1777ben, 's ott' is mult-ki 1815ben. Ezen művész' monorjában a' természet' pontos 's hű követése remek árnyékozattal 's élő színadással egyesül, minden változásnál igazság 's minden előadásban erő mutatkozik. Közre bocsátott következő című munkája: „Del cenaculo di Leonardo da Vinci libri IV Mailand 1810“ rézmetszettekkel, köz helybenhagyást nyert.

RAUCH.

Rauch Krisztián jeles porosz országi művész, 's a' jelenkor leg hiresb szobrászainak egyike, születet Arolsenben 1777ben. Ám ha igen korán mutatkozott is már ezen művész tűzzselleme, midőn ő még Valentin nevezetű szobrásznál Arolsenben 's aztán Ruhl művésznél

Kasselben nyert oktatást; külön körülmények mind e' mellett is kényszerítették őt Berlinben 1797ben szolgálatot keresni. Rauch ennél fogva egyedül csak szabad órákban mulathatta magát metszéssel 's mintázással, míg végre 1804ben figyelmes lón reá a' királyné, ki őt ezután pártfogása alá vette. Ezen nagy pártfogás által az ifjú művész azon kedvező állapotba jutott, Romába utazhatni, hol is csak hamar megnyerte Thorwaldsen elhírlt szobrász, 's több más nevezetes művész' barátságát, 's hol aztán számos mellképet 's reliefet készíte, míg végre a' király 1811ben Berlinbe hivatá őt vissza az okból, hogy a' Louise királynénak készítendő emlék' versenyzésében részt vehessen. Helybenhagyást nyervén a' művész' terve, az emlék' kidolgozása is reá bízott, melly fölséges emlék jelenleg Charlottenburgban a' királyné' mausoleumát díszíti. Rauch vesztő hideglelésbe esvén, Olaszországba ment, 's így Romában 's Carraraban végzé-be ezen deli műalkotványt. Sok viszontagságok közt mellyek érték vala őt a' tengeren, végre 1814ben ősszel érkezett meg Berlinben. A' művész igen ügyesen oldá meg a' feladást azt vélvén mindenki, hogy alva fekvé látja az istenített királynét a' megdicsőített testben, 's a' nézők a' szivverésre hallgatodztak a' könnyű 's öntött boríték alatt a' testen. E' művészeti remek kétségkívül mindenkit, ki ezen nagy mester' szellemét voltaképp felfogni képes volt, bámulással tölte el.

Miután a' világ-béke ismét szerencsésen helyre állott, feladásul szolgált a' művésznak, egy emléket készíteni a' hősök' számára. Bárha sok akadállyal kelle is küzdeni a' művésznak, az újabb costumek 's a' felfegyverkezés miatt, ő azt mind a' mellet is dicsőül oldá fel. Ezen jeles művész által következő deli művek jöttenek létre: Bülow és Scharhorst a' fő őrház előtt Berlinben fejez márványból; Blücher tábornok' szobra érczből az opera-téren ugyan ott', egy más nevezetes emléke ugyan azon hadi vezérnek Breslóban. A' király t. i. június 18ikán 1826ban állíttatá fel Berlinben Blücher tábor-

nagy' 12 láb magas képszobrát, melyet ezen művész mintázott, Le-Quine és Reisinger pedig ércből önték; talpa 14 láb magas alakokkal diszül. Bresloban ezen hős' szobrát a' művész 1827ban állítá-fel — Rauch, az elhunyt Max bajor király' emlékét nem régiben végezte-el, 's az most Münchenben van felállítva a' kastély előtt. Jelenleg 2dik Fridrik burkus király' álló szobrát készíti, azon oszloppal együtt, mellyen az álland. Mellszobrának száma fölötte nagy. — Ezen művésznek köszönhetni Göthe' nagyszerű szoborképét is, melly most már mindenféle nagyságban 's alkatban, számtalan másolatok által a' márvány - gyámkőtől kezdve egész a' pecsét - gyűrűig 's nyaktűig mindenkinek kezében forog. Rauch, ezen híres költész 's főkörmánytiszthű rajzát (80 esztendőskorában) úgy mint állá 's járt, terjeszté-elő annak kis álló szobrában, csupán házi kabátban 's mint tekint tüzes szemeivel a' távolságba hátul keresztbe vetett kezekkel. Ezen művész' műhelye Berlinben az úgy nevezett Lagerházban van.

DESNOYERS.

Desnoyers (Aug. Boucher, Baron) az újabbkori, legnevezetesebb francia rézmetszők' egyike, született Parisban 1779ben. Atyja vár-tisztartó lévén 16dik Lajos alatt, magát eleintén a' historiai főtészetben mívelte 's Romában tanult, hol is néhány festvényt készíte-el vízszínekkel. Végre a' rézmetszésnek szentelvén magát ki-rekesztőleg, Tardieu lón tanítója. Első dolgozata, mellyel az ifjú művész 1805ben leg először a' világ' elibelepett, *La Vierge, dite la belle jardinière*, volt Raphael után, melyet egy év' lefolyása alatt elvégezvén, az által hirnevének és szerencséjének talpkövet alapította. Desnoyers' ügyes vésője egyesíti mindenhol Bervic' széles módját a' fejk' kidolgozásiban Drevet' szűk és szorgalmas monorjával az öltözetek' bánásánál, valamint magára a' szövetre, úgy a' redőzetre nézve is. Azon rézmetszvényében, mellyben ő Napoleont koronás öltözet-

ben terjeszté-elő Gerard után 1805ben, megismérhetni mind a' 2-nemet. Ezen teljes hatású 's nagy szorgalommal kidolgozott, jelenleg igen ritka tábla, 2-francia-láb magas 's 18 hüvelyk széles. A' császár személyesen rendelvén-meg a' metszvényt, ezer nyomtatott példány' lerovása után, a' művésznak áltengedé a' táblát 's 50,000 francot fizettetett-ki érte.

Desnoyers metszetté hasonlólag az ifjú romai király' képét is rézre Guérin után. Egy időben végzé ezen jeles művész a' Phedre és Hyppolyte, valamint is Vierge au linge, szép táblákat. Az érintett császári arcképen kívül leghelyesb rézlapjai közé tartozik az 1806ban végzett Bélisaire, Gerard után; Vierge aux rochers, da Vinci után; Madonna da Foligno, Raphael után. Újabb táblái következők: Madonna del pesce, Raphael után, melyet 1822ben végzett; sz. Katalin, úgy hasonlólag a' Múzsák és Pieridek, del Vaga, Pierin után. — Desnoyers fölötté gyorsan dolgozik 's a' rajztáblákhoz maga készíti a' rajzolatokat. Előadása egyszerű 's nemes; művészetéhez szerencsés anyagokat választ. Mind ezen szép tulajdonságai mellett is hibázik nálla azon nagy művészet: több közép tinta által a' rézmetszésnek a' festvény' erejét megadni, bárha egyébiránt razlapjai világosság és árnyék által fényes hatást eszközölnek is.

STRIXNER.

Strixner (Nepomuk) tiszteletre méltó művész, ki nek ügyessége és iparja által lenyíleg emelkedett a' lithographia avagy a' könyomtatás, született Altöttingenben 1782ben. Ezen jeles férfiú Eichhorn szobrásznál tanulta Wasserburgban a' művészet' elemeit. Strixner Münchenbe ment 1797ben, hol őt eleintén Mitterer oktatá a' rajzolásban, aztán pedig 1799től fogva Dorner, 's végre Manlich a' rézmetszésben. Azon dolgozatok, mellyekkel az ifjú művész mint rézmetsző legelőször a' világ elibe lépett, 18 rajzlapból álla, mellyeket ő con-tourban dolgozott probakép Raphael után, ezentúl 2-fő,

ugyan ezen mester után. Alkalmazása végett a' könyomtatásnak a' műtárgyakra, összeállván báro Aretin és Sennefelder (ez München hunyt - el Febr. 26kán 1834) 's első próba gyanánt Dürer' imádságos könyvét választván, Strixner a' dolog kivitelét válalta magára, melly csodálatra méltólag sült-ki. Nagy részt vőn ő a' „Les oeuvres lithographiques“ létre jutásánál 72 füzetben. A' tus-maniér is ezen művész által nyerte tökélyességét, 's a' fény-tábla (Lichtplatte) nevezetes jobbitást nyert általa. A' köremetszés bánásban ő igen szerencsés; 's Strixner hozta egybekötésbe a' tollrajz-monort a' kréta-maniérral. Ennek leg jobb sikerét láthatni azon rézmetszetekben, mellyek a' müncheni és schleisheimi képtár' festvényei után készülvők, mellyből 100 szállítás jelent-meg 1821-ben. Lankadhatlan szorgalma ritka talentomától támogatva, a' lithographiának még nagyobb tökélyeséget ígér. A' cs. kir. képző művészeti akadémia Bécsben, 1812ben tagjai közé vette-fel őt.

CHANTREY.

Chantrey Ferencz hires angol szobrász, született Mortonban a' Derbyshire grofságban 1782ben. Ezen jeles művész csak hamar bámulatos előhaladást tőn, 's már mint gyermek agyagban mintázott. Első rendeltetése szerint törvénytudósnak kellett volna válnia belőle, azonban különös hajlandósága a' művészetekhez Scheffield nevű szobrászhoz vezette őt, és szabad óráiban a' természet után mintázott. Chantrey a' művészeti pályán valóban olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy nem sokára a' jelességnek egyenlő fokán állott mesterével. Ezen művész 1802ben Londonba utazott, hol néhány jól végzett mellszobor által szerze magának hírt nevet. Az Angolok, érdemein felül becsülik ezen művészt, 's Canova-val bár igazságtalanul is, hasonlítják őt össze.

London várostól felszollíttatva, 3dik György álló szobrával foglalatostkodott, mellyet bevégezvén azon emlék' számára készíte egy rajzot, mellynek Yarmouth-

hoz közel kellett volna felkészülnie a' tengerpartnál Nelson admirálnak tiszteletül; azonban a' művész' ideája fölötte orias volt; hogy sem azt létesíteni lehetett volna. Ezen terv szerint az admirál' képe csillaggal bal mejjén, éjjelenként világítva, mint egy fénytorony ragyogott volna 130' láb magasnyira emelkedve a' tengerbe messze benyuló töltésen, 's egy talapon (Piedestal), melly az ellenségtől zsákmányolt hajók' fejét ábrázolta volna. 1814ben végig járta Chantrey Francziaországot, bámulván ezen mivelts ország' remek műveit; de mind e' mellett is hűse maradt a' természet-sztilnek. Egy csoportulat a' Lichfield főegyházban, melly 2 egymást kedvesen áltölelő leány-testvért ábrázol gyenge halálálomban, kik nyájas gyermek-alakzatot viselnek, — minden contourban 's tagban nyugalmat és csendet mutatnak; egy térdelő asszony, a' Lady st. - Vincent, 's egy vidám leány, ki lábújain felemelkedik 's keblén galambot csokolgat (herczeg Bedford leánya), Canovanak Gráciaíji mellett van a' Woburn apátságban felállítva. Újabb művei közt említésre méltók: Playfair, Walter Scott, West Benjámín, Wordsworth stb. Jól eltalált 4dik György király' érczelegy-szobra, melly 9' láb lévén, 10' lábnyi magas talapon áll, Brighthonban állított-fel 1829ben.

Ezen jeles művész dolgozta Canning első minister' szobrát is, melly e' nagy ember' baráti 's tisztelőinek megrendeléséből márványból készült, 's rövid idő múlva álland a' westmünsteri apátságban. A' szobor egyszerű gömbölyeg szürke márvány talapon fog állani ellenében azon oszlopok egyikének, mellyek a' keleti oldalon az éjszaki oldal-szárnyék' boltozatát támogatják. Arcza az orgona felé lesz fordítva, testét romai senatorpalást fedi, mellynek redőzeteit a' keresztbe vetett karok képezik. Szónoki állásban mutatkozik Canning, mintha nyugott megfontolással a' gyülekezethez szóllana. Feje hátra hajol, 's bal lába előre lép. Jobb kezében papiros-tekerceset tart, lábainál két vastag könyv fekszik. A'

felírás következe: Canning György szül. 1770 apr. 11, elhunyt 1827 aug. 8. Ezen emléket baráti 's honosai szentelék nekie. — 4dik György angol királynak ugyan ezen művész által 9000 guineáért érczelegyből készült lovagszobra készen van, 's nem sokára st. Jamesparknak nagy márvány bemenetelénél felállíttatik. Ezen kaput, Parker műhelyében készítendő, olly pompás ajtókkal akarják ékesíteni, mellyek Európában alig ha nem a' leg nagyobbak 's a' leg szebbek lesznek, még a' velencei Doge palotáéjít se vévén-ki, mellyeket eddig nagyságuk végett leg nagyobbaknak tartottunk. A' nyomtatásban megjelent költség-terv szerint ezen kapú készítése 70,000 font sterlingnél többre menend.

QUAGLIO.

Quaglio Domonkos jeles architekturai főstész, született Münchenben 1786ban, 's udvari színház-főstész lón 1804ben. Azon diszletek, mellyek ezen művész' ecsetje alatt jövének létre, teljes hatásúak, 's festvényei általán a' formák' igazsága, a' színek' öszhangja, 's természetes világítás által ajánlják 's különböztetik-meg magokat. Quaglioniak közre jött munkája következő czimű: architekturai emlékek Bajorországban, mellyek a' közép korban létre jöttek.

Quaglio Lörincz az előbbinek testvére, Münchenben pillantá-meg a' napvilágot 1793ban, ki is mint historiai 's arczkép-főstész helyes dolgozati által hirt nevet szerze magának.

Quaglio Simon a' leg ifjabbik testvér, született Münchenben 1795ben. Ezen művész, ki mint architekturai képiro néhány helyes dolgozattal lépett-fel, eleintén sokat feste vizszínekkel 's 1812től fogva udvari színház-főstész hivatallal vigasztaltatott-meg.

WACH.

Wach Vilmos Károly a' historiai főstészet' tanítója Berlinben, ugyan ott' pillantá-meg a' napvilágot is, sep-

tember 11kén 1787ben. Művészeti hivatalához, a' berlini képtárban tőn ő előkészületeket 's 17 évig Kretschner alatt foglalatoskodott. Egy kis képe után Raphael képirónak, melly rézmetszés volt, festette ő annak képmassát természetesi nagyságban 's egy oltárképet végzett-el saját találmánya szerint a' trebbini kis egyház' számára, melly festvények a' műkedvellők' figyelmét vonták magokra, 's ez időtől fogva a' művész számos megrendeltetésekkel tiszteltetett-meg. Egy természet nagyságú képe a' királynénak, mellyet annak férje' terve szerint dolgozott ő minden alakzatokkal együtt; a' falí festvények a' berlini várkápolnában a' görög cultus' számára, — a' művész' nevezeteseb darabjai közé tartoznak az első időszakban.

Kitörvén a' háború 1813 és 14ben, Wach mint önkényes katona csatolta magát a' többiekhez, 's rövid idő alatt adjutans lón a' kurmaerki polgár-katonaság' gyalog ezredénél, mellyel ő egész Hollandiáig előre nyomult. Helyre állván a' béke, műhelyébe tért ismét vissza, hogy elvégezhesse az egyházi festvényeket 's a' király-öccse nejének arczképét. Napoleonnak Elbából visszatértekor ismét a' zászlóhoz sietett, 's a' győzedelmes sereggel Párisba jutván, megkérte a' porosz királyt, hogy ott' mulathasson egy ideig 's mivelhesse magát. David és Legros hires mesterek' igazgatása alatt foglalatoskodott ő a' fővárosban augustustól fogva 1815ben egész Májusig 1817ben, 's ezen ügyes képirók' társalkodása által azon talentomát mivelte-ki, melly elejétől fogva már fényesnek mutatkozott. Ekép elkészülve, Wach Parisból Romába utazott 1817ben, hol ő Overbeck, Cornelius, Schadow, Vogel, Lund stb. műgyakorlókkal összetalálkozott, kik hasonló czélból jöttek oda. Megszerezvén magának Toskánában mindent, mit a' tudomány-tágításra nézve szükségesnek talált, honjába tért-vissza 1819ben. Berlinbe megérkeztekor válalta-fel a' színház plafondjának díszítéséhez kívánt Muzsák' előterjesztését; 's a' miveltebb közönség tudta is valóban becsülni a' művész' érdemeit valamint a' szellemi felfogásban, úgy a' fel-

adás' kellemes végrehajtásában is; minélfogva az érintett Muzsák, Caspar által metszettek rézre 's pedig helyes izléssel Longhi igazgatása alatt.

Ezen művésznek utóbb feladásul szolgált, egy oltárképet festeni a' protestansi sz. Pál egyház' számára Moskvában az ahhoz tartozó talapzati képpel (Predella) együtt. Mind a' 2 műdarak, a' feltámadás 's az úrvacsorának betétele, mellyben a' művész épen úgy mint Signorelli állva terjesztette-elő az Üdvezitőt, — az 1823ki művek' kiállításánál a' leg helyesbbek voltak. Azon festvényeken kívül, mellyekben személyesítés és szerencsésen számításba vett színhatás szorgalmas kidolgozással egyesül, ide tartozik Erzsébet' legendeje is. Wach 1819től fogva tagja a' berlini művészeti akadémia senatusának, ki is Hirt 's más jeles művészekkel parancsot vön a' Solly' gyűjtvény' megvétele után azon műdarabokat szigorú bírálat alá venni, mellyek a' museum' elrendelésénél 's beosztásánál feldiszesítésül szolgáljanak.

CORNELIUS.

Cornelius Péter, Düsseldorfban pillantá-meg a' napvilágot Octoberben 1787ben, 's őt nézhetni méltán a' mostankori leg nevezetesb képirok egyikének. Ezen művész előbb a' düsseldorfi akadémia' igazgatója volt, most pedig Münchenben él, több ideig tartózkodván az előtt Romában. Iparja oda czéloz: a' régi német 's hajdan olasz monort ismét bevezetni, 's divatba hozni. Ő eléggé ismeretes Göthe és Faust' scénáji által. — Ezen jelenkori nevezetes képiro, a' müncheni szép művek akademiájának igazgatója 1825től fogva. Ő egy ideig azzal foglalatoskodott kizárólag: a' Pinakothek-Loggiák' diszesítéséül terveket készíteni (egy historiai cyclus avagy rajzolat a' képirok életéből). A' mostan felépítendő Lajos-egyház Münchenben, mellynek felékesítésével frescoban őt a' király megtisztelé; tágas mezőt nyitott nekie, szerzett ügyességét 's művészi elmetehetségét világosan bebizonyítani. Hogy tehát ezen feladásnak illőleg megfe-

lellessen, Cornelius Romába utazott néhány évre 1833-ban, hogy a' művészet' classikus földjén eleve dolgozhasa-ki az utolsó ítélethez megkivántató cartont szokatlan nagyságban az érintett egyház' számára. Ezen jeles művész már jóval az előtt alapította iskolákat Düsseldorfban 's aztán Münchenben, hol már nevezetes fresco-munkák készültenek igazgatása alatt, például azon historiai képek, mellyeket az udvari kertnek ivhelyzetei (Arkaden) alatt szemlélhetni.

DAHL.

Dahl (János Krisztián), nevezetes taj-festőművész, született Norvegiában Februarius 24kén 1788ban. Ezen jeles férfinak eleintén a' theológiát kellett volna tanulnia; mivel azonban sem penze, sem hajlandósága nem volt, anyavárosában oktatást vőn a' főstészethen. Ez azonban fölötte hiányos lévén, csak keveset tanulhatott, 's miután tanulás-ideje lefolyt 1809ben, saját kedve és szeszélye szerint gyakorlta magát a' teátráli diszesítésben, az arczkép- 's tájfőstészethen. Dahl művészi idomait a' kopenhageni szép művek' akademiájában mivelte-ki technikai ügyességig, hová 1811ben jutott, dalias tájfestvények, norvégiai természeti scénák' deli előterjesztése, 's találmányai által. Azon festvényei ezen művésznek, mellyeket 1814 és 15ben lehet látni a' művek' kiállításánál Kopenhagenben, mindenkit megleptek 's művészi talentomát tiszta fényben tüntették-elő. Dahl 1818ban Berlinen keresztül Dresdába utazott.

Első nagy festvénye, mellyel ő a' világ' elibe lépett, egy norvégiai köszikla-tájkép volt vizömletekekkel, mellyet a' művész 1819ben felállított, 's melly minden műértő' figyelmét magára vonta, 's mellyet végre a' dániai korona-örökös Krisztian herczeg megszereztetett. Ugyan azon évben két más festvénye is talált vevőkre honjában. — 1820ban Tirolon keresztül Olaszországba menvén, egy ideig Nápolyban tartzkodott, 's jobbadán a' korona-örökös körül volt, hol őt Thorwaldsen, Bröndsted 's a'

porosz generalconsul Bartholdy munkával ellátták. Nyáron 1821ben Dahl Tirolison keresztül tért-vissza Dresdába, hol minekutánna már 1820ban akadémiai tagnak választatott volna, professori hivatalt nyert.

Előadásiban ő mindenkor az igazság' hőse's leg hűségeseb utánczója maradt, már akár szép, akár rút volt is a' pedánykép; ezentúl festvényeinek érdemét az is emeli, hogy poetikai nemesítés létezik a' tájék' individualis karakterében, melly anyagot nyújtott neki szép találmányihoz. Vázlatiban, mellyek Olaszország és Tirolis' természet-szépségeit ábrázolják, láthatni azon lakosokról példány-rajzolatokat, mellyeket a' művész személyesen meglátogatott. Dresda' körületéből, művészileg terjeszte-elő néhányat. — Nem kevesebb szerencsés volt Dahl 's gyakorlá művészi tehetségét a' compositióban. Norvegiába' utazván 1826ban, sok szép vázlattal ellátva tért-vissza. Újabb festvényei közt említésre méltók: a' nápolyi tengerpartok Castella mare-hez közel, téli tájék Seelandban Prestöe és Wordingborg közt estvéli világitásnál, s egy tengerparti tekintet közel Bergenhez Norvegiában. Ezen művészt a' komor éjszaki természet' magzatának tekinthetni, ki a' nápolyi öbölnél, 's Roma' magasb fekvésű helyeinél törekedett-meg szerezni a' déli tájék kecses szintonját, 's magában kimivelni a' magasb művészeti szílt, melly ahhoz tűzzellemet, igaz képzelő erőt 's mély érzelmet mutat, mi fellengő 's nagy.

TADOLINI.

Tadolini Ádám a' jelenkori leg hiresb 's leg ügyesh szobrászok' egyike, első oktatását egyedül csak a' természettől nyerte, 's Bolognában született 1789ben. Ezen művész' atyja len- 's kenderkereskedő lévén, fiát is azzal foglalatatoskodtatá, 's így tehát csak alattomban mintázhatta alakokat. Látván az ercolani herczeg a' gyermek' dolgozatit, kieszközlé szüleinél, hogy szabadon követhesse hajlandóságát a' művészet' ezen ágazatában. Tadolini ennekutánna a' bolognai műiskolába jutott, 's

már 3. év múlva olly gyors és dicséretes előlépéseket tőn, hogy a' sculptura 's rajzolás' leg jobb elkészült darabjára kitett jutalmat kétszer nyerte-meg. Ő lévén Demaria' legjobb tanítványa, ez Ferrarába vitte őt magával, hogy nekie egy köz emlék' felállításánál segédül legyen. Visszatérte után Bolognaba, épen azon pillanatban veszté-el atyját, mellyben a' jutalmat (Preis) megnyerte, — Venus és Aeneas' dolgozata által basreliefben. Kevéssel ezután még alig lévén 22-esztendő, Barbieri elhunyt művész'helyébe anatómiai professornak hivatott-meg a' művészek' számára, 's miután 8-hónapig tartott volna oktatást megelégedésére mindenkinek, nyugpénzt nyervén a' kormánytól Romába ment, hogy ott' tökéletesen kimívelhesse magát. Ott' dolgozá 's végezte ő a' haldokló Ajax' gips mintáját 4 hét alatt díjversenyzésül, mellyet Canova adott-fel. A' találmány' nagyneműsége mindenkit bámulásra indított 's ez okból Canova ezen tűzzellemű művészt magához fogadta, 's vele dolgoztatá Venus és Mars' csoportulatit, a' religio' oriási szobrát, 3dik Károly' lovagszobrához Nápolyban a' mintát, az utolsó Stuartok' számára készült gyászkoporsót (Sarkophag), végre Washington és 5dik Pius pápa' szobrait.

Miután már elég művészi ügyességet szerze magának a' nagy mester' iskolájában, maga részére nyitott egy műhelyt (atelier), honnan aztán sok szép műdarab jutott-ki; például: Amort és Venust képező csoportulat az ercolani herczeg' számára, egy Ganymed ki a' sast, itatja, Eszterházy herczeg' birtokában; Lante kardinál' siremlékei Bologna város' számára dolgozva; számos mellszobor, mellyek' ritka igazsággal 's csinos kidolgozással ellátvák. — Ezen jeles művész 1825ben egy Ganymedet dolgozott egyenes állásban, ezentúl egy nyugvó Dávidot, Jasont arany gyapjával, az Amalthea' kecskéjét Amortól körülkötvé virág-koszorúkkal, fűszerekkel, 's több más helyes 's deli művet. Azon Cameenek, mellyeket Tadolini dolgozott, a' műértők által igen nagyra

becsültetnek. Ezen nevezetes szobrász' nője is jeles művészné, 's szünetlen dolgozik.

TERNITE.

Ternite Vilmos, poroszországi királyi udvari képi-
író, 's a' kir. képtár' főfelügyelője 1827től fogva, szü-
letett Meklenburgban. Ezen művész mint burkusországi
királyi pensionárius Romában 's Olaszországban tanulta
a' főtészetet, 's Ingelheim gróftól nyert ott' segedelmet:
Ternite egy deli festvény által tette magát Romában is-
meretessé 1818ban, melly a' keresztet hordozó Krisztust
ábrázolja, Raphel után. Mária' koronázása, és sz. Do-
monkos' csodái, rézre metszettek, mellyhez Schlegel mel-
léklé az előbeszédet. Pompejiban 's Nápolyban, névsze-
rint az első helyen hiven utánzá a' feltalált régi főté-
seket, 's tizenkettőt közülök, a' szintónok 's a' görög
mesterek kinyomásinak leghűségeseb utánzásival végez-
ve, állított fel Berlinben köz szemléletül. A' király'
parancsára festette Ternite 1827ben a' meghalálozott
Louise porosz királynét természeti nagyságban.

KLEIN.

Klein János, Ádám, nevezetes állat-'s tájfőtész,
ezentúl rézmetsző is, született Nürnbergben november
24iken 1792ben, hol őt Bemmél tájfőtész, aztán pedig
Zwinger oktatók a' lovak' rajzolásában, 1805től fogva
pedig Gabler Ambras rézmetsző' igazgatása alatt dolgo-
zott. Klein 1811től fogva 1815ig, Bécsbe utazván, meg-
járta Stajerországot, felső Austriát, Magyarországot,
's a' duna' tájékit; ennekutánna szemügyre vette ő a'
renus-main-'s neckartartományokat, 's végre végig utaz-
ta Olaszországot. Ő 1816tól fogva olajban festett. — Ter-
meszet-előadásai hívek 's étellel telvék; igen fölsége-
sen tudta ő karakterizálni a' katonákat, kocsisokat,
parasztokat, valamint is a' népek 's tartományok bélyeg-
ző vonásit szőlőlag kinyomni. Különösen természet-
hűvek ló-tanulmányai a' lengyel, magyar oláh stb fa-

jokról (race) .A' táj-alzatok 's a' mellék munkák 'jól egyesítvék 's végezvék. — Klein épen olly könnyűséggel vezeti a' radirtűt mint szellemmel. Radirozott tábláinak száma 150et felülhallad, 's nehányakat közülök a' leg jobb hollandi rézmetszetekhez mellékezhetni, avagy velük összehasonlíthatni.

BEGAS.

Begas Károly historiai föstész, 's Berlinben a' művészeti akadémia' senátusánál tanító 's tag, született Heinsbergben september 23kán 1794ben Kölnhez közel a' Renus folyam' mellékében. Ezen művész már korán jelent vonzalmát a' rajzhoz 's a' föstészethez. Atyja, ki Kölnbe tétetett által mint alelnök' az ottani tribunálnál 1801ben, fiát törvénytudósnak akará nevelni, 's e' végre Bonnba küldé őt a' lyceumba. Ott nyerte Begas az első oktatást az olajfestésben Philippant nevű képirónál. Lemásolván Jánost, Raphael' festvény-remekje után a' düsseldorfi galleriában, az olly fölségesen sült-ki, hogy az által megkülönböztetést szerezvén magának, életpályája 15dik évében a' felállított tudos Társaság Bonnbán tiszteletbeli tagjának nevezé-ki őt. Elhagyván Bonnt 1808ban, 3 évig lakott Kölnben, honnan az okból, hogy magát jobban kimivelhesse, Párisba ment 1812ben, hol is Gros nevű híres képiró' műhelyében kedvesen fogadtatott, 's mindenben alapos oktatást nyert. A' szövetséges Fejedelmek' Párisban mulattakor, a' Louvre palotában egy ő általa másolt kép, „Madonna della Sedia“ a' porosz király' figyelmét vonta magára. A' Fejedelem megszeretvén ezen másolatot, 's miután a' művész, a' király' másodszori Párisban létekor 1816ban egy más képet ada nekie által „Hiob körül véve barátitól“, nem csupán 2000 francot fizettete-ki a' képért, hanem ezentúl még 2000 forint nyugpénzzel is megvigasztalá a' művészt.

Begas 1818ban végezte Krisztust az olajhegyen. A' király ezen képet a' berlini garnison-templom' számára vetette-meg, melly után egy más, annál nagyobb fest-

vény' készítése rendeltetett-meg „a' st. Lélek kiöntése“, melly jelenleg a' berlini főegyházat díszíti. Ezen érintett képet a' művész magával hozván Berlinbe, ott' 1821-ben felállítá azt, mellynek következése lőn, hogy nekie a' király újra 3 évi nyugpénzt rendelt utazásra. Viszátértekor Olaszországból, Begas magával hozta Krisztus' keresztelését, melly a' florentini iskola sztiljében készült, 's melly aztán a' postdami garnison-egyházban nyert illő helyet. — Ezen híres művéstől láthatni számos arczképet, névszerint a' király' képét természet-nagyságban; Albrecht porosz herczegné' alakját, valamint is Thorwaldsen és Zelter' mellképeit, mellyek öszyesenedi alakzatok, 's köz helybenhagyást nyertének. Az aszszonyi arczképek kidolgozásiban is mindenkor szolgált nekie a' szerencse. Ezen jeles művész 1830ban végzé Berlinben Krisztus' feltámadását az új werder-egyház' számára, — egy fölséges oltárké, melly 19' magas 's 12' széles, 's egyike a' leg nagyobb oltárképek közül, mellyek újabb időben bárhol is létre jutottak. Begas 1826tól fogva Berlinben lakik, 's egy mezei lakást építete közel a' városhoz, — czélirányos avagy elégtérsegi műhelyt nem találhatván sehol a' városban.

WINCKEL.

Winckel Therésia jeles művészné Dresdában, leánya egy kir. szászországi alezredesnek, ki a' jenai véres ütközetben elesett 1806ban, született Weissenfelsben december 20kán 1784ben. Ezen művészné' kedvencz foglalatossága a' hangászat és föstészet volt; mind e' mellett is iparkodott megismerni mind azzal, mi-képes a' szellemnek 's a' művészi érzelemnek tágasb mezőt nyitni. Mint képiróné, tiszteletben tartván a' hajdan mesterek' műveit, hiven utánozta festvényeiket; melly ipart, és szerzett ügyességét a' művésznének valamint a' külügy a' belföld is, tudta érdemire nézve méltánylani, 's becsülni. Winckel a' dresdai képtárban nyert oktatást, hol egész mostankorig a' régi olasz-mesterek' műveivel fog-

lalatoskodván, olajban fest. Anyjával Párisba utazván 1806ban, ott $2\frac{1}{2}$ évig tartózkodott. David híres francia képiró lón itt' a' leány' barátja 's tanítója a' főtészetben, kinek bizonyítása szerint, Correggiot senki nem vala képes hüvebben utánozni nállánál. Az austriai és svéd státus-papirosok' leszállása által, a' művészné anyja csak nem egész vagyonát elveszté. Therézia mesterné lévén a' hárfán, visszaútas-közben concerteket adott, 's most Dresdában lakik. A' nélkül, hogy ezen szellemdús leány valaha szerzőné kívánt volna lenni, nyomtatásban néhány értekezés jelene-meg tőle.

HAYDON.

Haydon híres angol történet-főtész, született Plymouthban 1786ban, 's könyvárusnak fia lévén, már mint gyermek fölötté kedvelte a' főtészetet. Látván a' gyermeknek atyja, fiának különös vonalmát a' képirói művészet' ezen ágazatához, Londonba küldé őt a' kir. szép művek' akademiájába 1804ben, hol Haydon igen szorgalmasan dolgozott Füssli lón most ezen ifjú művész pártolója, a' híres Wielkie pedig barátja. Mind ezen szép kilátások 's kedvezések mellett is, ki nem kerülhetvén az akademiával való szóvitába ereszkedést, Haydon nem vétetett-fel tagnak. Ő volt azon első' egyike, ki az elgini márvány' megvétetését javaslá, mellynek következése volt: hogy ő 's Richard Payne archaeologus meghasonlottak egymás közt.

Ezen művész találmányinak első gyümölcse „Dentatus“ volt, mellyért az angol institutio nekie az első jutalmat engedé-által. Haydon Párisba utazott Wielkie barátjával 1814ben, 's egy képző művészeti intézetet alapított Londonban 1817ben, ifjú festőművészek számá-ra. Azon célzata, hogy ő valami nevezetést mutathasson-fel a' historiai főtészetben, Angliában az akkor éppen divatozó izlés miatt olly kevés pártolókra, 's mű-

barátokra talált, kik ezen művészeti ágazatot éppen semmiben sem mozdíták - elő; hogy ő végre kéntelen lőn, mind efféle iparjával végkép felhagyni, 's visszatartoztatni magát; 's még azon alapított státustőkepénzből is, mellynek arányzata volt, azzal helyesebb műdolgozatokat megszerezni, Haydon' felsegállítására leg kevesb sem fordított, bárha igen tetszettek is mindenkinek az általa végzett festvények, az az: „Salamon' itélete“, „Krisztus' Jerusalembé bemenetele“ (1820), 's „Lazarus' felkeltése“ (1823). Az utóbb érintett két festvény olly nagy volt, hogy azoknak egy közönséges házban nem volt helyük, 's tehát speculánsoktól avagy nyéreség - vadászoktól megvásároltatván, ők azokat egy különös, e' czelra felkészült faépületben mutogták pénzért a' megtekinteni kívánó közönségnek. Haydon végre adosságok végett börtönbe záratott 1827ben, honnan csak az által szabadult-meg hosszas veszteglés után, hogy egy műbarátokból álló társaság a' váltópénzt öszszegyűjtván, azt lefizette érte.

Egy jelenet a' börtönzöttek közt anyagot nyujta a' művésznek két fölséges festvény' kidolgozására, az az: „The mock election“ és „The chairing of the membres“, mellyekben ő világosan feltünteté Hogarth' szeszélyeit. Az első képet 4dik György szerezteté - meg 500 guineért. Azon festvény, mellyet a' művész 1829ben elkészítván közszemléletül felállíta, — Pharao, ki Mosest elbocsátja magától, — már az egyiptusi architektura végett is általános tetszést nyert; de különösen nevelé Haydon' hírnevét azon két kép, mellyet ő 1831 és 1832ben végzett-el: Napoleon midőn a' nap' alkonyodását vizsgálja, 's Napoleon, jövőendő sírhalma előtt az Ilona szigeten. Egy következő czimű rövid írásban „Some inquiry into de causes which have obstructed the advance of historical painting in England“ (London 1829), keményen kikel azon művészek és dilettansok ellen, kik a' művészeti ágazatok közt leginkább magasztalják az arczképfőstést,

's ezen bal nézetnek tulajdonítja ő főleg a' historiai fészket' hanyatlását Angliában.

HEIDEGGER.

Heidegger Károly Vilmos, ki Saarlben nevezetű városban Lotharingiában pillantá-meg 1788ban a' napvilágot, nevezetes nem csupán mint bajnok, de mint művész is. Ezen jeles férfiú 1801től fogva a' Münchenben alapított katonai akademia' nevéndéke lőn, hol magát kimivelve, rövid idő alatt szép előhaladást tett, 's valamint az architektoniai rajzolatokban, úgy a' tájfestésben is szép művészi ügyességet szerze magának. Heidegger hadnagy volt 1805ben a' pattantyúságnál, 1806ban pedig jelen vala Búrkusországban a' táborozásnál 's a' véres csatákban a' Francziák ellen, 1809ben Tirolisban kelle neki vívni, 1810ben pedig mint önkényes katona a' francia sereghhez állott Spanyolországban, honnan csak 1813ban tért honjába vissza, hol őt aztán a' király őrnagynak nevezé-ki, melly után 1816ban mint határ elintézési - biztossági tag Salzburgba küldetett. Ezen szünteleni háborus életben, e' férfiú' művészi talentoma, távol az iskola' tanulmányitól, az élő természetet igazsággal 's karakteristikai sajátsággal tanulta felfogni 's szelleme független fejlődett-ki. A' hadi életben a' közelebb fektű tárgyak voltak azon képek, mellyeket a' természet terjeszte-elő phantasiájának az első benyomásnál. Salzburg volt azon tájék, melly neki a' tájfestéshez a' leg fölségesb anyagokat nyújta, 's hol ő a' valóságos természetet oktatásul vehette. Olajban festeni kezdé ő 1816ban, 's 1825ig nem kevesebbet végze-el 67 képnél. Heidegger különös engedelemmel mint bajorországi alezredes Görögországba utazott 1826ban, hol ő mind addig biztossági-igazgatói hivatalt viselt Napoliban, mig elnök Capodistrias megérkezett, 's reája volt bizva azon segedelmek iránti gondoskodás, mellyek Görög-

országba külföldről érkeztenek meg. De ő nem elégedett-meg ezzel, 's eddigi hatásköre csekélynek tetszván, februáriusban 1827ben részt vón azon expedícióban, melly Salamisból kiindulván Piraeusban kötött-ki az okból, hogy Agropolis fellegvárba fris sereget szállítson, 's azt a' török ostrom alul felszabadítsa. Nem sokára eztán azon hajósereg' fővezére lón Heidegger, melly Oroposnak fordult a' negroponti csatornában, 's elpusztítá a' Törökök' főmagazinumit. Csak hamar átlátta Capodistrias, hogy ő ezen jeles férfiúban kormányzásának főgyámoszlopát találandja, 's ez okból már 1828ban reá bizta Napoli di Romania comandóját, röviddel aztán pedig az argosi katonai kormányzást, 's az argoli tenger-öbölből bejövő status-jövedelem' főfelügyelését. Mintán végre Fabvier visszatért-va Franciaországba, reá bízott a' taktikusok' létegesítése is, mellyhez egyszersmind tartozott főigazgatása a' centralis katonai iskolának Naupliában 's mind azon intézetek' felügyelése is, mellyek a' katonai foglalatosságokkal összeköttetésben állanak. Rendkívüli ügyekezete, erőlködése, úgy hasonlag az éghajlat is, rosszul hatottak Heidegger' egészségére, még pedig akép, hogy ő kénytelen lón ősz kezdetével egy időre Aeginába áltköltözni. Visszatértekor, a' rendes katonaság' létegesítésével foglalatoskodott általán. Azonban szünetnélküli hideglelések arra birták, őt, hogy minél előbb Görögországból távozzék; de mivel ezen cél kivitelének némi akadály álla ellene, az hónapról hónapra halasztást szenvedé, legyen bár, hogy teljes meglegedés jeleül a' király őt az 1829dik év' kezdetével bajor ezredesnek nevezte-ki a' tábornok avagy a' főszállásmesteri karnál. Végre még is elútázván onnan augústusban, a' joniai szigeteken keresztül vevén útját Olaszországban érkezett-meg, egy ideig Romában élt, 's június 9iken 1830ban Münchenben megjelent. — Heidegger szabad oráit a' főstészetnek szentelte, 's valóban számos helyes 's érdekes festvényt dolgozott. Ő probát

tőn frescoban is festeni, elvégezvén ezen monorban a' quadrigát Helios' kocsijában a' müncheni Glyptothekában.

Ezen híres bajnok' rajzai 's vázlatai fölségesek, teljes szelleműek, 's charakteristikaiak; monorjában a' természet' pontos és hű követése remek árnyékozattal 's élő színadással egyesül, minden változásnál igazság 's minden előadásban erő mutatkozik. Mind azon olajban készült festvények, mellyek Görögországból visszatérte után általa létre jutottak, az előbb végzetekkel távolról sem mérkőzhetnek, azok csak futólag lévén dolgozva 's mellyek szárazak 's ollykor minden harmonia nélkül; melly utóbb felhozott hiány kétségkívül a' művész' azon iparjától látszik származni, melly által a' görög festés' magas szintónját 's a' costumet ismét visszaadni akarta. Ezen férfiú' dolgozatai, jelesen a' privat gyűjteményekben mint ritkaságok csak annál nagyobb becsben állanak, mivel azok jobbadán, nevezetesen a' bajor király gyűjteményének számára szereztettek-meg, 's mivel Heidegger ismét azon hatáskörbe állítva van, melly azok számának nevekvesére csak kevés időt hágy nekie hátra. Ő alig neveztetett-ki 1832ben az ingolstadt-i erősségek' építésinél biztossági igazgató - tagnak, midőn már bajor Otto Fridrik' királyszékre emeltetése nekie tágasb hatáskört szerze Görögországban. Mint kir. bajor kamarás, generalörnagynak 's biztossági tagnak nevezetett-ki, mellynek tisztében áll addig, mig a' király' ifjúkorossága tart, a' görög kormányzást vinni. — Remélhetni, hogy ezen tűzszelemű nagy műbarát, művész 's kormánytiszt' körüllátása 's iparja által a' még eddiglen teljes épségben fenmaradt, avagy az idő' vas veszeje által mind eddig dugába nem döntetett görög művészeti remekek, tovább is fenállandnak, 's a' még nem eléggé isméretesek rövid idő mulva napvilágra jutandnak. Ugy hiszem, hogy ezen szellemdús férfiú' esze, erénye 's rendületlensége o' pillantat nehézségeivel egy fokon áll, 's az ő neve a' leg később időkig polgártársai legdrágább emlékezetei közé fog tartozni.

STADLER.

Stadler (Aloys Martin), híres német historiai főstész, Imst nevű városban Tirolisban született Aprilis 12kén 1792ben. A' művészetet Innsbruckban tanulta, aztán pedig tanulmányinak folytatásául 1812 — 1819ig a' müncheni kir. képző művészeti akademiában rendkívüli szorgalommal dolgozott, honnan Romában tőn utazást, melly nevezett helyen Raphael' remekjei különös jó behatást tettek reája, 's honnan végre 1822ben ismét Münchenbe tért-vissza. Ezen művész' leg helyesb dolgozatai közé tartoznak; a' pásztorok' előterjesztése a' jászol körül, a' keresztről levétel Botzenben a' sz. kereszt-hez nevezett egyházban, sz. Ilona, stb.

HESS.

Hess Péter híres csatafőstész, Düsseldorf nevű városban pillantá-meg a' napvilágot Julius 29kén 1792ben. Ezen jeles művész már mint 9 esztendő gyermek nagyatyja' arczképét edzette, úgy hasonlólag Krahe directórét, egy sz. családot, az utazó képirokat egy havasi pásztor-viskóban, néhány állatdarabot, melly művészeti ágazathoz nekie különös vonzalma volt, ám ha atyja némileg gátolni akará is azt, Hess végre a' főstészetnek szentelte magát Münchenben kirekesztőleg, melly művészeti ágazatban ő jelenleg mint első ragyogású csillag tűn-fél. Ezen művész' első csatadarabja volt: mint lepetnek-meg t. i. az Austriaiak ágyúiknál; 's egy állatsorda, mellyett 19 esztendő korában festett. — Hess az europai háború idejekor Wrede, bajor főhadivezér tábornoki avagy főszállásmesteri had-karánál tartzkodott 1813—15ig; jelen volt mindig a' leg véresebb csatákban is a' Francziák ellen, 's mennyire csak lehetséges volt, mindjárt helyben festette-le a' scenákat. Egyik festvényében, a' lovassági megtámadás Arois sur-Aube-nél

Wrede tábornagy személyes vezérlete alatt, — a' csataéletet a' leg nagyobb élénkségben 's megrengetésben; úgy hasonlólag leg tisztább megfontolásban 's csendes elvégzésben, leg hűségesebben terjeszté-elő. Tett utazásiban Bécsen, Schweizon és Olaszországon keresztül, minden nemzet' tulajdonos avagy sajátos életmódját ügyekezett kitanulni, valamint is a' különféle lovak, 's állatfajok (Racé) bélyegző vonásit leg tökélyesebben utánzá, 's minden dolgozatiban a' staffaget, 's a' tájfestéseket ritka mesterkézzel végzé-el. Festvényei általán fölötte kellemesek, 's ésszel elrendelve; minden életet ihlel, 's minden változásnál igazság 's erő mutatkozik; a' leg kisebb detailig avagy részletig minden tisztasággal, 's leg nagyobb finomsággal van végezve. — Azon festvényei, melyek Hohe és Borum által köre metszve jelenenek-meg, következők: a' napkelet Partenkirchenben, a' rablás, egy austriai tábor, lófuttatás, oláh ló fogdosás, az osteria, 's a' csatázás.

Ezen jeles művész, tagja a' berlini 's müncheni kir. akademiának, 's Quaglióval alapította Münchenben a' művészi egyesületet. Ottó királlyal utazott 1833ban Görögországba, hogy szemtanú legyen annak megérkezésénél azon tartományban, 's hogy a' fiatal királynak pompás bemenetét az általa készitendő nagy festvényben leg hűségesebben utánozhassa 's előterjeszthesse.

ROBERT.

Robert Leopold jeles főstész, született a' Neuschatel cantonban 1797ben. Ezen művész a' híres David francia képiro' tanítványa volt, Velenczében tartózkodott, 's martzius 20kán 1835ben, annakelőtte hogy még Párisba indult volna, hová jövetelét előre már levelek által jelenté, — nem tudni mi okból, maga magának vette életét. Ezen művész' bárati annál inkább bámulják ezen elkövetett tettét, mivel ő ajtatos ember 's tiszta érzésű

férfiú volt. Sokan azt vélik, hogy beteges búskomorság lépén-meg őt, bírhatta ezen borzasztó lépésre, melly véleményt azon eset, hogy velőjében vizet találtak, némileg támogatni látszik. Ezen gyászos eseten egész Velence' városa részt vőn. Minden nemzet' ott' tartzkodó akademikusai 's művészei jelen voltak a' temetésnél. Elhült tetemei, Lidoban a' protestánsok' sírkertjében nyertek nyugalom helyet. Robert, midőn e' világból kiköltözött, csak 38 esztendő volt. — Fölséges 2 föstvényt láthatni ezen ifjú művésztől: az aratókat, 's az adriaticus-tenger' halászeit,

FOGLA T.

P olygnotus	lap. 1	Garofalo	lap 27.
Phidias	—	Raphael	28
Polyklet	3	Gimignano	31
Scopas	—	Piombo	32
Lysippus	4	Raimondi	—
Praxiteles	5	Altdorfer	33
Xeuxis	—	Breughel	—
Apelles	6	Primaticcio	34
Cimabue	7	Correggio	35
Andrea Pisano	8	Lucas	37
Giotto	9	Caldara	38
Guarienti	—	Coxis	39
Spinello Spinelli	10	Heemakerk	40
Van-Eyck	11	Holbein	41
Donatello	13	Amberger	—
Fiesole	14	Mabuse	42
Hemmeling	15	Cellini	—
Uccella	—	Vermeyen	43
Raibolini	16	Blondeel	44
Bellini	—	Calkar	—
Leonardo da Vinci	17	Romano	45
Angelo	—	Caravaggio	—
Perugino	19	Sabbatini	46
Weyde	—	Aldegrevier	—
Baccio della Porta	—	Abati	47
Dürer	21	Vasari	—
Torriggiani	—	Brugle	48
Cranach	22	Scheuffelein	—
Titian	23	Rossi	—
Giorgione	25	Bordone	49
Sarto	26	Tintoretto	—
Dossi	—	Rota	50

FOGLALAT.

	lap.		lap.
Aertsens	50	Bronkhorst	78
Collaert	51	Spagnoletto	79
Floris	—	Schut	80
Schiavone	52	Segers.	—
Pelegrino	—	Varottari	—
Farinato	53	Scorza	—
Barocci	—	Quesnay	81
Veronese	54	Merian	—
Voss	55	Velasquez	82
Heere	—	Poussin	—
Allori	56	Uden	83
Palma	—	Bernini	—
Andreani	—	Algardi	84
Procaccini	57	Vandyk	85
Bernhard	—	Sachi	89
Heinz	58	Claude Lorrain	—
Delft	—	Valentin	—
Bronzino	59	Höch	90
Soens	—	Eykens	—
Calvaert	—	Cano	91
Caracci	60	Hollar	92
Guidotti	63	Cerquozzi	93
Balen	—	Aelst	94
Cornelis	64	Champagne	—
Rottenhammer	—	Danckerts	96
Bloemart	65	Rembrandt	—
Janssens	66	Everdingen	97
Reni	67	Sandrart	98
Spada	68	Brauwert	—
Savery	—	Both	100
Herrera	—	Raggi	101
Rubens	70	Pretti	—
Albani	74	Dow	102
Schnyders	—	Helst	103
Turchi	75	Laar	—
Hals	—	Artois	—
Vouet	76	Ryckaert	—
Teniers	—	Rosa	—
Crayer	77	Bourdon	105
Domenichino	—	Castiglione	106
Poelenburg	78	Dolci	107

REGALAT.

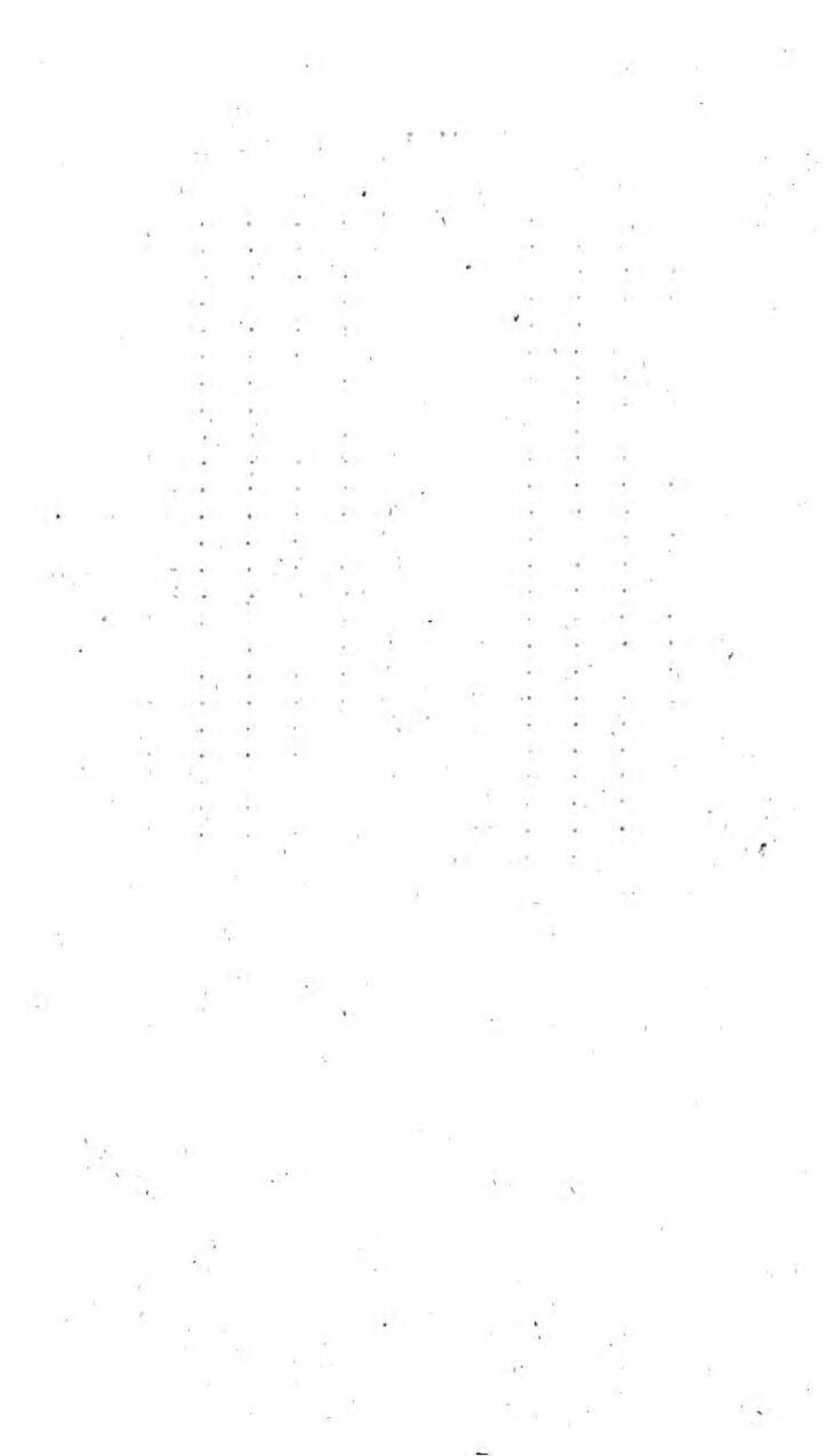
	lap.		lap.
Fynaker	107	Rossetti	155
Dorigny	—	Bruyn	134
Lesueur	108	Fehling	—
Facs	110	Reuter	135
Romanelli	—	Heus	—
Murillo	111	Constou	—
Lebrun	114	Rusconi	136
Waterloo	116	Bibbiëna	—
Gyzen	—	Francia	137
Wouwermann	116	Werf	—
Grouw	—	Fararoli	138
Puget	—	Schoon-Jans	—
Berghem	117	Balestra	139
Maratti	—	Rugendas	—
Potter	118	Valkenburg	—
Preissler	—	Zanetti	140
Coypel	119	Clerc	—
Cignani	120	Raoux	—
Manteuil	—	Donner	141
Roos	121	Alboni	—
Giordano	122	Myn	142
Ciro-Ferri	123	Piazetta	—
Ruysdael	—	Huysum	—
Piles	124	Vanloo	144
Viani	—	Denner	145
Velde	—	Cochin	—
Netacher	125	Lemoine	146
Coysevox	126	Hayd	148
Dujardin	—	Ferg	—
Nollet	127	Mengs	—
Lâiresse	—	Servandoni	150
Agar	128	Meytens	151
Pozzo	129	Canaletto	—
Jouvenet	—	Mariette	152
Troy	—	Fiedler	—
Hugtenburgh	130	Drevet	—
Kneller	—	Hogarth	153
Regnauldin	132	Riedinger	154
Francheschini	—	Pichler	—
Hoet	—	Boucher	—
Edellak	—	Rotari	155

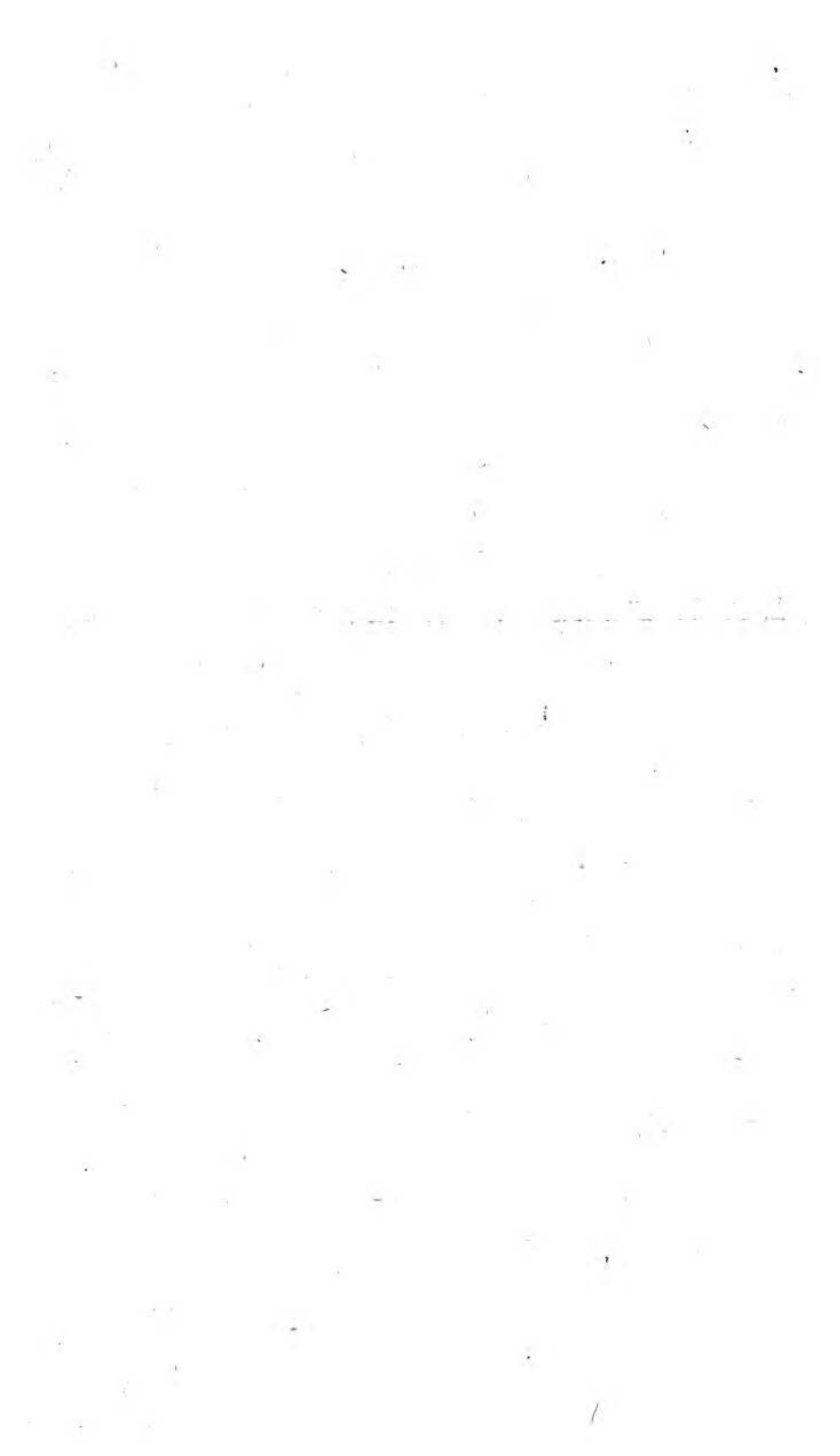
FOGLALAT.

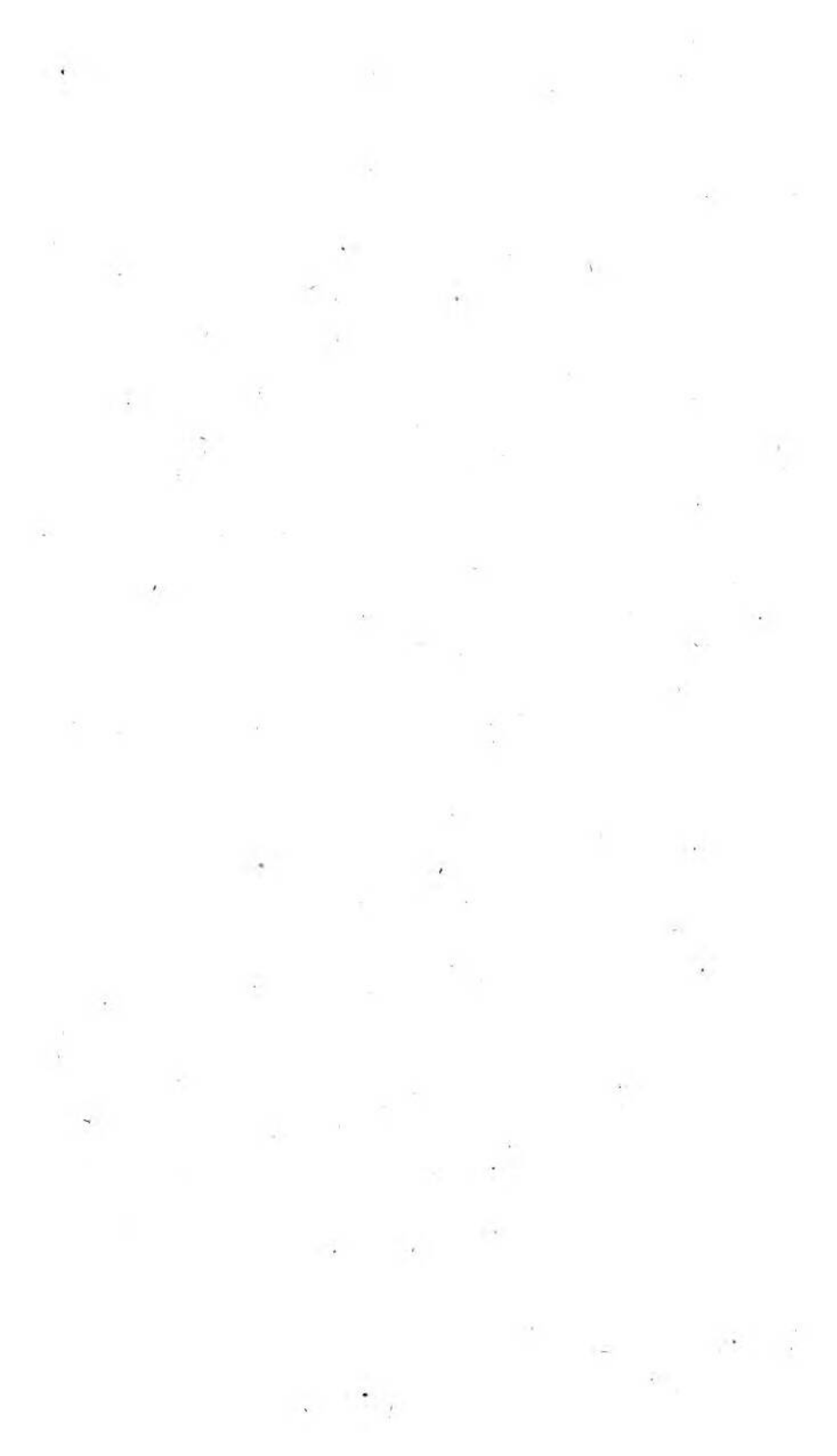
	lap.		lap.
Batonl	156	Bacon	188
Dietrich	—	Brandt	189
Schmidt	158	Houdon	—
Algarotti	159	Kaufmann	190
Vernet	160	Barry	191
Grund	162	Füssli	192
Pigalle	163	Abilgaard	193
Guiglielmi	—	Schöpf	194
Wille	164	Zauner	—
Sambach	165	Müller	196
Vien	—	Denon	197
Dietsch	166	Trippel	200
Falconet	167	Klotz	—
Oeser	—	David	—
Winckelmann	168	Kniep	202
Schütz	169	Piranesi	—
Theerbusch	—	Dillis	—
Schweickhard	—	Keller	204
Tischbein	170	Appiani	—
Aberli	—	Döll	205
Reynolds	171	Guerra	206
Doyen	—	Seidelmann	—
Chodowiecki	173	Daniele	207
Casanova	174	Lampi	—
Tassaert	175	Füger	208
Volpato	—	Bergler	209
Bartolozzi	176	Klengel	210
Steinkopf	177	Carstens	211
Ryland	—	Abramson	213
Messerschmid	178	Stothart	—
Cipriani	—	Flaxman	214
Schmutzer	—	Bervic	216
Woollet	181	Tardieu	217
Graff	182	Gröger	—
Mecheln	—	Cassas	219
Hackert	183	Krüger	120
Bause	184	Canova	—
West	185	Lips	223
Rosenberg	186	Quadal	224
Bourrit	187	Dannecker	—
Sergell	—	Vogel	225

VOGLALAT.

	lap.		lap
Hess	227	Lemot	252
Schumann	228	Brée	254
Caucig	—	Guérin	255
Lenoir	229	Mathaei	256
Lefevre	230	Tieck	257
Chaudet	231	Bossi	258
Schadow	232	Rauch	—
Schnoor. . . .	—	Desnoyers	260
Drouais	234	Strixner	261
Mettenleitner	235	Chantrey	262
Girodet	—	Quaglio	264
Lawrence	237	Wach	—
Abel	238	Cornelius	266
Longhi	239	Dahl	267
Warnberger	240	Tadolini	268
Hess	241	Ternite	270
Bosio	—	Klein	—
Kunz	242	Begas	271
Haldenwang	243	Winckel	272
Gerard	244	Haydon	273
Camuccini	245	Heidegger	275
Petrich	246	Stadler	277
Allan	247	Hess	278
Gros	—	Robert	279
Thorwaldsen	248		

Österreichische Nationalbibliothek

+Z168665501

